Originaali tiitel:
James Fenimore THE LAST OF THE MOHICANS
A Narrative of 1757. Foreign Languages PuWishing House, Moscow

TÕLKINUD
Ü. Tarnbek
VÄRSID TÕLKINUD
H. Tiidus
ILLUSTREERINUD
£. Maissaar

EESSÕNA

Lugeja, kes võtab selle köite kätte lootuses leida siit mingit fantastilist või romantilist pilti sündmustest, mida kunagi pole toimunud, paneb ta vististi pettunult kõrvale. Teos on täpselt selline, nagu tiitel-lehelgi väidetakse, — nimelt jutustus. Kuid kuna ta siiski puudutab asju, mis pole ehk kõigile arusaadavad (eriti suurema kujutlusvõimega soo esindajaile,kellest nii mõnigi vahest võtab selle teose kätte lootuses, et tege-

mist on fantaasiaviljaga), on autori huvides vajalik selgitada veidi mõningaid segasemaid kohti ajaloolistes vihjetes. Selleks sunnivad teda kibedad kogemused, mis on talle sageli tõendanud, kuivõrd võhiklikud võivad olla lugejate arusaamad mingist asjast või sündmusest, enne kui seda pole nende silme ette manatud; kui see aga kord juba sellise kohutava katsumuse läbi on teinud, teavad nad kõigest sellest rohkemgi kui selle avalikkuse, ette tooja.Ja siiski, otse vastupidi sellele vastuvaidlematule tõigale, on nii kifjanikule kui ka kirjastajale vägagi ohtlik usaldada kellegi muu kui iseenda leidlikkust. Seepärast ei tohi jääda saladuseks miski, micja vähegi selgitada saab.

Säärase sissejuhatava arutlusega, mis teda juba oma ettevõtte lävel niipalju arusaamatuid sõnu sunnib kasutama, alustabki autor oma ülesannet. Muidugi pole meil mõtet rääkida üldtuntud asjadest, säärastest, mida teavad isegi need, kes indiaanilugudega ka kõige vähem tuttavad on.

Suureks raskuseks, millega tuleb võidelda indiaani ajaloo uurijal, on nende nimede hulgas valitsev äärmine segadus. Kui aga meenutada, et nii hollandlased, inglased kui ka prantslased

endale selles asjas võitjale kohase vabaduse võtsid, ja et pärismaalased ise ei räägi mitte üksnes erinevaid keeli ning isegi erinevaid murdeid, vaid et neile koguni meeldib oma nimede tarvitamises esinevat segadust veelgi suurendada, siis väärib see asjaolu küll rohkem kahetsust kui imestust. Loodetavasti mõistab lugeja, et kõik need arusaamatused ja eksimused, mis peaksid esinema järgnevatel lehekülgedel, sellest kurvast tõsiasjast tulenevad.

Eurooplased leidsid, et see määratu suur maa-ala, mis asub Penobscoti' ja Potomaci[2], Atlandi ookeani ja Mississipi vahel, oli rahva valduses, kes põlvnes ühistest esivanematest. Paaris-kolmes kohas sellel määratu suurel alal võisid ju piirid kunagi laiemad olla, samuti . on võimalik, et naaberrahvad neid kord olid kärpinud.,

[1] Penobscot — jõgi praeguses Maine'i osariigis.
[2] Potomac — jõgi Marylandi osariigi lõunapiiril.

kuid üldjoontes oli nende territooriumi ulatus selline ja rahvast, kes seda territooriumi asustas, kutsuti vopanatšideks. Viimaseile meeldis siiski end «lenni lenapiteks», s. t. «segamata rahvaks» kutsuda. Autorile käiks üle jõu loetleda kas või-pooligi neist hõimudest ja suguharudest, kelleks see inimtõug jagunes. Igal hõimul oli oma nimi, oma pealikud, oma jahimaad ja tavaliselt ka oma keelemurre. Nad sõdisid omavahel otsekui Vana Maailma feodaalvürstid ja kasutasid kõiki teisigi oma sõltumatuse privileege. Kuid nad tunnustasid siiski tavasid, mis tulenesid nende ühisest päritolust, sarnasest keelest ja neist eetilistest tõekspidamistest, mis nende pärimuste kaudu nii truult ja imestusväärselt põlvest põlve edasi kändusid. Uks selle suure rahva harudest asus kaiftii jõe ääres, mida tuntakse Lenapivihittaki nime all ja kuhu kogu rahva ühisel kokkuleppel oli otsustatud rajada «pikk maja» ehk Suure Nõupidamise Lõke.

Ühe suguharu valduses oli maa, mis moodustab praeguse Uus-Inglismaa edelaosa ja selle osa New Yorgist, mis asub ida pool Hudsonit[2]. See oli vägev rahvas, keda hüüti mahikannideks või veel sagedamini — mohikaanideks. Viimase sõna moonutasid inglased hiljem «moheganiks».

Mohikaanid omakorda jagunesid mitmeks suguharuks. Oma ühises õigusetaotluses läksid nad isegi nii kaugele, et vaidlesid päritolu küsimuse pärast oma naabritega, kelle valduses oli «pikk maja», kuid nõudest, et neid nende «isa kõige vanemaks pojaks» loetaks, peeti vabatahtlikult kinni. See osa maa pärisomanikest oli muidugi esimene, kellelt valged maa käest ära võtsid. Need vähesed, kes praegu veel järele jäänud, on peamiselt teiste suguharude hulka laialivalgunud ja oma kunagisest võimsusest ning suurusest pole neil peale kurbade mälestuste midagi muud järele jäänud.

Suguharu, kes nõupidamise maja püha pinda valvas, kandis tükk aega — teistest eristamiseks — mee-

[1] Uus-Inglismaa (New England) — Ameerika Ühendriikide kirdepoolsete osariikide rühma nimetus.

[2] Hudson — jõgi New Yorgi osariigi territooriumil.

litavat nime — lenapi, aga pärast seda, kui inglased jõe nimetuse «Delaware'iks» muutsid, said nad pikapeale tuntuks delavaaride nime all.

Mitmesaja miili ulatuses piki delavaaride põhjapoolset piiri elas teine rahvas, kes jagunemise, põlvnemise ja keele poolest sarnanes esimesega. Naabrid kutsusid neid menguedeks. Need põhjapoolsed metslased olid mõnda aega siiski nõrgemad ega hoidnud nii kokku kui delavaarid. Selleks, et seesugust pahet vältida, moodustasid viis kõige võimsamat ja sõjakamat hõimu, kes asusid oma vaenlaste nõupidamise majale kõige lähemal, vastastikuse kaitse eesmärgil konföderatsiooni, luues sel viisil vanimad ühendriigid, mida Põhja-Ameerika ajalugu üldse tunneb. Nendeks suguharudeks olid mouhoogid, oneidad, senekad, keingad ja onondagad. Hiljem oli üks hulkuv salk viimaseist lahku löönud ja «päikesele lähemale läinud», nõudes tagasi kõik sugukonna õigused koos kõigi selle poliitiliste privileegidega. See suguharu (tuskaroorad) kasvas arvuliselt peagi niivõrd suureks, et inglased konföderatsiooni endise nimetuse — «Viis Hõimu» «Kuueks Hõimuks» muutsid. Menguesid kutsusid nende indiaanlastest naabrid sageli makuaassideks ja tihti pelglikult ka mingodeks. Prantslased panid neile nimeks «iroquois» (irokeesid), mis arvatavasti on mingi moonutatud vorm mõnest nende oma väljendist. Ajalugu teab jutustada häbiväärsest loost, mille järgi hollandlastel ühelt poolt ja menguedel teiselt poolt õnnestus veenda delavaare relvad maha panema ja enda kaitsmise täielikult viimaste hoolde usaldama, ühe sõnaga, saama seega pärismaalaste piltlikus keeles nende «naisteks». Võib muidugi kahelda, kuivõrd suuremeelne see poliitika oli, kuid igal juhul oli see küllalt kindel kaitse vaenlaste vastu. Seda hetke võib lugeda ühe praeguste Ühendriikide piirides kunagi elanud suurema ja tsiviliseerituma indiaani rahvuse allakäigu alguseks. Valgete poolt paljaks röövitud ja metslaste tappa ning rõhuda — nii peatusid nad veel mõnda aega oma Nõupidamise Lõkke ümber, kuni lõpuks salkadeks lagunesid ja läänepoolsetel kõnnumaadel pelgupaika otsisid. Nagu kustuva lambi helk loitis nende

kuulsus kõige eredamalt just siis, kui nad otse väljasuremise äärel olid.

Veel rohkemgi võiks öelda selle huvitava rahva ja eriti tema hilisema ajaloo kohta, kuid autori arvates osutub see käesoleva töö piires üleliigseks. Pärast vaga, auväärse ja kogenud Heckewelderi surma on seda laadi informatsioonifond kaduma läinud ja on karta, et üks inimene seda enam kunagi kokku koguda ei suuda. Too mees töötas kaua ja innukalt nende heaks ja mitte vähem nende kuulsuse kaitseks kui moraalse olukorra parandamiseks.

Niisiis, sellise lühikese sissejuhatusega usaldab autor oma raamatu, lõpuks lugeja hoolde. Kuna

aga avameelsus (kui mitte just õiglustunne) autoripoolset selgitust nõuab, soovitab too kõigile neile noortele daamidele, kelle mõtted üksnes mugava võõrastetoa nelja seinaga piirduvad, ja kõigile teatud eas vallalistele džentlmenidele, samuti kui kõigile vaimulikele, kellel kavatsus seda teost kätte võtta, loobuda sellest mõttest. Säärast nõu annab autor taolistele daamidele seepärast, et need pärast raamatu läbilugemist seda lihtsalt koledaks peaksid, poissmeestele seepärast, et raamat nende und võiks häirida, kõrgeaulisele vaimulikkonnale aga seepärast, et need millegi mõistlikumaga tegelda võiksid.

I PEATÜKK

Mu kõrv ja süda valmis kuulma

ka kõige karmimaidki uudiseid; —

on's kadunud mu kuningriik?
Shakespeare

Põhia-Ameerika koloniaalsõdadele oli iseloomulik, et enne kui vaenuväed surmavas heitluses kokku said, tuli neil põrgata kõnnumaa raskustele ja ohtudele Lai ja näiliselt läbipääsmatu põlismetsade voode lahutas Prantsusmaa ja Inglismaa vaenulikke valdusi. Karas-tatud asunik ja treenitud eurooplane kes tema poolel sõdis, kulutasid sageli kuid jõekarestike voi_konarlike mäekitsuste ületamiseks, võimalusi otsides mõnes sõjakamas kokkupõrkes oma vahvust ilmutada. Pärismaa-

lastest sõjameeste kannatlikkust ja ennastsalgavust matkides õppisid nad aga peagi jagu saama igast raskusest, ja mõne aja pärast näis, et ükski metsatihnik polnud enam küllalt pime, ükski pelgupaik niivõrd, mahajäetud, et see oleks võinud kindel olla nende eest, kes oma vere olid pantinud, et oma kättemaksuiha rahuldada või Euroopa kaugete monarhide omakasupüüdlikku poliitikat toetada.

Võib-olla pole kogu sellel suurel vahepealsel piirimaade alal ühtki paika, mis nii ilmekalt võiks jutustada tolle ajajärgu sõjapidamise julmusest ja metsikusest, kui maa-ala, mis asetseb Hudsoni jõe ülemjooksu ja naabruses asuvate järvede vahel. . Soodustused, mida loodus pakkus siia sõdalaste liikumiseks, olid liiga silmanähtavad, et neid tähele panemata jätta. Siin ulatus piklik Champlain ' Kanada piiridest sügavale naabruses asuva New Yorgi provintsi, moodustades loomuliku läbipääsu kuni poole vahemaani, mida prantslased olid sunnitud oma käes hoidma, kui nad tahtsid vaenlasi lüüa. Lõuna pool sai Champlain lisa teiselt järvelt, mille vesi oli nii läbipaistev, otsekui oleksid jesuiidi misjonärid just selle veekogu oma tüüpiliste ristimistalituste jaoks välja valinud ja talle sobiva nimegi — «Saint Sacrement» [2] hankinud. Vähemagarad inglased arvasid, et nad neile neitsilikele lätteile küllalt au

osutasid, kui järvele oma kroonprintsi, Hannoveri teise dünastiasse kuuluva printsi nime andsid. Mõlemad pooled ühinesid üksmeelselt, et röövida selle metsase maa koolitamata omanikelt nende sünnipärane õigus säilitada järve iidne nimetus «Horican».

Loogeldes arvutute saarte vahel, surutuna mägede sängi, ulatus see püha järv veel tosina penikoorma võrra lõuna peole. Siin aga takistas kõrge lauskmaa vee edasist voolu, ja algas niisama pikk veotee mööda maad, mis viis õnneküti Hudsoni jõe käidule, kohta, kus kärestikud, või nagu selle maa keeles öeldakse —

[1] Champlain — 180 km pikkune järv New Yorgi osariigi ning Kanada piiril.
[2] Saint Sacrement — Püha Sakrament (prantsuse k.).

Iõhestikud — enam voolu ei takista ning kus jõgi muutub tõusu ajal laevatatavaks.

Kuna prantslased oma uljaid plaane ellu viies koguni Alleghany' raskesti läbitavaid mäekurusid rünnata püüdsid, siis võib muidugi kergesti arvata, et nende üldtuntud ägedus ka selle piirkonna äsjakirjeldatud loomulikke eeliseid kähe silma vahele ei jätnud. Siinne paikkond saigi varsti veriseks areeniks, kus peeti enamik kolooniate pärast löödud lahinguid. Mitmesugustesse kohtadesse, kust võidi teid kontrollida, püstitati kindlusi. Need vallutati, võideti tagasi, tehti maatasa ja ehitati uuesti üles, vastavalt sellele, kas naeratas võit või dikteeris seda vajadus. Sel ajal kui põllumees hädaohtlikest mäekurudest vanemate asunduste ohututesse piiridesse põgenes, nähti nendesse põlismetsadesse kaduvat suurimaid armeesid, mis emamaade valitsejad siia kunagi saatnud, ja iialgi ei ilmunud sealt tagasi midagi muud peale murest murtud ja kaotusest masendatud riismete.

Ehkki kunst rahus elada oli sellele hukatuslikule piirkonnale tundmatu, kubisesid siinsed metsad meestest; lagendikes ja orgudes kõlasid marsihelid ning mäed käikusid paljude hulljulgete ja ülemeelikute noorukite naerust ning hüüdeist, kui need sealt oma elu-koidikul mööda kihutasid, et suikuda kord pikka, unustust toovasse unne.

Just selles sõjateatris, keset taplusi ja verevalamisi leidsidki aset need sündmused, millest me nüüd pajatada püüame.

Juba kolmandat aastat sõdisid Inglismaa ja Prantsusmaa, et saada oma valdusse maad, mida neil aga õnneks kummalgi polnud määratud enda käes hoida. Suurbritannia väejuhtide rumalus välismaal- ja riiginõukogu hukutav energiapuudus kodumaal olid alla kiskunud selle riigi tema kunagiselt uhkelt pjedestaalilt, kuhu endiste sõja- ja riigimeeste andekus ning ettevõtlikkus olid selle kord viinud. Tema vaenlased ei kartnud teda enam ja ta vasallid kaotasid kiiresti, oma endise väärikustunde. Kolonistid, ehkki süütud

[2] Alleghany — mäeahelik Põhja-Ameerika idaosas.

selles oma emamaa languses ja tema eksisammudes, olid siiski selle solvava alanduse lihtsaiks ja loomulikeks kaaskannatajaiks. Hiljuti olid nad näinud selle maa eliitarmeed, maa oma, mida nad olid austanud, nagu oma ema. Ja nad olid kergemeelselt uskunud, et see on võitmatu. Seda armeed juhatas väejuht, kes oli valitud lihtsate, kogenud sõjameeste hulgast tema haruldase sõjalise andekuse pärast. Kuid käputäis prantslasi ja indiaanlasi oli ta häbiväärselt põgenema löönud ning ainult ühe Virgiinia poisi külmaverelisus ja vahvus päästis tolle armee lõplikust hävingust. See ootamatu õnnetus jättis laia rinde kaitseta, ja veel enne kui tõsisemad hädad tulid, ilmus musttuhat muud kujuteldavat ja ebatõelist ohtu. Ärevusse sattunud kolonistid uskusid igas tuuleiilis, mis Lääne ääretute põlismetsade poolt tuli, metslaste kisa kostvat. Nende halastamatute vaenlaste kõhutav kuulsus suurendas mõõtmatult sõja loomulikke koledusi. Hiljutised arvutud veresaunad püsisid neil veel elavalt meeles. Provintsides polnud ühtki nii kurti kõrva, mis poleks aplalt ahminud kuuldusi mõnest hirmsast südaöisest mõrvast, mille peaisteks ja julmadeks kordasaatjateks olid põlismetsade päris,elanikud. Kui mõni kergeusklik ja paanikasse sattunud rändur kõnnumaa ohtlikest juhtumustest pajatas, tarretus argadel hirmust veri ja emad heitsid rahutuid pilke isegi neile lastele, kes rahus linna kindlate müüride vahel puhkasid. Lühidalt öeldes, hirmu suurenev mõju hakkas kõrvale tõrjuma mõistuse arutlusi ja muutma neid, kes oleksid pidanud mõtlema, et nad meessoost on, kõige alatuma kire orjadeks. Isegi kõige mehisemad ja usaldusväärsemad südamed hakkasid juba kahtlema võitluse tulemuses. Ja tund-tunnilt suurenes nende viletsate arv, kes uskusid juba ette,nägevat kõigi Ameerikas asuvate Inglise valduste peatset alistamist ning laostamist.

Ja kui siis kord forti, mis kaitses Hudsoni jõe ja järvedevahelise veotee lõunaosa, saabus teade, et mööda Champlaini oli nähtud liikumas Montcalmi armeega, milles oli «nii palju mehi kui lehti puudes», võeti see tõsiasi vastu rohkem argpüksliku vastumeelsusega, mis omane koketeerivaile rahujüngritele, kui

karmi rõõmuga, mida sõjamees peaks tundma, kui leiab, et vaenlane on tema löögiulatuses. Need uudised tõi forti ühel kesksuvisel õhtupoolikul indiaani-käsk-jalg. Ta tõi ka tungiva palve Munrolt, kes juhtis töid püha järve kaldal, saata talle viivitamatult tugevat täiendust.

Eespool on juba mainitud, et nende kahe kindlustuse vaheline kaugus oli vähem kui viis penikoormat. Metsikut rada, mis kujutas endast kunagist ühendusteed tagalaga, oli laiendatud, et veovankrid läbi pääseksid, nii et kui põlismetsade poeg selle tee kähe tunniga läbi käis, võis kõige vajalikuga varustatud sõjaväeosa selle maa kergesti katta ajavahemikul suvise päikese tõusust loojakuni. Briti krooni ustavad teenrid olid ühele neist metsakindlustest andnud William Henry

nime, teine aga oli ristitud Fort Edwardiks. Kumbagi neist hüüti seega ühe kuningliku perekonna lemmikprintsi järgi. Vana šotlane, keda äsja mainisime, kaitses esimest kindlust ühe rügemendi regulaarväelaste ja vähese arvu provintslastega. See vägi oli tõesti liiga väike selleks, et pidada vastu hirmuäratavale jõule, mille Montcalm kindlustuse muldvallide jalamile juhtis. Teises kindluses aga asus kindral Webb oma rohkem kui viie tuhande mehelise väesalgaga. Ta juhatas kuningaväge-sid põhjapoolsetes provintsides. See ohvitser oleks võinud mitmete oma käsutuses olevate väesalkade ühendamise teel panna välja peaaegu kaks korda rohkem võitlejaid, kui too julge prantslane, kes oli söandanud oma abivägedest nii kaugele ette marssida armeega, mis arvu poolest ainult veidi ületas Webbi oma.

Kuid halva õnne mõju all olevad ohvitserid ning reamehed näisid meelsamini nõus olevat ära ootama hirmuäratava vastase lähenemise oma kindlustuse piiridele, kui et takistada tema edasiliikumist ja (prantslaste edukat eeskuju Fort du Quesne'i juures matkides) talle marsil lööki anda.

Kui sõnumist tekkinud esialgne üllatus oli veidi vaibunud, levis sissekaevunud laagris kuuldus, et poolteise tuhande meheline valitud väesalk pidi köidikul teele asuma William Henry kindluse poole, mis asus veotee kõige põhjapoolsemas otsas. See, mis esialgu

oli olnud vaid kuulujutt, sai peagi tõeks, kui ülemjuhataja peakorterist läksid välja korraldused — üksikutel väeosadel valmistuda kureks lahkumiseks. Nüüd
oli kadunud igasugune kahtlus Webbi kavatsuste suhtes ning järgnes tund või paar kiirustavat askeldamist ja ärevat sagimist. Sel ajal, kui «kollanokad» mõtte
tult ühest kohast teise tormasid ja oma ülemäära metsiku ning mõnevõrra haiglase agarusega etteval-mistusi ainult aeglustasid, tegi kogen'ud veteran seda
kõike kaalukusega, mis põlgas vähimatki kiirustamist, kuigi terrja tõsised näojooned ja murelikud silmad reetsid küllalt selgelt, et tas polnud veel tekkinud kuigi suurt armastust metsikuks sõjapidamiseks kõnnumaal. Lõpuks vajus päike kaugete läänepoolsete kinkude taha, ja kui pimedus kord tolle üksiku koha oma loori mähkis, vaibus ka ettevalmistuste kära. Viimaks kadus viimne valguskiir ka ohvitseri palkonnist. Puud heitsid oma pikenenud varje üle muldvallide ja virvendava jõepinna, ning varsti valitses laagris vaikus, — niisama sügav kui tolles tohutus põlismetsas, mis laagrit ümbritses.

Just siis, kui algav päev hakkas joonistama laagri ümbruses kõrguvate mändide tokerjaid piirjooni pehme ja pilvitu idataeva helendavale pinnale, katkestas hoiatav trummipõrin armee raske une. Ühe hetkega oli kogu laager liikvel. Ka kõige tähtsusetum sõdur tõusis oma urkast, et näha seltsimeeste lahkumist ja jagada nendega selle tunni ärevust. Valitud salk seisis varsti rivis. Sel ajal, kui kuninga regulaarsed ja väljaõpetatud palgalised veidi upsakalt rivi paremale tiivale

marssisid, asusid kolonistid tagasihoidlikult oma kõhale selle vasakul poolel. Nad tegid seda kuulekusega, mis neile pikaajalise praktika tõttu juba iseendastmõistetavaks oli muutunud. Skaudid[1] lahkusid. Tugevad valvesalgad asusid varustust vedavate kolisevate sõidukite ette ja taha, ning enne kui tõusva päikese kured hommikuhämarust pehmendama hakkasid, oli enamik võitlejaid juba üles rivistunud ning lahkus laagriplatsilt oma uhket sõjaväelist rühti

[1] S k a u d i d — luurajad Inglise kolonistide vägedes.

demonstreerides. Seda tehti selleks, et peletada nii mõnegi uustulnuka kartlikku ootusärevust, kel seisid ees esimesed tuleristsed. Nii kaua, kui nad polnud veel kadunud oma imetlevate seltsimeeste silmist, sammusid nad ikka sama uhkes ja suurepärases rivis, kuni nende vilepillihelid viimaks kauguses hääbusid ja põlismets, mille rüppe see elav mass aeglaselt sammus, ta lõpuks alla näis neelavat.

Oli siiski tundemärke, et leiab aset veel üks lahkumine, nimelt tolle ebahariliku suuruse ning'sisustusega palkmaja juures, mille ees tunnimehed kõndisid. Siia oli kokku toodud ligi pool tosinat hobust, kellest vähemalt kaks olid määratud naisisikute sõidutamiseks — sellest rääkisid nende toredad rakmed. Kolmas hobune . kandis staabiohvitseri sadulavaipa ning relvi. Ülejäänud loomad aga olid, neid koormavate vaipade ja reisi-kottide järgi otsustades, saduldatud niisama suure arvu teenrite jaoks, kes juba nähtavasti ootasid hetke, millal nende isandad heaks arvasid teele asuda. Rühm uudishimulikke logelejaid, kes siia kokku oli kogune-nud, silmitses aupaklikust kaugusest seda ebaharilikku vaatepilti — ühed tulise sõjaratsu puhtaverelisust imet-ledes, teised töntsi imetluse ja labase uudishimuga ettevalmistusi vahtides. Nende seas oli ka mees, kes oma välimuse ja käitumise poolest viimatimainitud pealtvaatajaist silmatorkavalt erines. Ta polnud ei logeleja ega nähtavasti ka päris harimatu. Selle märkimisväärse olendi välimus oli viimse võimaluseni kohmakas. Tal olid küll samad luud-liikmed mis teistelgi inimestel, kuid ühelgi neist polnud tema proportsioone. Püsti seistes ületas tema pikkus kaaslaste kasvu, kuid istudes paistis ta neist väiksem olevat. Sama vastuolulisus, mis esines tema -jäsemete vahel, näis valitsevat kogu mehes: tal oli suur pea ja kitsad õlad, pikad tolknevad käsivarred ja väikesed, kui mitte just õrn.ad käed. Tal olid peened, peaaegu lahjad, kuid erakordselt pikad sääred ja reied ning tema põlvi oleks võinud tohutuiks pidada, kui neid poleks üle trumbanud too toekam alusmüür, millele see segaste inimlike seaduste väärpealisehitus nii võhiklikult oli püstitatud. Sobimatu ja veider rõivastus aitas ainult tolle

kummalise olendi kohmakust veetgi silmatorkavamaks muuta: taevassinine lühikeste laiade hõlmadega vest ja peaaegu sama lühike kuub, mis jätsid katmata ta pika peene kaela ja veel pikemad ning peenemad sääred — pahatahtliku hurjutamise objektiks kurjadele keeltele. Tema rüü alaosa moodustasid kollasest nankingist püksid, mis hoidusid tal pinguli ümber kintsude ja mis põlvede kõhalt olid valgete, alatisest käsutamisest juba tublisti määrdunud paeltega kokku sõlmitud. Hallid puuvillased sukad ja kingad, milledest ühe küljes kõlkus hõbetatud kannus, lõpetasid selle kummalise indiviidi rõivastuse allosas. Ükski keha kõverus ega ükski kühm ei jäänud nähtamatuks. Otse vastupidi, omaniku edevus ja lihtsameelsus riietuse osas tõstsid neid veel eriti hoolikalt esile. Hõbedaste tressidega kaunis-tatud määrdunud siidvesti tohutust taskust ulatus tal välja mingi instrument, mida säärases sõjaväelises seltskonnas võis eksikombel kergesti mõneks pahate-kitavaks ja tundmatuks sõjariistaks pidada. Kuigi see ebatavaline masinavärk oli üsna tilluke, oli ta siiski äratanud enamiku laagrisviibivate eurooplaste uudishimu, ehkki oli märgatud, et paljud provintslased olid seda käsitsenud täieliku kodususe ning vähemagi hirmuta. Eraisiku riietuse juurde kuuluv kolmnurkne kübar — säärane, milliseid kandsid vaimulikud aastat kolmkümmend tagasi, kroonis selle kandjat ja andis tema heasüdamlikule, teataval määäral mõttelagedale välimusele väärika ilme, — välimusele, mis. ilmselt vajas sellist kunstlikku abi.

Sel ajal kui lihtsõdurite jõuk Webbi korterist aupaklikus kauguses hoidus, astus äsjakirjeldatud isik rahulikult majateenijate hulka, kes väljas hobuste juures ootasid, ning hakkas vabalt jagama kütust ja laitust loomade heade või halbade külgede üle, vastavalt sellele, kas need"juhtusid talle meele järgi olema või mitte.

«See ratsu siin, mu sõber, ei paista küll,kodumaine olevat. On vist,kuskilt võõrsilt sisse toodud, võib-olla, et koguni tollelt väikeselt saarelt seal teisel pool sinist vett?» lausus võõras hääletoonil, mis oma meeldiva mahedusega samasugust tähelepanu äratas kui kogu tema harukordsete proportsioonidega isiksus. «Võin

neist asjust ilma hooplemiseta rääkida, sest olen käinud mõlemas sealses sadamas, — nii selles, mis asetseb Thames'i suudmes ja mida vana Inglismaa pealinna järgi kutsutakse, kui ka selles, mille nimeks New Haven. Olen näinud, kuidas pargastele ja brigantiinidele karjade kaupa iga liiki neljajalgseid nagu Noa laevale kokku aeti, et neid kaubitsemiseks Jamaikale toimetada, kuid veel kunagi varem pole mul silma hakanud looma, kes rohkem sarnanenuks tolle püha ratsuga, kellest piibel räägib, et «... rahutult kaabib ta orus, õnnelik oma jõust: läheb ta ju välja sõjariistade vastu ... Juba haistab ta kauguses vere lõhna, ülemuste käsklusi, sõjakisa ja pasunahelisid. Ja nende helide sekka kostab tema rahutu «hi-ha-haa!»

«Paistab, et iisraeli hobuse tõug on meie aega välja ulatunud. Kas pole nii, mu sõber?»

Saamata vastust neile oma sõnadele, mis tõepoolest teatavat tähelepanu pälvisid, kuna olid need ju nii valjul ja kõlaval häälel öeldud, pööras pühakirja tsiteerija oma pilgu vaikiva kuju poole, keda ta kogemata oli kõnetanud, ning korraga hakkas ta silma üks teine, veelgi huvitavam imetlusobjekt — ta pilk peatus huviga indiaani-käskjala sihvakal ja jäigal kogul, kes eelmisel õhtul oli laagrisse nii ebameeldivaid uudiseid toonud. Kuigi mees oli täiesti rahulik ega näinud indiaanlasele iseloomuliku külmaverelise rahuga mingit tähelepanu pööravat teda ümbritsevale elevusele ja askeldusele, paistis temast siiski mingit metslase rahulikkusega segatud sünget raevu, mis võis köita kogenematumategi silmade tähelepanu kui need, mis praegu teda varjamatu hämmastusega uurisid. Pärismaalane kandis nii oma suguharu tomahooki kui ka nuga, kuid sellest hoolimata ei jätnud ta välimus sugugi sõjamehe muljet. Vastupidi, temast õhkus mingit hooletust, midagi säärast, mis võis tuleneda hiljutisest suurest pingutusest, millest ta polnud veel toibunud. Sõjaarmid tema vihasel näol olid mingiks ebamääraseks tumedaks värviseguks laiali valgunud ning tema tõmmud näojooned veel metsikumaks ja eemaletõukavamaks muutnud, kui seda kunstlikul viisil oleks võinud saavutada. Üksi silmad, mis kiiskasid nagu lõõmavad

tähed madalate pilvede vahelt, paistsid tema pärismaalase koleda vööba alt. Ainult üheainsa hetke jooksul kohtas tema otsiv, kuid samaaegselt siiski ettevaatlik pilk võõra imestavat vaadet, samas aga muutis see oma suunda ja jäi otsekui kaugust puurides midagi nähta- . matut silmitsema, ilmel, mHles võis tähele panna nii kavalust kui põlgust.

On võimatu öelda, missuguse ootamatu märkuse see vaikne pilkude vahetamine mõlema veidriku vahel oleks võinud esile kutsuda pikakasvulise valge mehe poolt, kui tema$elavat uudishimu poleks köitnud teised sündmused. Üldine liikumine teenijaskonna hulgas ja õrnad, tasased inimhääled teatasid nende lähenemisest, keda oodati. Lihtsameelne sõjaratsu imetleja astus silmapilkselt madalaseljalise ja kõhna, palmitsetud sabaga mära juurde, kes läheduses masinlikult laagri närbunud rohukatet nosis, nõjatus küünarnukiga vaibale, mis sadula viletsat asendajat varjas, ning hakkas lahkumisstseeni pealt vaatama. Teisel pool looma pidas varss rahulikult oma hommikust söömaaega.

Seal saatis üks kuninglikus vormiriietuses noormees ratsude juurde kaht naisisikut, kes, riietuse järgi otsustades, olid valmis vastu minema läbi metsade viiva teekonna raskustele ning hädadele. Üks neist, kes muide välimuse järgi teisest noorem paistis (ehkki kumbki daamidestpolnud veel keskikka jõudnud), äratas tähelepanu oma pimestava näojume, kuldblondide juuste ja selgete siniste silmadega, kui ta hommikutuulel laskis takistamatult kõrvale puhuda rohelise-loori, mis tema piibrinahast mütsi küljes rippus. Läänetaeva õhetav puna mändide latvade taga polnud säravam ega õrnem kui tema õhetavad põsed; algav päev polnud

virguta-, vam kui see hingestatud naeratus, mille neiu noorukile kinkis, kui viimane teda sadulasse aitas. Teine, kes samaväärselt' paistis noore ohvitseri lugupidamisavaldusi jagavat, varjas oma võlusid sõdurite jõugu eest erilise hoolega, mis näis sobivat rohkem nelja või viie aasta võrra vanema naisterahva kogemustega. Võis märgata, et kuigi ka tema keha oli peente vormidega, mille kaunidust reisikostüüm varjata ei suutnud, oli ta siiski täidlasem ja küpsem kui ta kaaslane.

Vaevalt olid naisterahvad sadulasse istunud, kui nende abistaja kergelt ratsu selga hüppas. Kõik kolm noogutasid hüvastijätuks Webbile, kes oli ilmunud onni lävele lahkujaid viisakalt teele saatma. Ratsanikud pöörasid hobused ümber ja suundusid kerges traavis, saatjaskond kannul, laagri põhjapoolse sissekäigu poole. Seda lühikest vahemaad läbides ei paotanud ükski rändureist kordagi suud. Kuid kui indiaanlasest käskjalg tee näitamiseks nooremast neiust ootamatult mööda lipsas, pääsis neiu huulilt tasane kiljatus. Kuigi indiaanlase äkiline, ehmatamapanev möödasööst teise naisterahva juures mingit häälitsust esile ei kutsunud, kergitas temagi üllatunult loori, ja tema pilgust, kui ta tumedad silmad metslase painduvaid liigutusi jälgisid, paistis nii kirjeldamatut haletsust, imetlust kui õudust. Tolle daami kiharad olid läikivad ja mustad nagu ronga sulestik. Ta näojume aga polnud tõmmu, vaid see näis olevat otse küllastunud soontes pakatavast verest. Ja siiski polnud neiu peenelt korrapärastes, väärikates ja erakordselt kaunites näojoontes midagi jämedakoelist ega sünget. Ta naeratas, otsekui kahetsedes, et oli hetkeks end unustanud, ja paljastas seejuures hammasterea, mis oma pimestava säraga oleks häbi teinud isegi kõige puhtamale elevandiluule. Siis tõmbas ta loori uuesti alla, laskis pea kummargile vajuda ja ratsutas vaikides edasi nagu inimene; kelle mõtted on kaugel sellest, mis tema ümber sünnib.

II PEATÜKK

Halloo, hallool hei, hoi! halloo, halloo!
Shakespeare

Sel ajal kui üks neist armsaist olevusist, keda me lugejale nii täpselt kirjeldasime, oli mõtteisse vajunud, toibus teine kiiresti ehmatusest ja, naerdes oma nõrkuse üle, päris kõrval sõitvalt noormehelt vallatult:

«Öelge, Heyward, kas säärased viirastused siinsetes metsades sageli ette tulevad, või oli see meelelahutus spetsiaalselt meie jaoks korraldatud? Kui nii, siis peab tänulikkus me suu sulgema. Kui

aga tegemist on esimesega, siis tuleb nii Coral kui mul veel enne kogu oma julguse tagavarad välja panna, kui tolle hirmuäratava Montcalmiga kohtume.»

«Too indiaanlane on meie armee «jooksja» ja tema rahva tõekspidamiste järgi võiks teda kangelaseks pidada,» vastas noor ohvitser, keda neiu oli kõnetanud. «Ta pakkus end vabatahtlikult teejuhiks, et viia meid vähetuntud rada mööda. Tänu temale jõuame me sinna kiiremini kui kolonni sabas sörkides, ja muidugi on niiviisi ka hoopis mõnusam rännata.»

«Ta ei meeldi mulle,» vastas daam, osalt teeseldes, kuid rohkem tõelisest hirmust värisedes. «Te tunnete teda, Duncan? Muidu poleks te ju end nii kergesti tema hoole alla usaldanud, kas pole nii?»

«Alice, ütelge parem, et ma poleks teid tema hoolde usaldanud,» vastas noormees tundeküllaselt. «Ma tunnen teda tõesti, vastasel korral poleks ta ju suutnud mu usaldust võita ja seda kõige vähem veel praegusel hetkel. Räägitakse, et ta olevat pealegi kanadalane, kuid siiski teenis ta meie sõpru mouhooke, kes, nagu te teate, on üks kuuest ühinenud hõimust. Nii palju kui ma kuulnud olen, toodi ta meie sekka seoses mingi veidra juhtumiga, millesse oli segatud teie isa, ja mispuhul metslast karmilt koheldi. Aga olen selle rumala loo juba unustanud. Aitab sellest, kui teame, et ta nüüd on meie sõber.»

«Kui ta on minu isa vaenlane olnud, siis meeldib ta mulle veelgi vähem!» hüüdis neiu, kes oH nüüd juba tõelisse ärevusse sattunud. «Kas te ei kõnetaks teda, major Heyward, et saaksin kuulda tema häält! See võib küll rumalana tunduda, kuid te olete vist sageli kuulnud mind rääkivat, et suudan inimese üle tema häälekõla järgi otsustada?»

«See oleks asjatu. Ja kui ta ka vastaks, siis tõenäoliselt vaid mõne hüüatusega. Kuigi ta võib must aru saada, teeb ta näo nagu enamik tema inimesi, et ei oska sõnagi inglise keelt. Ja kõige vähem suvatseb ta

meiega vestelda praegu, ajal, mil sõda talt äärmist väärikust nõuab. Aga ta on seisma jäänud. Paistab, et siin ongi see teerada, mida mööda meil tuleb rännata.»

Major Heywardi oletus oli õige. Kui nad jõudsid kõhani, kus indiaanlane seisis ja sõjateed palistava tihniku poole näitas, ilmus nähtavale kitsas, vähekäidud rada. Seda mööda Võis korraga ainult üks inimene liikuda ja sedagi teatava tülinaga.

«Noh, siit siis lähebki meie tee,» lausus noormees tasasel häälel. «Aga ärge ilmutage mingit umbusaldust, leedi, muidu võitegi veel välja kutsuda selle hädaohu, mida te nii väga näite kartvat.»

«Cora, mida sina sest arvad?» küsis tõrges blondiin. «Sõdurite juuresolek on meile vahest tõesti veidi tüütav, aga kas poleks me julgeolek' sel kombel siiski mitte paremini kindlustatud, kui me koos sõjaväega reisiksime?»

«Alice, teie pole harjunud metslaste kommetega ega tea millal teid ähv«ardab tõeline hädaoht,» vastas Heyward. «Kui vaenlased üldse veoteeni on jõudnud, mis on küll vähe usutav, sest meie skaudid on ju väljas, püüavad nad kindlasti ümber piirata kolonni, kus skalpe on ju kõige rohkem. Väesalga teekond on neile teada, kuna aga meie rada määrati kindlaks alles tund aega tagasi ja

peaks seepärast veel salajas olema.»

«Kas me siis tõesti peame vaid sellepärast seda meest võõrastama, et tema kombed pole meie kombed ja et tal on tume nahk?» küsis Cora jahedalt.

Alice ei kõhelnud enam. Ta andis oma narraganse-tile' tugeva piitsahoobi, paiskas esimesena kõrvale peened põõsakesed ja järgnes «jooksjale» mööda pimedat rigust rada. Noormees silmitses varjamatu imetlusega viimatikõnelnud neiut ja lubas oma tähelepanematuses isegi seda sündida, et tolle blondiinini, kuid kindlasti mitte kaunim kaaslane üksi pidi endale tihnikus teed rajama, sellal, kui ta ise rajalt agaralt eemale tõmbu.s, et mööda lasta neiut, fteda Coraks hüüti. Teenreile oli nähtavasti enne vastavaid juhendeid antud, sest selle asemel, et tihnikusse tungida,

Teatud tõug hobuseid.

läksid nad edasi sedasama teed, mida mööda liikus kolonn. Heyward teatas, et selle abinõu oli dikteerinud nende teejuhi tark otsus jätta vähem jälgi juhuks, kui kanada metslased peaksid varitsemise eesmärgil olema oma vägedest nii kaugele ette tunginud.

Tükk aega oli nende tee niivõrd raske, et ei andnud mingit võimalust edasiseks jutlemiseks. Siis aga jõudsid nad välja laiast metsaaluse võsastiku ribast, mis palistas kummaltki poolt veoteed, ja astusid põlismetsa kõrgete, tumedate kroonide alla. Siin oli nende edasi liikumisel vähem takistusi. Kui teejuht märkas, et leedid oskasid ratsusid valitseda, lisas ta sammu ja Coral ning Alice'il tuli onta narragansetid kergele traavile sundida. Noormees pöördus parajasti mustasilmalise Cora poole, et neiut kõnetada, kuid korraga kuulis ta selja taga konarlikel puujuurtel kauget kabjaplaginat. See sundis teda ratsut peatama, ja kuna ka tema kaaslased samal hetkel ratsmed pingule tõmbasid, jäi kogu seltskond seisma, et selle ootamatu juhtumi kohta selgust saada.

Mõne hetke pärast nägid nad varssa, kes nagu hirv sihvakate männitüvede vahel lippas. Ja järgmisel silmapilgul ilmus nähtavale toosama tundmatu kohmakas, keda me eelmises peatükis kirjeldasime. Ta kihutas nii kiiresti, kui seda suutis tema lahja ratsu. Tolle lühikese vahemaa jooksul Webbi korterist kuni siiani polnud reisijail kordagi avanenud võimalust lähemalt silmitseda seda isikut, kes neile praegu lähenes. Kui too veidrik juba jalul seistes ja oma tohutut pikkust demonstreerides suutis iga ekslevat pilku köita, siis ratsa sõites olid ta võlud sama märgatavad. Hoolimata sellest, et ta kannustatud king pidevalt mära külge tagus, suutis ta ainult niipalju saavutada, et looma tagumised jalad midagi canterbury galopi taolist tegid, kusjuures esimesed neid üsna ebamäärase sörgiga abistada püüdsid. Võib-olla, et just see kurus, millega too vaene ratsu oma sammu muutis, tekitaski tolle optilise illusiooni, nagu kihutanuks ta kiiremini kui ta seda tegelikult tegi. Igatahes oli isegi Heyward, kel

ometi oli küllalt vilunud silm hobuste heade ja halbade külgede kindlaks määramiseks, kõigile pingutustele

vaatamata võimetu otsustama, missuguse allüüriga' too vaene, loom nende poole rühkis, keda ta peremees nii kindlameelse vaprusega mööda looklevat teed tagant kihutas.

Ratsaniku poos ja ta liigutused polnud vähem märkimisväärsed kui ratsu omad, kelle seljas ta istus. Iga looma sammu korral tõusis ta pikk kere jalustest, ja oma jalgu kord ebatavaliselt sifgu ajades, kord kokku tõmmates, näis ta kord tohutu pikana, kord imeväikesena, nii et oli täiesti võimatu ta kasvu kohta mingeid'oletusi teha. Kui sellele lisada veel asjaolu, et kannuse ühepoolse kasutamise tagajärjel paistis mära üks külg kiiremini liikuvat kui teine, ja et looma koheva saba lakkamatud viibutused küllalt selgel-t . osutasid, missugune külg rohkem kannatada sai, siis olemegi lõpule jõudnud nii ratsu kui ratsaniku kirjeldamisega.

Kortsud, mis olid Heywardi ilusale, kõrgele ja mehelikule laubale tekkinud, kadusid järk-järgult, kui ta võõrast silmitses, ja ta huuled tõmbusid naerule. Alice ei püüdnudki oma naeru tagasi hoida ja isegi Cora tumedais mõtlikes silmis lõi põlema naljatuluke.

«Otsite siit kedagi?» päris Heyward, kui võõras oli küllalt lähedale jõudnud ja kurust vähendas. «Ma loodan, et te mitte halbu sõnumeid ei too.»

«Just nimelt,» vastas võõras, usinalt oma kolmnurk-se kübaraga vehkides, et panna liikuma lämbet metsa-õhku, ja kuulajad mõistatama jättes, missugusele noormehe küsimusele ta õieti vastas. «Kuulsin, et olete teel William Henry kindluse poole,» jätkas ta viimaks, kui oli veidi nägu jahutanud ja hinge tagasi tõmmanud. «Kuna ma ka ise sinna kanti reisin, siis jõudsin otsusele, et hea seltskond peaks mõlemale poolele meelepärane olema.»

«Küllaltki väär viis asju otsustada,» vastas Heyward. «Meid on ju kolm, teil aga pole peale iseenda kelleltki nõu küsida.»

«Mitte sugugi vääram kui see, et üks galantne mees peaks kähe noore daami eest hoolitsema ja neid

[1] Antud juhul hobuse käimisviis, näiteks traav, galopp jne.

kaitsma,» lausus teine toonil, milles oli tunda nii lihtsameelsust kui vulgaarset teravmeelitsemist.

«Kui too mees aga on õige mees ja nemad — õiged naisterahvad, siis ei hooli nad neist vastastikustest nal-jatlustest, vaid nõustuvad temaga kõigis vaidlusalustes küsimustes. Niisiis,

peale minu pole teil kelleltki nõu küsida.»

Heledapäine neiu peitis oma naeratuse, langetades pilgu sälu ratsmeile, ning kerge puna ta põskedel süvenes, kuni need lõpuks üleni õhetasid; ta kaäslase palged aga muutusid veelgi kahvatumaks ning ta ratsutas aeglaselt ettepoole, otsekui olnuks ta juba tüdinud tollest vahejuhtumist.

«Kui te järve poole reisite, siis olete te teelt eksinud,» teatas Heyward kõrgilt. «Sinna viiv maantee on vähemalt pool miili teie selja taga.»

«Just nimelt,» vastas tundmatu. Külm vastuvõtt ei näinud teda põrmugi heidutavat. «Viibisin terve nädala Edwardis ja peaksin tumm olema, kui poleks küsinud teed, mida mööda pean reisima. Ja kui ma juba tumm, oleksin, siis oleks mu elukutsel lõpp.» Ta kihistas vaikselt, otsekui poleks tagasihoidlikkus lubanud tal avalikumalt imetleda oma teravmeelsust, mis ta kuulajaile täiesti arusaamatuks jäi, ning jätkas siis kohase tõsidusega: «Minu elukutsega inimesele on ettevaatamatu olla liiga familiaarne nende vastu, keda tuleb õpetada. Vaat, see ongi põhjus, miks ma sõdalaste sabas ei sörgi. Peale selle ma usun, et teietaolisel džentlmenil on kindlasti parimad teadmised teeasjandusest. Seepärast otsustasingi teie seltskonnaga ühineda, et teha sõitu meeldivaks ja võtta osa seltskondlikust jutuajamisest.»

«Küllaltki omavoliline ja mõtlematu otsus!» hüüdis Heyward, kahevahel olles, kas anda vaba voli tõusvale vihale või teisele valjult näkku naerda. «Räägite aina õpetamisest ja elukutsest. Kas olete õige adjunktiks mõne provifitsikorpuse juures? Vahest koguni mõni kuulus õpetaja õilsa vehklemiskunsti alal? Või ehk üks neist, kes matemaatika õpetamise ettekäändel jooni ja nurki veavad?»

Tundmatu uuris hetke küsitlejat varjamatu imestusega ning vastas siis pühaliku rahuga, milles polnud

vähimatki jälge endisest endaga rahulolust: «Mis puutub süüdistamisse, siis loodan, et jumala abiga pole ma sooritanud enam ühtki suuremat pattu pärast seda, kui viimast korda temalt armu palusin, mis aga puutub vehklemisse, siis sellega ma end ei vaeva; teie vihjeist joontele ja nurkadele ei saa ma aga aru ning seepärast jätan seletuse andmise nende hooleks, kes kutsutud ja valitud seda püha ametit pidama. Minu anded piirduvad üksnes sellega, et heita põgus pilk tollesse õilsasse kunsti, mis palvetamise ja tänupalvete lausumisega tegeleb.»

«See mees on ilmselt Apolloni jünger ja ma võtan ta oma erilise kaitse alla!» hüüdis Alice naerdes. Ta oli oma hetkelisest kohmetusest üle saanud. «Ei,Jätke juba oma kulmukortsutamine, Heyward! Halastage 'mu igatsevatele kõrvadele ja lubage tol võõral reisida koos meiega. Pealegi,» lisas ta vaikselt, heites pilgu eemal ratsutavale Corale, kes aeglaselt vaikiva ning sünge teejuhi jälgedes ratsutas, «on häda korral meie jõud ühe sõbra võrra suurem.»

«Kas te tõesti mõtlete, Alice, et ma oleksin lubanud neil, keda armastan, mööda seda salateed reisida, kui oleksin aimanud, et säärane hädaoht võiks ees seista?»

«Ei, ei, ma ei mõtle seda. See veider mees lõbustab mind ja kui tal hinges muusika heliseb, siis ärgem lükakem tagasi tema seltskonda. Ja neiu osutas ratsa-piitsaga veenvalt teerajale. Nende pilgud kohtusid. Noormees jäi viivuks kõhale, et seda hetke pikendada, kuid, alistudes siis neiu õrnale mõjule vajutas kännused ratsu külgedesse ning oli mõne hüppega jälle Cora kõrval.

«Olen rõõmus, sõber, et teiega kokku sain,» jätkas neiu ning, sundides oma narraganseti uuesti traavile, andis ka tundmatule käega märku edasi sõita. «Mu sugulased suutsid mind veenda, et võin .päris hästi duetis kaasa laulda ja ma usun, et võiksime reisi huvitavamaks teha, kui oma lemmikharrastusega tegeleksime. Peale selle oleks minusugusele harimatule inimesele suureks kasuks kuulda maestro arvamust mu hääle kohta.»

«Tõepoolest, psalmide laulmine sobival ajal värskendab mõlemat, nii vaimu kui keha,» kostis lauluõpetaja Alice'i kõrvale ratsutades, «ja miski ei rahusta vaga hinge rohkem kui psalmi trööstivad sõnad. Viisi täielikuks esitamiseks on aga üldiselt nelja häält tarvis. Teil on olemas kõik pehme ja kõlava soprani tunnused, mina suudan teatava jõupingutuse korral kõige kõrgemaidki tenorinoote välja laulda. Aga meil puuduvad alt ja bass! Too kuningavägede[1] ohvitser, kes mind oma seltskonda ei söandanud võtta, võinuks bassi laulda, kui hariliku vestluse põhjal tema hääle järgi üldse midagi võimalik on otsustada.»

«Ärge otsustage nii järelemõtlematult sääraste pealiskaudsete ja petlike väliste tunnusmärkide järgi,» lausus daam naerdes. «Kuigi major Heyward võib tarbe korral ka madala häälega kõnelda, sobib tema loomulik hääl paremini mahedaks tenoriks kui bassiks, mida te praegu-kuulsite, uskuge mind!»

«On's tal siis mingeid kogemusi psalmide esitamisel?» päris neiu lihtsameelne kaaslane.

Alice oleks meeleldi naernud, kuid tal õnnestus oma lõbusust enne alla suruda kui vastas:

«Kardan, et ta end rohkem ilmalikele lauludele on pühendanud. Sõduri rahutu elu pole kuigi sobiv vagamate tunnete ergutamiseks.»

«Nagu kõik muudki anded, on ka kaunis hääl kingitud inimesele selleks, et ta seda oma ligimese hüveks tarvitaks ja mitte kurjasti ei pruugiks,» lausus neiu kaaslane.

«Minu kohta igatahes ei saaks keegi öelda, et ma oma anded oleksin hooletusse jätnud! Olen tänulik, et kuigi minu poisikesepõlv oli, nagu kuningas Taaveti nooruski, muusikale pühendatud, pole ükski labane värss minu huuli rüvetanud.»

«Te, tähendab, tegelete siis ainult vaimulike lauludega?»

«Just nimelt! Nii nagu Taaveti lauludele pole üheski keeles midagi võrdset, nii ületavad ka

viisid, mille 'vaimulikud ja mõttetargad neile sobitanud, kogu ilmaliku lauluvara. Võin uhkusega öelda, et väljendan praegu juuda rahva kuninga enda mõtteid ja soove,

sest kuigi aeg on põhjustanud väikesi muutusi selles tõlkes, mida me Uus-Inglismaa kojooniates käsutame, ületab see kõik teised tõlked sedavõrd, et läheneb oma mahlakuse, täpsuse ja lihtsuse poolest viimse võimaluseni vaimustatud poeedi enda suurele tööle. Kus ma ka poleks, unes või ärkvel,'alati on mul kaasas üks eksemplar sellest armastatud teosest. See on kahe-kümne kuues väljaanne, ilmunud Bostonis Anno Domini 1744 ja kannab pealkirja «Vana ja Uue Testamendi psalmid, hümnid ja vaimulikud laulud tõepäraselt inglise värsimõõtu tõlgitud, vaimulikele kasutamiseks, hingeliseks harimiseks ja meelelahutuseks seltskondlikus ja eraelus, eriti Uus-Inglismaai».»

Sel ajal, kui tundmatu sellele oma kodumaa poeetide haruldasele toodangule -kiidulaulu laulis, tõmbas ta raamatu taskust, seadis raudraamidega prillid ninale ning avas köite hoolikuse ja auväärsusega, mis sobis selle pühaliku toiminguga. Seejärel lausus ta pikemalt rääkimata ja ilma «ühegi vabandussõnata maagilise «tähelepanu» ja, tõstes suu juurde tolle tundmatu riistapuu, mida me kord varem kirjeldasime, manas sellest esile kõrge, kriiskava hääle, mida oktaavi võrra madalamalt saatis tema enda hääl.

Kuis õnneõudust toob,

kuis rõõmustab see maad,

et inimesed üheskoos

kui vennad elavad.

Kuis imehea on see,

kui palsam pühalt Aaronilt,

mis inimesi õndsaks teeb

ja hoovab altarilt ...

Nende osavate värsside esitamist saatis tundmatu parema käe korrapärane tõus ja langus. Kui käsi alla vajus, laskis selle omanik sõrmedel väikese köite lehekülgedel puhala. Õhku tõusis see kehaliige aga sellise viipega, mida ainult asjasse pühendatud isikud võivad loota kunagi järele aimata. Kauaaegne praktika oli nähtavasti säärase taktilöömise vajalikuks muutnud, sest see ei lakanud enne, kui tähendusrikas sõna, mille poeet läbimõeldult oma luuletuse lõpuks valinud, oli

toodud kuuldavale selle täielikus väärikuses.

Säärane lärmakas meelelahutus keset põlismetsa vaikust pidi muidugi ka eessõitjate kõrvu ulatuma. Indiaanlane pomises Heywardile mõne sõna oma konarlikus inglise keeles. Viimane omakorda kõnetas otsekohe tundmatut, katkestades selleks korraks tolle muusikaharrastused:

«Kuigi meid ei ähvarda mingi hädaoht, õpetab lihtne ettevaatlikkus siiski, et on parem läbida kõnnumaa nii vaikselt kui vähegi võimalik. Ma usun, te vabandate mind, Alice, et ma seekord pean teie-meelelahutust rikkuma ja paluma seda džentlmeni laulmist edasi lükata, kuni selleks parem võimalus avaneb.»

«Te rikute seda tõepoolest,» vastas neiu kelmikalt, «sest veel 'kunagi pole ma kuulnud säärast ebakõla ettekandeviisi ja sõnade vahel, nagu ma praegu kuulsin. Ma kavatsesin just põhjalikult järele pärida, mispärast on neile mõttetutele sõnadele nii kaunis viis loodud, kui te oma bassihäälega, Duncan, mu mõtisklused katkestasite.»

«Ma ei tea, mida te minu bassihääle all mõtlete,», lausus Heyward, kes oli sest märkusest ilmselt haavu-[1]-nud, «kuid ma tean, et teie ja Cora julgeolek on mulle kaugelt tähtsam, kui mistahes kontsert Händeli[1] muusikast.» Ta jäi vait ja pööras pea kiiresti tihniku poole, kõõritades seejärel umbusklikult teejuhi suunas, kes segamatu rahuga oma teekonda jätkas. Noormees muigas põlglikult endamisi mõtte juures, et oli ärevuses mingit läikivat metsmarja luurava metslase välkuvaks silmaks pidanud. Nüüd sõitis ta aga jälle rahulikult edasi, jätkates vestlust, mille see põgus kahtlustus oli katkestanud.

Kuid major Heyward tegi siiski suure vea, et ta oma nooruslikus uhkuses üheksainsakski hetkeks, ettevaatlikkuse unustas. Vaevalt olid ratsanikud tihnikust mööda sõitnud, kui põõsaoksad ettevaatlikult kõrvale lükati ja sealt inimnägu välja piilus, vaadates järele kaugenevatele ränduritele. See nägu oli nii metsik, kui metslase maalimiskunst ja taltsutamatud kired seda iganes võisid teha. Võidurõõmu sära vilksatas ta tume-

'Händel (1685—1759) — suur saksa helilooja.

daksvärvitud näojoontes, kui ta oma tulevasi ohvreid jälitama hakkas. Need aga ratsutasid teadmatuses edasi. Iga kord, kui rada käänaku tegi, ilmusid puude vahelt nähtavale naisterahvaste väikesed, nõtked kujud. Neile järgnes Heywardi mehelik kogu, kuni lõpuks ka laulumeistri vormitu figuur'arvutute .puutüvede taha kadus, mis otse tee ääres tumedate ridadena taeva poole tõusid.

III PEATÜKK

Kui põlde veel ei olnud saal,

kui puutumata oli maa,

siis vete mahe lauluhääl

vaid täitis laia laant.

Ja metsa samblasängides

veenired, ojad mängisid.
Bryant

Jätame pahaaimamatu Heywardi ja tema usaldavad kaaslased ,nüüd sinnapaika. Las nad tungivad ikka sügavamale põlismetsa, mis tulvil sääraseid reetlikke elanikke. Meie aga käsutame nüüd oma privileegi ja nihutame tegevuspaiga mõne miili võrra lääne poole sellest kõhast, kus me neid viimati nägime.

Tol päeval võis siinsetes metsades märgata kaht meest, kes peatusid väikese, kuid kiirevoolulise jõe

kaldal, päevateekonna kaugusel Webbi laagriplatsist. Näis, et nad ootasid kedagi või midagi. Tohutu metsamüür ulatus siin otse jõe kaldani, kerkides kõrgele vee kõhale ja heites selle tumedale pinnale sügavaid varje. Päike ei kõrvetanud nüüd enam nii ägedalt, päevakuu-mus hakkas järele andma, ning allikate ja lätete lehistest sängidest kerkis jahedat auru, mis suitsuvinena õhku hõljuma jäi. Siin, selles mahajäetud paigas valitses ikka veel too ääretu vaikus, mib iseloomustab ameerika maastiku unist lämbust juulis, ja.mida rikkusid ainult kõnesolevate meeste tasane jutukõmin, virguva rähni juhuslik, laisk toksimine, mõne kireva pasknääri ebaharmooniline kärje või kauge kose tume mühin.

Need nõrgad ja katkendlikud hääled olid metsaelanikele siiski liiga tuttavad selleks, et nende tähelepanu huvitavast vestlusest kõrvale juhtida. Üks neist loge-lejaist näis punanahkne olevat ja ta kandis metsade elanikule omast ihukatet. Teise kaaslase kebakate oli peaaegu sama algeline kui mainitud metslase oma, kuid tema päikesest kõrbenud ja juba ammu närbunud näos võis siiski märgata jooni, mis rääkisid tema euroopalikust päritolust. Punanahkne oli võtnud istet sammaldunud notiotsal. Nad vestlesid millestki ning

indiaanlane saatis oma tõsiseid sõnu temale omaste rahulike, kuid väljendusrikaste käeliigutustega. Tema peaaegu alasti kehale oli valge ja musta värviga maalitud kõhutav surma embleem. Tema hoolikalt paljaks aetud peas, kuhu polnud jäetud rohkem juukseid, kui üldtuntud rüütellik skalbitutt[1], polnud mingeid ehteid, välja arvatud üksainus kotkasulg, mis oli pistetud läbi juuksetuti ja rippus üle vasaku õla alla. Vöö küljes rippus tal tomahook[2] ja inglise päritoluga skalpeerimisnuga, kuna aga seda sorti lühike sõjaväepüss, millega valged oma punaseid liitlasi relvastasid, hooletult ta paljastel soonilistel põlvedel lebas. Sõjamehe lai rind, ta tore kehaehitus ja väärikas ilme kõnelesid sellest, et ta oli jõudnud'kõige paremasse meheikka ja et vanadus oli tast veel kaugel.

Otsustades kehaliikmete järgi, mida rõivad ei varjanud, kuulus valge mees nende inimeste hulka, kes olid juba varajasest noorusest peale raskuste ja puudustega kokku puutunud. Kuigi tal oli lihaseline keha, näis ta pigem kõhn kui tüse; nähtavasti olid lakkamatud hädaohud ja vaevarikas töö iga ta närvi ja lihase karastanud ning tugevaks muutnud. Seljas oli tal tuhmi kollase äärega mürkroheline jahisärk ja peas suvine karusnahkadest lõigatud müts. Ta kandis ka nuga ja samasugust vampumrst[3] vööd, mis kinnitas ka indiaanlasegi kasinaid rõivaid, kuid tomahooki tal polnud. Tema mokassiinid olid pärismaalaste kombel kirevalt kaunistatud, kuna aga ainsaks alusriideks oli tal paar kitsenahkseid säärekatteid, mis paistsid jahi-kuue alt. Need käisid külje pealt lahti ja olid hirve-kõõlustega pealtpoolt põlvi kinni seotud. Tema isiklikku varustust täiendasid veel paun ja püssirohusarv, kuna

[1] Skalbitutt — Põhja-Ameerika indiaanlased jätavad endal pähe üheainsa juuksetuka, millest saab kinni haarata, kui neid skalpeeritakse.

[2] Tomahook — Põhja-Ameerika indiaanlaste sõjakirves, mida saab käsutada nii löögiriistana kui ka viskerelvana.

[3] Vampum — mitmesuguste kombinatsioonidega köidetud konnakarpide kimp, mille kujunditel oli alati oma kindel tähendus. Vampumeid tarvitati teadete edasiandmiseks.

[4] Mokassiinid — indiaanlaste toornahast jalanõud.

aga kõrvalasuva noore puutüve najal seisis ta tohutu pika toruga püss — sõjariist, millest indiaanlastest leidlikumate valgete teooria teadis rääkida, et see kõigist tulirelvadest kõige ohtlikum oli. Tol kütil või skaudil, ükskõik, kes ta ka polnud, olid väikesed, elavad, terased ja rahutud silmad. Kui ta rääkis, rändas tema pilk kogu aeg ringi, justkui oleks «mees jahilooma otsinud

või mõne hiiliva vaenlase ootamatut lähenemist kartnud. Hoolimata sissejuurdunud kahtlustamisharjumusest polnud tema näoilmes mingit salakavalust, vaid otse vastupidi, — sel hetkel, mil me teda tutvustame, õhkas sellest tõelist, murdumatut ausust.

«Isegi sinu suguharu pärimused kõnelevad minu poolt, Tšingatšguk,» lausus valge, kõneldes murrakut, mida tundsid kõik pärismaalased, kes varem Hudsoni ja Potomaci jõe vahelist maa-ala asustasid. Lugeja huvides anname me selle kõneluse vabas tõlkes, püüdes samal ajal säilitada mõningaid nii kõnelejaile kui ka keelele omaseid iseärasusi: «Sinu isad tulid loojuva päikese maalt, laksidele Suure Jõe[1], võitlesid rahvaga, kes sel maal elas ja võtsid selle maa endale; minu omad aga tulid punase hommikutaeva poolt, üle Soolase Järve[2] ja tegid oma töö peaaegu samuti nagu teie omad. Seepärast mõistku jumal õigust meie vahel ja sõbrad säästku oma sõnu.»

«Minu isad võitlesid ainult paljanahkse punase mehega!» vastas indiaanlane karmilt samas keeles. «Ütle, Haukasilm, kas siis sinu arvates tõesti pole mingit vahet meie sõdalaste kivist peadega noolte ja nende tinast kuulide vahel, millega teie, valged, tapate!»

«Kuigi jumal lõi indiaanlase punase nahaga, on tal mõistust!» lausus valge mees, pead raputades, otsekui olnuks tal raske kõrvale tõrjuda säärast vihjet tema õiglusele. Hetkeks näis ta olevat teadlik sellest, et tema käsutuses on vaid kõige halvemad tõestusvahen-did, siis aga võttis ta end jälle kokku ja vastas oma vaidluskaaslase vastuväitele nii hästi, kui seda lubasid

[1] Mississipi.
[2] Suur Soola jarv.

tema piiratud teadmised: «Ma pole küll õpetatud mees ja ma ei karda seda ka öelda, kuid otsustades selle järgi, mida olen näinud nende keigarite hirve- ja oravajahil seal all, kaldun ma arvama, et püss nende vanaisade käes polnud sugugi nii ohtlik, kui seda võisid olla hikkoripuust[1] vibu ja hea tulekivist peaga nool, kui vibu pingutas indiaanlase kindel käsi ja noolt sihtis tema terav silm.»

«Seda kõike kuulsid sa oma isalt,» vastas teine külma rahuga, tehes käega uhke, põlgliku liigutuse. «Noh, mida nad siis räägivad, need teie vanamehed? Kas nad jutustavad noortele sõjameestele, et kahvanäod punanahkadele sõjavärvides, kivikirve ja puupüssiga vastu astusid?»

«Ma pole eelarvamustega inimene ega kuulu ka nende hulka, kes oma päritoluga kiitlevad, kuid isegi mu kõige suurem vaenlane maa peal — irokees, ei julgeks eitada, et ma ehtne valge olen,» kostis skaut, salajase rahuloluga oma kondise ja soonilise käe tuhmunud värvi silmitsedes, «ja ma olen nõus omaks võtma, et ma tihti ei saa oma inimeste teguviisi heaks kiita. Neil on kombeks märkida raamatusse, mida nad teinud või näinud, selle asemel, et sellest külades jutustada, kus arale hooplejale võib otse näkku öelda, kui ta valetab, ja kus vahva sõdur võib seltsimeeste poole

pöörduda, et need tema sõnade tõepärasust tunnistaksid. Selle halva harjumuse tagajärjel ei saa mees, kes on liialt kohusetundlik selleks, et oma päevi naiste seltsis raisata ja neid musti salamõrvu õppida, kunagi kuulda oma isade tegudest ega tunda nende vapruse ületamise uhkust. Mis minusse puutub, siis, enda järgi otsustades, arvan küll, et püssi oskab lasta iga tolvan, sest mul igatahes on see oskus juba kaasa.sündinud. Kindlasti on see kunst meil põlvest põlve edasi pärandatud, samuti kui pärandatakse kõik head ja halvad omadused, nagu räägib meie pühakiri. Muidugi ei taha ma selles asjas teiste inimeste eest vastutada, kuid, nagu teada, on igal jutul kaks otsa. Seepärast

[1] Hikkoripuu — pähkliliste sugukonda kuuluv taim Põhja-Ameerikas.

küsin ma sult, Tšingatšguk, mis juhtus siis, kui meie isad esimest korda kokku puutusid?»

Järgnes lühike vaikusehetk, mille jooksul indiaanlane tummalt puunotil mõtiskles. Siis aga, tulvil köhast väärikust, alustas ta oma lühikest jutustust ja ta hääles kõlas eriline pidulikkus, mj^ aitas ta jutu tõepärasust rõhutada.

«Kuula siis, Haukasilm, ja su kõrvad ei pea mitte valet kuulma! Vaat mida rääkisid mulle mu isad. Kuula siis, missuguseid tegusid saatsid korda mohikaanid!» Ta kõhkles viivu, heitis oma kaaslasele ettevaatliku pilgu ja jätkas siis, pooleldi jutustades, pooleldi küsitledes: «Kas pole see mitte sama jõgi, siin meie jalge ees, mis lõunasse rändab, kus ta vesi soolaseks muutub, ja mille vool siis uuesti tagasi keerab?»

«Ei saa salata, et sinu pärimused mõlemas asjas tõtt räägivad,» vastas valge mees, «sest olen seal käinud ja kõike näinud, kuigi ma ei tea, mispärast peaks vesi, mis varjus nõnda m.age, päikese käes soolasemaks muutuma, — vaat see. on tõesti muutus, mida ma pole kunagi osanud ära seletada.»

«Aga vool!?» päris indiaanlane, kes kirjeldamatu huviga tema vastust ootas. «Tšingatšguki isad pole valetanud!»

«Isegi pühakiri pole õigem kui see ja too on ju ometi kõige õigem asi kogu ilmas. Seda tagurpidi voolamist kutsuvad valged tõusuks ja seda saab küllalt kergesti seletada. Kuus tundi voolab vesi sisse ja kuus tundi välja. Põhjus aga seisab selles, et kui meres on vesi kõrgem kui jões, voolab vesi jõkke, kuni ta seal mereveest kõrgemale tõuseb ja jälle välja voolama hakkab.»

«Metsade rüpes ja suurtes järvedes voolab vesi ikka allapoole, kuni ta seisab vaat nii,» lausus

indiaanlane, kätt rõhtsalt" välja sirutades, «ja siis ei voola ta enam.»

«Ükski aus mees ei salga seda,» vastas skaut, veidi ärritatud asjaolust, et indiaanlane ei paistnud hästi uskuvat seda tema seletust tõusu ja mõõna saladuse kohta. «Võin ainult veel lisada, et seda võrdlemisi harva ette tuleb, ja nimelt seal, kus maapind on tasane.

Kõik oleneb sellest, missuguses ulatuses sa asja vaatad. Väikeses ulatuses näib ju maagi tasane, suures ulatuses aga — ümmargune. Sel kombel võivadki loigud ja tiigid ning isegi suured mageda vee järved paigal püsida, nagu me seda mõlemad ka küllaltki hästi teame. Aga kuidas saab vesi jääda paigale niisugusel suurel alal nagu seda on meri, kui me teame, et maa niisuguses suures ulatuses on ometi ümmargune? Sama hästi võid sa ka arvata, miks jõgi, mis nende mustade kaljude äärel voolab, miili võrra kõrgemal meie peadest, seisab paigal, kuigi su enda kõrvad sulle ütlevad, et vesi praeguselgi hetkel üle nende kaljude alla tormab!»

Kui indiaanlast ka ei rahuldanudki tema kaaslase mõttetarkus, oli ta siiski liialt väärikas selleks, et oma uskumatust reeta. Ta kuulas nagu inimene, keda on suudetud veenda, ja jätkas oma jutustust endise pidulikkusega:

«Me tulime sealt, kus päike on öösi peidus, üle suurte tasandike, kus rändavad pühvlikarjad, kuni jõudsime Suure Jõe aarde. Seal võitlesime me alligevidega, kuni maa oli punane nende verest. Suure jõe kallastest kuni Soolase Järve madalikeni ei leidnud me kedagi, kes oleks meie vastu välja astunud. Uksi makuassid jälgisid meid eemalt. Me ütlesime, et maa peab saama meie omaks sellest kõhast peale, kus vesi enam vastu voolu ei jookse, kuni ühe jõeni kakskümmend päeva-teekonda suve poole. Me hoidsime kui mehed seda maad, mille me olime kui kangelased kätte võitnud. Makuassid kihutasime me metsadesse, kus elasid kärud. Soola said nad nüüd veel ainult harva maitsta . .. Enam ei püüdnud nad Suurest Järvest kala, me heitsime neile vaid konte ...»

«Olen seda kõike kuulnud ja usun sind,» lausus valge, märgates, et indiaanlane peatus, «aga see juhtus ju ammu enne seda, kui inglased siia maale ilmusid.»

«Üks mänd kasvas siis seal, kus praegu see kastan seisab. Esimesed kahvanäod, kes meie hulka tulid, ei rääkinud inglise keelt. Nad tulid suures kanuus. See oli siis, kui mu isad ja ümberkaudsed punanahad toma-

hoogi maha matsid. Siis, Haukasilm,» jätkas indiaanlane, ja ainult vaikne madal kurguhäälitsus reetis tema suurt erutust, «siis, Haukasilm, olime me üks rahvas ja me olime õnnelikud. Järv andis meile kala, metsad pakkusid meile hirvi ja õhk — linde. Me võtsime naisi, kes sünnitasid meile lapsi, me kummardasime Suurt Vaimu ja hoidsime makuassid kaugel eemal oma võidulaulude helide ulatusest.»

«Mäletad sa ka midagi oma perekonnast?» päris valge. «Sa oled ju indiaanlase kohta õiglane mees, ja kuna ma usun, et sa nende omadused oled pärinud, pidid su isad vahvad sõdalased olema ja targad mehed Nõupidamise Lõkke ääres.»

«Minu suguharu on rahvaste esiisa,» vastas pärismaalane, «kuid mina olen puhtavereline. Minu soontes voolab õilis pealiku veri ja pealiku vereks jääb see ka igavesti ... Siis maabusid me kallastel hollandlased. Need andsid minu inimestele tulevett ja need jõid seda, jõid nii kaua, kwni taevas ja maa segamini läksid ja nad rumalast peast arvasid, et olid Suure Vaimu leidnud. Siis said nad lahti oma maast. Samm-sammult kihutati nad eemale oma armsast kodurannast. Ja lõppes see kõik sellega, et kuigi olen pealik ja sagamoor[2], olen ma päikest vaid puude latvade vahelt näinud ja veel kunagi pole ma oma jalaga isade hauale saanud.»

«Hauad toovad pähe pühalikke mõtteid,» vastas skaut, sügavasti liigutatud oma kaaslase vaiksest kannatusest, «ja aitavad sageli mees! tema heades kavatsustes, kuigi ma enda suhtes arvan, et mu köndid kord matmata metsa pleekima või huntide järada jäävad. Aga ütle, Tšingatšguk, kust võib praegu leida sinu suguharu liikmeid, kes juba nii palju suvesid tagasi oma hõimude, delavaaride, maale tulid?»

«Kus on nende kaunite suvede õied? ... Langenud .. . üks teise järel. Nõnda on kogu mu perekond vaimude maale lahkunud .. . igaüks omal ajal. Mina üksi seisan

[1] Tomahooki maha matma — sõjategevusele pidulikult lõppu tegema.

[2] Sagamoor — Põhja-Ameerika indiaanlaste suguharu vanemate aunimi.

veel mäe tipus, kuid varsti tuleb aeg, mil minagi pean alla orgu minema. Ja kui siis ka Unkas kord mulle järele tuleb, ei jää enam ühtki, kelle soontes voolaks veel sagamooride verd, sest minu poiss on viimane mohikaan.»

«Unkas on siin!» kostis hääl otse istuja kõrval, sama mahe ja sama kurgutooniga kui tollelgi. «Kes kutsus Unkast?»

Valge kütt haaras nahktupest noa ja sirutas käe tahtmatult püssi järele, kuid indiaanlane istus

rahulikult edasi, ilma et oleks peadki ootamatu hääle poole
pööranud.

Järgmisel silmapilgul ilmus nähtavale nooreohtu indiaani sõjamees; käratul sammul astus ta nende juurde ning võttis istet kiirevoolulise jõe kaldal. Isa suust ei pääsenud ainsatki üllatushüüet, samuti ei esitanud ta mitme minuti jooksul ühtki küsimust ega lausun-ud sõnagi vastuseks. Kumbki näis ootavat parajat silmapilku rääkimiseks, ilma et neil tarvitsenuks naiselikku uudishimu või lapselikku kannatamatust ilmutada. Ka valge mees näis nende kombeist eeskuju võtvat. Pannud püssi käest, jäi ta samuti vaikselt ning tagasihoidlikult istuma. Viimaks pööras Tšingatšguk silmad aegamisi poja poole ja päris:

«Kas makuassid julgevad jätta nendesse metsadesse oma mokassiinide jälgi?»

«Sattusin nende jälgedele,» vastas noor indiaanlane, «ja tean, et neid on siin niisama palju, kui minu kahel käel sõrmi, kuid nad lamavad peidus nagu argpüksid.»

«Need varganäod on skalpide ja röövsaagi jahil!» lausus valge mees, keda me tema kaaslaste eeskujul Haukasilmaks kutsuma hakkame. «See agar prantslane Montcalm kavatseb muidugi oma luurajad otse meie laagrisse saata, et aga teada saada, mis teed mööda me liigume.»

«Küllalt!» lausus vanamees, pilku loojuvale päikesele heites. «Kihutame nad nagu hirved põõsastest välja. Haukasilm! Täna õhtul võtame parem einet, homme aga näitame neile makuassidele, et me mehed oleme.»

«Olen valmis tegema nii üht . kui teist,» vastas skaut. «Et irokeese hävitada, on tarvis nende varitsejad üles leida, söömiseks aga on vaja lindu või looma .. . Näed sa, kus hundist jutt, seal hunt ise! — See on ju kõige suurem sarvekandja, keda ma sel suvel näinud! — Näed sa, liigutab seal küjnka jalal põõsaid! Kuule, Unkas,» jätkas ta sosinal, naerdes hääletult, otsekui inimene, kes õppinud valvas olema, «vean kihla kolme pannitäie püssirohu peale jalatäie vam-purni vastu, et taban teda otse silmade vahele ja rohkem parema kui vasema silma poole.»

«Ei usu!» vastas noor indiaanlane, noorusliku agarusega jalule karates. «Peale sarveotste pole ju midagi näha!»

«Poisike alles,» lausus valge mees isale pead vangutades. «Kas sa siis tõesti arvad, et kui vaid osagi loomast näha on, siis kütt öelda ei tea, kus ülejäänud osa kehast asub!»

Ta sihtis püssi välja ning oli juba valmis oma kunsti näitama, mille üle ta ise nii väga uhke oli, kui korraga vana sõjamees ta püssitoru käega üles lõi.

«Haukasilm! Sa tahad vist makuassidega võidelda?»

«Need indiaanlased teavad otsekui mingi vaistu järgi kõike, mis siin metsades sünnib!» lausus skaut vastuseks, püssi alla lastes ja näo kõrvale pöörates, otsekui inimene, kes oma eksitusest aru saanud. «Pean selle hirve sinu noole hooleks jätma, Unkas, muidu võib veel juhtuda, et tapame ta

selleks, et need irokeesid-varganäod ta ära õgiksid.»

Samal silmapilgul, kui isa selle vihje ilmeka käeliigutusega heaks kütis, heitis Unkas pikali ning hakkas ettevaatlikult roomates loomale lähenema. Kui ta oli juba mõne jardi kaugusel looma varjavast põõsatihnikust, seadis ta noole äärmise ettevaatusega vibule. Sarved liigahtasid, otsekui oleks nende omanik rüvetatud õhus vaenlase lõhna tundnud. Järgmisel hetkel oli kuulda vibunööri tininat, valge kütt vilksas puhmastes ja haavatud isahirv sööstis varjavast põõsast otse peidusoleva vaenlase jalge ette. Hoidudes raevunud looma sarvede eest, sööstis Unkas hirve kõrvale ning lõikas sel ühe tõmbega kõri läbi. Haavatud loom hüp-

pas jõe aarde ja kukkus selle voogudesse, värvides vee oma verega punaseks.

«See oli tehtud ehtsa indiaanlase osavusega,» lausus skaut, hääletult naerdes. «Oli vast tore vaadata! Kuid nool pole siiski päris õige tapariist, see on hea vaid lühikese maa peal ja nõuab lisaks veel nuga, et alustatut lõpule viia.»

«Häh!» hüüatas ta kaaslane, kiiresti ümber keerates, nagu saaki haistnud jahikoer.

«Jumala eest, sealt tuleb ju neid veel terve kari!» hüüdis skaut, kelle silmad vaimustusest särama lõid, sest jaht — see oli ju tema elukutse. «Kui nad laskekaugusele ilmuvad, tõmban ühe neist siruli, varitsegu siin siis kas või kõik kuus hõimu. Kuuled sa midagi, Tšingatšguk? Minu kõrva ei hakka midagi.»

«Läheduses pole rohkem hirvi kui üks ja seegi on surnud,» vastas indiaanlane, niivõrd maadligi kummardudes, et kõrv peaaegu mullapinda puudutas. «Kuulen jalaastumist!»

«Võib-olla, et hundid ajasid seda hirve taga ja on nüüd tema jälile jõudnud.»

«Ei. Sealt tulevad valgete meeste hobused,» kostis teine, end väärikalt püsti ajades ja endise rahulikkusega oma puunotil istet võttes. «Haukasilm, need on su vennad. Sa räägi nendega!»

«Seda ma teengi ja pealegi veel niisuguses inglise keeles, et kuningal endalgi poleks häbi mulle vastata,» lausus kütt keeles, millega ta uhkeldas. «Kuid ma ei näe midagi, samuti ei kuule ma ka ei inimese' ega looma hääli. Imelik, et indiaanlane valgete hääli paremini mõistab kui mees, kelle kohta isegi tema kõige suuremad vaenlased möönavad, et tal puhas veri soontes voolab, ehkki ta nüüd juba küllalt kaua on punanahkade seas elanud, et seda veel uskuda! Ahah! Seal oli midagi kuivanud oksa praksumise taolist. Ja nüüd kuulen ma ka põõsaste sahinat, mida eksikombel kose mühinaks pidasin. Jah, seal nad tulevadki! Hoidku jumal neid irokeeside eest!»

IV PEATÜKK

Sa seni käima pead vaid seda teed.

sest käristan sind ülekohtu pärast.

Suveöö unenägu

Skaut ei jõudnud veel viimaseid sõnu õieti lõpunigi öelda, kui reisiseltskonna esimene liige nähtavale ilmus. Tolle läheneva hobuse sammud olidki indiaanlase valvsasse kõrva tunginud. Siinsamas lähedal lookles läbi väikese kitsa oru tallatud jalgrada — selline, mis tekib siis, kui hirved pidevalt seda mööda rändavad, ja mis ristus jõega otse samas paigas, kus valge kütt ja tema punanahksed kaaslased olid end sisse

seadnud. Seda teed mööda tulid ka reisijad, kes põlismetsa südames säärase ootamatu üllatuse olid põhjustanud. Nad lähenesid pikkamisi kütile, kes seisis oma kaaslastest eespool, valmis neid vastu võtma.

«Kes tuleb?» päris skaut, püssi hooletult vasakule käsivarrele heites ja parema käe esimest sõrme päästikul hoides, ehkki ta samal ajal püüdis vältida vähegi ähvardavamat liigutust. «Kes tuleb siia metsloomade ja kõnnumaa ohtude sekka?»

«Ristiinimesed ja seaduse ning kuninga pooldajad,» vastas see, kes kõige ees ratsutas. «Inimesed, kes juba päikese tõusust peale, kehakinnitust võtmata selle põlismetsa varjus rännanud ja kes on teekonnast väga väsinud.»

«Tähendab, te olete siis eksinud?» segas kütt vahele. «Tähendab, olete nüüd näinud, kui abitu võib olla metsade põues inimene, kes ei tea, kas minna paremat või vasakut kätt?»

«Just nii! Isegi rinnalapsed ei sõltu rohkem oma juhtidest kui meie, kuigi meie kohta ei saaks enam sugugi öelda, et me päris sülelapsed oleme. Teejuhi asemel aga on meil küll kaasas mingisugune muumia, kel pole rohkem mõistust peas kui . .. Kuulge, võite te öelda, kui palju maad on siit veel kuningliku valvepostini, mida William Henry fordiks nimetatakse?»

«Ohoo!» hüüatas skaut ja puhkes laginal naerma, kuid samas taltsutas ta kõhe oma lärmikat lõbusust, et mitte mõni varitsev vaenlane seda kuulama ei juhtuks.

«Te olete teest niisama kaugel kui jahikoer, keda eraldab hirvest Horican! William Henry! . . . Mees! Kui te kuninga sõbrad olete ja kui teil armeega tegemist, siis oleks küll kõige parem, kui te jõevoolu järgi Edwardisse lähete ja sellest asjast Webbile räägite, kes seal kindluses istub, selle asemel, et mäekurusse tungida ja see jultunud prantslane üle Champlaini jälle oma urkasse tagasi tõrjuda.»

Enne kui võõras sellele ootamatule ettepanekule ühtki sõna vastata jõudis, paiskas teine

ratsanik põõsad laiali ning tormas oma ratsuga kaaslastest ette.

«Kui kaugel me siis võiksime teie arvates õige Fort

Edwardist olla?» päris uustulnukas. «Sellest kohast, mida te meil otsida soovitate, lahkusime me alles täna hommikul, ja meie sihtkohaks on järve suu.»

«Noh, siis pidite te küll juba enne seda silmanägemise kaotama, kui ära eksisite, sest rada, mis üle veotee viib, on oma paar sülda'lai ja ma arvan, et see on sama suur kui mistahes Londonisse viiv maantee või koguni kuninga enda palee ees olev tee.»

«Me ei hakka tee headuse üle vaidlema,» vastas Heyward naeratades (sest lugeja arvatavasti on juba aimanud,»et see tema on). «Esialgu piisab sellest, kui teate, et me üht indiaani teejuhti usaldasime, kes pidi meid lühemat, ehk küll kõrvalisemat teed kaudu viima, ja et me tema'teadmistes pettunud oleme. Ühe sõnaga, me ei tea enam, kus oleme.»

«Indiaanlane ja metsa eksinud?! ...» vangutas skaut kahtlevalt pead. «Nüüd, mil päike puude latvu kõrvetab ja ojad on tulvil vett, mil sammal iga poogi küljes võib talle jutustada, missuguses ilmakaares Põhjanael öösel paistma hakkab! Metsad on täis hirvede tallatud radu, mis viivad ojade ja lompide äärde, — kõigile tuntud kohtadeni. Ka haned pole veel Kanada järvede äärde lennanud! Imelik, et üks indiaanlane võib Horicani ja jõekääru vahel ära eksida! On ta mouhook?»

«Sündimise poolest mitte, kuigi see suguharu ta oma juurde on võtnud. Mulle tundub, et ta sünnipaik on rohkem põhja pool ja et ta on üks neist, keda huroonideks kutsutakse.»

«Häh!» hüüatasid korraga skaudi mõlemad kaaslased, kes olid senini liikumatult edasi istunud ega näinud ilmselt mingit huvi tundvat selle vastu, mis nende ümber sündis. Nüüd aga kargasid nad jalule sellise agaruse ja osavõtuga, mis nende tagasihoidlikkuse juures oli suureks üllatuseks.

«Huroon!» kordas skaut, veel kord täielikus umbusus pead raputades. «Need on ju varganäod! Huroon jääb hurooniks, kestahes teda ka oma hulka ei võtaks. Neist ei saa kunagi midagi paremat kui argpüksid ja hulkurid. Ja kuna te end ühe selle rahva esindaja hoolde usaldasite, siis jääb mul ainult imestada, et te veelgi rohkem pole sisse kukkunud.»

«Noh, selles suhtes pole küll midagi karta, sest William Henry on meist vaid mõne miili kaugusel. Peale selle te unustate, et see meie teejuht on nüüd mouhook ja et ta töötab koos meie vägedega ning on meie sõber.»

«Mina aga ütlen teile, et kes kord sündinud mingona, see ka sureb mingona,» vastas teine täiesti veendunult. «Mouhook! ... Kui te tahate leida ausaid inimesi, siis otsige neid delavaaride või

mohikaanide hulgast. Jah, nemad võitlevad ausalt, ehkki küll mitte kõik neist relva kända ei taha, sest et nad on lasknud oma kava-latel vaenlastel, makuassidel, end naisteks teha, aga kui nad juba kord võidelda tahavad, siis paremat sõjameest kui del avaar või mohikaan te ei leia!»

«Aitab juba!» vastas Heyward kannatamatult. «Ma ei soovita teil uurida inimese iseloomu, keda ma küllalt hästi tunnen ja kellest te veel midagi ei tea. Te pole mu küsimusele veel vastanud. Kui kaugel oleme me armee peajõududest, kes asuvad Edwardis?»

«Näib, et see oleneb teie teejuhist. Võib arvata, et säärane hobune nagu teie oma suudab päevatõusu ja loojaku vahel tubli tüki maad maha sõita.»

«Ma ei soovi teiega asjatut sõnavahetust, sõber,» lausus Heyward oma rahulolematust ohjeldada püüdes ja pehmemal toonil rääkides. «Kui te ütlete mulle, kui kaugel me oleme Edwardi fordist ja meid sinna juhatate, ei pea teie töö tasumata jääma.»

«Ja kui ma seda ka teeksin, kust võiksin ma teada, et ma armee kindlustuse juurde ei juhi mõnd vaenlast või Montcalmi salakuulajat? Mitte iga mees, kes inglise keelt kõneleb, pole aus inimene.»

«Kui te tõesti meie vägedes skaudina teenite, kelleks ma teid kaldun pidama, peaksite te teadma niisugust väeosa nagu seda on kuuekümnes kuninglik rügement.»

«Kuuekümnes! Kuidas ei peaks ma seda teadma! Pole just palju seda, mida te mulle kuningale ustavaist ameeriklastest jutustada võiksite — tean kõike, kuigi punase mundri asemel jahimehekuube kannan.»

«Hüva. Niisiis peaksite te muude asjade hulgas selle rügemendi majori nime teadma?»

44

«Majori nime!» segas kütt vahele, end sirgu ajades, otsekui oleks ta uhkust tundnud temale osutatud usaldusest. «Kui sellel maal on üldse inimesi, kes major Effinghami tunnevad, siis seisab üks neist teie ees.»

«Sellel väeosal on palju majoreid. Džentlmen, keda te nimetasite, on vanem, aga mina räägin kõige nooremast, sellest, kes kamandab kompaniisid William Henry garnisonis.»

«Ja-jah, olen kuulnud, et selle koha on saanud keegi väga rikas noor džentlmen mingist kaugest lõunaprovintsist. Ta olevat liiga noor selle köha jaoks ja selleks, et kamandada mehi, kelle pead hakkavad juba valgeks minema. Kõneldakse siiski, et ta oma asja tundvat ja olevat küllaltki vapper džentlmen.»

«Kes ta ka ei ole ja kelleks teda ka ei peetaks, igatahes räägib ta praegu teiega ja teil muidugi ei tarvitseks teda karta.»

Skaut silmitses Heywardit hetke üllatunult, kergitas siis mütsi, ja kui tj vastas, polnud ta hääl enam nii enesekindel kui varem, ehkki selles ei puudunud veel teatud kahtlusevarjund.

«Kuulsin, et mingi seltskond pidi lahkuma laagri-platsilt täna hommikul ja siirduma järve

äärde?»
«See on tõsi, kuid ma eelistasin lühemat teed, usaldades selle indiaanlase teadmisi, keda ma mainisin.»
«Tema aga pettis teid ja jooksis siis minema?»
«Ei seda ega teist. Minema ei jooksnud ta vähemalt kindlasti mitte, sest ta peab olema kuskil seal tagapool.»
«Tahaksin seda elukat meeleldi lähemalt silmitseda. Kui ta tõeline irokees on, siis võin ma seda juba üksi tema vargaliku vaate ja tätoveeringu järgi öelda,» lausus skaut, Heywardi ratsust ja lauluõpetaja märast mööda astudes, kelle varss parajat juhust eine võtmiseks käsutas.* Ta lükkas põõsad kõrvale, astus mõne sammu edasi ja sattus vastamisi naisterahvastega, kes ärevuse ja teatava kartusega nõupidamist tulemusi ootasid. Veel ka,ugemal tagapool seisis ka too käskjalg, puu najale nõjatudes, ja talus ükskõikse ilmega skaudi teravat pilku, kuigi ta vaade oli niivõrd sünge ja metsik, et juba üksi seegi kartust äratas. Jäänud rahule

oma uurimisega, jättis küü ta peagi sinnapaika. Ja kui ta jälle daamidest möödus, jäi ta hetkeks seisatama, et nende ilu imetleda ja varjamatu heameelega Alice i naeratusele ning noogutusele vastata. Siis astus ta imetava mära juurde, veetis sealgi hetke, asjatu katsega looma peremehe kohta midagi teada saada, raputas lõpuks pead ja tuli tagasi Heywardi juurde. «Mmgo ta on ja mingoks jääb, täpselt nii nagu jumal ta joonud, ja ei mouhoogid ega ükski teine suguharu suuda teda muuta,» lausus ta, kui oli jälle oma endisele kõhale asunud. «Kui me üksi oleksime ja te oma noobli hobuse täna õhtuks huntide meelevalda jätaksite, võiksin ma ise teid tunni ajaga Edwardi fordini viia, sest see asub siit umbes tunni tee kaugusel, aga selliste daamidega nagu need teie kaaskonnas, on see võimatu.»
«Miks te seda arvate? Tõsi, nad on küll väsinud, kuid kindlasti jaksavad nad veel mõne miili ratsutada.»
«Täiesti võimatu,» kordas skaut otsustavalt. «Niipear kui pimedaks läheb, ei kõnniks ma enam müügi koos selle mingoga ... ka siis mitte, kui te mulle selle eesft kasvõi koloonia parima püssi annaksite. Metsad on täis hulkuvaid irokeese ja teie -segavereline mouhook teab liigagi hästi, kust neid leida.»
«Kas te tõesti arvate seda?» küsis Heyward, end sadulas ettepoole kallutades ja häält peaaegu sosinaks madaldades. «Pean tunnistama, et mul endalgi on mõningaid kahtlusi olnud, kuigi olen neid varjata püüdnud ja usaldust teeselnud, et mu teekaaslased mitte ärevusse ei satuks. Seepärast ma ei tahtnudki enam talle järgneda, vaid panin tema enda, nagu näete, järel käima. Ma kahtlustasin

teda.»

«Niipea, kui ma teda silmasin, oli mulle selge, et ta on üks neid petiseid!» vastas skaut ja pani sõrme ettevaatuse margiks huultele. «See varganägu nõjatub seal praegu ühe noore vahtra najale, mida te üle põõsaste näha võite. Parem jalg on tal puutüvega ühel joonel ja . . . » ta patsutas oma püssi, «ma võiksin sellelt kõhalt, kus praegu seisan, tabada teda ainsa lasuga otse pahk.luu ja põlve vahele ning teha ta hulkumisele neis metsades vähemalt kuuks ajaks lõpu. Lähemale ma aga minna ei saa; kui seda teeksin, hakkaks see kaval

rebane midagi aimama ja pistaks nagu ehmunud hirv padrikusse.»

«Ei, see ei kõlba. Ta võib süütu olla ja mulle ei meeldiks säärane tegu. Siiski, kui m a just ki mdel oleksin, et ta reetur on . . .»

«Selles pole mingit kahtlust! Irokees. on alati valmis reetma ja petma,» vastas skaut nii ng tõstis püssi loomusunniliseks kujunenud liigutusega palge.

«Pidage!» segas Heyward vahele. «See ei lähe. Peame mingi muu plaani välja mõtlema, Itaiigi mul on põhjust uskuda, et see lurjus on mind petnud.»

Kütt, kes ülemuse korralduse pseale oli juba loobunud oma kavatsusest käskjalga vigastada, mõtiskles hetke ja andis siis käega märku, mis ta punanahmksed kaaslased silmapilk tema juurde tõi. N ad arutasid omavahel mida.gi tõsiselt delavaari keeles, ja valge mehe käeliigutustest, mis sageli vahtra laduvale viitasid, ilmnes, et nad oma peidetud vaenlasest rääkisid. Valge mehe kaaslased said peagj aru, milles asi seisi:s ja, pannud tulirelvad kõrvale, kadusid nad kumbki vastupidises suunas tihnikusse, liikudes niivõrd ettevaatlikult, et isegi nende samme kuulda polnud.

«Nüüd minge tagasi,» lausus kütt uuee-sti Heywardi poole pöördudes, «ja ajage seller nurjatuga kogu aeg juttu. Need mohikaanid võtavad ta kinni, ilma et nad ta maalingutki rikuksid.»

«Ei,» vastas Heyward uhkelt, «võtan ta ise kinni!»

«Tst! Mida suudate teie hobuse seljas istudes, kui indiaanlane tihnikus varitseb?»

«Ma tulen ju sadulast maha!»

«Ja te vist arvate, et kui teil üks jalg czm juba jalusest väljas, siis hakkab ta ootama, millal teisegi jala vabaks saate? See, kes juba siia metsadesse pärismaalastega asju tuleb ajama, peab indiaani kombeid käsutama, kui ta tahab, et ta ettevõttel edu oletas. Ei, parem minge juba ja ajage selle, nurjatuga, üsna avameelset juttu. Näidake, et te peate teda kõige truumaks sõbraks kogu maailmas.»

Heyward kuulas sõna, kuigi tundis üsna .ggi suurt vastikust säärase iseloomuga ülesaande vastu, mida tal

nüüd täita tuli. Kuid .iga hetkega suurenes siiski tema veendumus, et olukord oli tõesti kriitiline ja et ta oli lasknud end oma kergemeelse eneseusalduse tõttu üsnagi rumalasse olukorda mässida. Päike oli juba loojunud ja metsad, mis enam tema valgust ei saanud, omandasid sünge ilme. See tuletas talle elavalt meelde, et oli saabumas tund, mille metslased harilikult oma kõige metsikumate ja halastamatumate veretööde sooritamiseks valisid. Need kartused ergutasid teda ja ta lahkus skaudist sõnagi lausumata. Viimane alustas otsekohe valju vestlust tolle võõraga, kes end sel hommikul nii ebatseremoniaalselt ja ilma pikema jututa reisijatesalga liikmeks oli arvanud. Kui Heyward õrnemast soost teekaaslastest mööda astus, lausus ta neile paar julgustavat sõna ja oli rahul, kui leidis, et neiud, ehkki päevasest katsumusesi kurnatud, ei ilmutanud mingit ärevust ning näisid praegust segadust täiesti juhuslikuks pidavat. Noormees püüdis neile jätta mulje, nagu olnuks tal lihtsalt vaja nõu pidada nende edaspidise teekonna marsruudi suhtes. Major ergutas kannustega oma ratsut ja tõmbas jällegi ratsmeid, kui loom oli ta kandnud mõne jardi kaugusele kohast, kus sünge käskjalg ikka veel puu najale nõjatus.

«Näed sa, Maagua,» lausus ta, püüdes näole võimalikult sundimatu ja usaldava ilme manada, «öö võtab meid juha oma hõlma, kuid me pole ikka veel William Henry fordile lähemal kui päikesetõusul, mil me Webbi laagriplatsilt lahkusime. Sa oled teelt eksinud ja ka minul polnud rohkem mõistust. Sattusime siiski kokku kellegi kütiga, näed sellega, kes seal psalmilauljaga juttu ajab. See mees tunneb siinsete metsade hirveradu ja kõrvalteid ja ta lubab meid ühte kohta toimetada, kus võiksime hommikuni julgelt puhata.»

Indiaanlase hõõguvate silmade pilk kiindus Heywardi näkku. «On ta üksi?» küsis ta oma vigases inglise keeles.

«Üksi!» vastas Heyward kõhklevalt. Valetamine oli talle liiga uudne asi, et sellega raskusteta hakkama saada. «Oh ei, Maagua, muidugi mitte üksi, sest meie oleme ju temaga koos.»

«Siis läheb le Renard Subtil[1] minema,» vastas käskj alg jahedalt, tõstes üles pauna, mis oli tema jalge ees maas lebanud, « ja kahvanäod näevad ainult enda nahajärvi.»

«Lähed minema! Keda hüüad sa le Renardiks?»

«See on ni:mi, mille Kanada isad on Maaguale andnud,» vastas käskjalg ilmega, millest paistis uhkust, kuigi ta, vaeseke, polnud selle hüüdnime tähendusest arvatavasti üldse teadlik. «Le Subtilil'on ükskõik, kas on päev või öö, kui Munro teda ootab.»

«Ja missuguse seletuse annab le Renard William Henry pealikule tema tütarde kohta? Kas ta julgeb keevaverelisele šotlasele öelda, et tema tütred on jäänud teejuhita., kuigi Maagua lubas selleks olla?»

«Hallpeal on vali hääl ja pikk käsi, aga kas le Renard kuuleb teda metsas ja tunneb seal tema lööke?» lausus ettevaatlik käskjalg.

«Kuid mida ütlevad mouhoogid, sinu hõimud? Nad õmblevad le Renardile seeliku ja käsivad tal koos naisteega vigvamis[2] astuda, sest talle ei saa enam usaldada rnehe ülesandeid.»

«Le Subtil teab rada Suurte Järvede äärde ja oskab leida teed oma isade kontide juurde,» oli kõigutamatu käskjala vastus.

«Küllalt, Maagua!» vastas Heyward. «Kas pole me , sõbrad? Mispär ast peame teineteisele kibedaid sõnu ütlema? Munro lubas sulle tasu sinu teenete eest, kui need on sooritatud ja mina jään samuti sinu võlgaseks. Puhka parem oma väsinud liikmeid, tee paun lahti ja söö. Meile on vähe aega jäänud, ärgem raisakem siis seda lobisedes nagu nääklevad naised. Kui daamid on keha kinnitanud, hakkame edasi liikuma.»

«Kahvanäod tneevad endist oma naiste koerad,» pomises indiaanlane emakeeles, «ja kui need süüa tahavad, peavad nende sõjamehed tomahoogi kõrvale panema, et neid, laisku, toita.»

«Mis sa ütlest d, Renard?»

[1] Le Renard Subtil — Kaval Rebane (prantsuse k.).

[2] Vigvam — Põhja-Ameerika indiaanlaste telgitaoline elamu.

«Le Subtil ütleb, et see on hea.» Seejärel naelutas indiaanlane terava pilgu Heywardi avameelsesse näkku, kuid viimase vaadet kohates pööras ta silmad kähku kõrvale. Istudes nüüd mõtlikult maha tõmbas ta paunast välja endiste söömaaegade jäänused ja hakkas einetama, uurides enne aeglaselt ja ettevaatlikult ümbrust.

«See on hea,» jätkas Heyward, «le Renard saab nüüd jõudu, tema silmanägemine teravneb ja ta lejab hommikul tee . . .» Ta peatus, sest kõrvalasuvaest' põõsaist kostis hääli nagu oleksid kuivanud oksad praksunud ja lehed sahisenud, kuid ta kogus end kõhe ja jätkas: «Me peame juba;enne päikesetõusu teel olema, muidu võib Montcalm trieil ees olla ja meid kindlusest ära lõigata.» Maagua käsi vajus suu juurest alla ja kuigi ta pilk maast ei tõusnud, oli ta pea kõrvale pööratud; ta ninasõõrmed paisusid ja isegi tema kõrvad näisid harilikust rohkem püsti tõusvat, andes talle pingsat tähelepanu kehastava kuju ilme.

Heyward, kes valvsalt indiaanlase liigutusi jälgis-, vabastas hooletult ühe jala jalusest, kuna ta käsi karus-nahaga käetud püstolitasku poole libises. Kuid kõik tema katsed avastada punkti, mida käskjala silmad kõige sagedamini uurisid, läksid tühja: näis, et indi-• aanlase silmad ei püsinud hetkegi paigal, kuigi samal ajal võis vaevalt märgata, et need liikusid. Sel ajal kui Heyward kõhkles, mida edasi teha, ajas le Subtil end ettevaatlikult jalule, kuid sedagi tegi ta niivõrd aeglaselt ja

ettevaatlikult, et ei tekitanud vähimatki kära. Heyward tundis, et nüüd oli tulnud tema tund tegutseda. Ta heitis jala üle sadula ning tuli hobuse seljast maha kindla otsusega edasi astuda ning oma reetlik kaaslane kinni võtta, jättes kõik muu omaenda mehisuse ja jõu hooleks. Selleks aga, et siiski asjatut ärevust vältida, säilitas ta endise rahuliku ning sõbraliku ilme.

«Le Renard Subtil ei söö midagi,» lausus ta, käsutades hüüdnime, mis tema arvates kõige rohkem indiaanlase edevust kõditas. «Too pole vist hästi kõrvetatud — paistab vintske olevat. Vaatame õige järele, ehk leiame minu toidukotist midagi, mis talle meelepärane oleks.»

50

Maagua hoidis pauna õieli, et teise pakkumist vastu võtta. Nende käed puutusid kokku: indiaanlane talus isegi seda, vähimatki erutust reetmata, kuigi ta hetkekski ei lõdvendanud oma pingsat tähelepanu. Aga kui ta tundis, et Heywardi sõrmed mööda tema paljast käsivart õrnalt ülespoole libisesid, lõi ta need eemale, sööstis läbilõikava kisaga ta käte alt läbi ning kadus ainsa hüppega vastasolevasse tihnikusse. Järgmisel hetkel ilmus põõsastest nähtavale Tšingatšguki viirastuslik kuju ja libises üle raja, et põgenejale järele jõuda. Kostis Unkase hüüd ja metsa valgustas äkiline sähvatus, mida saatis terav püssipauk.

V PEATÜKK

... Just sellel ööl
läks Thisbe kartlikuna kastest teed
ja nägi ise lõvi varju.
Veneetsia kaupmees.

Teejuhi äkiline põgenemine ja ta jälitajate metsikud karjed mõjusid sedavõrd, et Heyward viivuks üllatusest tardunult paigale jäi. Siis aga meenus talle, kuivõrd tähtis oli siiski põgeniku tabamine ja, lükanud kõrvale ümbritsevad põõsad, tungis ta tihnikusse, et tagaajajaid abistada. Ent vaevalt sai ta sada jardi edasi astuda, kui kolm kütti oma ebaõnnestunud' retkelt juba tagasi ilmusid.

«Mispärast siis'nii ruttu lootust kaotada?» hüüdis major. Kindlasti on see lurjus mõne puu taga peidus ja teta saaks vahest kinni võtta. Niikaua
52
aga, kui ta on vabaduses, ei saa meie oma elu peale kindlad olla.»

«Võib siis pilv tuult püüda?» lausus pettunud skaut vastuseks. «Kuulsin, kuidas see põrguline otsekui must madu üle kuivanud lehtede rühkis..Nägin ka, kuidas tajust tolle suure männi all vilksatas; vajutasin justkui lõhna järgi päästikule, aga võta näpust! Ja ometi sihtisin ma korralikult. Kui sellega keegi teine oleks hakkama saanud, oleksin öelnud, et see oli räpakas tegu.

Aga mind võib ju ometi pidada inimeseks, kes seda asjandust siiski tunneb. Vaadake seda parkmullapuud! Ta lehed on punased, kuigi igaüks teab, et juulis ümbritsevad tema vilju kollased õied!»

«See on le Subtil'i veri! Tähendab, ta on haavatud ja võib veel kokku vajuda!»

«Ei, ei!» vastas skaut, seda arvamust otsustavalt maha läites. «Ma võib-olla vaid kriimustasin teda, see elukas aga lisas ainult sammu. Kui püssikuul riivab jooksvat looma, mõjub see samasuguselt kui kännus hobusele; see tähendab, et ta kiirendab vaid sammu, — annab elu juurde, selle asemel, et seda ära võtta. Juhtub ta aga sammu või paari järel mõnda närusesse auku kukkuma, on ta laul lauldud, olgu see siis indiaanlane või hirv!»

«Meid on ju neli tervet ja tugevat meest ühe haavatu vastu!»

«Kas elu on teid ära tüüdanud?» segas skaut vahele. «Too punane kurat veaks teid oma seltsimeeste tomahookide ette veel enne, kui olete jõudnud end tagaajamisel soojaks ajada. Oli mõtlematu tegu paugutada otse varitsuspaikade kuuldekauguses. Kuid mis teha, kui kiusatus nii suur! Tõepoolest! Tulge, sõbrad, viime oma peatuspaiga teise kohta ja katsume seda asja nii korraldada, et kaval mingo valedele jälgedele satuks, või muidu kuivavad me skalbid homme samal tunnil juba Montcalmi telgi ees tuules!»

Need kohutavad sõnad, mida skaut lausus mehe külmaverelisusega, kes ei kartnud ühelegi ohule silma vaadata, meenutasid Heywardile talle usaldatud ülesande tähtsust. Ta silmitses ümbrust, püüdes asjatult põlismetsa lehtkatuse all süvenevat pimedust puurida,

ja talle viirastus, nagu oleksid ta kaitsetud, igasugusest inimlikust abist ära lõigatud kaaslased peagi nende barbaarsete vaenlaste täieliku meelevalla all, kes nagu kiskjad vaid pimedust ootasid, et siis takistamatult oma ohvrite kallale söösta. Tema erutatud kujutlusvõime, mida petlik valgus eksitas, nägi igas õõtsu- " vas põõsas või puunotis inimest. Sada korda kujutles ta, et näeb selgesti luuravate vaenlaste kõledaid nägusid, kes peidikutest piilusid ja nende vähimatki liigutust, iga nende sammu valvasid.

«Mida küll teha?» küsis ta abitult. «Jumala pärast, ärge jätke meid mitte maha, sõbrad! Jääge siia nende kaitseks, keda ma saadan ja ärge häbenege nimetada oma tasul»

Ta kaaslased aga, kes eemal oma suguharu keeles juttu ajasid, ei pannud seda ootamatut, tungivat palvet tähelegi. Kuigi nad rääkisid tasa ja ettevaatlikult, peaaegu sosinal, võis lähemale astunud Heyward selgesti eraldada noorema sõjamehe tõsist häält ta vanemate kaaslaste kaalutlevaist arutlustest. Ilmselt vaidlesfd nad millestki, mis puudutas reisijate heaolu. Duncan ei suutnud enam end taltsutada, pealegi tundis ta rahutust viivitusest, mis tõotas nii

paljusid ettenägemata hädaohte, seepärast astus ta neile lähemale, et meestele tasu kohta oma kindel ettepanek teha. Samas aga pöördus valge mees järsku kõrvale, tehes käega liigutuse, otsekui oleks ta mingis vaidlusaluses küsimuses järele andnud, ja lausus justkui iseendale:

«Unkasel on -õigus! Pole meeste tegu jätta need süütud olevused saatuse hooleks, ja seda isegi siis, kui see ka meie peidupaigale alatiseks lõpu teeks. Džentl-menid, kui te tahate need õrnad õilmed kõige kurjemate madude mürgihammaste eest päästa, siis pole teil aega kaotada ega mahti otsuseid valida!»

«Kuidas võib selles soovis kahelda? Kas pole ma juha palunud teid vastu võtta ...?»

«Paluge parem teda, kes meile tarkust võib anda, et neid kavalaid kuradeid ninapidi vedada, kellest kõik metsad praegu kubisevad,» lausus skaut rahulikult vahele, «ja jätke oma rahapakkumised, — võib-olla pole meil kummalgi seda enam vaja. Need mohikaanid

ja mina tahame teha kõik, mis suudame, et neid õisi hädaohu eest kaitsta, ja me teeme seda ilma mingi tasuta, välja ar.vatud see, mida jumal meile meie ausa teo eest annab. Kuid kõigepealt peate te nii enda kui ka oma sõprade nimel kaht asja tõotama, või muidu teeme, rne ainult kahju endile ega saa ka leile mingeid teeneid osutada!»

«Ütelge, mis need on?»

«Esiteks peate te tõotama, et vaikite nagu need tukkuvad metsad siin meie ümber. Teiseks aga — et hoiate selle koha, kuhu me teid viime, kõigi surelike eest igavesti saladuses.»

«Teen kõik, mis võimalik, et mõlemad tingimused saaksid täidetud.»

«Siis järgnege mulle, sest muidu kaotame me asjatult minuteid, mis on meile kõigile sama kallid kui südameveri haavatud hirvele.»

Heyward märkas kasvavas õhtuhämaruses skaudi kannatamatut käeviibet ja ta astus tema kännul kii-resti sinnapoole, kuhu oli jätnud ülejäänud osa oma seltskonnast. Kui nad ärevalt ootavate daamidega jälle kokku said, tutvustas ta neile lühidalt uue teejuhi tingimusi ja vajadust igasugused kartused otsekohe juba eos maha suruda. Kuigi kuulajad võtsid tema ärevust-tekitava teate vastu salajase hirmuga, õnnestus tal oma tõsise ja mõjuka käitumisega, milleks võib-olla hädaohutunne kaasa aitas, neid nii mõpekski ootamatuseks ja ebaharilikuks katsumuseks ette valmistada. Vaikselt, hetkegi viivitamata lubasid nad Heywardil end sadulast maha aidata ja läksid kiiresti alla jõe aarde, kuhu skaut oli rohkem väljendusrikaste žestide kui sõnade abil kogunud kogu ülejäänud osa seltskonnast.

«Mida teha nende tummade olenditega?» pomises valge mees ratsudele osutades. «Nende kõrid läbi lõigata ja vette visata oleks aja raiskamine. Siia jätta aga tähendaks mingodele öelda, et neil loomade omanikke mitte kaugelt ei tarvitse otsida!»

«Laseme nad siis lahti. Las uitavad mööda metsi!» söandas Heyward soovitada.

«Ei! Parem on neid põrgulisi alt vedada ja panna uskuma, et kui nad tahavad oma saaki kinni püüda,

55

läheb neil tarvis ratsahobuse kiirust. Jah, tõepoolest, see pimestab nende hõõguvaid silmamune! Tsss! Tšin-gatš ... Mis asi see seal põõsas liigutab?»

«Varss.»

«Vähemalt see varss peab surema,» pomises skaut ja haaras kärme looma laka järele, kuid see põikles kergejalgselt ta eest kõrvale.

«Nooled, Unkas!»

«Pidage!» hüüdis hukkamõistetud looma omanik valjusti, hoolimata sellest, et teised ainult sosinal rääkisid. «Säästke Mirjami varssa! Ta on truu looma kaunis järglane ega tee meelega kellelegi paha.»

«Kui inimesed võitlevad ainsa elu eest, mille jumal neile andnud,» lausus skaut karmilt, «siis ei näi nad isegi metsloomadest paremad olevat. Kui te veel palju räägite, jätan teid makuasside meelevalda. Unkas, tõmba vibu hästi pingule — meil pole aega teist korda lasta!»

Selle ähvardava hääle tasane, pomisev kõmin kajas veel alles kuulajate kõrvus, kui haavatud varss e«ad juba tagumistele jalgadele püsti ajas ja seejärel äkki ettepoole põlvili vajus. Seal oli tal vastas Tšingatšguk, kelle nuga välgukiirusel üle looma kõri libises ja kes siis peksleva ohvri alla paiskas ja jõkke virutas. Loom kandus mööda voolu allapoole, ahmides surmakrampides kuuldavalt õhku. See ilmselt toores, kuid tõelisest vajadusest tingitud tegu mõjus reisijate meeleolule kui kõhutav hoiatus sellest hädaohust, milles nad viibisid. Seda tunnet süvendas veelgi hukkamisstseenist osavõtnute rahulik, kuid vankumatu otsustavus. Õeksed värisesid ja liibusid teineteise ligi, Heyward aga surus käe loomusunniliselt püstolile, mille ta oli just siis tupest tõmmanud, kui ta oma ratsu ja nende sügavate varjude vahel asus, mis näisid metsarüpe ette läbitungimatu loori tõmbavat.

Indiaanlased aga ei kõhelnud hetkegi, vaid haarasid ratsmeist ja juhtisid hirmunud, tõrksad hobused alla

jõesängi.

Veidi maad jõest eemal tegid nad käänaku ja varsti olid nad käida varju kadunud. Selle varjus liikusid nad vastu voolu ülespoole. Vahepeal tõmbas skaut pei-

56

dukohast välja puukoorest kanuu. See oli peidetud paari madala põõsa alla, mille oksad otsapidi veekeerises õõtsusid. Kütt käskis naisterahvail sõnatu viipega sisse astuda. Õeksed täitsid selle

käsu kõhklematult, kuigi nad heitsid nii mõnegi kartliku ja hirmunud pilgu . seljataha, selle tiheneva pimeduse goole, mis nüüd tumeda seinana jõe joonel püsis.

Niipea, kui Cora ja Alice olid kanuus istet võtnud, andis skaut Heywardile käsu märjakssaamisest mitte hoolida ja toetada habrast veesõidukit ühelt poolt; asudes ise teisele poole, hakkasid nad kanuud vastu vett ülespoole vedama, surnud varsa omanik masendatult kännul. Niiviisi liikusid naa hulk maad täielikus vaikuses, mida häiris vaid veevulin, kui keerised nende ümber mänglesid, või nende ettevaatlikust astumisest tekkiv tasane sulin. Heyward loovutas kanuu juhtimise nagu endastmõistetavalt skaudile, kes vahel kaldale lähenes, kord aga kaugenes, et vältida kaljurahne ja sügavaid kohti, tehes seda kõike ladususega,, mis kõneles heast feetundmisest. Vahetevahel jäi ta peatuma ja kuulatas pingutatult, et püüda vähimatki elavat häält, mis võis tõusta neist uinuvaist metsadest. Kõikjal valitses aga hingetu vaikus, mille kose tume, väljendav mühin veelgi mõjuvamaks muutis. Kui skaut veendus, et kõik oli vaikne ja ta ei suutnud isegi oma kogenud meeltega avastada ühtki märki lähenevast vaenlasest, jätkas ta uuesti aeglast ja ettevaatlikku edasiliikumist. Äkitselt jäi Heywardi pilk nagu naelutatult peatuma mingile mustale kobarale jõe ääres. See oli kogunenud sinna, kus kõrge kallas heitis mustale veepinnale tavalisest tumedamat varju. Major juhtis sellele kõhale oma kaaslase tähelepanu.

«Ja-jah,» vastas skaut rahulikult, «indiaanlased on loomad pärismaalaste otsustusvõimega juba ära peitnud! Vesi ei'jäta jälgi. Säärases pimedas urkas ei näeks ka öökull mitte midagi.»

Kogu seltskond oli varsti jälle koos ja skaut ning ta uued seltsimehed pidasid veel kord nõu, mille kestel neil, kelle saatus nüüd nende tundmatute metsaelanike ustavusest ja leidlikkusest olenes, oli samal ajal mahti oma olukorda üksikasjalisemalt kaaluda.

Jõgi oli surutud kõrgete sakiliste kaljude vahele. Üks säärane kalju ulatus kõrgele üle selle koha, kus kanuu praegu kukus. Kuna aga kaljusid omakorda raamisid kõrged puud, mis näisid kõrguvat otse kaldajärsaku veerel, tekkis mulje, nagu oleks jõgi voolanud läbi kitsa, sügava, metsastunud oru. Allpool kummalise kujuga oksi ja sakilisi puulatvu, mis joonistusid ähmaselt tähistaeva taustal, oli kõik ühesugune varjudesse kaduv hämarus. Tagapool varjas kaldaäär vaadet samasuguse tumeda, metsase müürina, kuna ees ja ilmselt väga lähedal näis vesi kuhjuvat üles taeva poole, kust ta otse alla koobastesse tormas. Sealt tuligi see tume mühin, millest oli.tulvil õhtune õhk. See paik näis tõepoolest olevat ainult üksindusele pühendatud, ja kui õed üksisilmi selle romantilist, kuid kohutavat ilu nautisid, võttis neis vähehaaval võimust rahustav kindlusetunne. Kuid üldine liikumine teejuhtide hulgas kutsus neiud taas tagasi tõelisusse. Metsiku looduse võlud, mida ööpimedus oli veelgi suurendanud, olid

sisendanud neisse rahuliku kindlusetunde. Nüüd asendas seda taas piinav mõte hädaohust.

Hobused olid tugevasti siin-seal kaljulõhedes Rasvavate põõsaste külge seotud; seal nad seisid vees ja nii •' tuli neil terve öö mööda saata. Skaut käskis Heywardil ja ta lohutamatutel kaaslastel kanuu ninasse istuda ja võttis oma valdusse pära. Ta seisis seal kindlalt ja rahulikult, otsekui oleks ta jalge all olnud suure auriku tekk ja mitte mõni puukoorest kanuuke. Indiaanlased läksid astutud jälgi mööda ettevaatlikult tagasi sinnapoole, kust nad olid tulnud, skaut aga toetas ridva vastu kivi ja lükkas hapra puukoorest sõiduki otse käreda voolu keskele. Mitu minutit kestis äge võitlus kiire voolu ja kerge pähklikooretaolise paadi vahel, mille tulemus oli veel teadmata. Palavikulises ootus-ärevuses jälgisid hirmunud rändurid möödavilksatavat vett, julgemata kättki liigutada ning koguni kõvasti hingata, et habras sõiduk mitte jõe meelevalda ei satuks. Vähemalt kakskümmend korda näis neile, et .tuiskavad veekeerised nad hukatusse paiskavad, kuid tüürimehe osav käsi juhtis kanuu nina vastu voolu ja nende pilgud libisesid üle kohiseva vee häguse massi,

— nõnda kiiresti möödusid vesi ja, sõiduk teineteisest. Kogu see lugu lõppes pika, jõulise ja, nagu naisterahvastele näis, meeleheitliku jõupingutusega. Alice kattis silmad õuduses kinni, sest tal oli tunne, et neid virutatakse kärestiku jalamil veekeerisesse, kuid samal hetkel kukus kanuu rahulikult 1ameda kivi kõrval, mis oli veepinnaga ühetasa.

«Kus me oleme? Ja mida nüüd teha?» päris Heyward, kui ta märkas, et skaut enam jõudu ei pinguta.

«Olete praegu Glenni jalamil,» vastas teine valjusti, «ja järgmine asi on korralikult maabuda või muidu lendab kanuu kus kurat ja te kihutate seda rasket teed mööda jälle alla tagasi, kiiremini veel, kui siit üles tulite. Kui vest jões kõrgel seisab, on raske seda lõhet mööda vastu voolu sõita, ja viiel inimesel, mis niisugusele, kasepuukoorest paadile on enam kui palju, pole kerge säärases möllus kuiva nahaga pääseda. Minge kõik sellele kaljule, mina aga toon mohikaanid koos hirveliha"ga siia üj,es. Parem magada skalbita, kui keset küllust nälgida.»

Rändurid olid nende korraldustega rõõmuga nõus. Kui viimane jalg kaljut puudutas, tuiskas kanuu peatuskohast minema. Ainult hetkeks oli näha skaudi kõrget kogu, kui see -üle vee libises ja seejärel jõesängi kõhal püsivasse läbitungimatusse pimedusse kadus. Reisijad, keda nende teejuht oli üksi jätnud, viibisid hetke täielikus abituses ja nõutuses. Nad kartsid isegi konarlikke kive mööda edasi liikuda, sest ainus vale samm võis neid alla mõnesse sügavasse, mühisevasse koopasse kukutada, kuhu igast küljest näis vett tormavat. Nende kõhklustele tuli siiski varsti lõpp; pärismaalaste abiga sööstis kanuu tagasi neelukohta ja kukus juba enne madala kalju juures, kui skaut nende arvates veel oma kaaslaste juurde võis jõuda.

«Nüüd oleme end kindlustanud, garnisoni loonud ja toidumoonaga varustanud ega hooli enam

ei Montcal-mist ega tema liitlastest!» hüüdis Heyward rõõmsalt. «Aga nüüd, mu'valvas tunnimees, ütle, mida sa arvad neist, keda te irokeesideks nimetate?»

«Ma kutsun neid irokeesideks, sest pean vaenlaseks iga pärismaalast, kes võõrast keelt räägib, kuigi ta võib

teha näo, et on kuninga teenistuses! Kui Webb tahab näha indiaanlase ustavust ja ausust, toogu välja delavaaride suguharud ja saatku need ahnedja valelikud mouhoogid ning oneidad kogu oma kuue võrukaelte hõimuga sinna, kuhu nad tegelikult kuuluvad, — nende totrate prantslaste hulka!»

«Noh, sellisel juhul peaksime sõjaka liitlase käsutu sõbra vastu vahetama. Olen kuulnud, et delavaarid on tomahoogi kõrvale heitnud ja on rahul sellega, et neid naisteks kutsutakse.»

«Tõepoolest, häbi hollandlastele ja irokeesidele, kes neid oma kuratliku nõidusega alt vedasid ja neile säärase lepingu kaela sokutasid! Mina aga tunnen neid kakskümmend aastat ja pean valelikuks seda, kes ütleb, et delavaaride soontes voolab argpüksi veri. Te olete nende suguharud mererannalt minema kihutanud ja usute nüüd, nagu nende vaenlased räägivad, et võite öösi rahulikult magada. Ei, ei, minule on iga võõrast keelt kõnelev indiaanlane irokees, olgu siis ta suguharu käänts kas Kanadas või Yorgis.»

Märgates, et kangekaelsus, millega skaut oma sõprade, delavaaride ja mohikaanide poole hoidis (sest olid nad ju ühe ja sama arvuka rahva hõimud), võis vaid asjatult vaidlust pikendada, muutis Heyward osavalt kõneainet.

«Leping või mitte, kuid tean vägagi hästi, et teie kaks kaaslast on küllaltki vahvad ja kogenud sõjamehed! On nad siis midagi meie vaenlastest kuulnud või neid näinud?»

«Indiaanlane on säärane surelik, keda võib ennem haista kui näha,» vastas skaut, üles kaljule ronides ja hirve hooletult maha visates. «Kui olen väljas mingode jahil, usaldan ma rohkem neid märke, mida ei näe silmad.»

«Kas teie kõrvad ütlevad siis, et nad on meie varjupaiga välja nuhkinud?»

«Mul oleks väga kahju kui see nii oleks, kuigi see on paik, mida vaprad mehed võiksid kergesti oma käes hoida. Ma ei taha siiski salata, et hobused värisesid hirmust, kui ma neist mööda läksin, otsekui oleksid nad hunte haistnud. Hunt on aga loom, kes armastab hul-

kuda indiaanlaste varitsuskohtade taheduses, himustades metslaste tapetud hirvede jäänuseid.»

«Te unustate isahirve, mis lebab praegu teie jalgade juures maas! Või võlgneme me ehk selle külaskäigu eest tänu surnud varsale? Hei, mis kära see on?»

«Vaene Mirjam,» pomises tundmatu, kes vähem kahe-mõttelisi sõnu tarvitas. «Sinu varsal oli ette määratud saada ablaste lojuste saagiks!» Siis kõrgendas ta äkki häält ja laulis vete igavese mühina saatel:

«Egipti vangipõlves sündis ta nii inimesest kui ka elajast: siis palju imet
nägi ilmamaa, see tabas vaaraod, tema sõdalast.»

«Varsa surm lasub raske koormana tema omaniku südamel,» lausus skaut, «kuid see on hea tunnus, kui inimene oma tummadest sõpradest lugu peab. Tema on usumees, — ta usub, et mis peab juhtuma, see juhtub. Niisuguse lohutuse rrfõjul annab ta aga varsti järele ja nõustub sellega, et neljajalgse tapmine inimolevuste päästmiseks on mõistlik tegu... Võib-olla, et teil ongi õigus,» jätkas ta, Heywardi viimasele märkusele vastates, «ja seda enam qn meil põhjust võimalikult kiiresti praetükid ära lõigata ning korjus jõkke heita või muidu on see ulguv kari varsti kaldakaljudel, vaadates kadedalt pealt iga suutäit, mille me alla neelame. Ehkki delavaaride keel on irokeesile küll sama arusaamatu kui raamat, on need lurjused küllalt kavalad selleks, et hundi ulgumise põhjust taibata.»

Seda öeldes oli skaut ise samal ajal ametis mitmesuguste tööriistade kokku korjamisega. Kui ta oli lõpetanud, astus ta reisijate rühmast vaikselt mööda. Teda saatsid mohikaanlased, kes loomusunnilise valmisolekuga näisid tejna kavatsusi taipavat. Siis kadusid kõik kolm üksteise järel silmist. Nad justkui haihtusid pimedusse tolle mitme jardi kõrguse püstloodis kalju taustal, mis asetses paari jala kaugusel veepiirist.

VI PEATÜKK

Need laulud, mis kord helisesid Siionil,

nüüd ülistasid tema tarka hoolt.
Burns

Heyward ja tema naiskaaslased tunnistasid seda mõistatuslikku kadumist salajase rahutusega, sest kuigi valge mehe käitumine polnud seniajani vähimaidki etteheiteid esile kutsunud, põhjustasid ta lihtne varustus, järsk kõne ja tugev vastumeelsus mitmesuguste asjade vastu, samuti kui ta sõnaahtrad kaaslased kõik Ühte-

kokku neis närvitsemapanevat umbusaldust, mille indiaanlase reetlikkus oli alles asja lõkkele löönud. Üksi psalmilaulja'ei pööranud nendele vahejuhtumitele mingit tähelepanu. Ta võttis istet kaljunukil, kus ta ärkvel-olekut tunnistasid vaid need sagedased sügavad ohked, mis ta hingelisest võitlusest kõnelesid.. Korraga tulid kuuldavale mingisugused summutatud hääled, otsekui oleksid inimesed üksteist maapõues hüüdnud, seejärel sähvatas äkki tuleleek ja paljastas väljasseisjate pilkude ees selle paiga kõrgelt hinnatud saladuse.

Kitsa, sügava kaljukoopa kaugemas otsas, mis ähma-ses valguses paistis palju pikem ku-i ta tegelikult oli, istus skaut, hoides käes leegitsevat männioksa. Tule pimestav helk Valgustas üleni tema karmi, tuulest ja päikesest pargitud nägu ning metsaelaniku rõivaid, andes.talle romantiliselt metsiku ilme. Vähe maad eespool seisis Unkas. Rändurid silmitsesid imetledes noore mohikaani sihvakat, painduvat kogu, mis nii seistes kui liikudes oli ikka sarna nõtke ning sundimatu. Kuigi roheline, narmastega jahisärk (samasugune kui valgelgi mehel) varjas ta keha tavalisest rohkem, olid siiski selgesti näha tema tumedad, julged, välkuvad silmad, mis olid ühtaegu nii kartustsisendavad kui rahulikud; olid näha tema loomulikku punast värvi ülla ning kõrgi näo selged piirjooned, ta kõrge längus laup ning kaunikujuline pea, mis oli paljaks aetud ja kus kasvas ainult õilis skalpeerimistukk«. Duncanile ja tema kaaslastele avanes nüüd esimest korda võimalus mõlema oma indiaanlasest abimehe silmatorkavate näojoonte täpsemaks silmitsemiseks, ja igaüks neist tundis otsekohe kahtlusekoormat südamelt langevat, kui nende tähelepanu köitis noore sõjamehe näojoonte uhke ja kindlameelne, kuigi veidi metsik ilme. Nad mõistsid, et tolle noore metsaelaniku südames ei saanud olla reeturlikke tundeid. Teravmeelne Alice uuris üksisilmi tema sundimatut poosi ja uhket rühti, otsekui oleks ta vaadelnud mõnd hinnalist kreeka raidkunsti mälestusmärki, millele elu on ime läbi tagasi antud, ja isegi Heyward, kes oli küllalt harjunud nägema kehavormide täiuslikkust rikkumata pärismaalaste juures, ei suutnud tagasi hoida oma avalikku imetlust.

«Võiksin rahulikult magada, kui see kartmatu ja pealtnäha suuremeelne nooruk minu valvuriks oleks,» sosistas Alice. «Duncan, ma olen kindel, et need julmad tapmised ja kõhutavad piinamised, millest me nii palju oleme lugenud ja kuulnud, ei toimu küll kunagi temasuguste juuresolekul!»

«Olen teiega nõus, Alice. Säärane laup ja niisugused silmad on tõepoolest loodud pigem hirmu tekitamiseks kui petmiseks. Kuid nii nagu silmapaistvate omadustega inimesed on kristlaste

hulgas kahjuks liiga haruldased, sama haruldased on nad ka indiaanlaste juures, kuigi meie ühise loomuse auks peab ütlema, et nii ühtede kui teiste juures võivad nad esile kerkida. Lootkem siis, et mohikaanlane ei peta meie lootusi ja tõestab, et ta on vapper mees ning meie truu sõber, nagu seda tema välimuski näitab.»

«Major Heyward räägib nüüd nii, nagu major Heyvard peakski rääkima,» tähendas Cora. «Kes tuletab seda looduselast vaadeldes veel meelde tema naha värvi?»

Järgnes lühike ja ilmselt rusuv vaikusehetk, mille kat-kestas skaut. Ta hüüdis valjusti, et nad sisse astuksid. «Tuleleegid muutuvad liiga heledaks,» teatas ta, kui rändurid ta soovi täitsid, «ja võivad mingodele teed valgustada. Unkas, lase tekk alla... Nii, ja nüüd võtkem einet. See siin pole küll säärane õhtusöök, mida kuningliku armee majoril oleks õigus oodata' kuid ma tean südisid mehi korpusest, kes olid rõõmsad, kui said oma hirve tooreltki süüa, ilma mingi kastrneta. Meil siin aga, nagu näete, on küllalt soola ja me võime liha kiiresti röstida .. .

Leedidele, on siin istumiseks värskeid saksafraksi oksi. Need pole küll vahest nii uhked kui nende «my-hog-guinea»-toolid[2], kuid nad levitavad magusamat lõhna kui mistahes seanahk iial võib eritada, olgu see siis pärit Guineast või mistahes maalt. . . Tulge, sõber, ärge kurvastage varsa pärast! See oli süütu olevus ega olnud veel mingeid raskusi näinud. Tema surm aga • päästis ta nii mõnestki vaevast!»

[1] Saksafraks — loorberipuu liik Põhja-Ameerikas.

[2] «My-hog-guinea» — seanahast põhjaga toolid.

Unkas tegi, nagu teine oli käskinud, ja kui Haukasilma hääl vaikis, kostis kose köhin kauge kõuekõminana.

«Võime me selles koopas ka küllalt julged olla?» päris Heyward. «Kas pole karta, et meid üllatatakse? Piisab ju ühestainsast relvastatud mehest koopa suu juures, et meid oma võimuses hoida.»

Mingi tontlik kuju astus pimedusest, haaras leegitseva tulelondi ja valgustas sellega nende peidukoha kaugemat nurka. Alice'i huulilt pääses nõrk karjatus ja isegi Gora tõusis jalule, kui see kõhutav kuju valgusesõõri astus. Kuid ainus sõna Heywardilt rahustas neid — ta kimiitas, et see olevat vaid nende abiline Tšingatšguk, kes nüüd teise teki üles tõstis ja näitas, et koopal veel teinegi väljapääs oli. Seejärel astus indiaanlane tulelonti käes hoides läbi kaljudevahelise kitsa, sügava lõhe teise samasugusesse koopasse.

«Sääraseid vanu rebaseid nagu Tšingatšguk ja mina tabatakse harva ühe auguga urkas,» lausus Hauka-silm naerdes. «See siin on suurepärane paik: kalju on siin mustast lubjakivist,

mis, nagu teada, on pehme ja võib seepärast olla päris mugavaks padjaks seal, kus võsa ja männimets, haruldased. Noh, ja siis see kosk seal ... kunagi oli see mõni jard meist allpool ... Küllap ta oli vist omal ajal sama korralik ja kena veejuga nagu iga teinegi kosk Hudsonil, kuid aastad teevad ju oma töö, nagu need nägusad noored leedidki kord kogeda võivad. Ja-ah, see paik on .tõsiselt .muutunud. Need kaljud siin otse kubisevad pragudest. Mõnes kõhas on nad pehmemad kui mujal ja vesi on endale sügavaid õõnsusi uuristanud, kuni kosk on viimaks taganenud ... Jah, oma sada jalga on ta nüüd taganenud, siin purustades, seal kulutades, ja nüüd pole tal enam tegu ega nägu.»

«Missuguses kose osas me praegu oleme?» küsis Heyward.

«Vaadake, oleme just selle köha lähedal, kuhu jumal kose algul lõi, aga vesi nähtavasti oli liiga tõrges, et paigale jääda. Kalju kummalgi pool seda paika, kus praegu viibime, osutus pehmemaks kui mujal, ja nii-

siis uuristaski vesi need kaks urgast siin meie jaoks, jättes jõe keskosa paljaks ja kuivaks.»

«Tähendab, me oleme siis saarel?»

«Just nii! Mõlemal pool on kosed ja ülal ning all voolab jõgi. Kui praegu päevavalgus paistaks, tasuks vaeva selle kalju otsa ronida ja vaadelda, kui loomuvastaselt vesi langeb. Mõnikord ta nagu hüppab, siin voolab ta kobrutades, seal — edasi sööstes; paiguti on ta lumivalge, teisal roheline justkui rohi; siin viskub ta sügavatesse õõnsustesse ning paneb maa kõmisema ja vabisema, taamal aga vuliseb ja suliseb ta ojana, moodustades keeriseid ja uuristades vana kivi nagu polekski see kõvem kui sõtkutud savi. Kõik ta plaanid näivad olevat segi aetud. Esiteks voolab ta tasa, otsekui mõtleks ta nagu kord ja kohus kallakust alla minna, siis korraga aga teeb igasugu käänakuid ja voolab tagasi omaenda kallaste poole. Pole puudust ka neist kohtadest, kus ta tagasi vaatab, otsekui poleks tal tahtmist kõnnumaalt lahkuda ja mereveega seguneda. Jah, leedi, peen ämblikuvõrgutaoline riie, mida te kaela ümber kannate, on jämedam, kui see muster, mida need väikesed veenired moodustavad. Jõgi sepitseb kõikvõimalikke kujundeid, justkui olevus, kes pääsenud järelevalve alt ja proovib õrna jõudu iga asja kallal. Ja millega see kõik lõpeb? Otsekui kangekaelne inimene, kellele mõneks ajaks vaba voli antud, kogub jõgigi viimaks kokku kõik oma veed ja mõni süld allpool võite te näha, kuidas ta rahulikult meie poole voolab, nii, nagu see juba maailma loomisest saadik ette määratud!»

Kuigi Haukasilma kuulajatesse sisendas Glenni kärestike säärane lihtne kirjeldus rahustava veendumuse, et see on kindel pelgupaik, kaldusid nad selle koha metsiku ilu üle üsna erinevalt otsustama. Nende olukord ei lubanud siiski mõtteil ümbritseva looduse võlude juures viibida, ja kuna skaut ei pidanud tarvilikuks rääkimise ajal oma kokakunsti-alaseid toiminguid katkes-

tada (välja arvatud ainult siis, kui ta osutas katkise kahvliga mõne eriti ebameeldiva koha suunas tõrkjas jões), võisid nad nüüd osutada tähelepanu vajalikule, ehk küll labasele õhtusöögile.

Söömaaeg oli väsinud seltskonnale väga värskendav. Seda täiendasid veel mõned maiuspalad, mida Heyward oli ettenägelikult kaasa võtnud, kui nad hobused maha jätsid. Unkas teenindas leedisid, tehes seejuures kõik, mis tema võimuses ja seda sellise väärika ning võluva agarusega, mis tegi Heywardile lõbu, sest viimane teadis, et see oli täielik uuendus indiaani kommetes, mis keelasid oma sõjameestel laskuda ükskõik millise alandava toiminguni, eriti naiste heaks. Kuna aga külalislahkust peeti nende hulgas siiski pühaks, ei õhutanud see väike kõrvalekaldumine meeste väärikusest Tšingatšgukki kuuldavat märkust .tegema. Kui seal oleks olnud keegi, kellel oleks olnud vähem tegemist, nii et ta oleks saanud toimuvat tähelepanelikult pealt vaadata, oleks sel inimesel tekkinud mulje, et noore pealiku teened polnud mitte erapooletud. Kui ta pakkus Alice'ile pudelkõrvitsat värske veega ja pipraokstest korralikult lõigatud puuliual hirveliha küllaldase viisakusega, siis, sooritades neidsamu toiminguid tütarlapse õe teenimiseks, viibis tema tumedate silmade pilk Cora toredal, väljendusrikkal näol säärase pehmusega, mis pühkis neiu ilmest täielikult minema harilikult seal püsiva uhkuse särava kuma. Paar korda oli ta sunnitud rääkima, et äratada nende tähelepanu, keda ta teenis, Sel juhtumil käsutas ta inglise keelt, mis oli tal küll konarlik ja puudulik, kuid küllaltki arusaadav, kusjuures ta hääldas sõnu oma sügava kurguhäälega nii armsalt ja kaunikõlaliselt, et alati õnnestus tal panna mõlemaid leedisid imetluses ja hämmastuses üles vaatama. Nende viisakusavalduste käigus vahetati mõningaid lauseid, mis aitasid kaasa sõbraliku vahekorra tekkimisele mõlema seltskonna vahel.

Kuid miski ei suutnud kõigutada Tšingatšguki väärikat rahu. Ta ^oli võtnud istet valgussõõri keskel, kus tema külaliste' sagedastel rahututel pilkudel oli enam võimalusi teha vahet tema loomuliku ilme ja sõjavär-videga käetud näo kõhutava välimuse vahel. Nad leidsid, et isa ja poja vahel valitses suur sarnasus, välja arvatud ainult vanadusest ja üleelatud raskustest põhjustatud erinevused. Tema metsik ilme näis nüüd leebuvat ja seda asendas rahulik, hajameelne meelerahu,

mille poolest indiaani sõjamees silma paistab, kui tema võimeid mingiks tähtsamaks otstarbeks ei vajata. Juhuslike tõmbluste 'järgi aga, mis üle indiaanlase tõmmu näo vilksatasid, polnud siiski raske aimata, et tarvitses teda vaid veidi ärritada ja kõhe oleks täide viidud see salasepitsus, mille ta välja valinud oma vaenlase hirmutamiseks. Skaudi kiire, ekslev pilk aga, vastupidi vana indiaanlase omale, püsis, harva rahulikult paigal. Ta sõi ja jõi küll isuga,

mida ei suutnud rikkuda mingi hädaohutunne, kuid valvsus ei näinud temast siiski hetkekski lahkuvat. Sada korda jäi pudel-kõrvitsa või hirvelihatükk tema huulte ees peatuma ja ta pea pöördus kõrvale, ots'ekui kuulataks ta mingeid kaugeid, kahtlusttekitavaid hääli.

«Noh, sõber,» lausus Haukasilm söömaaja lõpul lehtede alt väikese vaadi välja tõmmates ning psalmi-laulja poole pöördudes, kes ta kõrval istus ning ta kokakunstist lugu näis pidavat. «Proovige veidi käija, see uhab ära kõik mõtted varsast ja paneb vere kiire-mini käima. Joon meie parema sõpruse terviseks j-a loodan, et üks väike hobuseke meie vahel veel mingit vimma ei tekita. Kuidas on te nimi?»

«Gamut, David Gamut,» vastas laulumeister, masinlikult suud pühkides, valmis tubli lonksuga oma muresid peletama.

«Väärt nimi,» vastas teine, tõmmates hinge pärast tugevat sõõmu, mille pikkus kõneles ilmekalt tema imetlusest oma pruulimisoskuse üle, «ja küllap vist ausatelt esivanematelt pärandatud. Olen nimede imetleja, kuigi kristlaste leidlikkus sel alal on kaugelt madalamal tasemel kui metslastel. Kõige suuremat argpüksi, keda ma eales tundnud, nimetasid nad Lyoniks; tema abikaasa Patience[2] aga oli sedasorti naine, kes vajas inimese põhjalikuks läbisõimamiseks vähem aega, kui vajab tagaaetav hirv paari sülla läbimiseks. Indiaanlaste juures on see südametunnistuse asi: kuidas inimest hüütakse, säärane ta ka tegelikult on. See muidugi ei tähenda, et Tšingatšguk, mis delavaari keeles «suurt madu» tähendab, oleks tõesti madu, olgu siis

[1] L y o n — lõvi (inglise k.).
[2] P a t i e n c e — kannatlikkus (inglise k.).

suur või väike, vaid see tähendab seda, et ta saab aru inimliku loomuse keerdkäikudest, on vaikne ja lööb oma vaenla'si siis, kui need seda kõige vähem ootavad. Huvitav, mis võiks küll teie elukutse olla?»

«Olen tähtsusetu õpetaja psalmide laulmise kunstis.»

«Ohoh!»

«Õpetan laulmist Connecticuti nekrutitele.»

«Oleksite küll võinud endale parema ameti valida. Need noored kutsikad hulguvad juba niigi liiga palju naerdes ja lauldes metsades ringi, kus nad ei tohiks hingata valjemini kui rebane oma peiduurkas. Võibolla oskate ehk tulirelva käsitseda?».

«Jumal olgu kiidetud! Mul pole veel kunagi sääraste tapariistadega tegemist olnud!»

«Vahest tunnete te kompassi ja oskate paberile märkida jõgede jooksu ning kõnnumaa mägesid, et need, kes seda käsutavad, võiksid leida neile tuntud kohti?»

«Ei, ma ei tegele sääraste asjadega.»

«Teil on paar sääraseid jalgu, mis võivad pikka teed lühendada! Kindlasti rändate te mõnikord kindrali sõnumitega?»

«Mitte iialgi! Teenin ainult omaenda kõrget kutsumust, mis seisab püha muusika õpetamises!»

«Veider elukutse!» pomises Haukasilm endamisi naerdes, «saata terve elu mööda nagu irvrästas, ahvides järele kõiki neid kõrgeid ja madalaid toone, mis võivad teiste inimeste kõridest kuuldavale tulla. Olgu peale, sõber, usun, et see on anne ja et seda ei tohi rohkem laita, kui laskmist või mistahes* muud mõistlikumat kalduvust. Kuulame parem, mida te oskate sel alal ära teha. See oleks meeldiv viis head ööd öelda, sest on aeg, et leedid jõudu koguksid raskeks ning pikaks rännakuks hommikuudus, enne kui makuassid ennast liigutama hakkavad.»

«Suurima heameelega,» vastas David. Ta seadis raudraamiga prillid jälle ninale ning tõi nähtavale oma armastatuima köite, mille ta otsekohe Alice'ile ulatas. «Mis võiks olla sündsam ja lohutavam kui palvesõna pärast nii ohtlikku päeva?»

Alice naeratas. Ta heitis pilgu Heywardile ning punastas, teadmata, mida teha.

«Rahuldage tema soov,» sosistas Duncan.

Julgustatuna noormehe arvamisest tegi Alice seda, mida tema vagad kaiduvused kui ka innukas huvi mahedate viiside vastu olid varem nõnda tungivalt nõudnud. Raamat avati kiidulaulu kõhal, mis oli päris kohane nende praegusele põgeniku olukorrale.

Lauluviis oli pidulik ja aeglane. Ajuti paisus ta pühalikus ärevuses väikese raamatu kõhale kummardunud nägusate neidude kõlavate häälte täieliku ulatuseni, vaibus siis jälle nii tasaseks, et vee .kõhin otsekui kumisev saade nende laulust läbi kostis. Davidi loomulik maitse ja eksimatu kõrv juhatasid hääli nii, et need sobisid kitsa koopaga, kus iga lõhe ja pragu kajas paisuvate häälte tekitatud haaravatest helidest. Indiaanlaste pilgud olid kiindunud kaljudesse; nad kuulasid nii tähelepanelikult, et näis nagu olnuks nad kivistunud. Skaut istus käsipõsakil ning näis esialgu jaheda ükskõiksusega kuulavat, siis aga hakkasid ta karmid näojooned järk-järgult pehmenema. Salm järgnes salmile. Viimaks tundis kult, et ta raudne loomus oli alla vandunud. Ta mõtted rändasid tagasi posikese-põlve, mil ta kõrvad olid harjunud kuulama samasuguseid kiidulaule koloonia asundustes, kuigi neid ei lauldud kaugeltki nii maheda häälega. Ta ekslevad silmad muutusid niiskeks, ja veel enne, kui kiidulaul oli lõppenud, veeresid kaua kuivana seisnud allikaist suured, kuumad pisarad üksteise järel üle põskede, mis palju sagedamini olid tundnud taevaseid torme kui mistahes nõrkusehetki. Lauljailt kõlas parajasti säärane tasane,

vaibuv akord, mida kõrvad ahne õndsusega naudivad, otsekui oleksid nad teadlikud sellest, et varsti seda enam ei kuule, kui korraga kostis väljast karjatus, mis ei näinud üldse mingi maine hääl olevat. See tungis mitte ainult koopa urgastesse, vaid kõigi nende sügavaimasse südamesoppi, kes seda kuulsid. Järgnes hauavaikus; näis nagu oleks see jube ja ebaharilik vahelesegamine peatanud isegi vee tema pöörases edasitormamises.

«Mis see oli?» pomises Alice pärast hetkelist kohutavat nõutust.

«Mis see oli?» kordas Heyward valjusti.

Ei Haukasilm ega indiaanlased vastanud ainsatki sõna. Nad kuulatasid, otsekui oleksid nad oodanud hääle kordumist, ja nende ilmest paistis, et nad ise olid samuti hämmastunud. Lõpuks sosistasid nad omavahel midagi tõsiselt delavaari keeles ja Unkas lahkus ettevaatlikult koopast selle sisemise, kõige paremini varjatud avause kaudu. Kui ta oli läinud, hakkas skaut inglise keeles rääkima:

«Mis see oli — seda ei suuda keegi öelda, kuigi kaks tnejst on rohkem kui kolmkümmend aastat mööda metsi hulkunud!, Ma uskusin seni, et pole ühtki häält, mida indiaanlased ja loomad võivad teha ja mida minu kõrvad pole veel kuulnud, kuid see tõendab vaid, et olin kõigest tühine ja ennast täis surelik.»

«Kas polnud see siis sõjameeste sõjakisa, millega nad oma vaenlasi hirmutavad?» küsis Cora, kinnitades oma loori säärase rahuga, mida sugugi ei saanud öelda tema erutatud õe kohta.

«Ei, ei! See oli õel ja rabav ... ja see oli mingi ebainimlik toon. Kui te olete kord sõjahüüdu kuulnud, ei aja te seda kunagi segi mingi muu kisaga. Noh, Unkas!» kõnetas skaut noort pealikut delavaaride murrakus, kui see jälle sisse astus. «Mida sa nägid? Kas meie tuli ei paista läbi tekkide välja?»

«Väljas pole midagi näha,» jätkas Haukasilm, rahulolematult pead raputades, «ja meie peidupaik on ikka veel pimeduses! Kellel tarvis, mingu üle teise koopasse ja katsugu magada. Peame hommikul juba enne päikesetõusu jalul olema, et Edwardisse jõuda, sellal kui mingod veel alles hommikuuinakut teevad.»

Cora nõustus selle ettepanekuga niivõrd tasakaalukalt, et tema eeskuju õpetas pelglikule Alice'ilegi vajadust sõna kuulata. Enne kui neiu koopast lahkus, palus ta siiski sosinal Duncanit, et viimane neid saadaks. Unkas tõstis teki üles, et neidusid läbi lasta, ja kui õed ümber pöördusid, et teda selle tähelepanuavalduse eest tänada, nägid nad skauti jälle käsipõsakil' kustuvate süte ääres istumas. Kogu tema olek näitas, et ta oli vajunud sügavaisse mõtteisse selle seletamatu vahelesegamise pärast, mis nende õhtupalvusele nii ootamatu lõpu oli teinud.

Heyward võttis kaasa leegitseva oksa, mis heitis hämarat valgust kitsale koridorile, kus neidudel tuli öö mööda saata. Seadnud oksa sobivasse asendisse, astus ta leedide juurde. Pärast seda, kui nad olid maha jätnud Edwardi sõbralikud kaitsevallid, oli see nüüd esimene kord, millal nad said omavahel olla.

«Duncan, ärge minge meie juurest ara,» palus Alice, «me ei saa niisuguses kohas magada, liiatigi kui see jube karjatus ikka veel kõrvus kajab!»

«Esiteks uurigem järele, kas see teie kindlus on ka küllalt kindel,» vastas Duncan, «ja siis alles hakkame rääkima muudest asjadest.»

Ta läks koopa kaugemasse otsa, väljapääsu juurde, mis oli samuti tekkidega varjatud, lükkas paksu kätte kõrvale ja hingas sisse kosest tulevat värsket, virgutavat õhku. Üks jõeharu voolas mööda kitsast sügavat lõhet, mille vool oli pehmesse kaljusse uuristanud. See voolas otse tema jalge ees ja kujutas endast, nagu Duncan arvas, tõhusat kaitset igasuguse hädaohu vastu, mis võis neid sellest ilmakaarest tabada. Mõai süld kõrgemal tormas vesi mööda hirmsa kiirusega, kõhisedes ja metsikult vahutades,

«Loodus on sellesse külge ülepääsmatu tõkke valmistanud,» jätkas Duncan, all püstloodis lehestikus voolavale tumedale veele osutades ning seejärel tekki alla lastes, «ja nagu te teate, on tublid ja ustavad mehed ees valvel, nii et ma ei näe mingit põhjust, mispärast meie auväärse peremehe nõuanne peaks jääma tähele panemata. Ma usun, et Cora nõustub minuga ning arvab samuti, et teil mõlemal oleks vaja nüüd magama jääda.»

«Mis puutub arvamusse, siis selles osas võib Cora teile järele anda, kuid magama jäämisega on lugu siiski teine,» vastas vanem õde, kes oli Alice'i kõrvale loorberipuu okstest asemele istunud. «On olemas teisi põhjusi, mis peletaksid une ka siis, kui me ka seda vapustavat salapärast häält poleks kuulnud. Mõelge ise, Heyward, kas saavad tütred unustada seda muret, mida tunnevad isad, kes ei tea, kus või millises olukorras viibivad nende tütred säärasel kõnnumaal, keset nii paljusid hädaohte?»

«Ta on sõjamees ja teab, mis võib metsades juhtuda, kuid ta teab ka seda, millist kaitset võib metsas leida.»

«Ta on siiski isa ega saa oma loomust maha salata.»

«Kui lahke ta on alati olnud minu tempude suhtes! Kui õrnalt ja järeleandlikult on ta suhtunud kõigisse mu soovidesse!» nuuksus Alice. «Õde, olime isekad, et säärasel ohtlikul ajal selle küllasõiduga talle peale käisime!»

«Ma olin võib-olla läbematu, et talt' sellisel rahutul ajaj nõusoleku välja pressisin, kuid ma

tahtsin talle tõendada,>et kui teised võivad teda hädas maha jätta, jäävad tema lapsed talle truuks!»

«Kui ta sai kuulda teie otsusest sõita Edwardisse,» lausus Heyward lahkelt, «tekkis tema südames äge võitlus kartuse ja armastuse vahel, kuid viimane osutus vist kauase lahusoleku tõttu siiski tugevamaks ja sai peagi võitu. «See on minu õilsameelse Cora vahvus, mis neid juhib, Duncan,» ütles ta, «ja ma ei taha neile pettumust valmistada. Annaks jumal, et neil, kes koloonias meie kuningliku käskija au kaitsevad, jätkuks pooltki sellest kindlameelsusest, mis on mu Coral.»»

«Aga kas ta minust ei rääkinudki, Heyward?» päris Alice armukadedalt. «Kindlasti ei unustanud ta mitte päriselt oma väikest Elsiet!»

«Inimesele, kes seda neiut hästi tunneb, oleks see olnud võimatu,» vastas noormees. «Ta nimetas teid tuhandete hellitusnimedega, mida» ma ei söanda korrata, kuid mille tõelevastavust võin palavalt kinnitada. Ühte ta siiski ütles ...»

Duncan jäi vait, sest sellal .kui ta pilk Alice'i silmisse oli kiindunud ja neiu end tema poole pööras, et noormehe sõnu tütreliku armastuse õhinal püüda, läbistas õhku seesama jube karjatus mis oli neid enne ehmatanud. Järgnes pikk, hingetu vaikusehetk, mille kestel kõik üksteise otsa vaatasid, kartlikus ootuses, et viimati see õudne hääl kordub. Viimaks tõsteti tekk pikkamisi üles ja avause lävele ilmus skaudi kogu. Kindel ilme tema näol hakkas ilmselt taanduma selle mõistatuse ees, mis näis mingit tundmatut hädaohtu kuulutavat, mille vastu võisid olla võimetud nii tema kavalus kui kogemused.

73

VII PEATÜKK

Ei maga nad.
Seal kaljul on see hirmus jõuk;
Neid kõiki näen.
Cray

«Kui metsast kostavad sellised hääled ja me veel kätlemaks siia koopasse jääme, siis tähendaks see tähele panemata jätta meile käsuks tulnud hoiatust,» lausus Haukasilm. «Need õrnad olevused,» tähendas ta leedidele osutades, «võivad peitu jääda, kuid mohikaanid ja mina läheme üles kaljule valvet pidama, ja ma loodan, et ka kuuekümnenda rügemendi major soovi avaldab meile seltsiks tulla.»

74

«Kas hädaoht on siis nii lähedat?» küsis Cora.

«Ainult see üksi, kes sääraseid imelikke hääli teeb, teab, missuguses hädaohus me viibime. Peaksin olema nurjatu patune, kui peaksin peitu pugema, mil õhus kõlavad säärased hoiatused!

Isegi see nõrk olend, kes oma päevi laulmisega mööda saadab, .on sellest karjatusest ärevusse sattunud ja «on valmis lahingusse minema», nagu ta ise ütleb. Kui see oleks vaid lahing, oleks asi lihtne ja arusaadav, aga ma olen kuulnud, et kui taeva ja maa vahel säärast kisa kuuldub, siis tähendab see hoopis teistsugust sõjapidamist!»

«Kui te vaid sellepärast hirmu tunnete, mu sõber, siis pole meil küll põhjust ärevusse sattuda,» jätkas neiu kõigutamatult. «Olete te kindel, et meie vaenlased mitte mõne uue, leidliku viisi välja pole mõelnud, et meid hirmuga kohutada ja seega kerget võitu saavutada?»

«Leedi,» vastas skaut pidulikult; «ma olen kolmkümmend aastat metsas, igasuguseid hääli kuulatanud nagu inimene, kelle elu ja surm olenevad sageli tema kõrvade erksusest. Pole olemas pantri vingumist, irv-rästa vilistamist ega ühtki kuratlike mingode trikki, mis võiks mind petta! Olen kuulnud, kuidas mets ägab nagu surelik inimene'valus ja piinas; olen kuulnud, kuidas tuul puude okstes pilli lööb, olen kuulnud ka välku õhus raksatamas, nii nagu praksatavad leegitsevad haod, kui nad sädemeid ja sakilisi tulekeel! üles paiskavad. Seda aga, mis me praegu kuulsime, pole võimelised selgitama ei mohikaanid ega mina. Ja seepärast me arvame, et see on — taeva läkitus, mis meid õnnetuse eest hoiatab.»

«Imelik!» hüüdis Heyward ning haaras püstolid kivilt, kuhu ta nad oli pannud koopasse astudes. «Olgu see rahumärk või sõjasignaal, igal juhul tuleb seda asja uurida. Mfnge ees, mu sõber, ma tulen järele!»

Koopast väljudes tundis kogu seltskond otsekohe tuju rõõmustavalt tõusvat, sest nende peidupaiga sumbunud õhk asendus nüüd jaheda, värskendava puhanguga, mis hõljus kose keeriste ja voogude kohal. Kuu oli tõusnud ja tema valgus helkis juba siin-seal veejugadel nende peade kohal, kuid kaljunurk, millel nad seisid, püsis

tumedas varjus. Välja arvatud hääled, mida tekitasid kiiresti tormavad veevood ja tuulepuhangud, mis neist tujukate iilidena ajuti mööda vuhisesid, valitses ümberringi säärane vaikus nagu öösi ja üksinduses iganes võib olla. Asjatult uurisid igaühe silmad pingutatult vastaskallast, püüdes leida mingeid elumärke, mis võinuksid kuuldud hääle olemust seletada. Petlik valgus ajas neid segadusse, või siis peatusid nende ärevad ja agaralt otsivad pilgud ainult paljastel kaljudel ja sih-vakatel, liikumatutel puudel.

«Peale pimeduse ja meeldiva vaikuse pole siin midagi märgata,» sosistas Duncan. «Mis me küll annaksime sellise kauni vaikse üksinduse eest igal muul ajal, Cora! Kujutage ette, et viibite praegu täielikus ohutuses ja võib-olla ...»

«Kuulake!» katkestas Alice.

Hoiatus oli üleliigne. Veel kord kostis sama võigas hääl, otsekui oleks see tõusnud jõesängist,

pääsenud valla kitsaste kaldakaljude vahelt ning kandunud kaugete, hääbuvate helidena läbi põlismetsa.

«Kas keegi võib öelda, mis kisa see oli?» päris Haukasilm, kui viimane kaja metsas oli vaibunud. «Kui on olemas säärane inimene, rääkigu. Mis minusse puutub, : siis arvan, et see pole siit ilmast.»

«On siiski keegi, kes võib teie silmi avada,» lausus Duncan. «Tunnen seda häält küllaltki hästi, sest olen seda sageli kuulnud lahinguväljal ja olukordades, mis sõduri elus tihti ette tulevad. See on hobuse kisa, kes surmaga heitleb. Mõnikord on see valu, mis ta kõrist sellise häälitsuse välja pigistab, teinekord aga — hirm. Näib, et mu ratsu on langenud kas metsloomade saagiks või näeb ta hädaohtu, millest tal pole pääsu. Koopas võis see hääl mind petta, kuid vabas õhus ei saa ma kuidagi eksida.»

Skaut ja tema kaaslased kuulasid seda lihtsat seletust huviga nagu inimesed, kes ammutavad uusi mõt-tejd, samal ajal, kui nad vabanevad vanadest ebameel- divatest eelarvamustest. Kaks viimast vaid ahhetasid oma tavalisel kombel, kui tõde esimest korda nende peas välgatas. Esimene aga võttis pärast lühikest mõtisklust vastamise enda peale.

«Ma ei saa eitada teie sõnade õigsust,» ütles ta, «sest tunnen vähe hobuseid, kuigi olen sündinud paigas, kus neid oli külluses. Paistab, et kaldale kogunesid hundid, ja nüüd kutsuvad süütud loomad inimesi appi, tehes seda nii hästi kui suudavad. Unkas,» pöördus ta dela-vaarj murrakus noore indiaanlase pooJe, «Unkas, istu kanuusse ja mine viruta mõni tuletukk kiskjate karja sekka või muidu teeb hirm sed.a, mida ei suuda teha hundid, ja me jääme hommikuks ilma hobusteta. Ho-mme aga on meil hädasti tarvis kiiresti edasi liikuda.»

Noor pärismaalane laskus juba alla vee aarde, et seda soovi täita, kui korraga jõe äärest kostis pikk ulgumine, mis kandus kiiresti eemale põlismetsa rüppe; tundus, nagu oleks metsloomad mingis äkilises hirmus oma .saagi sinnapaika jätnud ja laande põgenenud.

Unkas tuli kärmesti tagasi ja taas asusid kolm metsaelanikku tasa ning tõsiselt nõu pidama.

«Me oleme nagu jahimehed, kes kaotanud taeva tähised ja kelle eest päike olnud päevi peidus,» lausus Hau-kasilm oma kaaslaste juurest tagasi tulles. «Nüüd aga hakkame me jälle oma suunda nägema ja rajad, tänu jumalale, on puhtaks tehtudl Istugem sinna poogi varju — seal on pirrledam kui mändide all ja oodakem, mida issand meile järgmiseks mõtleb saata. Vestelgem omavahel ai- nult sosinal, kuigi oleks vahest targem, kui igaüks meist mõni aeg vaid iseendi mõtetega tegeleks.»

Skaudi käitumine oli rõhutatult tõsine, kuid see ei kandnud enam mingeid ebameheliku kartliku ootuse märke. Oli selge, et koos tolle mõistatuse selgitamisega, millega tema enda kogemused hakkama ei saanud, oli möödunud ka ta hetkeline nõrkusehoog, ja n kuigi ta tajus nende tegeliku olukorra tõelisi ohte, oli ta valmis kogu oma karmile loomusele omase energiaga

neile va'stu astuma. Tema tundeid näisid jagavat ka pärismaalased, kes asetusid kohtadele, kust mõlemad kaldad olid üleni näha, kuid kus nad ise olid küllalt hästi varjatud igasuguse vaenlase silme eest. Üldine julgeolek nõudis, et Heyward oma kaaslastega sellele arukale eeskujule järgneks. Noormees tõmbas august sületäie saksafraksi oksi ja asetas need lõhesse,

77

mis eraldas kahte koobast, õed istusid okstele, ja niiviisi varjasid kaljud neid igasuguse tulirelva eest. Nende hirmu aga leevendas noormehe kinnitus, et hädaoht ei saa neid ootamatult tabada. Heyward ise asus samasse vahipostile, nii lähedale oma kaaslastele, et võis nendega vestelda, ilma et ta oleks tarvitsenud liiga valjusti rääkida. David aga peitis end, metsaelanikke jäljendades, kaljulõhesse, nii et tema kohmakad liikmed enam silma ei torganud.

Tunnid möödusid ja miski ei rikkunud- öörahu. Kuu tõusis seniiti ja ta mahe sära valgustas õekseid, kes teineteise kaisus suikusid. Duncan kattis nad Cora suure salliga, varjates niiviisi vaate, mida ta ise nii väga nautis, ja laskis omagi pea kaljupadjale vajuda. Davidi suunast hakkas peagi tulema helisid, mis ärkvelolekul oleksid tema endagi õrnu kuulmisorganeid küllaltki tugevasti vapustanud. Ühe sõnaga, kõik peale Hauka-, silma ja mohikaanide olid une hõlmas kaotanud viimase teadvusekübeme. Nende valvsate kaitsjate tähelepanu aga ei nõrgenenud hetkekski. Nad lamasid liikumatult nagu kaljud, millega nad olid otsekui kokku kasvanud; silmad ekslesid neil vahetpidamatult tumedal puuderibal, mis ääristas kitsa jõe vastaskallast. Ükski heli ei lipsanud nende kõrvust mööda ja ka kõige kavalam uurimine poleks suutnud selgitada, hingasid nad või mitte. Oli ilmne, et see erakordne ettevaatlikkus tulenes pikaaegseist kogemusist, mida poleks suutnud petta ka vaenlase kõige peenem kavalus. Kuid kõik jäi vaikseks. Viimaks loojus kuu; puude latvade kohale ilmus kahvatu riba, mis kuulutas uue päeva algust.

Nüüd nähti Haukasilma esimest korda liigutamas. Ta roomas mööda kaljut edasi ja raputas Duncani raskest unest üles.

«On aeg teekonda alustada,» sosistas ta. «Äratage leedid ja olge valmis kanuusse istuma, kui ma selle maabumiskohta toon.»

«Kas öö möödus rahulikult?» küsis Heyward. «Mis minusse puutub, siis arvan, et uni mu valvsuse üle trumpas.»

«Praegu on kõik sama vaikne kui keskööl. Olge tasa ja rutake!»

78

Nüüd oli Duncan juba täiesti ärkvel ja ta kergitas otsekohe rätiku magavatelt neidudelt. Cora tõstis käe, otsekui selleks, et takistada Duncanit, Alice aga pomises oma pehmel, õrnal häälel: «Ei, ei, kallis isa, me polnud üksi, Duncan oli meiega.»

«Jah, armas süütu lapsuke,» sosistas heldinud noormees. «Duncan on siin ja kuni ta efab või hädaoht püsib, ei jäta ta sind kunagi maha. Cora! Alice! Üles! On aeg liikuma hakata!»

Duncan sai ootamatu vastuse — noorema õe suust pääses vali karjatus, teine õde aga kargas tema ees hirmust segasena püsti. Heyward ei suutnud veel sõnakestki lausuda, kui tõusis säärane krsa ja karjumine, et isegi tema noor veri oma kurelt ringkäigult südame lätteisse tagasi tulvas. Peaaegu minut aega näis, et põrgukuradid olid õhu nende ümber oma valdusse saanud ja väljendasid oma metsikut tuju ebainimlikes häältes. See ei tulnud mingist k-indlast suunast. Oli selge, et kogu mets oli seda täis, ja nagu kohkunud kuulajad kergesti ette kujutasid, kajasid kisast ka kose koopad, kaljud, jõesäng ja õhk ülal. Selles põrgulikus lärmis ajas David oma pika keha püsti, haaras mõlema käega kõrvust ja hüüdis:

«Kust tuleb see ebakõla? Kas on avanenud põrgu? Inimene ometi ei peaks tegema sääraseid hääli?»

Sellele ettevaatamatule eneseilmutamisele järgnesid jõe vastaskaldailt eredad sähvatused ja kured paugud tosinast püssist, mis jätsid laulumeistri meelemärkusetult samaie kaljule siruli, kus ta kogu aeg oli maganud. Mohikaanid vastasid oma vaenlastele julgelt hirmutavate hüüetega, kui need Gamuti langemist nähes metsikut võidukisa tõstsid. Arenes tihe tulevahetus, kuid kumbki pool oli liiga osav, et jätta kas või ainsatki jäset vaenlasele märklauaks. Duncan kuulatas pingsa ärevusega, kas ei kosta aerulööke, sest ta teadis, et nende ainuke pääsemislootus seisis nüüd põgenemises. Veevood tormasid mööda harilikku kiiru-sega, kuid kanuud polnud nende tumedal pinnal kusagil näha. Duncanis tekkis parajasti mõte, et skaut on nad julmalt maha jätnud, kui temast madalamal oleva kalju tagant tulejuga välja paiskus ja kole röögatus,

mis segunes surmaheitluses viibiva inimese karjatu-sega, teadustas, et Haukasilma hukatuslikust relvast läkitatud surmasaadik oli ohvri leidnud. Selle kerge vastulöögi mõjul tõmbusid kallaletungijad kõhe tagasi ja aegamööda muutus kõik Glennil sama vaikseks, nagu oli olnud enne seda ootamatut segadust.

Duncan käsutas sobivat hetke, et Gamuti keha juurde kärata ja see kitsa lõhe varju tassida, mis õekseid kait-ses. Järgmisel silmapilgul olid kõik teisedki sellesse võrdlemisi ohutusse paika kogunenud.

«Skalp on vaesel mehel terveks jäänud,» lausus Haukasilm jahedalt, käega Davidi pead katsudes, «kuid ta on tõend selle kohta, et, inimene võib sündida liiga pika keelega! Oli täielik lollus näidata paljal kaljul märatsevatele metslastele kuut jalga liha ja verd. Ma ainult imestan, et ta veel eluga pääses.»

«Kas ta pole siis surnud?» päris Cora, kelle kähisev hääl reetis, kui tugevalt loomulik hirm tema teeseldud kindlameelsusega võitles. «Kas me ei saaks teha
midagi, et seda õnnetut abistada?»

«Ei, ei! Süda töötab tal veel, ja kui ta on veidi maganud, tuleb ta meelemärkusele ning saab targemaks, kuni ta õige tund kord tuleb,» vastas Haukasilm, oimetule kehale veel ühe kõõrdpilgu heites ja samal ajal hämmastava täpsusega padrunisalve laadides. «Kanna ta sisse, Unkas, ja pane okstele maha! Mida kauem tema uinak kestab, seda parem talle, sest ma kahtlen, kas ta leiab säärasele kogule nende kaijude vahel paremat varju, ja laulmisega pole tal irokeeside juures kah midagi peale hakata.»

«Te arvate siis, et nad uuesti ründavad?» küsis Hey-ward.

«Kas pean ma siis lootma, et näljane hunt ühe suutäiega oma isu rahuldab? Makuassid kaotasid ühe mehe ja on juba nende kõmme, et kui nad kaotuse osaliseks saavad ja nende kavatsus üllatada ebaõnnestub, siis nad taanduvad, kuid varsti on nad meil uute trikkidega jälle kukil, et meid ninapidi vedada, ja meie skalpide omanikeks saada. Meie peamine lootus on hoida kaljut oma käes senikaua, kuni Munro saab mõne salga meile appi saata!» jätkas ta, tõstes üles

oma karmi näo, millest parajasti ärevuse vari nagu tume pilv üle libises. «Annaks jumal, et see juhtuks rutem ja et. seda salka juhiks mees, kes indiaanlaste kombeid tunneb!»

«Kuulete, Cora, missugune saatus meid näib ootavat?» lausus Duncan. «Me peame kogu oma lootuse teie isa hoole ja kogemuste peale panema. Tulge nüüd koos Alice'iga koopasse; seal olete te vähemalt kaitstud meie vaenlaste püsside eest ja võite meie õnnetu seltsimehe eest oma õrna loomu kohaselt hoolitseda.»

Õeksed järgnesid talle välimisse koopasse, kus Davidi ohked hakkasid andma märku teadvuse tagasitulekust. Jättes haavatu õeste hoolde, valmistus Duncan otsekohe lahkumiseks.

«Duncan!» hüüdis Cora, kui ta oli koopasuuni jõudnud. Neiu värisev hääl peatas noormehe jalamaid. Ta pöördus ümber ja märkas, et kõneleja, kelle terve näovärv oli surnukahvatuks muutunud ja kelle huuled erutusest värisesid, vaatas talle iseäraliku ilmega üksisilmi järele, mis suncMs Duncani otsekohe neiu kõrvale tagasi pöörduma. «Pidage meeles, Duncan, kui vajalik on teie julgeolek meie seisukohalt; pidage meeles, et teile kuulub ühe isa püha usaldus ja ... kui palju oleneb teie ettevaatlikkusest ning hoolest, lühidalt... kui väga kallis olete te kõigile neile, kes Munro nime kan-navad,» lisas neiu, kusjuures reetlik puna üle ta näo hiilis, isegi tema oimukohad punaseks värvides.

«Kui miski suudaks suurendada minu vääritut armastust elu vastu,» vastas Heyward, ja ta silmade pilk rändas ebateadlikult vaikselt istuva Alice'i noorusliku kogu poole, «siis ainult 'selline meeldiv

väide. Kuuekümnenda rügemendi majorina pean ma osa võtma kaitsest. Kuid meie ülesanne pole raske: meil tuleb vaid need verekoerad mõne tunni jooksul meist eemal hoida.»

Vastust ootamata sundis ta end õeste seltskonnast lahkuma ja ühines skaudi ning selle kaaslastega, kes ikka veel lõhe varjul kähe koopa vahel lamasid.

«Ma ütlen sulle, Unkas,» lausus esimene, kui Heyward nende juurde astus, «et sa raiskad asjatult nii palju püssirohtu, ja püssi tagasilöök paiskab ta sul

sihist välja! Veidi

rohtu, hästi sihtida,
kindlalt hoida — ja ongi kõik mis vaja, et mingolt surmakarjatust välja pigistada! Vähemalt säärased on olnud minu kogemused nende elukategа. Tulge, sõbrad, otsime oma varjupaigad üles, sest ükski hing ei tea öelda, millal või kus makuass löögi annab!»

Indiaanlased siirdusid käratult kindlaksmääratud valvekohtadele, milleks olid kaljulõhed, kust nad võisid pidada tule all juurdepääsu kose jalamile.

Väikese saare keskel olid mõned madalad ja kidurad männid oma juured kinnitanud, moodustades padriku. Haukasilm sööstis kärmesti sinna nagu hirv, tema
kannul teotahteline Duncan. Siin kindlustasid nad endid põõsaste, ja laialipaisatud kivitükkide vahel nii hästi kui said. Nende peade kohal oli paljas, ümaraks
kulunud kalju, milles mõlemal pool lõi tantsu vesi, tormates alla kuristikesse. Nüüd, kus päev oli juba alanud, olid vastaskaldad selgesti nähtavad. Nad võisid metsa juba lähemalt uurida ja eraldada süngete mändide ning põõsaste all olevaid esemeid.

Kaua kestis ärev ooteaeg, kuid uuest rünnakust polnud mingit märki. Duncan kaldus juba arvama, et nende tuli oli osutunud saatuslikumaks, kui nad esialgu oletasid, ja et vaenlased olid lõplikult tagasi löödud, kuid kui ta sellest arvamusest oma kaaslastele söandas kõnelda, raputas Haukasilm uskumatult pead:

«Te ei tunne makuassi iseloomu, kui arvate, et teda saab ilma skalbita nii hõlpsasti tagasi lüüa!» vastas skaut. «Kui täna hommikul oleks kisendanud ainult üks põrguline! Neid oli aga nelikümmend! Ja nad teavad liiga hästi, kui vähe meid on, et tagaajamisest niipea loobuda! Tss! Vaadake tähelepanelikult sinna üles, kus vesi üle kaljude voolab! Ma pole harilik surelik, kui need hulljulged kuradid pole alla otse kallaku ääreni ujunud, ja just nagu meie needuseks on nad sattunud saare ülemisse otsa! Tss! Hoiduge maa ligi või teie juuksed on ainsa sekundi pärast nupu küljest läinud!»

Heyward tõstis pea varju tagant ja nägi vaatepilti, mis talle õigusega näis ülima näitena inimese tormaku sest ja osavusest. Jõgi oli pehme kalju aare niivõrd ära lihvinud, et selle esikülg ei olnud enam nõnda järsk ja

püstloodis nagu harilikult koskede juures. Salkkond täitmatuid vaenlasi oli söandanud vette hüpata ja ujus nüüd alla saare poole. Ainsaks juhiks oli neil vee kerge lainetus sel köhal, kus vool vastu saare ülemist otsa põrkas, kuid nad teadsid, et ettevõtte õnnestumise korral avab see neile hõlpsa juurdepääsu oma tulevaste ohvrite juurde. Kui Haukasilm lõpetas, võis näha, kuidas neli inimpead piilusid üle puunottide, mida vool oli siia kandnud ja mis olid kaljude vahele kinni jäänud. Needsamad^ puunotid arvatavasti olidki viinud indiaanlasi mõttele, et see ohtlik ettevõte on teostatav. Järgmisel hetkel võis näha viiendat kogu ujumas piki kose rohelist serva, veidi maad eemal saare tõelisest kaldast. Metslane heitles kõigest jõust voogudega, et kindlasse kohta jõuda. Kiiresti tormav vesi aitas talle kaasa ja ta sirutas juba käe välja, et ta kaaslased saaksid sellest kinni haarata, kui keeris ta jälle eemale paiskas. Indiaanlane näis korraks õhku tõusvat, endal käed üles tõstetud ja silmad pungis, ning kukkus siis sügavasse, haigutavasse kuristikku, mille köhal ta oli rippunud. Koopast kostis üle kose tumeda kohina üksainus metsik, meeleheitlik karjatus ja siis oli kõik jälle vait nagu hauas.

Duncani esimene suuremeelne mõte oli õnnetule närukaelale appi tormata, kuid vankumatu skaudi raudne haare hoidis teda paigal.

«Tahate te meid kindlasse surma saata, et näitate mingodele, kus me lamame?» päris Haukasilm pahaselt. «Säästsime sellega laengu püssirohtu ja laskemoon on praegu niisama väärtuslik kui hingetõmme ärapiinatud hirvele! Värskendage süüterohtu oma püstolites — kosest tõusev udu tükib väävlit niiskeks tegema — ja olge valmis käsitsivõitluseks, mina aga tulistan neid ründamise pealt.»

Ta pani sõrme suhu ja tõi kuuldavale pika läbilõikava vile. Sellele vastati alt kaljudelt, mida valvasid mohikaanlased. Kui skaut vilega märku endis, nägi Duncan, kuidas laialipaisatud puunottide taga pead vilksatasid, kuid need kadusid sama kiiresti, kui olid nähtavale ilmunud. Järgmisena äratas tema tähelepanu tasane sahin seljataga. Kui ta pead pööras, märkas ta

mõne jala kaugusel Unkast, kes tema kõrvale roomas. Kui noor pealik ainulaadse ettevaatlikkuse ja segamatu külmaverelisusega oma kohale asus, lausus Haukasilm talle paar-kolm sõna delavaari murdes.

Heywardile olid need palavikulise, kannatamatu teadmatuse hetked, skaut aga leidis selle olevat sobiva aja, et pidada oma noorele kaaslasele loengut tulirelvade mõistliku käsutamise kunstist.

«Kõigist relvadest,» alustas ta, «on pika rauaga, hästi puuritud pehmest metallist püss osavates kätes kõige hädaohtlikum riist, kuigi ta nõuab tugevat kätt, teravat silma ja kiiret otsustusvõimet

laadimisel, et kõik tema head omadused mõjule pääseksid. Relvasep- padel näib olevat oma tööst õige vähe taipu, kui nad teevad neid oma linnupüsse ja ratsameeste lühikesi...»

Teda katkestas Unkase tasane, väljendusrikas «häh!»

«Näen neid, p&iss, näen, näen!» jätkas Haukasilm. «Nad kogunevad rünnakuks, muidu hoiaksid nad ju oma räpaseid selgi nottide taga. Olgu peale, tulgu,» lisas ta tulekivi uurides. «Esimene mees leiab kindla surma, kuigi ta peaks olema kas või Montcalm ise.»

Sel hetkel puhkes metsas uus kisa ja neli metslast hüppas selle märguande peale ajupuude varjust välja. Heyward tundis kirglikku soovi nendele vastu tormata, — nii suur oli selle hetke meeletu ärevus, kuid skaudi ja Unkase mõistlik eeskuju, hoidis teda tagasi. Kui nad olid mõne sülla kaugusel, tõusis Haukasilma püss aeglaselt põõsaste vahelt kõrgemale ja sülitas välja oma surmatoova sisu. Kõige esimene indiaanlane hüppas üles nagu tabatud hirv ja kukkus, pea ees, saare lehestikkude vahele.

«Unkas!» hüüdis skaut, tõmmates välja pika noa, kusjuures ta elavad silmad lõid ägedusest välkuma. «Sina võta see kisav põrguline seal tagapool kirbule, teise kahe suhtes võid olla muretu!»

Tema korraldus täideti ja ainult kaks vaenlast jäi veel järele, kellest tuli jagu saada. Heyward oli andnud ühe püstoli Haukasilmale, ja nüüd tormasid nad koos väikesest nõlvakust alla oma vaenlastele vastu. Nad tühjendasid oma relvad korraga, kuid ühtviisi tagajärjetult.

«Ma teadsin seda! Ütlesin seda!» pomises skaut, väikese põlatud riistapuu kibeda halvakspanuga üle kalda koske virutades. «Tulge, te verejanulised põrgukoerad! Te satute kokku mehega, kellel voolab soontes, puhas veri!»

Vaevalt jõudis Haukasilm oma sonil lõpuni lausuda, kui ta põrkas kokku ühe hiiglaslikku kasvu ja kõige metsikuma välimusega metslasega. Samal hetkel leidis Duncan end teise indiaanlasega samasuguses käsitsi-võitluses. Haukasilm ja tema vastane haarasid kärme osavusega teineteise ülestõstetud kätest, mis hoidsid ohtlikke nuge. Nad seisid peaaegu minuti, vaadates teineteisele silmi ja rakendades jär'k-järgult kogu oma lihaste jõudu, et teisest võitu saada. Lõpuks said valge mehe sitked lihased ülekaalu pärismaalase vähem treenitud liikmetest. Viimase käsivars andis skaudi suurenevale survele aegamööda järele. Järsu haardega väänas Haukasilm relvastatud käe vaenlase haardest välja ja lõi terava relva läbi indiaanlase palja rinna otse südamesse. Vahepeal oli Heyward veel äge-damas võitluses elu ja surma peale sattunud täbarasse olukorda. Tema kerge mõõk läks juba esimesel kokku-põrkel plõksti katkj. Kuna tal teised kaitsevahendid puudusid, olenes tema saatus nüüd täielikult kehalisest jõust ja otsustusvõimest. Kuigi tal ei puudunud ei üks ega teine omadus, oli ta sattunud kokku igati võrdse vaenlasega,

õnneks läks tal peagi korda vastast relvituks teha — indiaanlase nuga kukkus-jalgade juurde kaljule — ja sellest hetkest peale muutus nende kemplemine ägedaks võitluseks, et 'heita teist peadpöörita vast kõrgusest alla kõrvalolevasse kuristikku. Iga õnnestunud heide tõi neid üha lähemale kuristiku äärele. Duncan taipas, et siin tuleb teha lõplik, võitu otsustav pingutus. Kumbki võitleja pani sellesse jõu-pingutusse kogu oma energia ja tagajärg oli selline, et mõlemad vankusid kuristiku servale. Heyward tundis teise sõrmi oma kõri küljes ja nägi, kuidas metslane irvitas vihaselt kättemaksuhimulises lootuses, et saadab oma vaenlase samasugusesse hukatusse, mis teda ennastki ootas. Siis tundis Duncan, et tema keha andis järele vastupandamatule jõule. Noormees elas üle

ahastamapaneva surmaheitluse kõigis selle õudustes. Sel äärmise hädaohu hetkel ilmusid tema silme ette tõmmu käsi ja välkuv nuga. Indiaanlase haare lõdvenes: veri voolas ojana tema randme läbilõigatud soontest .. . Kui Unkase päästev käsivars Duncani tagasi tõmbas, oli noormehe pilk lummuses kiindunud tema vaenlase metsikusse, pettunud näkku, kes vajus süngelt ja löödult alla kuristikku, kust polnud enam pääsu.

«Peitke end! Peitke end!» hüüdis Haukasilm, kes oli oma vastasele parajasti lõpu teinud. «Peitke end, kel elu armas! Töö pole veel kaugeltki lõppenud!»

Noor mohikaan tõstis valju võidukisa ja jooksis, Duncan kännul, välkkiirelt kallakust üles, kust nad olid asja võideldes alla tulnud, ning otsisid varju kal-jurahnude ning põõsaste tagant.

VIII PEATÜKK

Veel ootavad need kodu kaitsvad
kättemaksjad.
Gray

Skaut ei hoiatanud põhjuseta. Sel ajal, kui toimus äsjakirjeldatud taplus elu ja surma peale, ei seganud kose mühinat ainuski inimhääl. Huvi võitluse tulemuse vastu oli hoidnud pärismaalasi vastaskaldal nähtavasti hingetus ootuses. Ent sel hetkel, kui võitlus oli otsustatud, tõusis säärane raevukas ja metsik kisa, mida võib esile kutsuda vaid ohjeldamatu tasumisiha. Sellele järgnesid vahetpidamatud välgatused püssidest, mis läkitasid oma tinasaaclikuid valangutena vastu kaljusid, otsekui tahaksid kallaletungijad oma võimetut raevu surmaheitluse tundetu sündmuspaiga peale välja kallata.

Ruttamata, kuid kaalutletult vastas neile Tšingatš-

guk, kes oli kogu võitluse kestel vankumatult oma postil püsinud. Kui Unkase võidutsev hüüd tema kõrvu kandus, tuli rahuloleva isa huulilt kuuldavale üksainus vastuhüüd, pärast seda aga tõendas ainult tema usin relv, et vana mohikaan ikka veel väsimatu hoolega omapoolset juurdepääsu valvas. Nii möödus tükk aega. Pealetungijate püssid kõnelesid vahetevahel lajatavate kogupaukudena, teinekord juhuslike laskudena. Kuigi kaljud, puud ja põõsad ümberpiiratute läheduses olid sadades kohtades puruks lastud ja kriimustatud, oli nende kaitse kindel ja nad ise hoidusid kangekaelselt varju, nii et seniajani oli David nende väikeses salkkonnas ainukeseks kannatajäks.

«Las põletavad oma püssirohtu!» lausus ettenägelik skaut, kui kuul kuuli järel sellest paigast mööda vihises, kus ta kaitstult lamas. «Las põletavad! Kui kõik on möödas, võib siit hea hulga tina kokku korjata, ja ma arvan, et need põrgulised tüdivad sellest mängust veel enne, kui põlised kivid halastust karjuvad ... Unkas, mu poiss, sa raiskad ilmaaegu nii palju püssirohtu, paned liiga tugeva laengu, püss põrkab tagasi ja sa lased mööda. Ma ju ütlesin sulle, et sihi sellele töllerdavale närukaelale nii, et tabad otse valge joone pihta, sinu kuul aga läks kaks tolli kõrgemalt. Mingo on alatu roomaja ja elu õpetab meid, et madudele tuleb kure lõpp teha.»

Rahulik naeratus valgustas noore mohikaani uhkeid näojooni, reetes nii tema inglise keele oskust kui ka seda, et ta oli teise mõttest aru saanud, kuid ta laskis selle märkuse siiski kõrvust mööda, ilma et oleks ennast õigustanud või vastanud.

«Ma ei või lubada, et te süüdistate Unkast otsustusvõime või osavuse puudumises,» ütles Duncan. «Ta päästis kõige külmaverelisemal ja vapramal kombel minu elu, ning ta on saanud endale sõbra, kellele tal ei tarvitse kunagi oma võlga meelde tuletada.»

Unkas ajas end pooleldi püsti ja ulatas Heywardile käe. Selle sõbraliku toimingu vältel vahetasid kaks noort meest kõikemõistvaid pilke. Vahepeal tegi Haukasilm, kes seda nooruslike tunnete puhangut kiretu, kuid lahke pilguga jälgis, järgmise märkuse:

«Elu on säärane kohustus, mida sõbrad kõnnumaal sageli teineteisele võlgnevad. Ma ei salga, et olen varem isegi Unkasele võib-olla mitu korda selliseid teeneid osutanud, ja ma mäletan sama hästi ka seda, et ta mind viie! korral on surmast.päästnud,— kolmel korral mingode käest, üks kord Horicani ületamisel ja . ..»

«See kuul oli juba paremini sihitud kui teised!» hüüdis Duncan, tahtmatult võpatades,.kui-üks kuul terava rikošetiga tema kõrval vastu kaljut lajatas.

Haukasilm haaras vormitu metallitüki pihku, uuris seda ja ütles siis pead raputaes: «Alla kukkuv tina ei lähe kunagi lamedaks! Seda võib värd siis juhtuda, kui see oleks taevast tulnud!»

Unkase püss oligi juba ettenägelikult taeva poole tõstetud, juhtides kaaslaste pilgud koha poole,

kus sellele mõistatusele ka otsekohe seletus leiti. Parempoolsel jõekaldal, peaaegu nende asukoha vastas seisis haraline tamm, mis oli kasvanud vaba ruumi otsingul niivõrd kaugele ettepoole käidu, et puu ülemised oksad rippusid lähema jõeharu kohal. Ladvalehtede vahel, mis pahklikke ja kiduraid oksi hädavaevalt varjasid, pesitses tõmmunahaline metslane, osalt puutüve taga varjul, osalt nähtaval, otsekui vaataks ta nende peale alla, et kindlaks teha oma reetliku lasu mõju.

«Need kuradid ronivad kasvõi taeva, et meid hävitada,» lausus Haukasilm. «Hoia teda kirbul, poiss, kuni ma oma «hirvetapja» hakkama panen, siis aga tulistame me mõlemalt poolt puud korraga.»

Unkas ootas skaudi märguannet. Viimaks välgatasid tulejoad; tamme küljest lendas õhku lehti ja kooretükke, mida tuul laiali kandis, kuid indiaanlane vastas nende rünnakule vaid mõnitava naeratusega ja saatis neile vastuseks alla Jeise kuuli, mis viis Haukasilma! mütsi peast. Veel kord puhkes metsas pealetungijate kisa ja üle piiratute peade vihises kuulirahe. Näis, nagu oleks metslased tahtnud neid ühes kohas paigal hoida, kus nad oleksid võinud hõlpsasti puu otsa roninud sõjamehe ohvriks saada.

«Seda ei saa niisama jätta!» lausus skaut rahutult ümber vaadates. «Unkas, kutsu isa siia! Kui me tahame

selle kavala rebase õrrelt alla tuua, läheb meil tarvis kõiki relvi.»

Otsekohe anti märku, ja veel enne, kui Haukasilm jõudis püssi uuesti laadida, oli Tšingatšguk nende juures. Kui kogenud sõjamehe poeg talle hädaohtliku vaenlase asukoha kätte näitas, pääses vanamehe huulilt harilik «häh!», seejärel aga ei andnud ta enam üllatusest ega ärevusest mingit märki. Haukasilm ja mohikaanid pidasid omavahel delavaari murrakus mõne hetke tõsiselt nõu; seejärel asus igaüks rahulikult oina kohale, et viia täide plaan, mille nad olid kuruga sepitsenud.

Sest hetkest, kui piiratud olid märganud sõjameest tamme otsas, jätkas too kiiret ehkki tagajärjetut tulistamist. Ta sihtimist segas tema vaenlaste valvsus, kes iga ta nähtavale jäänud kehaosa otsekohe kirbule võtsid. Siiski langesid ta kuulid aeg-ajalt maas lömitava neliku keskele. Heywardi vormirõivad, mis tegid ta eriti silmatorkavaks, olid juba mitmest kohast kuulidest rebestatud, ja kord tuli kergest kriimustusest käsivarrel isegi verd nähtavale.

Lõpuks sai huroon vaenlaste kestvast, kannatlikust valvamisest julgust ja tegi katset paremini ning surmavamalt sihtida. Mohikaanlaste teravad silmad märkasid läbi hõreda lehestiku, mõni toll puutüvest eemal, tema jalgade tõmmut vööti, mis olid jäänud ettevaatamatult nähtavale. Nende püssid paukusid ühekorraga ja metslane vajus haavatud jalale, kusjuures osa ta kehast tuli nähtavale. Haukasilm kasutas välgukiirusel seda hetke ja tühjendas oma tapva relva tamme-latva. Lehed hakkasid ebatavaliselt liikuma, ohtlik relv kukkus sellest valitsevast kõrgusest alla, ja pärast seda,

kui metslane oli mõne hetke asjatult rabelnud, võis näha, kuidas ta õhus kõikus, käed meeleheites palja, kidura oksa külge klammerdunud.

«Halastuse nimel, läkitage talle ometi teine laeng!» hüüdis Duncan, pöörates silmad õuduses sellelt vaatepildilt kõrvale.

«Mitte ainsatki lasku!» hüüdis kalgi südamega Haukasilm. «Tema surm on kindel ja meil pole selleks enam püssirohtu raisata, sest lahingud indiaanlastega kestavad mõnikord päevi. Küsimus seisab selles: kas

nende skalbid või meie omad! Jumal aga, kes meid loonud, on istutanud meisse elujanu!»

Sellele karmile ja järeleandmatule õpetussõnale ei saanud kuidagi vastu vaielda. Sellest hetkest lakkasid taas hüüded metsas, tulistamine vaibus, ja nii sõprade kui ka vaenlaste silmad vaatasid nagu naelutatult lootusetus olukorras viibivat õnnetut, kes kõlkus maa ja taeva vahel. Keha kukus tuules, ja kuigi ohvri suust ei pääsenud ainsatki kaebust ega oiet, oli hetki, millal ta vihaselt oma vaenlastele otsa vaatas, ja vahemaast hoolimata võis tähele panna, kuidas rahulik, meeleheitlik ahastus tema tõmmudes näojoontes sai võitu teistest tunnetest. Kolmel korral tõstis skaut surmatoova riista, et ohvrile halastada, kuid sama palju kordi sai mõistus ülekaalu ja toru langes jälle pikkamööda alla. Viimaks libises huroonil üks käsi lahti ja langes jõuetult kõrvale. Meeleheitlikult, kuid tagajärjetult püüdis ta uuesti oksast haarata — käsi ei leidnud enam midagi muud kui vaid tühjust. Küfemini kui välk sähvatas tulekeel Haukasilma püssist. Ohvri keha võpatas ja tõmbles, pea vajus rinnale ning keha langes nagu tina kobrutavasse vette. Lakkamatult tormavad vood lõid ta kõhal kokku ja õnnetust huroonist polnud enam jälgegi.

Ei kostnud mingit võidukisa. Isegi karmid mohikaanid vaatasid õuduses tummalt teineteisele otsa. Metsast kajas üksainus karjattis, siis oli kõjk jälle vaikne. Üksi Haukasilm, kes ainsana oli võimeline juhtunut kainelt arutama, kahetses oma hetkelist nõrkusehetke:

«See oli viimane laeng minu sarves ja viimane kuul mu taskus. Poisikese tegu!» ütles ta. «Kas pole ükskõik, põrkab ta vastu kaljut surnuna või elusana, niikuinii ei tunne ta varsti enam mitte midagi! Unkas, poiss, mine alla kanuu juurde ja too suur sarv üles! See on kogu püssirohi, mis järele jäänud. Meil läheb seda veel kuni viimse terani tarvis. Tunnen juba neid mingosid!»

Noor mohikaan täitis jalamaid tema soovi. Skaut aga hakkas asjatult oma tühja tasku sisemust pöörama ja sarve raputama. Tema tulutuid otsinguid katkestas peagi Unkase vali, läbitungiv hüüd. Isegi Duncani koge-nematutele kõrvadele kõlas see märguandena mingist uuest, ootamatust õnnetusest. Kõiki tema mõtteid haaras kartus kalli aarde pärast, kelle ta oli koopasse peitnud. Noormees kargas jalule, unustades hädaohu, mis teda sellise ettevaatamatu teo pärast ähvardas. Nagu mingil üldisel ajel järgnesid teised tema eeskujule ja nüüd tormasid kõik koos säärase kuruga kurust alla kaitsetpakkuva lõhendiku poole, et vaenlaste kuulidki neid tabada ei suutnud.

Unkase karjatus oli sundinud õeksed koos haavatud Davidiga peidupaigast välja jooksma. Peagi oli kogu seltskonnal selge, milline läda nende noore indiaanlasest kaitsja külmaverelist rahu oli häirinud.

Veidi maad kaljust eemal võis.näha, kuidas nende väike lootsik üle neelukohtade vastu kiiret voolu ülespoole ujus, otsekui oleks teda mingi peidetud jõud juh-tinud.

Kui skaut seda ebameeldivat vaatepilti silmas, tõstis ta loomusunniliselt püssi ning vajutas päästikule; kivi läigatas, kuid lasku ei järgnenud.

«Hilja! Liiga hilja!» hüüdis Haukasilm, lastes käsutu riistapuu kibedas pettumuses alla vajuda. «See lurjus on juba kärestikku sattunud ja kui meil oleks ka püssirohtu olnud, oleks see vaevalt suutnud talle tinatükki kiiremini järele läkitada, kui tema praegu edasi jõuab!»

Kui ta lõpetas, tõstis ettevõtlik huroon kanuu varjust pea. Paat libises kiiresti edasi, huroon aga lehvitas kätt ja tõi kuuldavale tuntud rõõmuhüüde. Tema hüüdele vastas metsast kisa ja naer, mis olid nii mõnitavad ja solvavad, nagu oleks viiskümmend paharetti mõne ristiinimese hinge langemise puhul oma vägisõnu lausunud.

«Naerge pealegi, te kuradilapsed!» pomises skaut, istudes kaljunukile ja lastes püssi hooletult jalgade juurde maha vajuda, «sest kolm kõige paremat ja täpsemat püssi neis metsades on nüüd ohutumad kui paar vägiheinakõrt või isahirve möödunudaastased sarved!»

«Mida siis nüüd teha?» päris Duncan mehelikus tegutsemishoos, esialgsest pettumusest võitu saades. «Mis meist saab?»

Haukasilm ei vastanud muud kui tõmbas sõrmega tähendusrikkalt ümber lagipea, nii et ükski, kes seda liigutust märkas, ei saanud eksida selle tähenduses.

«Ei või olla! Kindlasti pole meie olukord veel nii meeleheitlik!» hüüdis noormees. «Huroonld pole veel siin, me võime koopad ära kindlustada, me võime nende maabumist takistada.»

«Millega?» päris skaut külmalt. «Unkase nooltega või naiste pisaratega? Ei, ei! Te olete noor ja rikas, teil on sõpru ja ma tean, et niisuguses eas on raske surra, kuid ...» Ta heitis pilgu mohikaanlastele. «Pidagem meeles, et me oleme mehed, kelle soontes voolab puhas veri. Näidakem siis neile metsade pariselanikele, et valge veri võib voolata sama julgelt nagu punanegi, kui määratud tund on tulnud.»

Duncan pöördus kiiresti teise pilgu suunas ja ta luges indiaanlase ilmes kinnitust oma kõige halvematele kartustele. Tšingatšguk, kes oli väärikalt .teisele kaljutükile istunud, oli oma noa ja tomahoogi juba kõrvale pannud ning tegeles sellega, et peast kotkasule võttis ja oma ainsat juuksetutti silitas, et valmistada seda ette tema viimseks, vastikuks ülesandeks. Indiaanlase ilme

oli rahulik, kuid mõtlik; tema tumedaist, kiirgavaist silmadest kadus järk-järgult võitluse äge-dus ja neist võis nüüd lugeda ükskõiksust ning valmisolekut vastu minna oma surmale.

«Meie olukord ei ole, see ei või olla nii lootusetu!» kordas Duncan. «Iga hetk võib saabuda abi. Ma ei näe ühtki vaenlast! Nad on tüdinenud võitlusest, milles nad peavad riskeerima nii paljuga ja kus nende võiduvälja-vaated on nii vähesed.»

«Minuti, aga võib-olla et ka tunni pärast hiilivad need kavalad maod meile kallale. Praegu aga lamavad nad kuskil kuuldekaugusel — see'on juba nende mood,» vastas Haukasilm, «aga et nad tulevad, see on kindel, ja pealegi veel nii, et meile enam mingit lootust ei jää... Tšingatšguk, mu vend,» lisas ta delavaari murdes, «see oli. meie viimne võitlus üheskoos ... Varsti juubeldavad makuassid targa mohikaani ja tema kahva-näolise sõbra surma üle, kelle silmad võivad muuta öö päevaks ja tuua pilved sama madalale kui allika-udud!»

«Las mingode naised nutavad oma tapetute pärast!» vastas indiaanlane iseloomuliku uhkuse ja vankumatu

93

kindlameelsusega, «mohikaanide suur madu on nendel vigvamides kerra tõmbunud, on mürgitanud nende võidujoovastust laste halamisega, kelle isad pole tagasi tulnud! Sellest ajast peale, kui lumi sulas, vedelevad üksteist sõjameest peidetult, eemal oma suguharu haudadest, ja keegi ei tea öelda, kust peid leida, kui Tšin-gatšguki keel vait jääb! Las nad tõmbavad välja kõige teravama noa ja keerutavad kõige kärmemat tomahooki, sest nende vihaseim vaenlane on neil käes. Unkas, mu poeg, kõige kõrgem oks suursuguse tüve küljes, hüüa neile argpükstele, et nad kiirustaksid või nende südamed lähevad pehmeks ja nad (muutuvad naisteks!»

«Nad otsivad oma tapetuid kalade hulgast!» vastas noore suguharu pealiku tasane, pehme hääl. «Huroonid ujuvad koos ligaste angerjatega! Nad kukuvad tammede otsast nagu vili, mis söömiseks küps, delavaarid aga naeravad.»

«Jaa-jah,» pomises skaut, kes oli pärismaalaste iseäralikku tunnetepuhangut suure tähelepanuga kuulanud. «Nad on oma indiaani kired üles kütnud ja varsti ässitavad nad makuasse sedavõrd, et need meile viivitamatult lõpu peale teevad. Mis minusse puutub, kes ma olen valge, siis on sündsam, et sureksin nii, nagu see sobiv minu värvile: ilma ühegi mõnituseta huulil ja kibeduseta südames.»

«Mispärast üldse surra?» sosistas Cora, astudes esile kaljude vahelt, kus loomulik hirm oli teda selle hetkeni paigal hoidnud. «Tee on igale poole lahti, põgenege ometi metsadesse ja kutsuge jumalat appi! Minge, vahvad mehed, me võlgneme teile juba niigi palju ega tohi teid enam oma õnnetusse mässida!»

«Te tunnete väga vähe irokeeside kavalust, leedi, kui arvate, et nad on tee metsa lahti jätnud!» vastas Haukasilm. «Muidugi, kui jõge mööda minna, kannaks vool meid peagi eemale nende laskeulatusest ning kuulde kaugusest,» lisas ta samas lihtsüdamlikult.

«Katsuge siis ometi jõge mööda! Milleks viivitada ja ohvrite arvu suurendada?»

«Milleks?» kordas skaut uhkelt ümber vaadates, «selleks, et inimesele on parem rahulikult surra, kui halva

südametunnistuse igavestes piinades elada! Millise vastuse võime me anda Munrole, kui ta küsiks meilt, kuhu ja missuguses olukorras oleme me tema lapsed maha jätnud?»

«Minge tema juurde ja öelge, et tulite nende jaoks abi saama,» vastas Cora, suuremeelses agaruses skaudile veelgi lähemale astudes, «öelge, et huroonid tassivad ta tütred põhjapoolsetele kõnnumaadele, kuid et kure abi võib neid veel päästa. Aga .lõppude lõpuks, kui see peaks olema taeva tahtmine, et abi liiga hilja tuleb, siis andke talle edasi...» neiu hääl kustus, «siis andke talle edasi tema tütarde armastus, õnnistus ja viimased palved ning käskige tal nende.varajast surma mitte taga nutta, vaid alandliku meelega loota, et ta kord veel oma tütardega kokku saab.»

Seda kuuldes hakkasid skaudi karmid, tuulest ja päikesest pargitud näojooned märgatavalt tõmblema, ja kui neiu oli lõpetanud, laskus ta käsipõsakile, vajudes, neiu ettepaneku üle sügavaisse mõtteisse.

«Leedi sõnades peitub teatud mõte!» pahvatas ta lõppeks kokkusurutud, värisevate huulte vahelt. «Tõepoolest! Ja nad on kantud kristluse vaimust. See, mis võib olla õige ja sünnis punanahale, oleks patt inimesele, kellel pole isegi nii palju võõrast verd, et oma teadmatuse pärast paluda. Tšingatšguk! Unkas! Kas te kuulete, mida räägib mustasilmne?»

Nüüd arutas ta oma kaaslastega midagi delavaari keeles ja ehkki ta kõne voolas aeglaselt ning rahulikult, kõlas see väga otsustavalt. Vanem mohikaan kuulas teda täie tõsidusega ja näis tema sõnade üle järele mõtlevat, otsekui tajunuks ta nende tähtsust. Ta kõhkles hetke, tegi siis aga heakskiitva käeliigutuse ning lausus ingliskeelse «good», tehes seda sellise ilmekusega, mis omane vaid indiaanlase häälele. Siis aga, pannud noa ja tomahoogi taas vöö vahele,.astus ta aeglaselt kalju äärele, mis oli jõe vaenulikult kaldalt kõige vähem nähtav. Siin peatus ta viivu, osutaa tähendusrikkalt all laiuvatele metsadele, lausus oma keeles veel mõne sõna, otsekui plaanitsetud teekonna marsruuti määrates, libises siis vette ning kadus pealtvaatajate silmist, kes ärevalt ta tegevust jälgisid.

Skaut aga viivitas oma lahkumisega. Ta tahtis veel enne paar sõna öelda neiule, kes hingas kergendatult, kui nägi, kuidas ta sõnad olid, mõjunud.

«Mõnikord on noorele samapalju tarkust antud kui elatanud raugale,» ütles ta. «Te rääkisite mõistlikke sõnu, kui mitte tarvitada paremat väljendust. Kui teid metsa viiakse, see tähendab, need teist, keda mõneks: ajaks ellu jäetakse, siis murdke põõsaste küljest oksi ja jätke võimalikult selgemaid jälgi teerajale, kust läbi lähete. Kui surelikud silmad võivad neid märke näha, siis, uskuge mind, leidub sõpru, kes on valmis teile maailma lõppu järgnema.»

Ta raputas südamlikult Cora kätt, tõstis püssi maast, silmitses seda hetke nukra murelikkusega, pani siis relva hoolikalt kivile ning astus nõlvakust alla, sinna-. samasse, kuhu Tšingatšguk oli asja kadunud. Hetke rippus ta veel kalju küljes, vaatas mureliku näoga ringi ning lisas kibedalt:

«Kui püssirohust oleks jätkunud, poleks seda häbi kunagi juhtunud!» Siis laskis ta käed lahti, vesi lõiiüle ta pea kokku ja kadunud oli nüüd temagi.

Kõikide silmad pöördusid nüüd Unkase poole, kes seisis liikumatult sakilise kalju vastu nõjatudes. Oodanud pisut aega, osutas Cora alla jõele ja lausus:

«Nagu näete, vaenlane ei märganud teie sõpru ja kindlasti on nad nüüd juba väljaspool hädaohtu. Kas poleks aeg teilgi neile järgneda?»

«Unkas jääb siia,» vastas noor mohikaan rahulikult oma puudulikus inglise keeles.

«Et suurendada meie kinnivõtmise koledust ja vähendada võimalust vabanemiseks! Minge, õilis noormees!» vastas Cora, langetades silmad mohikaanlase põletava vaate ees ja tundes, võib-olla loomusunniliselt, oma võimu noore indiaanlase üle. «Minge minu isa juurde, nagu ma ütlesin ja olge mu kõige usaldusväärsemaks saadikuks. Ütelge, et ta usaldaks teie kätte raha tütarde vabaduse väljaostmiseks. Minge! See on mu soov, see on mu tungiv palve!»

Noore pealiku kindef, rahulik pilk omandas sünge ilme, kuid ta ei kõhelnud enam. Käratul sammul astus ta üle kalju ja libises sogasesse vette. Mahajääjad

suutsid vaevu hingata, enne kui nägid noore indiaanlase pead kaugel eemal hingamiseks veepinnale kerki-vat. Siis sukeldus ta jälle ja rohkem polnud teda enam näha.

See ootamatu ja ilmselt õnnestunud manööver kestis kõigest mõne minuti. Heitnud Unkasele viimase pilgu, pöördus Cora Heywardi poole ning sõnas värisevi huuli:

«Duncan, ma olen kuulnud, et teiegi ujumiskunsti tun.nete,» ütles ta. «Minge siis teiegi. Järgnege nende lihtsate ja,ustavate olevuste targale eeskujule.»

«Kas siis säärane on see ustavus, mida Cora Munro oma kaitsjalt nõuab,» lausus mees kurvalt naeratades ja ta häälest kostis kibedus.

«Praegu pole aeg teravmeelsusteks ja vaidlusteks,» vastas neiu. «Meile ei saa te siin enam mingeid teeneid osutada, kujd teie väärtuslik elu võib päästa teiste, teie lähemate sõpradegi oma.»

Noormees ei vastanud, kuid ta pilk langes kurvalt Alice'i kaunile kujule, kes lapseliku abitusega tema käsivarre külge'liibus.

«Te mõelge vaid,» jätkas Cora pärast lühikestvaikuse-hetke, «kõige halvem, mis meile võib juhtuda, on surm, — tasu, mille'igaüks nagunii peab määratud tunnil jumalale andma.»

«On õnnetusi, mis võivad olla halvemad surmast,» vastas Duncan teravalt, otsekui pahasena neiu pealekäimisest, «kuid inimene, kes on valmis surema teie heaks, võib seda ära hoida.»

Cora lõpetas jalamaid oma tungivad palved ja, mähkinud näo loori, tõmbas peaaegu elutu Alice'i enda järel sisemise koopa kõige kaugemasse nurka.

IX PEATÜKK

Sa ole rõõmus
ning naeratades pilved peleta,
mis palgeid varjavad.
Agrippina surm

Ootamatu ja peaaegu salapärane vaikus, mis järgnes võitlusmürale ning ärevusele, mõjus Heywardi üleskõetud kujutlusvõimele otsekui erutav unenägu. Samal ajal, kui kõik need vahejuhtumid ja sündmused olid sügavalt tema mällu sööbinud, oli tal raske end nende^ tõelisuses veenda. Teadmata veel midagi nende saatu-' sest, kes olid end kure voolu hoolde usaldanud, kuulatas ta algul pinevalt, kas ei kosta mõni hääl või hoia-tussignaal, mis võiks nende riskantse ettevõtte heast või halvast tulemusest teadustada. Ta pingutas siiski asjatult tähelepanu, sest Unkase kadumisega polnud julgetest meestest enam märkigi ja ta oli jäetud nende pärastise saatuse suhtes täielikku teadmatusse.

Ühel säärase piinava kahtluse hetkel ei kõhelnud Duncan ümber vaatamast, hoidumata isegi kaljude

kaitsvasse varju, mis oli olnud äsj-a tema julgeolekule hädatarvilik. Kõik katsed avastada mingit märki peidetud vaenlaste lähenemisest jäid siiski niisama viljatuks kui püüded nende hiljutiste kaaslaste saatust selgitada. Jõe metsaga käetud kaldad näisid olevat jälle täiesti maha jäetud. Lärm, mis oli alles hiljuti põlismetsa kajama pannud, oli vaibunud, ainult veekohin paisus ja kahanes tasases tuuleõhus keset kaunist segamatut loodust. Kalakull, kes oli kuivanud männi ladvas

endale kindla köha leidnud ja võitlust kaugelt pealt vaadanud, sööstis nüüd oma kõrgelt ja haraliselt õrrelt alla ning hõljus suurtes tiirudes saagi köhal. Pasknäär, kelle käratseva hääle metslaste kähisevad kärjed olid sundinud vaikseks jääma, söandas oma ebamusikaalse kõri uuesti lahti teha, justkui oleks teda jälle tema metsikute valduste segamatuks valitsejaks jäetud. Need üksildasele tegevuspaigale omased helid andsid Duncanile veidi lootust ja ta hakkas mingi virgutava usuga õnnestumisse uuteks,pingutusteks jõudu koguma.

«Huroone pole näha,» lausus ta Davidile, kes polnud kaugeltki veel toibunud teda tabanud löögist. «Peitkem endid koopasse, kõik muu aga jätkem saatuse hooleks.»

«Mulle meenub, et laulsime kähe nägusa neiuga kudu- ja tänulaule,»'vastas laulumeister uimaselt,.«hiljem aga sai mulle osaks raske karistus mu pattude pärast. Ma oleksin nagu uinunud, aga see polnud õige uni. Mu kõrvu kostsid mingid võikad hääled. Paistis nagu oleks maailma ots käes ja loodus oma harmoonia unustanud.»

«Vaene mees! Su enda ots .oli üsna lähedal! Aga tõuske nüüd üles ja tulge minuga kaasa, ma juhatan teid kohta, kuhu ei kosta ükski hääl peale teie enda psalmide.»

«Kose kohinas kõlab meloodia ja see mühin on nii mõnus,» lausuS David, käe segaselt otsaesisele surudes. «Kas pole õhk täis kisa ja karjumist, otsekui oleksid need hukkamõistetute hinged . . . »

«Mitte enam, mitte enam,» segas Heyward kannata-matult vahele. «Kisa on juba lakanud ja ma loodan jumala peale, et need, kes seda kisa tegid, on samuti läinud! Peale veekohina on kõik vaikne ja rahulik. Läki

nüüd sisse! Seal võite te rahulikult oma armastatud laule laulda.»

David naeratas kurvalt, kuid kui Heyward tema armastatud tegevusele vihjas, vilksatas üle ta näo rõõmuhelk. Kõhklemata laskis ta viia end sinna paika, mis tema väsinud meeltele säärast segamatut rahuldust tõotas. Kaaslase käsivarrele toetudes astus ta kit-sast koopasuust sisse. Duncan haaras sületäie oksi ja seadis need läbikäigu ette, peites hoolikalt iga märgi, mis oleks võinud reeta, et siin on koopa sissekäik. Selle hapra tõkke taha riputas ta üles tekid, mille metsa-elanikud olid maha jätnud. Koopa sisemus muutus nüüd pimedaks, ainult välimisse ossa langes nõrka valgust kuristikust, kust üks jõeharu läbi tormas, et mõni süld allpool naäberharuga ühineda.

«Mulle ei meeldi pärismaalaste põhimõte, mis käsib neil lootusetus olukorras võitluseta alistuda,» lausus Duncan, koopa sissekäiku kindiustades. «Meie tarkusesõna, mis ütleb, et «nii kaua kui on elu, on ka lootust», pakub enam lohutust ja sobib rohkem sõduri loomusega. Teile, Cora, ei tarvitse mul julgustussõna lausuda. Teil on küllalt meelekindlust ja selget mõistust, kuid kas

ma ei saaks kuidagi kuivatada selle väeti lapse pisaraid, kes värisedes teie rinnal nutab?»

«Ma olen juba palju rahulikum, Duncan,» vastas Alice õe käte vahelt üles tõustes ja pisarais näole välise meelerahu ilmet manades. «Selles varjulises kohas oleme me kindlasti väljaspool hädaohtu ja me loodame, et need suuremeelsed mehed, kes juba nii palju meie heaks teinud, meie päästmiseks kõik teevad.»

«Vaat, nüüd räägib meie õrn Alice viimaks ometi nii, nagu Munro tütrele kohane!» lausus Heyward, neiu kätt surudes. «Kui mehel on kaks säärast vapruse eeskuju silme ees, oleks tal häbi olla midagi muud kui kangelane.»

Ta võttis istet koopa keskel ning haaras oma_ ainsa järelejäänud püstoli tugevasti kokkupigistatud sõrmede vahele; tema tõmblev ja kortsus kulm kõneles ta sün-gest meeleheitlikust kavatsusest. «Kui huroonid tulevad, ei õnnestu neil meie asupaika nii kergesti vallutada, nagu nad seda arvavad,» pomises ta tasa. Ta

nõjatus peaga vastu kaljut ja näis kannatlikult tulevasi sündmusi ootavat, kuigi tema pilk oli kõrvalepööramatult peidupaiga lahtise juurdepääsutee poole suunatud.

Kui Heywardi häälekõla vaikis, järgnes pikk, peaaegu hingetu vaikus. Urkasse tungis karget hommikuõhku. Minut järgnes minutile ja kuna miski nende rahu ei häirinud, hiilis aegamööda igaühe südamesse lootusesäde ning sai seal peagi võimust, kuigi kellelgi polnud tahtmist kõnelda valjusti lootustest, mida iga järgmine hetk võis julmalt purustada.

Üksnes David ei näinud nende ühiseid tundeid jagavat. Avausest tulev valgusekuma paistis tema kahva-tule näole ja langes väikese köite lehekülgedele. Ta sirvis jälle lauluraamatut, otsekui otsides mõnda laulu, mis oleks nende olukorraga paremini sobinud, kui ükski teine, mida ta eales laulnud. Lõpuks näis, et laulumeistri kannatlik töö oli vilja kandnud, sest ta lausus valjusti, ilma mingi seletuse või vabanduseta tuntud laulu «Wighti saar»'- pealkirja, puhus oma kammertonist maheda, kõlava heli, ja laulis siis oma musikaalse, veelgi mahedama häälega ette selle lauluviisi algtoonid.

«Kas pole see mitte hädaohtlik?» küsis Cora, oma tumedad silmad Heywardile suunates.

«Vaene mehike! Tema hääl on liiga nõrk selleks, et seda kose kohinas kuulda,» tuli vastuseks. «Pealegi aitab koobas seda summutada. Las ta leevendab oma kannatusi, kuni seda veel ilma riskita võib teha.»

««Wighti saar!»» kordas David, vaadates enda ümber mõjuva väärikusega, millega ta oli juba ammu harjunud klassis sosistavaid hääli vaigistama, «see on uljas viis ja loodud pühalikele sõnadele. Laulgem seda siis kavajaliku lugupidamisega!»

Pärast hetkglist pühalikku vaikust tulid kuuldavale vaiksed ümisevad helid. Need paisusid

järjest tugevamaks, kuni täitsid kitsa võlvialuse nõdra vanamehe värisevate tiiskandihelidega. Viis, mida ei suutnud rikkuda laulja hääle nõtrus, mõjus kuulajatele oma mahedusega üha rohkem ja rohkem. Sügava erutusega kuulasid nad seda kütkestavat meloodiat, unustades laulu mõttetud sõnad. Alice kuivatas alateadlikult pisarad

ja silmitses oma vaimustust varjamata maheda pilguga Gamuti kahvatut nägu. Cora naeratas heakskiitvalt ja Heywardki, kes karmil ilmel üksisilmi koopa avausest välja vahtis, pööras pilgu varsti lauljale. Kuulajate ilmne sümpaatia tegi laulumeistri südame peagi härdaks; tema hääl saavutas jälle endise kõlavuse ja jõu, ilma et ta oleks kaotanud seda liigutavat mahedust, milles tema salajane võlu näis peituvat. Ta tegi uue jõupingutuse ning täitis koopa võlvialused taas kest-vate, kõlavate helidega. Äkki puhkes väljas metsik kisa. Laulumeistri hääl lämbus, otsekui oleks tal süda sõna tõsises mõttes kurku käranud.

«Me oleme kadunud!» hüüdis Alice Cora väljasirutatud käte vahele viskudes.

«Veel mitte, veel mitte!» vastas erutatud Heyward kohkumatult. «Kisa tuli saare keskelt ja seda põhjustas nende surnud seltsimeeste nägemine. Meid pole seni veel avastatud ja meil on veel lootust.»

Kuigi pääsemise väljavaated olid vähesed ja peaaegu lootusetud, ei läinud Duncani sõnad tühja, vaid ergutasid õeste jõudu sel määral, et nad jäid vaikselt edaspidiseid sündmusi ootama. Peagi järgnes uus kisa; algul kostis see saare kaugemast otsast, siis aga hakkas see lähenema koopale. Korraga kostis metsik võidukisa mõni jard eemal koopa varjatud sissekäigust, seejärel kajas õhk kohutavaest hüüetest ja kiljumisest, mida oskab teha vaid inimene ja pealegi veel kõige barbaarsem.

Hääled levisid kiiresti igas suunas. Ühed hüüdsid oma kaaslasi jõe äärest, neile vastati ülalt kõrgendikelt. Karjumist oli kuulda hirmuäratavalt lähedalt, ka kähe koopa vahelise lõhangu juurest. See segunes sügavast mäelõhandikust tõusvate kähedate karjetega. Ühe sõnaga, metsikud hääled levisid nii kiiresti üle viljatu kaljusaare, et hirmunud kuulajail jäi mulje, nagu kuuleksid nad neid hääli alt, kuigi need tegelikult tulid ülalt, ja kõikjal endi ümber.

Viimaks keset seda lärmi tõusis metsik võidukisa otse mõne sammu kaugusel koopa varjatud sissekäigust. Heyward uskus, et nende varjupaik oli nüüd avastatud ja ta kaotas vähimagi lootuse. See mulje kadus

aga jälle, kui ta kuulis hääli kogunemas selle köha lähedusse, kuhu Haukasilm nii vastumeelselt oli oma püssi maha jätnud. Indiaani murrakute segus, mida ta praegu selgesti kuulis, võis kergesti eraldada mitte ainult üksikuid sõnu, vaid koguni terveid lauseid. «La Longue Carabine!»[1] pahvatas

terve haältekoor korraga. Ka vastaskaldal kasvav mets hakkas kajama nimest, mida Heyward nii hästi mäletas. Selle nime olid vaenlased andnud kuulsale kütile ja inglise armee luurajale. Alles nüüd taipas Heyward, kes oli olnud tema hiljutine kaaslane.

«La Longue Carabine! La Longue Carabine!» käis suust suhu, kuni kogu salkkond näis olevat kogunenud sõjasaagi ümber, mis näis püssi hirmuäratava omaniku surmast kõnelevat. Pärast kärarikast nõupidamist, mida vahetevahel katkestasid metsikud kõrvulukustavad rõõmupursked, läksid huroonid jälle laiali, täites õhku vaenlase nimega, kelle keha nad lootsid mõnes saare lehestikus leide, nii palju kui Heyward nende väljendustest aru võis saada.

«Praegu,» sosistas ta värisevatele õestele, «just praegu on kõige otsustavam silmapilk! Kui meie pelgupaik jääb selle tuhnimise ajal kähe silma vahele, oleme veel pääsenud! Igal juhul meie vaenlaste suust pudenenud sõnade põhjal võime oma sõprade pääsemises kindlad olla ja kõige enam kahe tunni pärast võime juba Webbilt abi oodata.»

Järgnesid mõned minutid kohutavat vaikust. Heyward teadis väga hästi, et metslased teostasid sel ajal uusi palju põhjalikumaid otsinguid. Enam kui üks kord võisid nad kuulda nende jalaastumist, kui nad saksa-fraksi okstel mööda rühkisid; kostis kuivanud lehtede sahinat ja okste praksumist. Viimaks andis oksahunnik veidi järele, tekinurk langes alla ja nõrk valguskiir tungis koopa sisemusse. Cora surus Alice'i surmahirmus vastu rinda ja Duncan kargas välkkiirelt jalule. Samal hetkel kuuldus hüüe, mis näis tulevat kalju keskelt, ja kuulutas, et naaberkoopasse oli viimaks sisse tungitud. Kuna mõlema koopa sisemised avaused olid vaga

[1] La Longue Carabine — Pikk Püss (prantsuse k.).

lähestikku, uskus Duncan, et pääsemine polnud enam võimalik. Ta astus Davidist ning õestest mööda ja jäi seisma koopa suu ette — ootama viimaste ja oodatavate kõhutavat kohtumist. Oma olukorrast meeleheitlikult julgeks muutunud, nihkus Duncan kerge tõkke lähedale, mis jättis tema ja järeleandmatute jälitajate vahele vaid mõne jala pikkuse vahemaa, surus näo vastu juhuslikult tekkinud avaust ja piilus koguni välja, mingi kohutava ükskõiksusega huroonide liikumist jälgides.

Tema käeulatuses oli hiiglaslikku kasvu indiaanlase pruun, lihaserikas õlg, kelle sügav, käskiv hääl näis meeste toiminguid juhtivat. Teisel pool indiaanlast aga nägi Duncan, vastasasuvat sügavat võlvialust. See oli täis metslasi, kes tuhnisid skaudi tagasihoidliku varustuse kallal. Davidi haavast nõrgunud veri oli saksa-fraksi lehed punaseks värvinud. Seda, oma otsingute vilja märgates päästsid nad lahti säärase ulgumise, otsekui jahikoerad, kes oma kaotatud jäljed jälle üles leidnud. Pärast seda võidukisa kiskusid nad meeldiva-lõhnalise koopaaseme laiali ja kandsid oksad lõhan-gusse, puistates need seal kõik läbi, justkui oleksid nad kaht-lustanud, et mees, keda nad

olid nii kaua vihanud ja kartnud, okste sees peidus on. Üks raevune ja metsiku välimusega sõjamees lähenes sületäie okstega pealikule, osutades juubeldades tumedatele punastele plekkidele, millega need olid määritud, ja väljendas oma rõõmu kisaga, mida Heyward taipas üksnes seetõttu, et selles sageli kordus nimi «la Longue Carabine!» Kui indiaanlase võidurõõm oli lahtunud, viskas ta oksad hõredale hunnikule, mille Duncan oli teise koopa sissepääsu ette teinud, ja varjas sel kombel avause, mille kaudu major nende toiminguid jälgis. Teised metslased järgnesid tema eeskujule. Nad tõmbasid skaudi koopast oksi välja ja heitsid need kõik ühte hunnikusse, peites seega teadmatult veelgi rohkem neid, keda otsisid. Just kaitsevarju hapruses seisiski tema peamine hea omadus, sest keegi ei mõelnud oksahunniku läbituhnimisele, kuna kõik uskusid sel kiirustamise ja segaduse hetkel, et nende endi kaaslaste käed olid selle juhuslikult valmistanud.

Kui tekid väljastpoolt tulevale survele järele andsid ja oksad oma raskuse all kaljulõhesse vajusid, niiviisi tiheda massi moodustades, hingas Duncan jälle vabamalt. Ta astus taas kergel sammul ja kergema südamega tagasi koopa keskele ning asus oma endisele kõhale, kust avanes vaade jõepoolse juurdepääsu poole. .Just sel hetkel, kui Duncan avause juurde astus, muutsid indiaanlased otsekui mingil üldisel ajel oma kavatsuse; nad lahkusid äkki trobikonnas lõhangust ja nüüd kuuldus, kuidas nad taas saare ülemisse otsa tormasid, sama teed mööda, kust nad mõni aeg tagasi olid alla laskunud. Nende uus kaebekisa tõendas, et nad olid taas oma surnud seltsimeeste laipade ümber kogunenud.

Duncan söandas nüüd oma kaaslastele otsa vaadata. Kõige kriitilisemail hädaohu hetkil oli ta kartnud seda teha, sest tema näoilmes avalduv erutus võinuks neidudesse liigset ärevust sisendada. «Nad on läinud, Cora!» sosistas ta. «Alice, nad läksid tagasi sinna, kust tulid, ja me oleme päästetud! Taevas olgu tänatud! Ainuüksi tema oli see, kes meid säärase halastamatu vaenlase küüsist päästis.»

«Siis pöördun minagi tänupalves taeva poole!» hüüdis noorem õde Cora käte vahelt tõustes ja ülimas tänutundes paljale kaljule põlvili viskudes. «Ma tänan taevast selle eest, et ta säästis ühe hallipäise isa pisarad ja päästis need, keda ma nii väga armastan ...»

Heyward ja rahulikuma iseloomuga Cora jälgisid tänumeeles seda tahtmatut meeleliigutust Neiu silmad särasid tänutundes, imekaunis puna levis taas ta põskedele ja kogu tema hing näis olevat valmis tänulikkust oma väljendusrikaste näojoonte kaudu välja valama, kuid kui ta huuled tänupalveks avanesid, surid korraga » sõnad ta suus ja õhetus andis taas maad surnukahva-tusele. Neiu pehmed, niisked silmad muutusid taas kar-miks ja näisid' õudusest kokku tõmbuvat, kuna aga käed, mis ta oli palves taeva poole tõstnud vajusid alla, osutades millelegi õudsele. Heyward pöördus samal hetkel ringi ja, piiludes üle etteulatuva kaljurahnu, mis moodustas otsekui koopa

lahtise sissekäigu läve, nägi le Renard Subtili õelat, raevust ning metsikut nägu.

105

Isegi sel õudse üllatuse hetkel ei kaotanud Heyward enesevalitsust. Ta märkas indiaanlase mittemidagiütlevast ilmest, et tolle välisvalgusega harjunud silmad ei suutnud veel koopa sisemust täitvast hämarusest läbi tungida. Ta kavatses juba isegi koopa seinas oleva kühmu varju taganeda, mis oleks võinud teda ja ta kaaslasi varjata, kuid samas märkas ta, et oli juba hilja — metslase näos vilksatas ilme, millest Duncan taipas, et nad olid juba avastatud.

Metslase juubeldav ja toorelt võidutsev vaade, mis seda kõhutavat tõde kuulutas, ärritas vastupandamatult Duncanit; ta unustas kõik peale oma kuumas veres peituva viha, tõstis püstoli nrng — tulistas. Pauk lajatas koopas vastu, otsekui oleks vulkaan tuld pursanud. Kui suits oli hajunud, oli nende reetliku teejuhi näo asemel vaid tühi kõht. Heyward tormas väljapääsu poole ja nägi, kuidas indiaanlase tume kogu üle madala ja kitsa kaljuserva hiilis ning peagi silmist kadus.

Kalju sisemusest kostnud plahvatusele järgnes metslaste hulgas kohkunud vaikus. Kuid kui le Renard tõi kuuldavale oma veniva, kõigile arusaadava hüüde, vastasid kõik kuuldekauguses olevad indiaanlased sellele spontaanse kisaga. Käratsedes tormasid nad taas saare alumisse ossa ja veel enne, kui Duncan jõudis ehmatusest toibuda, oli tema nõrk okstest tõke laiali puistatud. Metslased tungisid koopasse mõlemast otsast korraga. Heyward ja ta kaaslased veeti varjupaigast välja ning tassiti päeva kätte, kus neid ümbritses kogu võidutsevate huroonide salk.

X PEATÜKK

Ma kardan: uinume kõik koidu eel,

sest valvasime läbi terve öö.

Suueöö unenägu

Kui esimene ehmatus oli möödunud, hakkas Duncan oma vangistajate käitumist ja toiminguid jälgima. Vastupidi võidujoovastuses ohjeldamatute pärismaalaste tavadele, olid nad senini austanud mitte üksi värisevaid õekseid, vaid ka tema enda isikut. Mitu suguharu sõjameest oli küll korduvalt tema sõjaväevormi rikkalikke kaunistusi käperdanud, silmis metsik iha nende mängukannide omanikuks saada, kuid enne kui seda kombekohast vägivalda jõuti tarvitada, peatas suurekasvulise pealiku vihane hääl ülestõstetud käe. Heyward mõistis, et neid säästeti mingiks erisuguseks otstarbeks.

Sel ajal kui noored ja tähtsusetumad huroonid sääraseid ahnuse tundemärke ilmutasid, jätkasid

kogenumad sõjamehed oma otsinguid mõlemas koopas ja seda nii-

suguse agarusega, mis osutas, ei nad polnud veel kaugeltki rahul oma päevavalgele toodud võiduviljaga. Leidmata siiski enam ühtki uut ohvrit, astusid need agarad tasujad Duncani ja Davidi juurde. Nad kordasid üht nime — «la Longue Carabine» ja seda niisuguse vihaga, et polnud raske mõista, mida nad tahtsid. Dun-can teeskles, nagu ei saaks ta aru nende küsimustest, David aga pääses neist pärimistest vaid seetõttu, et ta tõeliselt prantsuse keelt ei osanud. Viimaks, tüdinenud metslaste pealetükkivusest ja vangistajaid oma liiga kangekaelse vaikimisega ärritades, vaatas Duncan otsivalt ringi, et leida Maaguat, kes võiks tõlkida tema vastuseid küsimustele, mis muutusid iga hetkega ikka tõsisemaiks ja ähvardavamaiks.

Maagua käitumine erines kõigi tema seltsimeeste omast. Sel ajal, kui kõik ülejääud olid kibedasti ametis sellega, et rahuldada oma lapselikku iha ehteasjade vastu ja seejuures isegi skaudi viletsa varanduse laiali tassisid või verejanulise kättemaksuihaga selle puuduvat omanikku taga otsisid, seisis le Renard rahulikult vangidest veidi 'eemal, otsekui tahtnuks ta näidata, et vähemalt tema oli oma osa kätte saanud. Kui Heyward esimest korda nende vastse teejuhi pilku kohtas ja selle võigast, kuigi rahulikku ilmet märkas, pööras ta silmad jubedustundes kõrvale. Kuid ta sai siiski vastikustundest jagu ja kõnetas oma õnnelikku vaenlast kõrvalepööratud näoga:

«Le Renard Subtil on liiga vapper sõjamees selleks, et keelduda ühele relvastamata mehele jutustamast, mida räägivad tema võitlejad.»

«Nad pärivad, kus on kütt, kes tunneb metsarada-sid,» vastas Maaguä vigases inglise keeles, pannes samal ajal käe tapahimulise naeratusega puulehtede kimbule, millega oli seotud haav ta õlas. «La Longue Carabine! Tema püss on hea ja ta silm ei pilgu kunagi, kuid niisama nagu valge pealiku lühike püss, on seegi le Subtili vastu võimetu!»

«Le Renard on liiga vapper, et mäletada sõjas saadud haavu või käsi, mis need tekitanud.»

«Kas see oli sõda, kui väsinud indiaanlane puhkas suhkrupuu all, et maitsta selle vilja? Kes täitis põõsad

roomavate vaenlastega? Kes tõmbas välja noa? Kelle keel rääkis rahust, sellal kui ta süda oli värvitud verega? Kas oli see Maagua, kes ütles, et tomahook oli maast välja võetud ja et tema käsi oli üles kaevanud sõjakirve?»

Kuna Duncan ei julgenud oma süüdistajale teravalt vastata, kartes meenutada indiaanlase enda ettekavatsetud reetmist ja põlates Maagua pahameele leevendamist mingite vabandustega, jäi ta vait. Maaguä näis peaaegu rahul olevat, et oli lõppenud nii vaidlus kui ka igasugune edasine

keskustelu; ta nõjatus taas kalju najale, kust ta oli oma hetkelises ägeduses püsti tõusnud. Kui aga kannatamatud metslased märkasid, et lühike kahekõne valge ja hurooni vahel oli lõppenud, tõusid uuesti kärjed «la Longue Carabine! la longue Carabjne!»

«Kuulete?» lausus Maaguä tõrksa ükskõiksusega. «Punased huroonid nõuavad «Pika Püssi» elu või nad saavad nende vere, kgs teda peidus hoiavad!»

«Ta on läinud ... põgenenud. Nad ei saa teda enam kätte.»

Renard naeratas jaheda põlgusega:

«Kui valge mees sureb, mõtleb ta, et saab rahu, kuid punased mehed teavad, kuidas isegi oma vaenlaste vaimusid piinata. Kus on tema laip? Las huroonid näevad tema skalpi!»

«Ta pole surnud, vaid põgenenud»

Maagua raputas uskumatult pead ja lisas:

«On's ta lind, et laotab tiibu, või käia et ujub ilma päikese peale vaatamata? Valge,mees loeb oma raamatutest ja arvab, et huroonid on lollpead!»

«Kuigi «Pikk Püss» pole käia, võib ta siiski ujuda. , Kui püssirohi oli kõik ära põletatud ja kui huroonide silmad olid pilve taga, ujus ta allavoolu.»

«Ja mispärast jäi valge pealik kohale?» päris indiaanlane ikka veel uskumatult. «On's ta kivi, rnis vajub põhja, või põletab skalp tema pead?»

«Et ma pole kivi, seda võiks tõendada sinu surnud seltsimees, kes koske kukkus,» vastas ärritunud noormees, käsutades oma vihas seda kiitlevat keelt, mis tõenäoliselt igas indiaanlases imestust äratas. «Valge

mees arvab, et ainult argpüksid jätavad naised üksi saatuse hoolde.»

Maagua pomises mõne sõna kuuldamatult läbi hammaste ning jätkas valjusti:

«Kas delavaarid oskavad siis niisama hästi ujuda kui põõsastes roomata? Kus on le Gros Serpent[1]?»

Arvestades nende kanada hüüdnimede tarvitamise järgi, mõistis Duncan, et ta vaenlased teadsid tema hiljutistest kaaslastest palju enam kui tema ise, ning vastas tõrkjalt:

«Ka tema ujus allavoolu.»

«Aga le Cerf Agile[2]?»

«Ma ei tea, keda te hüüate «Väledaks Hirveks»,» vastas Duncan, kasutades rõõmuga iga võimalust viivitamiseks.

«Unkast,» vastas Maagua, hääldades seda delavaari nime veelgi suurema vaevaga kui ingliskeelseid sõnu. ««Hüppav Põder» on nimi, mille järgi valge mees seda noort mohikaani kutsub.»

«Nimede suhtes valitseb meie vahel väike segadus, le Renard,» sõnas Duncan, lootes vaidlust esile kutsuda. ««Daim» on prantsuskeelne sõna hirve jaoks, «cerf» aga tähendab isahirve, kui aga tahetakse kõnelda põdrast, on «clan» kõige õigem väljend.»

«Jah,» pomises indiaanlane oma emakeeles, «kahvanäod on vadistavad naised! Neil on iga asja jaoks kaks sõna, kuna punanahk paneb hääle enda eest rääkima.» «Hirv on väle, kuid nõrk,» jätkas ta inglise keeles, käsutades oma puudulikku sõnavara. «Põder on väle, kuid tugev ja La'Serpenti poeg on Le Cerf Agile. On ta viimati üle jõe metsa karanud?»

«Kui sa mõtled nooremat delavaari, siis on temagi allavoolu ujunud.»

Kuna indiaanlasele polnud selles põgenemisviisis midagi võimatut, võttis ta kuuldut otsekohe tõena, sel viisil veel kord tõendades, kui vähe ta selliseid vääerituid vange hindas. Tema kaaslased aga näisid sellesse asjasse ilmselt erinevalt suhtuvat.

[1] Le Gros Serpent — Suur Madu (prantsuse k.).
[2] Le Cerf Agile — Väle Hirv (prantsuse k.).

Nad olid loomupärase kannatlikkusega selle lühikese kahekõne tulemusi kuulanud. Kui Heyward lõpetas, pöörasid nad nagu üks mees silmad Maagua poole, oma ilmekal viisil öeldu kohta seletust nõudes. Le Renard osutas jõele ning selgitas neile paari žesti ja sõnaga kõik juhtunu. Kui asi oli kõigile selge, tõusis kohutav kisa, mis osutas, kui suur oli metslaste pettumus. Ühed tormasid metsikus vihas vee, aarde, kätega meeletult õhus vehkides, teised sülitasid vette, otsekui selleks, et näidata, kuivõrd pahaks nad pidasid seda arvatavat reetmist, mida jõgi oli nende kui võitjate tunnustatud õiguste vastu korda saatnud. Mõned vähesed, kuid kõige tugevamad ja metsikumad punanahad heitsid altkulmu oma võimusesse jäänud vangidele süngeid pilke. Üksnes metslastele omane enesevalitsemine suutis veel nende tapahimu taltsutada. Paar-kolm neist väljendasid õelaid tundeid ka ähvardavate liigutustega; paistis, et ei õeste ilu ega nende naiselik nõrkuski ei suutnud neid,kaitsta indiaanlaste raevu eest. Duncan nägi, kuidas ühe metslase tõmmu käsi haaras Alice'i õlgadele langevatest paksudest juuksekiharatest, kuna teine käsi noaga tiiru ümber pea tõmbas, otsekui oleks indiaanlane tahtnud demonstreerida seda jubedat võtet, millega toda käimist ehet keha küljest kavatseti eraldada. Heyward tegi meeleheitliku, kuid viljatu katse neiu kõrvale hüpata. Ta käed olid seotud ja vaevalt sai ta teha esimese sammu, kui tundis, kuidas jõugu juht otsekui kruustangidega ta õlast haaras. Heyward sai otsekohe aru, kui mõttetu olnuks võitlus säärase ülekaaluka jõu vastu, ja ta alistus saatusele, julgustades oma õrnu kaaslasi paari tasase ja hella kinnitusega, et pärismaalased ähvardavad sageli rohkem, kui nad tegelikult ette võtavad.

Kuid püüdes peletada õeste kartust, ei mõelnud Duncan sugugi iseennast petta. Ta teadis vägagi hästi, et indiaani pealiku autoriteet oma kaaslaste hujgas oli küllaltki vähene ja et ta säilitas seda sagedamini oina füüsilise jõu kui mingi vaimse üleolekuga. Hädaoht oli seega seda suurem, mida rohkem metslasi neid ümbritses. Kuigi indiaanlane, kes näis olevat nende tunnustatud juht, oleks andnud ka kõige kindlama

käsu, võis seda tõenäoliselt ükskõik milline läbematu käsi iga hetk rikkuda, et valida tapatalle — ohvriks mõnele surnud sõbrale või sugulasele. Säilitades välist rahu ning mehisust tundis Heyward samal ajal, kuidas ta süda iga kord otsekui tardus, kui mõni metslasist abitute õeste juurde astus või oma sünge, eksleva pilguga nende hapraid kogusid jälgis.

Tema kartused vähenesid siiski tublisti, kui ta nägi, et juht oli sõjamehed enda juurde nõupidamisele kogunud. Nende vaidlused ei kestnud kaua ning enamiku indiaanlaste vaikimise järgi võis oletada, et nende otsus oli üksmeelne. Kuna mõned kõnelejad osutasid sageli Webbi laagriplatsi suunas, kartsid nad ilmselt hädaohu lähenemist sellest ilmakaarest. Säärane arvamus tõenäoliselt kiirendas otsuse langetamist ja nende järgnevat tegevust.

Heyward, kelle kõige suuremad kartused olid ajutiselt möödas, leidis selle lühikese nõupidamise ajal mahti imetleda, kui ettevaatlikult olid huroonid saarele lähenenud, hoolimata sellest, et vaenulik tegevus oli lõppenud.

Eespool me juba mainisime, et saare ülemise osa moodustas paljas kalju, kus polnud muid kaitsevahen-deid peale mõne harva ajupuu. Metslased olid sissetungiks just selle köha valinud, olles tassinud kanuu seks otstarbeks metsa kaudu ümber kose. Pannud relvad väikesesse sõidukisse, liibus tosin meest selle külgede vastu ja usaldas end kanuu hoolde. Paati juhtis kaks kõige osavamat sõjameest, kes asetusid niiviisi, et neil oli hädaohtlikust läbisõiduteest täielik ülevaade. See hõlbustas indiaanlaste ületulekut ja nende kanuu puutus saare ülemises osas kallast just selles köhas, mis oli saanud hukatuslikuks eelmistele õnneotsijatele. Et nad olid just niimoodi saarele tunginud, sai Duncanile nüüd täiesti selgeks, sest metslased tassisid nüüd kerge paadi kalju ülemisest otsast alla ja lasksid selle välimise koopa suu lähedal vette. Niipea, kui see tehtud, andis juht vangidele märku alla laskuda njng kanuusse minna.

Kuna vastuhakkamine oli võimatu ja vaidlused käsutud, andis Heyward teistele alistumisega eeskuju ning

astus kanuusse, kus ta varsti istuski koos õeste ja aina imestava Davidiga. Hoolimata sellest, et huroonid ei võinud neelukohtade ja kärestikevahelistest kitsastest sõiduteedest midagi teada,

tundsid nad säärases voolus esinevaid üldiseid tunnusmärke liiga hästi, et mingit olulist väärsammu teha. Kui kanuu juhtimiseks valitud tüürimees oli oma kõhale asunud ja kogu jõuk jälle sukeldunud, libises sõiduk mööda voolis allapoole ja mõne hetke pärast leidsid vangid endid jõe lõunakaldal, peaaegu selle kõha vastas, kust nad eelmisel õhtupoolikul olid saarele tulnud.

Siin peeti veel lühidalt, kuid tõsiselt nõu. Hobused, kelle paanika aryele nende omanikud oma õnnetuse panid, toodi sel ajal metsatihnikust välja ning viidi varjulisse paika. Jõuk jagunes nüüd kaheks. Suur pealik, keda on juba sageli mainitud, ronis Heywardi ratsu selga ja hakkas otse ülejõe minema. Suurem osa metslastest järgnes talle ja nad kadusid metsa, jättes vangid kuue pärismaalase hoolde, kelle pealikuks jäi le Renard Subtil. Duncan jälgis nende tegevust uuesti tärkava rahutusega.

Metslaste ebaharilik kannatlikkus oli äratanud Hey-wardis meeldiva lootuse, et neid hoitakse vangis Montcalmile üleandmiseks. Hädasolevate inimeste mõtted ei leia kunagi rahu ja kui nende kujutlusvõimet õhutab kas või üsnagi nõrk lootusesäde, annab see toitu fantaasiale, seepärast oli Heyward juba[1] mõttes kujutanud, et Montcalm püüab ära kasutada Munro isalikke tundeid ning sel teel sundida teda unustama oma kohus-tused kuninga ees. Ehk küll prantsuse väejuht oli iseloomult vahva ja ettevõtlik, peeti teda asjatundjaks ka säärastes poliitilistes tehingutes, kus just alati ei .austata kõlbluse kõrgeid nõudeid, ja mis tegid häbi kogu Euroopa tojleaegsele diplomaatiale.

Tema vangistajate käitumine aga tegi neile fantaasiarikkaile mõttemõlgutustele nüüd lõpu. See esa jõugust, kes järgnes hiiglaslikule pealikule, võttis kursi Horicanile ja Heyward ning ta kaaslased mõistsid, et neid ootas lootusetu vangipõlv metslaste juures. Kartes kõige halvemat, kavatses Heyward äärmisel juhul raha võimu proovida, seepärast surus ta maha vastikus-

tunde ning pöördus oma endise teejuhi poole, kes oli nüüd omandanud, pealiku mõjuvõimu ja käitumisviisi ning kes pidi jõugu edasist tegevust juhtima.

«Tahaksin rääkida Maaguaga asjast, mida sobib kuulata vaid nii suurel pealikul kui tema,» lausus ta nii sõbralikul ja usaldaval toonil, kui ta veel suutis.

Indiaanlane pööras silmad põlglikult noore ohvitseri poole, kui ta vastas:

«Räägi siis, puudel pole kõrvu.»

«Kuid punased huroonid pole kurdid ja nõupidamine suurte meeste vahel ajaks noored sõjamehed marru. Kui Maagua ei taha kuulata, siis kuninga ohvitser teab, kuidas vait olla.»

Metslaqe lausus hooletult mõne sõna teistele indiaanlastele, kes oma algelisel viisil õeste jaoks hobuseid saduldasid. Siis nihkus ta vähe kõrvale ja kutsus ka Heywardi ettevaatliku käeliigutusega sinna järele.

«Räägi siis,» ütles ta, «kui need on sõnad, mida Maagua võib kuulata.»

«Le Renard Subtil on tõestanud, et ta väärib austavat nime, mille tema kanada isad on talle

andnud,» alustas Heyward. «Ma näen tema tarkust ja kõike, mida ta on meie heaks teinud ning pean seda meeles, kui saabub tund talle selle eest tasuda. Ja-jaa! Renard on näidanud, et ta pole mitte üksnes suur pealik nõupidamise lõkke juures, vaid teab ka seda, kuidas oma vaenlasi petta!»

«Mida on Renard teinud?» päris indiaanlane külmalt.

«Mida! Kas ta siis ei näinud, et metsad olid täis vaenlaste varitsussalku ja et isegi madu poleks saanud nende vahelt nähtamatult läbi hiilida? Kas ta ei eksinud nimelt rajalt, et huroone petta? Kas Maagua ei teeselnud, et läheb tagasi oma suguharu juurde, kes oli teda halvasti kõhelnud ja nagu koera oma vigvamide juurest minema ajanud? Aga meie? Kas me ei aidanud teda, tehes valeliku näo, et huroonid võiksid mõelda: valge mees usub, et tema sõber on saanud tema vaenlaseks! Kas pole see kõik tõsi? Ja kui le Subtil oli tarkusega oma rahva silmad sulgenud ja tema kõrvad kinni toppinud, kas nad ei unustanud seda, et olid talle kunagi paha teinud ja sundisid teda mouhoogide juurde põge-

nema? Ja kas nad ei jätnud teda vangidega jõe lõunakaldale, olles ise rumalast peast põhjapoolsele kaldale läinud? Kas Renard ei kavatse mitte rebase moodi jalajälgedes ümber pöörata ja rikka, hallipäise šotlase tütred isa juurde tagasi viia? Ja-jaa, Maagua! Ma näen kõike ja olen juba mõelnud, millega nii suurt tarkust ja ausust tasuda. Esiteks maksab William Henry fordi pealik sellise teene eest nagu suur pealik kunagi. Maagua medal ei saa enam olema plekist, vaid taotud küllast; tema sarv ajab püssirohtu üle; tema paunas saab olefaa nõnda palju dollareid nagu kive Horicani kaldal ja hirved lakuvad tema kätt, sest nad teavad, et on asjatu põgeneda püssi eest, mida tema kannab! Mis minusse puutub, siis ma ei tea küll, kuidas šotlase tänulikkust ületada, kuid ma ... jah, ma tahan ...»

«Mida tahab anda noor pealik, kes tuleb päikese tõusu poolt?» päris huroon, märgates, et Heyward kõhkleb soovi juures lõpetada nende tulude loetelu millegagi, mis moodustaks ühe indiaanlase soovide haripunkti.

«Ta paneb Soolase Järve saartelt voolama tulevee, mis voolab mööda Maagua vigvami eest ning muudab indiaani südame kergernaks kui koolibri suled ja tema hinguse magusamaks kui metsik kuslapuu ...»

Le Renard oli sügava tähelepanuga ta kõnet kuulanud. Kui noormees mainis kavalat võtet, mida indiaanlane oli tema arvates oma rahva vastu käsutanud, looritas kuulaja nägu ettevaatlik, kaalutlev ilme. Kui aga Duncan vihjas solvamisele, mille kohta noormees oletas, et see oli põhjustanud hurooni lahkumise oma suguharust, välkus teise silmist säärane taltsutamatu tapahimu, mis pani julge rääkija uskuma, et ta oli õiget keelt puudutanud. Kui noormees jõudis sinnapaika, kus ta tahtis indiaanlase kättemaksuiha nii osavalt tema tasuhimuga põimida, oli ta vähemalt viimase

sügavaima tähelepanu võitnud. Le Renard oli esitanud oma küsimuse rahulikult ja kogu indiaanlase väärikusega, kuid kuulaja mõtliku ilme järgi oli otse silmanähtav, et vastus oli väga kavalasti plaanitsetud. Huroon mõtiskles mõne hetke, pani siis käe haavatud õla jämedale sidemele ning küsis veidi erutatult:

«Kas need on sõbrad, kes niisuguseid märke jätavad?»

«Kas siis la Longue Carabine tekitaks v a e n l a s e l e säärast kerget haava?»

«Valge mees arvab, et delavaarid roomavad vist nende kallale, keda nad armastavad, — nagu maod, kes salvamiseks kerra tõmbuvad?»

«Kas siis le Gros Serpent oleks lubanud, et tema lähenemist oleksid kuulnud v a e n l a s e kõrvad?»

«Valge pealik põletab vist tihti püssirohtu oma vendade nina all?»

«Aga kas ta laseb kunagi mööda, kui ta on tõesti tahtnud kedagi tappa?» vastas Duncan, naeratades hästi teeseldud halvakspanuga.

Neile teravmeelsetele küsimustele ja kärmetele vastustele järgnes jällegi kestev, ettevaatlik vaikimine. Duncan nägi, et indiaanlane kõhkles. Et lõplikku võitu saavutada,, tahtis ta parajasti uuesti tasude loetelu alustada, kuid Maagua tegi väljendusrikka žesti nirfg lausus:

«Küllalt! Le Renard on tark pealik ja mida ta ette võtab, näeb hiljem. Kui Maagua räägib, on sul aega vastata.»

Märgates, et ta vestluskaaslane pidas ülejäänud osa jõugust valvsalt silmas, tõmbus Heyward otsekohe tagasi, et vältida igasugust kahtlase vandenõu muljet. Maagua lähenes hobustele ning teeskles, et ta on väga rahul oma seltsimeeste usinuse ja leidlikkusega. Siis andis ta Heywardile, märku aidata õed sadulasse, sest ta suvatses harva inglise keelt kasutada, kui teda selleks just mingi eriline põhjus ei sundinud. Edasiseks viivitamiseks polnud enam mingit usutavat ettekäänet ja Duncan oli sunnitud korraldust täitma, kuigi ta tegi seda vastu tahtmist. Aidates värisevaid õdesid sadulasse, sosistas ta neile kõrva oma uuesti tärganud lootustest. Neiud tõstsid harva silmi, kartes, et nende pilk põrkab kokku vangistajate metsiku vaatega. Suure pealiku kaaslased olid Davidi mära endaga kaasa võtnud, seepärast pidid nii hobuse omanik kui ka Duncan jala kõmpima. Viimast ei kurvastanud see asjaolu siiski kuigi palju, kuna tal õnnes-

tus seega salga edasiliikumise kiirust aeglustada, sest Heyward saatis kogu aeg igatsevaid pilke

Edwardi fordi poole, asjatult sealt kandist mõnda häält oodates, mis võinuks abi lähenemisest teatada.

Kui kõik oli valmis, andis Maagua märku eclasiliikumiseks, minnes ise ette, et salka isiklikult juhtida. Järgmisena tuli David, kes hakkas oma ofukorrast järk-jär-gult õigele arusaamisele jõudma, sest haav andis end ikka vähem ja vähem tunda; õeksefl ratsutasid tema taga, Heyward nende kõrval, kuna indiaanlased sammusid tiibadel ja lõpetasid kolonni. Nende valvsus ei näinud hetkekski nõrgenevat.

Niiviisi rändasid nad edasi segamatus vaikuses, ainult Heyward sosistas vahel naisterahvastele mõne üksiku lohutussõna. Vahetevahel andis David oli oma hingeahastusele, hüüatades haledalt, mis pidi tema kavatsuste kohaselt väljendama alandlikku alistumist saatusele. Nad siirdusid lõunasse, peaaegu vastupidises suunas William Henry fordi poole viivale teele. Hoolimata Maagua ilmsest poolehoiust vallutajate esialgsete piiride vastu, ei suutnud Heyward uskuda, et tema katseks välja heidetud sööt oli nii ruttu ununenud, liiatigi oli huroonil vaja olla ettevaatlik. Miil miili järel rännati siiski säärases piinavas teadmatuses läbi ääretu metsa, ilma et teekonna lõppemisest oleks olnud mingit märki. Heyward uuris päikest, mis heitis kesk-päevaseid kiiri läbi puulehtede ja ootas igatsusega hetke, mil Maagua poliitika kurssi muudaks ja nad hakkaksid minema suunas, mis tema lootustele rohkem vastaks. Mõnikord kujutles ta, et ettevaatlik metslane oli kaotanud lootuse piiravast Montcalmi sõjaväest ohutult mööda pääseda, ning hoidis kurssi hästituntud piiriasunduse poole, kus asusid ühe väljapaistva kuningliku ohvitseri — Kuue Hõimu sõbra — suured maavaldused ning alaline residents. Sattuda sir William Johnsoni kätte oli igatahes hulga meeldivam väljavaade, kui lasta end küütida Kanada kõnnumaale, ent isegi selle kavatsuse täideviimiseks tuli läbida põlismetsas hulk väsitavaid penikoormaid, mis viisid teda üha kaugemale sõjatandrist ja järelikult ka sellest paigast, kus Heyward pidi oma kohust täitma.

Cora oli ainuke, kes mäletas skaudi lahkumisel antud korraldusi, ja iga kord, kui selleks võimalus avanes, sirutas neiu käe välja, et koolutada oksi, mis tema pihku sattusid. Indiaanlaste valvsus tegi aga selle ettenägeliku toimingu niihästi raskeks kui ka hädaohtlikuks. Tema kavatsus läks sageli nurja. Märganud indiaanlaste valvsaid pilke, teeskles ta vajaduse korral ehmu-mist või siis nakkas kohendama oma kostüümi. Uks kord, ainult üks kord läks see tal täiesti korda. Ta murdis suure parkmullapuu oksa ja laskis samal hetkel mingi äkki tekkinud rnõtte ajel ka kinda kukkuda. Üks valvuritest märkas seda toimingut, mis oli mõeldud nendele, kes võisid järgneda ja appi tulla. Indiaanlane andis kinda neiule tagasi, murdis ka ülejäänud oksad puruks, et jääks'mulje, nagu oleks see tekkinud mõne metslooma rabelemisest põõsas, ja haaras siis niivõrd tähendusrikka ilmega tomahoogist, et Coral tuli loobuda igasugusest kavatsusest mingeid teemärke jätta.

Kuna mõlemal indiaanlaste jõugul olid hobused, kes jätsid kabjajalgi, siis võttis see vangidelt

igasugused lootused, et neid hobusejälgi mööda üles oleks võidud leida.

Kui metslase sünges kinnises ilmes oleks midagi vähegi julgustavat olnud, oleks Heyward ammu juba juhti kõnetanud ja vastu vaielda söandanud. Maagua aga pööras kogu selle aja jooksul harva ümber, et taga tulijaid vaadata, ega rääkinud ühtki sõna. Tee tähiseks päike, või mingid tähelepandamatud märgid, mida näeb üksnes pärismaalaste terane silm — nii rändas Maagua läbi viljatu männimetsa, üle ojade ja väikeste jõgede ning laineliste küngaste, täpselt ja sirgelt nagu lind. Näis, et ta ei kõhelnud kunagi. Kas rada oli vaevu märgatav, kadus see hoopis võ.i läks tallatuna ja selgesti nähtavana ees, — miski ei vähendanud ega kiirendanud tema sammu. Ka väsimus ei paistnud talle mingit mõju avaldavat. Iga kord kui väsinud reisijate silmad kõdunenud lehtedelt, mida mööda nad astusid, üles tõusid, kumas tema tõmmu kuju ees puutüvede vafcel, pea liikumatult ettepoole kallutatud ja kerge sulg juuksetutis lehvimas tema enda liikumise kiirusest tekkinud õhuvoolus.

Maagua usinus ja kiirus polnud siiski asjatu. Kui salkkond oli ületanud madala oru, mille põhjas lookles vulisev oja, läks ta äkki ühest künkast üles, mis oli nõnda järsk, et sellest oli raske üles ronida, ja õeksed olid sunnitud sadulast maha ronima, et talle järele minna. Jõudnud tippu, leidsid nad, endid tasandikul, kus käsvasid harvad puud. Ühe puu alla oli Maagua oma tõmmu keha pikali visanud; näis, nagu olnuks ta valmis nautima puhkust, mida ka kogu salkkond nii hädasti vajas.

XI PEATÜKK

Neetud olgu minu sugu,
kui ma neile andestan. Shylock

Indiaanlane oli valinud selleks ihaldatud otstarbeks ühe noist järskudest püramiidikujulistest, kunstlike muldvallidega sarnanevaist kõrgendikest, milliseid kohtab nii sageli Ameerika osariikide orgudes. Kõnesolev küngas oli kõrge ja lõppes tömbi tipuga, nagu tavaliselt ikka, kuid üks nõlv oli tal harilikust järsem. Peale Jiörguse ja kuju, mis kaitset kergendasid ning ootamatu kallaletungi peaaegu võimatuks tegid, polnud kõrgendikul puhkekohana muid silmanähtavaid eeliseid. Kuna

Heyward ei lootnudki enam pääsemisele, mis aja ja kauguse tõttu oli nüüd juba

ebatõenäoliseks muutunud, silmitses ta ükskõikselt ning huvitult neid kõrgendiku väikesi iseärasusi ja pühendus oma nõrgemate kaaslaste lohutamisele. Hobused lasti lahti, et nad võiksid künka tipul harvade puude- ja põõsaste küljest lehti nosida, toidujäägid aga asetati pöökpuu varju, mille rõhtsad oksad moodustasid nende peade kohal laia katuse.

Hoolimata kiirest põgenemisest oli üks indiaanlastest siiski, leidnud mahti tabada noolega üht karjast maha jäänud hirvevasikat . ning tassinud oma ohvri maitsvamad osad seljas kannatlikult' peatuskohani. Nüüd asus ta, kokakunsti abiks võtmata, koos oma seltsimeestega otsekohe ametisse, et end sellest maitsvast roast kõrini täis mugida. Üksi Maagua ei võtnud osa sellest eemaletõukavast söömaajast,— ilmselt oli ta sügavasse mõttesse vajunud.

Säärane, indiaanlane juures märkimisväärne karskus äratas lõpuks ka Heywardi tähelepanu. Noormees tahtis meeleldi uskuda, et huroon parajasti arutles, kuidas kõige hõlpsamini kaaslaste valvsate pilkude eest pääseda ja lubatud altkäemaksu kätte saada. Soovides hurooni tema kavatsustes aidata, anda talle omalt poolt mõni hea mõte ja ta kiusatust veelgi suurendada, lahkus Duncan poogi varjust ning suundus otsekui mingi kindla eesmärgita selle köha poole, kus le Renard oli istet võtnud.

«Kas pole Maagua juba küllalt kaua päikese poole rännanud, et ta ikka veel kanadalasi kardab?» päris Heyward, tehes näo, nagu ei kahtlekski ta enam, et nende vahel oli juba täielik arusaamine tekkinud. «Kas William Henry pealikule ei valmistaks rohkem heameelt näha tütreid varem? Järgmine öö aga võiks tema südame nencte kaotamise pärast juba kõvemaks muuta ja ta poleks enam nii helde tasu maksmisega.»

«Kas kahvanäod armastavad siis oma lapsi hommikul vähem kui õhtul?» küsis indiaanlane jahedalt.

«Muidugi mitte,» vastas Heyward, püüdes parandada oma tahtmatut eksitust. «Tõsi, valge mees võib nii mõnigi kord unustada ja unustabki sageli koha,

kuhu tema isad maetud; juhtub, et mõnikord ei mäleta ta enam neid, keda ta peaks armastama ja keda ta on tõotanud südames kanda, kuid vanema armastus oma lapse vastu ei kustu kunagi.»

«Kas valgepäise pealiku süda on pehme? Kas ta mõtleb lapsukestele, keda tema naised talle kinkinud? Oma sõjameeste vastu on ta karm ja tema silmad on kivist!»

«Ta on karm laiskade ja halbade sõjameeste vastu, kuid kainetele ja teenistusvalmitele inimestele on ta niihästi õiglaseks kui inimlikuks juhiks. Ma te.an paljusid armastavaid ja õrnu vanemaid, kuid ma pole kunagi kohanud meest, kelle süda oleks olnud oma lapse vastu pehmem kui temal. Sa oled näjnud hallpead sõjameeste eesotsas, Maagua, kuid mina olen näinud tema silmi vees ujuvat, kui ta kõneles lastest, kes on praegu sinu võimuses!»

Heyward jäi vait, sest ta ei teadnud, kuidas tõlgendada seda imelikku ilmet, mis oli tähelepanelikult kuulava indiaanlase tõmmul näol praegu maad võtnud. Esialgu näis, nagu oleks lubatud tasu mainimine indiaanlase meeled ärevile ajanud. Ent kui Duncan jätkas, muutus rõõmuilme ta näos niivõrd metsikuks ja õelaks, et tuli koguni karta, kas polnud tegemist mõne võikama kirega kui seda oli ahnus.

«Mine!» ütles huroon, erutavat tunnet silmapilkselt alla surudes, nii et ta nägu omandas tardunud ilme. «Mine tumedajuukselise tütre juurde ja ütle, et Maagua tahab temaga rääkida! Isa peab meeles, mida laps lubab.»

Duncan arvas, et punanahk soovis kuulda veel uut tõendit lubatud tasu kohta ja ta astus, kuigi aeglaselt ning tõrksalt, sinnapoole, kus õeksed praegu väsimust puhkasid, et Corale edasi anda indiaanlase sõnad.

«Te muidugi mõistate, mida indiaanlane tahab,» lausus Duncan, neiut hurooni juurde saates, «seepärast ärge olge kitsi lubadustega, kuid pidage siiski meeles, et temasugused hindavad julgust ja uhket vaimu siiski kõige rohkem. Poleks ka paha, kui te lubaksite talle %iidagi isiklikult enda poolt. Tehke seda kogii oma veetlevusega — te teate ju vägagi hästi, kuidas oma võlu käsutada. Pidage meeles, Cora, et teie enese-

valitsusest ja leidlikkusest oleneb nii teie enda kui Alice'i elu.»

«Ja ka teie oma, Heyward!»

«Minu elu on ... vähese tähtsusega. See on juba müüdud kuningale ja saab auhinnaks igale vaenlasele, kes suudab seda võita. Mul pole isa, kes mind ootaks, on vaid paar sõpra, kes mu kurba saatust kahetsevad. Aga nüüd tasa! — Me oleme indiaanlase lähedal ... Maagua, leedi, kellega sa soovid kõnelda, on siin.»

Indiaanlane tõusis aeglaselt püsti ja seisis peaaegu minuti vaikselt ning liikumatult. Siis andis ta Heywardile käega märku lahkumiseks, teatades jahedalt:

«Kui huroon ajab naistega juttu, topib tema suguharu kõrvad kinni.»

Duncan viivitas veel, otsekui keeldudes sõna kuulamast, kuid Cora lausus rahuliku naeratusega:

«Te kuulsite, Heyward, mida soovib indiaanlane. Vähemalt taktitunne peaks sundima teid lahkuma. Minge Alice'i juurde ja lohutage teda meie uuesti tärkavate lootustega.»

Neiu ootas, kuni noormees oli lahkunud ja pöördus siis pärismaalase poole. «Mis on le Renard'il Munro tütrele öelda?» päris ta häälel, milles tundus suurt väärikust.

«Kuula!» ütles indiaanlane, Cora käsivarrest kõvasti kinni võttes, otsekui tahaks ta panna neiut oma sõnu äärmise tähelepanuga jälgima. Cora tõrjus selle liigutuse kindlalt, kuid rahulikult

tagasi ja vabastas käe (metslase haardest. «Maagua sündis pealiku ja sõjamehena järveäärsete punaste huroonide suguharus. Kahe-I kümnel korral nägi ta, kuidas suve päike kahekümne talve lume ojadena ära uhas, enne kui ta kahvanägudega kokku puutus. Ja ta oli õnnelik! Siis tulid kahvanäod tema metsadesse, õpetasid teda jooma tulevett, ja tast sai lurjus. Siis ajasid huroonid ta minema esiisade haudade juurest, nii nagu aetakse taga jälitatavat piisonit. Ta jooksis alla järvede äärde ja läks mööda kal-last kuni «suurtüki linnani». Seal ta pidas jahti ja püüdis käia, kuni inimesed teda jälle metsast välja kihutasid ja ta oma vaenlaste kätte sattus. Pealikust,

kes oli sündinud huroonina, sai sõjamees oma vaenlaste, mouhoogide, seas!»

«Midagi sellesarnast olen ma varemgi kuulnud,» lausus Cora, märgates, et indiaanlane vaikis. Huroon püüdis maha suruda viha, mis hakkas temas liiga ägedalt keema, kui ta taas oma solvamisi meenutas.

«Oli see Renard'i süü, et tema pea polnud kivist? Kes andis talle tulevett? Kes tegi ta lurjuseks? Need olid kahvanäod, sinu nahavärviga inimesed!»

«Kas pean siis mina vastutama selle jeest, et ilmas leidub südametuid inimesi, kelle näovärv minu omaga sarnaneb?» päris Cora erutatud metslaselt rahulikult.

«Ei, Maagua on mees, mitte narr! Sinutaolised ei ava kunagi suud, et põletavat vedelikku juua. Suur Vaim on andnud sulle tarkust.»

«Mida peaksin ma küll tegema või ütlema, et sinu hädasid või eksimusi leevendada?»

«Kuula,» kordas indiaanlane ja ta nägu võttis taas tõsise Hme. «Kui inglise ja prantsuse isad kaeyasid sõjakirve välja, tagus le Renard mouhookide sõjatulpa ning läks oma rahva vastu. Kahvanäod on ajanud punanahad nende jahimaadelt minema, ja kui punased mehed nüüd võitlevad, juhib neid valge mees. Vana pealik Horicani juurest, sinu isa, oli meie sõjasalga juhiks. Ta ütles mouhookiclele, et tehke seda ja tehke teist, ja tema sõna kuulati. Ta tegi seaduse, et kui indiaanlane neelab tulevett ja tuleb tema sõjameeste riidest vigvamidesse, siis seda ei unustata. Maagua tegi rumalast peast suu lahti ja põletav vedelik viis teda Munro onni. Mida tegi hallpea? Las tema enda tütar ütleb seda!»

«Ta pidas oma sõna ja talitas õigesti, kui ta süüdlast karistas,» vastas kartmatu neiu.

«Õigesti!» kordas indiaanlane, raevuka kõõrdpilguga neiu alistumatut nagu silmitsedes. «Kas on õige teha paha ja siis selle eest karistada! Maagua polnud enam see, mis ta harilikult oli. See oli tulevesi, mis rääkis ja tegutses tema eest, kuld Munro ei uskunud seda.

[1] Sõjatulp — tulp indiaanlaste laagris, mille juures sooritati enne sõjakäigule minekut kombetalitusi.

Huroon seoti kõigi kahvanägude sõjameeste ees kinni ja teda peksti.keppidega nagu koera.»

Cora vaikis, sest ta ei teadnud, kuidas isa mõtlematut karmi tegu vabandada, nii et indiaanlane oleks sellest aru saanud.

«Vaata!» jätkas Maagua, kiskudes seljalt kerge sitsi-tüki, mis ei suutnud tema värvitud rinda täielikult varjata. «Siin on noa- ja kuuliarmid. Nende ermidega võib sõjamees oma rahva ees hoobelda. Hallpea on aga jätnud bürooni pealiku seljale märgid, mida ta peab nagu naine kahvanägude riidetükiga varjama.»

«Ma olin seni arvamisel.» alustas Cora uuesti, «et indiaani sõjamees on visa ja et tema hing ei tunne ega tea midagi valust, mida tema keha kannatab.»

«Kui tšippeveid[1] sidusid Maagua tulba külge ja lõid talle selle haava,» lausus indiaanlane, puudutades uhkelt sõrmega oma sügavat rinnaarmi, «naeris huroon neile näkku ja ütles, et ainult naised löövad nii ker-geid haavu! Tema hing oli siis pilvedes. Aga kui ta tundis Munro lööke, lömitas tema hing kase juure all. Hurooni hing pole kunagi purjus. Ta peab kõik meeles.»

«Kuid teda saab lepitada. Kui minu isa on teinud sulle ülekohut, siis näita talle, et indiaanlane võib andestada, ja vii tema tütred talle tagasi. Sa kuulsid major Heywardilt, et ...»

Maagua raputas pead: ta ei tahtnud enam kuulata neid põlastusväärseid pakkumisi.

«Mida sa siis tahaksid?» jätkas Cora pärast piinavat vaikust, jõudes kindlale veendumusele, et metslane oli oma kavalusega liiga lootusrikast ja suuremeelset Duncanit toorelt petnud.

«Seda, mis huroonile meeldib: kuri kurja eest, veri vere eest.»

«Sa tahad siis, abituile tütardele tasuda selle ülekohtu eest, mis Munro sulle teinud? Kas mehele poleks kohasem ilmuda hallpea silme ette ja nõuda täit rahuldust, mida sõjamees võib anda?»

«Kahvanägudel on pikad püssid ja teravad noad!» andis metslane vastuseks, ise õelalt naerdes. «Miks

[1] Tšippeveid — arvukas indiaani suguharu.

peaks le Renard vanamehe sõjameeste musketite ette minema, kui hallpea hing on tema pihus?»

«Ütle, Maagua, mida sa kavatsed,». küsis Cora, sundides end rääkima kindlalt ja rahulikult. «Tahad sa meid veel sügavamale metsa viia või haud koguni mõnda suuremat kuritegu? Kas siis tõesti pole olemas mingit vaevatasu, mingit abinõu, et ülekohut heaks teha ja sinu südant

pehmendada? Lase vähemalt mu väeti õde vabaks ja kalla kogu viha minu peale välja! Hangi endale tema päästmisega varandus ja rahulda oma kättemaksuhimu .. . üheainsa ohvriga. Mõlema tütre kaotus võib elatanud mehe hauda viia ja kuhu jääb siis le Renardi rahuldus?»

«Kuula!» Vastas indiaanlane uuesti. «Heledasilmaline .võib Horicani juurde tagasi minna ja vanale pealikule kõik ära rääkida, kui tumedajuukseline naine vannub oma isade Suure Vaimu nimel, et ta ei valeta.»

«Mida pean ma tõotama?» päris Cora, säilitades oma külmaverelise, naiseliku väärikusega otsekui mingi salajase ülevõimu pärismaalase metsiku viha üle.

«Kui Maagua läks oma rahva juurest minema, anti tema naine teisele pealikule. Nüüd on ta huroonidega jälle sõbraks saanud ja läheb tagasi suguharu kalmude juurde Suure Järve kaldal. Las inglise pealiku tütar järgneb talle ja elab igavesti tema vigvamis.»

Kui suurt jälestust seda laadi ettepanek Coras ka ei tekitanud, säilitas ta küllalt enesevalitsust, et mitte huroonile oma nõrkust reeta.

«Ja mis mõnu teeb Maaguale jagada oma onni naisega, keda ta ei armasta, kes on hoopis teise rahva hulgast ja hoopis teist värvi kui ta ise! Ta teeks päre-mini, kui võtab vastu Munro kulla ja ostab kinkide ning heldusega mõne hurooni tütarlapse südame.»

Peaaegu minut aega ei lausunud indiaanlane sõnagi, vaid vaatas Corale otsa niivõrd metsikul ja iharal pilgul, et neiu häbenedes silmad langetas. Ta tundis, et see oli tema elus esimene kord kõhata säärast pilku, mida karske naisterahvas ei tohi sallida. Neiu võpatas sisemiselt, kartes, et laseb indiaanlasel oma kõrvu veelgi sündsusetuma ettepanekuga haavata, kui Maagua hääl korraga suurima õeluse toonil teatas:

«Kui hoobid hurooni selga põletavad, küll ta siis teab, kust leida naist, keda oma piinade eest karistada,» lausus ta täis metsikut õelust. «Munro tütar tassiks talle vett, kõbliks tema viljapõldu ja keedaks talle liha. Hallpea keha magaks oma suurtükkide keskel, kuid tema süda viibiks le Subtili noa ulatuses.»

«Koletis! Sa oled oma äraandliku nime täiesti ära teeninud!» hüüdis Cora tütreliku pühe viha ohjeldamatus purskes. «Ainult saatan võib säärast kättemaksu haududa! Kuid sa hindad üle oma jõudu. Tõsi, see on Munro süda, mida sa käes hoiad, kuid see ei alistu ka sinu kõige suuremale õelusele!»

Maagua vastas sellele julgele vastuhakule õudse naeruga, mis näitas, et ta oli oma otsuses kindel. Ta andis käega märku, et läbirääkimised olid lõppenud ja et neru ära läheks. Cora kahetses juba oma tormakust ja kavatses parajasti nõusolekut avaldacTaT kuid Maagua läks juba minema ning suundus oma ablaste seltsimeeste poole. Heyward tormas ärritatud neiu kõrvale ja nõudis, et

viimane jutustaks kahekõne tulemustest, mida ta oli eemalt suure huviga jälginud. Cora aga ei tahtnud Alice'i erutada ja põikles kõrvale otsesest vastusest. Kuid neiu näoilme reetis täielikku ebaõnnestumist ja tema ärevad pilgud jälgisid vangistajate tühisemaidki liigutusi. Õe korduvatele tungivatele küsimustele nende rännaku võimaliku sihtkoha suhtes ei andnud ta muud vastust, kui et viipas vaid käega punanahkade sünge seltskonna poole, ja suutmata enam ärevust varjata, sosistas, Alice'i rinnale surudes:

«Vaata sinna! Vaata sinna! Meie saatust võid sa nende nägudelt lugeda! Saame näha! Saame näha!»

Cora nägu ja ta lämbunud hääl kõnelesid ilmekamalt kui ükski ta sõna. ning juhtisid neiu kaaslaste tähelepanu viivitamatult sinna, kuhu tema enda pilkki oli naelutatud.

Jõudnud laisklevate metslaste salga juurde, kes, vastikut toitu kõrini täis õginud, toorelt mõnuldes siruli maas lebasid, hakkas ta rääkima indiaani pealikule kohase äärmise väärikusega. Juba esimestel sõnadel oli säärane mõju, et indiaanlased end üles ajasid ja

lugupidava tähelepanuga ta sõnu jäid kuulama. Kuna huroon kasutas emakeelt, ei saanud vangid sellest midagi aru, kuigi pärismaalased püsisid ettevaatuse pärast vangidest vaid tomahoogi viskekaugusel, ja viimased võisid aimata selle sõnadevalingu sisu ainult tähendusrikaste käeliigutuste järgi, mis indiaanlaste ilukõnega alati kaasas käivad.

Algul, otsustades Maagua hääle ja žestide järgi, näis ta kõne olevat täiesti rahulik. Kui ta aga oli suutnud, oma seltsimeeste tähelepanu juba küllaldasel määral köita, hakkas ta käega nii tihti suurte järvede poole osutama, et Heywardile tundus, nagu kõneleks indiaanlane; oma isade maast ja nende kaugelasuvast suguharust. Sagedased heakskiiduavaldused ja väljendusrikkad l hüüatused ning pilgud kinnitasid, et kuulajad jagasid Maaguaga täielikku üksmeelt. Le Renard oli liiga kaval selleks, et oma esialgset edu kasutamata jätta. Nüüd rääkis ta nende pikast ja vaevarikkast teekonnast, mille nad olid ette võtnud, maha jättes oma avarad jahimaad ja õnnelikud külad, et minna võitlusse «Kanada isade» vaenlaste vastu. Ta loetles salkkonda kuulunud sõjamehi, nende arvukaid kangelastegusid, nende teeneid rahva ees, nende haavade arvu ja skalpe, mida nad olid võtnud. Iga kord, kui ta viitas mõnele juuresolijaist (ja kaval indiaanlane ei jätnud kedagi vahele), lõi meelitatud mehe tõmmu nägu rõõmust särama ja ta ei kõhelnud kiitvate žestidega Maagua sõnade õigsust kinnitamast. Ja siis korraga vaibus kõneleja hääl, kaotades oma endise virgutava, võidutseva tooni, millega ta oli nende edukaid ja võidukaid tegusid loetlenud. Ta kirjeldas Glenni kärestikke, kaljusaare võitmatut asendit, kuristikke, arvukaid jugasid ja neelukohti selle ümber. Ta nimetas la Longue Carabine'i nime ja ootas, kuni oli kustunud viimane kaja valjust, kestvast kisast, mille

metslased tõstsid seda vihatud nime kuuldes. Ta osutas vangivõetud noorele ohvitserile ja kirjeldas lugupeetud sõjamehe surma; keda kahvanäo käsi oli alla sügavasse kuristikku paisanud. Vähe sellest, et ta mainis selle indiaanlase saatust, kes maa ja taeva vahel oli rippunud. Maagua demonstreeris ühe noore puu

oksa küljes näitlikult olukorda, milles õnnetu oli viibinud ja kuidas ta oli hukkunud. Lõpuks jutustas ta kiiresti, kuidas kõik nende sõbrad olid langenud, seejuures iga kord lühidalt hukkunute vahvust ja nende tunnustatud voorusi meenutades. Kui see sündmuste loetelu oli lõppenud, võttis tema hääl veel kord teise tooni, muutudes kaeblikuks ja isegi musikaalseks oma tasaste, pehmete kurguhelidega. Nüüd rääkis ta tapetute naistest ja lastest, nende hädast ja viletsusest, nende eemalolekust ja lõpuks nendele tehtud ülekohtust, mis ofi jäänud kätte tasumata. Siis kõrgendas ta järsku häält, nii et see kõlas nüüd otse kõhutava jõuga, ning lõpetas oma pika kõne vihaste küsimustega:

«Kas huroonid on koerad, et nad peavad niisuguseid asju sallima? Kes ütleb Menowgua naisele, et tema mehe s-kalp sai käiade söödaks ja et tema rahvas pole selle eest veel kätte tasunud? Kes julgeb minna Was-sawattimie'i emale, sellele uhkele naisele vastu tühjade kätega? Mida öelda vanadele meestele, kui nad küsivad, kuhu on jäänud skalbid ja meil pole neile anda ainsatki kahvanäo peast võetud juuksekarva? Naised hakkavad meile näpuga näitama. Hurooni sõjameeste nimel on tume plekk; see tuleb vaenlase verega üle värvida!»

Selles vihakisas, mis nüüd lahti pääses, ei olnud tema häält enam kuulda. Näis, nagu polnuks tegemist väikese jõuguga, vaid metsatäie indiaanlastega. Vaevalt oli Maagua mõista andnud, et kättemaks on käe ulatuses, kui kogu salk nagu üks mees jalule kargas ja pöörase kisaga löögivalmis nugadega ning pea kohale tõstetud tomahookidega trobikonnas vangide kallale tormas. Heyward viskus õeste ja vaenlaste vahele, haarates esimesel indiaanlasel meeleheitliku jõuga rinnust, mis hetkeks selle metsikust pidurdas. Ootamatu vastupanu andis Maaguale mahti vahele astuda ja, midagi kiiresti lausudes ning ägedalt kätega vfehkides, õnnestus tal jõugu tähelepanu jälle endale tõmmata. Keeles, mida ta väga hästi käsutada oskas, juhtis ta seltsimehed nende otseselt eesmärgilt kõrvale ja õhutas neid ohvrite piinu pikendama. Tema ettepanek võeti vastu valju heakskiiduga ning viidi välgukiirusel täide.

Kaks vägevat sõjameest sööstsid Heywardi kallale, kolmas tegeles samal ajal kohmaka laulumeistri kinni-sidumisega. Kumbki vangidest ei alistunud ilma meeleheitliku ehk küll asjatu vastupanuta. Isegi jõuetu, David virutas oma vaenlase siruli. Heywardit ei suuth nud

huroonid enne siduda, kui kolmanda indiaanlase võit laulumeistri üle võimaldas neil ühendatud jõul noormehe kallale asuda. Ta seoti kinni noore puu külge, mille okstes Maagua oli kukkuva hurooni tummnäiden-; dit etendanud. Kui noormees taas meelemärkusele tuli, nägi ta enda silme ees kõhutavat tõsiasja — neid kõiki ootas ühine saatus. Temast paremal seisis Cora samasuguses vangistuses kui ta isegi. Neiu oli kahvatu ja erutatud, kuid jälgis vaenlaste toiminguid siiski kindlal pilgul. Noormehest vasakul oli Alice. Koidikud, mis neiut männitüve küljes kinni hoidsid, hoidsid ühtlasi tema kaunist, habrast kogu kokku vajumast. Neiu oli käed palves kokku pannud, kuid selle asemel, et üles taeva poole vaadata, kust ainuüksi võis veel pääsmist loota, rändasid tema alateadlikud pilgud lapselikus abituses Duncani näole. David oli võidelnud ja selle asjaolu uudsus oli pannud teda vaikselt mõtisklema, kas see ebaharilik teguviis oli tõsisele kristlasele sünnis või mitte.

Huroonide kättemaks oli võtnud nüüd teise suuna ja nad valmistusid seda täide viima aastasadade vältel juurdunud barbaarse leidlikkusega. Mõned otsisid oksi, et leegitsevat lõket veel suuremaks teha; üks indiaanlane lõhestas männipindu, et põlevaid orke vangistatute kehasse torgata, teised painutasid kahe noore puu ladvad vastu maad: Heyward taheti kättpidi okste külge siduda, mis pidid tagasi kargama ja noormehe lõhki kiskuma. Maagua kättemaksu-iha aga otsis veel põhjalikumat ja õelamat rahuldust.

Sel ajal, kui lihtsameelsemad koletised vangide silme all tegid ettevalmistusi nende algeliste, hästituntud piinamisviiside käsutamiseks, lähenes le Renard Corale ning osutas kõige õelama näoga neid ootavale lõpule.

«Ahaa!» irvitas ta. «Mida ütleb Munro tütar nüüd? Tema pea on liiga ilus, et le Renardi vigvami padjal puhata. Kas talle meeldib rohkem, kui hundid seda siin

künkal mängukannina veeretavad? Tema rinnad ei saa hurooni lapsi imetada; las ta siis nüüd näeb, kuidas indiaanlased nende peale sülitavad!»

«Mida see koletis mõtleb?» päris imestunud Heyward.

«Mitte midagi!» oli mahe, kuid kindel vastus. «Ta on metslane, toores ja harimata metslane ega tea, mida ta teeb. Leidkem viimases hingetõmbes mahti talle meeleparandust ja andeksandmist paluda.»

«Andeksandmist!» kordas metsik huroon kajana, saades oma vihas sõnade tähendusest valesti aru. «Oh ei! Indiaanlase mälu .on pikem kui kahvanägude püss! Ütle, kas pean ma kollasejuukselise isa juurde saatma, ja kas sa tahafl Maaguale suurte järvedeni järgneda, talle vett karida ja leiba küpsetada?»

Cor.at haaras ületamatu vastikustunne ja ta tõrjus hurooni käeviipega eemale.

«Jäta mind!» lausus ta pühalikkusega, mis indiaanlase metsikust hetkeks ohjeldas. «Sa segad mu palveisse kibedust ja seisad minu ning mu jumala vahel!»

Tühine mõju, mida see indiaanlasele avaldas, oli peagi kadunud ja metslane osutas nüüd mõnitava pilkega Alice'ile:

«Vaata! Laps nutab! Ta on liiga noor, et surra! Saada ta Munro juurde, et tüdruk silitaks tema halle juukseid ja hoiaks vanamehe südames elu alal.»

Cora ei suutnud vastu panna soovile heita pilk noorema õe poole. Ta kohtas tema silmis anuvat vaadet, mis reetis neiu armastust elu vastu.

«Mida ta räägib, armas Cora?» küsis Alice väriseval häälel. «Kas ta räägis minu saatmisest isa juurde?»

Tükk aega vaatas vanem õde nooremale otsa ja tema näoilme kõneles võitlusest ägedate, kuid vastukäivate tunnete vahel. Lõpuks hakkas ta rääkima ja kuigi ta häälest oli kadunud endine rahu, kõlas selles peaaegu endine õrnus.

«Alice,» sosistas ta, «huroon pakub meile mõlemale elu ... ei, koguni rohkem, kui meile mõlemale, sest ta vabastab ka Duncani, meie võrratu Duncani ja saadab tema ja sinu meie sõprade ... meie isa ... meie murest

murtud isa juurde, kui ma vaid oma kangekaelse uhkuse maha surun ja nõus olen ...»

Neiu hääl lämbus. Ta pani käed kokku ja vaatas ahastades ülespoole, justkui otsides nõu ja abi sellelt, kelle tarkus üle kõige ulatub.

«Räägi edasi!» hüüdis Alice. «Kui sa oled nõus ... millega, armas Cora? Oh! Oleks ta selle pakkumise, mulle teinud! Päästa sind, teha rõõmu meie vanale isale, vabastada Duncan .. . Oo, kui rahulikult oleksin ma siis surma läinud!»

«Surra!» kordas Cora juba rahulikumal ja kindlamal häälel. «See oleks kergem kui see, mida tema mulle pakub. Ta tahab,» jätkas ta, «ta tahab, et ma järgnek-. sin talle kõnnumaale, läheksin huroonide asukohta ja jääksin sinna, ühe sõnaga: saaksin tema naiseks! Räägi ometi, Alice, minu kallis laps, minu armas õde! Ja teie samuti, major Heyward! Aidake minu nõrka mõistust, andke mulle nõu! Kas elu saab osta säärase ohvri hinnaga? Alice, tahad sa seda minu käest niisuguse hinna eest vastu võtta? Ja teie, Duncan, juhatage mind, otsustage mõlemad minu eest, sest olen täiesti teie päralt.»

«Kas ma oleksin nõus?» kordas noormees nördinult ja hämmeldunult. «Cora! Cora! Te naerate meie õnnetuse üle! Ei, ärge rääkige enam sellest jubedast valikust! Isegi ainus mõte sellest on halvem kui tuhandekordne surm!»

«Ma teadsin väga hästi, et teie vastus tuleb niisugune!» hüüdis Cora. Neiu põsed õhetasid ja tema tumedad silmad välkusid naiselikust tunnetepuhangust. «Mida ütleb minu Alice? Tema tahtele alistun ma mingi nurinata.»

Kuigi Heyward ja Cora kuulasid mõlemad piinavas ootuses ja suure tähelepanuga, ei tulnud vastuseks ainsatki häält. Alice'i habras ja tundlik kogu paistis olevat täielikult endasse tõmbunud. Neiu käed olid elutult alla langenud, üksi sõrmed tõmblesid tal, ja kogu keha näis elutuna, kuid samal ajal värises erutusest. Siis tõusis ta pea pikkamisi. Neitsilik uhku-sepuna levis üle tema näojoonte ja neiu silmad elav-

132

nesid tundeist, mis teda rõhusid. Ta leidis jõudu sosistada:

«Ei, ei, ei! Parem juba surra, nagu oleme elanudki — üheskoos!»

«Siis sure!» karjus Maagua, virutades tomahoogi suure hooga kaitsetu rääkija poole. Hucoon ei suutnud end enam ohjeldada, sest säärane äkiline kindlameel-suse sööst olevuses, keda ta teistest kõige nõrgemaks pidas, viis ta marru. Kirves läbistas õhu Heywardi nina ees ja, lõiganud läbi paar kuldset juuksekiharat, tungis Alice'i pea kohal võbisedes puusse. See vaatepilt ajas Duncani meeleheitele. Võtnud kokku kogu oma jõu, rebis Ja ebainimliku jõuga puruks teda siduvad köidikud ning tormas teise metslase kallale, kes valmistus valjude hüüete saatel, korralikumalt sihtides, teist hoopi andma. Nad põrkasid rinnutsi kokku ja kukkusid mõlemad maha. Heywardi vastase alasti keha ei pakkunud noormehele mingit võimalust kinnihoidmi-seks. Indiaanlane libises tema haardest välja ja ajas end uuesti üles, üks põlv Duncani rinnal, litsudes teda hiiglase raskusega vastu maad. Duncan nägi juba nuga õhus välkumas. Sel hetkel aga vihises midagi temast mööda ning samas kajas püssipauk. Heyward tundis, kuidas surve, mis oli tema rinda rõhunud, järele andis, ja ta nägi, kuidas metsik ilme ta vastase näol asendus mõttetu raevuga ning indiaanlane surnult tema kõrvale kuivanud lehtedele langes.

XII PEATÜKK

Kloun: «Ma lahkun, sir,

ja kõhe, sir, taas tahan olla teiega »

Kaheteistkümnes öö

Huroonid seisid hetke jahmunult ega taibanud järsku, et surm oli neil ootamatult külas käinud. Kui nad aga märkasid seda harukordset täpsust, millega tundmatu käsi oli söandanud vaenlase pihta tulistada, riskides samal ajal tappa oma sõpra, pääses kõigi huulilt nagu ühest.suust hüüd

«la Longue Carabine!», millele järgunes metsik ja mingi kaeblik ulgumine. Sellele kisale vastas vali 'hüüd väikesest põõsastikust, kuhu ettevaatamatu jõuk oli kõik oma relvad virna pannud. Järgmisel hetkel nähti Haukasilma nende poole jooks-

vat. Ta ei jõudnud enam teistkordselt laadida oma armastatud püssi, mille ta oli jälle tagasi saanud, vaid tormas, seda kaikana pea kohal viibutades, punanahkade poole. Kuid, nii kärmelt ja julgelt, kuidas ta ka edasi ei rühkinud, jõuti temast siiski ette. Kellegi painduv, tugev kogu hüppas temast mööda ning kargas uskumatu kiiruse ja julgusega otse huroonide keskele, jäädes ähvardavalt tomahooki keerutades ja välkuva noaga vehkides Cora ette seisma. Enne kui hunoonid suutsid toibuda, libises viirastuslik elava surma kejhastus nende silme eest mööda ning asus ähvardavas poosis teise õe kõrvale. Metsikud piinajad põrkasid nende sõjakate pealetikkujate eest tahtmatult tagasi. Kostsid üllatushüüded, millele järgnesid hästituntud ja kardetud nimed:

«Le Cerf Agile! Le Gros Serpent!» Kuid ettevaatliku ja valvsa Maagua plaane ei saadud nii kergesti segi paisata. Heites terase pilgu üle kogu väikese lagendiku, sai ta korrapealt aru, kust suunast see rünnak tuli. Julgustades kaaslasi nii hääle kui isikliku eeskujuga, tõmbas ta välja pika, kardetava noa ning tormas valju hüüdega teda ootava Tšingatš-guki kallale. See oli signaal üldiseks võitluseks. Kummalgi poolel polnud tulirelvi ja võitluse tulemus otsustati kõige tapvamal viisil — käsitsi, mees mehe vastu.

Unkas vastas sellele vastase võitlushüüdele, hüppas ühe vaenlase kallale. ja lõhestas ainsa hästisihitud tomahoogilöögiga selle pealuu. Heyward kiskus Maagua tomahoogi puutüvest välja ja tormas õhinal võitlusse. Kuna võitlejate arv oli nüüd kummalgi pool võrdne, valis igaüks endale teisest jõugust vastase. Löögid langesid välgukiirusel, tormilise ägedusega. Peagi oli siruli teinegi Haukasilma käeulatusse sattunud vaenlane. Kütt äigas korra oma hirmuäratava relvaga, lõi puruks vastase tühised ja algelised kaitsevahendid ning rebis ta löögijõuga jalust maha. Suures agaruses ei jõudnud Heyward oodata, millal ta oma vastasega kokku puutub, ja virutas tomahoogi käigult vaenlase pihta. Kirves tabas hurooni otsmiku pihta, ja edasitormav indiaanlane oli sunnitud hetkeks

peatuma. Väikesest edust julgustatuna, sööstis keevaline noormees edasi ja tormas vaenlasele paljaste kätega kallale, kuid taipas juba samal hetkel, kuivõrd mõtlematu sammu ta oli astunud. Ta sattus otsekohe noalöökide rahe alla ja pidi kogu oma julgust ning jõudu kasutama, et hurooni metsikuid torkeid eemale tõrjuda. Lõpuks, suutmata enam oma kärme ja jõulise vastase

rünnakuid tõrjuda, haaras ta tolle ümbert ning suutis raudse haardega indiaanlase käed vastu külgi : suruda. Kuid ta endagi jõud hakkas juba üles ütlema. Noormees tundis, et ta ei suuda enam kaua punanahka kinni hoida. Sel äärmise kitsikuse hetkel kuulis ta läheduses kedagi karjuvat:

«Hävitage need lurjused! Ei mingit halastust ainsalegi mingole!»

Järgmisel hetkel langes Haukasilma püssipära Heywardi vastase pähe, indiaanlase lihased andsid löögi mõjul järele, ja lõdvalt ning elutult vajus ta Duncani käte vahelt.

Kui Unkas oli esimese vastase pea purustanud, pöördus ta nagu näljane lõvi ümber, et uut ohvrit otsida. Viies ja ainuke esimesest rünnakust kõrvalejäänud huroon oli vähe aega viivitanud, kuid nähes, et kõik tema ümber elu ja surma peale võitlesid, otsustas ta põrgulikus kättemaksuihas nurjunud tasumistöö lõpule viia. Võidukisa saatel kargas ta kaitsetu Cora poole ja lennutas terava kirve hirmsa surmasaadikuna neiu sihis. Tomahook haavas Corat kergelt õlast, lõikas läbi köidikud, mis teda puu küljes kinni hoidsid ja — neiu oli vaba. Cora libises metslase haardest ning viskus, enda päästmisele mõtlemata, Alice'i rinnale, püüdes kramplikult tõmblevate sõrmedega saamatult õe keha vangistavaid vitsu lahti kiskuda. Igas teises surelikus oleks selline õrnast andumusest kõnelev teguviis paremaid ja puhtamaid tundeid äratanud ning südant pehmendanud, kuid hurooni rinnus polnud sel metsiku viha hetkel kohta kaastundele. Ta haaras Cora paksudest kiharatest, mis läikivate salkudena segamini üle neiu õlgade langesid, kiskus ta õe meeletust kaisutusest ning surus toore jõuga põlvili. Metslane tõmbas voogavad lokid läbi pihu ning, hoides neid oma

väljasirutatud käes, vedas noaga ringi ümber kaunikujulise pea, naerdes ise oma mõnitavat, juubeldavat naeru. Kuid tal tuli siiski tasuda selle metsiku naudinguhetke eest — ta kaotas sobiva juhuse oma kavatsetud mõrtsukatöö täideviimiseks. Teda märkas Unkas. Pika hüppega viskus ta noolekiirujel läbi õhu, vajus püssikuulina vaenlase rinnale ning virutas selle, pea ees, mitu jardi eemale siruli. Rünnaku hoog paiskas noore mohikaani oma vaenlase kõrvale. Mõlemad olid taas korraga jalul, välkusid noad, ning nii üks kui teine nõretas verest. Kahevõitluse tulemus oli aga peagi otsustatud. Heywardi tomahook ja Haukasilma püss purustasid hurooni pealuu just, samal hetkel, kui Unkase nuga leidis tee vaenlase südamesse.

Lahing oli lõppenud, üksi võitlus le Renard Subtili ja le Gros Serpenti vahel kestis veel. Mõlemad julmad sõjamehed tõestasid, et nad täie õigusega väärisid oma tähendusrikkaid hüüdnimesid, mis olid neile antud eelmistes sõdades sooritatud vägitegude eest. Võitluse algul kulus neil mõni aeg selleks, et kõrvale põigata vastastikuste kärmete ning jõuliste tomahoogirabakute eest. Siis aga sööstsid nad äkki tuulekiirul teineteise kallale, haarasid rinnust, ning vajusid tugevas surma-süleluses murule, otsekui kaks madu, kes peente, painduvate keerdudena teineteise ümber põimunud.

Kui võitjad olid viimaks vabanenud oma vaenlastest, oli neil raske kindlaks teha kohta, kusi le Renard ja le Gros Serpent oma surmavõitlust pidasid. Ainult tolmu- ja lehtedepilve järgi, mis otsekui tuulispeast keerutatuna väikese lagendiku keskpaigast ääre poole liikus, võis otsustada, et seal oli käimas viimne vihane heitlus. Pojaarmastuse, sõpruse ja tänulikkuse ajel ruttasid Heyward ning ta kaaslased nagu üks mees kohale ning viskusid sõjameeste kohal hõljuvasse tolmupilve. Kuid asjata tormas Unkas selles tolmukeerises, sooviga nuga oma isa vaenlase südamesse torgata, tulutult tõstis Haukasilm püssi, püüdes sellega heitlevate vastaste pihta sihtida, ilmaaegu tegi Duncan katset hurooni jalgadest haarata. Tolmu ja verega kaetud võitlejate kiired ning kavalad liigutused paistsid neid üheks kehaks liitvat. Mohikaani luukeretaoline kuju ja

bürooni tume kogu vilksatasid nii kiiresti teineteise järel nende silme eest, et sõbrad ei teadnud enam, kuhu oma abistavaid lööke virutada või kunas seda teha. Oli siiski lühikesi, põgusaid hetki, mil Maagua põlevad silmad nagu muinasjutulise lohe nägemisorganid läbi tolmupilve välkusid. Huroon näis oma vihatud vaenlaste nägudelt võitluse lõppu lugevat. Kuid enne kui kellegi vaenulik käsi suutis tema neetud pähe surmahoopi anda, põrnitses sealt vastu juba Tšingatšguki nägu. Säärases heitluses nihkus võitlusareen väikese lagendiku keskelt serva poole. Mohikaanlane leidis nüüd võimaluse noaga jõulist hoopi virutada. Maagua haare lõdvenes järsku, huroon kukkus tagurpidi ja vajus liikumatult ning pealtnäha elutult siruli. Tema vastane kargas jalule ning pani metsaaluse võiduhüüdest kajama.

«Elagu delavaarid! Mohikaanide võit!» hüüdis Haukasilm, veel kord oma pika, surmatoova relva pära tõstes. «Viimane lunastav hoop puhtavereliselt mehelt ei võta võitjalt skalpeerimisõigust!»

Kuid just sel hetkel, kui hädaohtlik relv alla vajus, veeretas kaval huroon end kärmesti üle kuristiku ääre, kukkus jalgadele ning kärgas ainsa hüppega kuristiku serval kasvavatesse madalatesse põõsastesse. Delavaarid, kes olid uskunud, et nende vaenlane oli surnud, hüüatasid üllatunult ning tormasid nagu jahikoerad, kellel hirv nina ees, kiiresti ning käratsedes põgenikule järele. Kuid skaudi läbitungiv hüüatus peatas nad ning sundis nad künka tipule tagasi tulema.

«Täitsa tema moodi!» lausus skaut, kelle eelarvamused tema sünnipärast õiglustunnet tublisti mõjutasid, kui asi mingodesse puutus. «Valelik ja petlik lurjus! Ausameelne delavaar oleks niisuguses olukorras, ausas võitluses allajäänuna, vaikselt lamanud ja lasknud endale pähe koputada, kuid need petised makuassid klammerduvad elu külge nagu mägikassid. Las ta läheb! Las läheb! Ta on üksi ja ilma püssi ning vibuta, pealegi veel kaugel oma prantsuse sõpradest. Ta, on nüüd nagu latsutaja madu, kes oma mürgiham-bad kaotanud ega saa enne paha teha, kui tema ja samuti ka meie oleme oma mokassiinide jäljed teisele

poole suurt liivalagendikku jätnud. Vaata, Unkas,» lisas ta delavaari murrakus, «sinu isa nülib juba skalpe. Poleks paha ülejäänudki hulkurid läbi vaadata ja järele katsuda, muidu võib neist veel mõni teinegi läbi metsa minema lipata.»

Seda öelnud, käis aus, kuid leppimatu skaut surnukehad läbi ja torkas oma pika noa igaühe tuima rinda. Ta tegi seda säärase külmaverelisusega, nagu oleks ta ees olnud loomaraiped. Vanem mohikaan oli temast siiski ette jõudnud ning võidumärgid tapetute jõuetute peade küljest juba ära kiskunud.

Unkas aga loobus oma kommetest, võiks öelda koguni — oma iseloomust ning jooksis koos Heywardiga loomusunnilise õrnuse ajel õestele appi. Ta päästis Alice'1 kähku puu küljest ning tõstis neiu Cora käte vahele. Me ei katsugi kirjeldada mõlema armsa neiu palavat tänulikkust, kes nii ootamatult olid päästetud ja teineteist jälle leidnud. Nende tummad tänuavaldused tulid südamest. Mõlema päästetu välised tunded avaldusid aga lõpmatuis, kirglikes, kuid sõnatutes kal-listustes. Tõusnud püsti Cora kõrvalt, kuhu ta oli põlvili vajunud, viskus Alice õe rinnale ja lausus valjusti nuuksudes oma elatanud isa nime. Neiu pehmed, vagurad silmad särasid tärkavas lootuses.

«Me oleme päästetud! Me oleme päästetud!» nuuksus ta. «Me võime minna tagasi oma kalli, kalli isa käte vahele ja mure ei murra enam tema südant! Ja sina samuti, Cora, kes sa oled mulle rohkem kui õde. .. minu ema, ka sina oled päästetud ... ja Duncan,» lisas neiu otsivalt ümber vaadates, näol kirjeldamatult puhas ja süütu naeratus. «Isegi meie vahva ja õilis Duncan on vigastamatult pääsenud.»

Cora ei lausunud nende kirglike ja seosetute sõnade peale muud, kui vaid surus õe oma südame vastu ning külvas ta üle õrnustega. Mehine Heyward aga ei tundnud mingit häbi seda südamlikku õnnejoovastust nähes pisaraid valada. Võitlusest tolmune ja verega määrdunud Unkas seisis küll rahulikult ja näiliselt ükskõikse pealtvaatajana kõrval, kuid temagi silmad olid juba kaotanud oma endise metsiku ilme ning särasid kaastundest.

Selle, nende olukorras täiesti loomuliku tunnete-mängu ajal uuris ettevaatlik Haukasilm tapetuid ja veendunud, et huroonide laibad, mis seda taevalikku vaatepilti rikkusid, polnud enam võimelised selle õnnelikku kooskõla häirima, astus ta Davidi juurde ning päästis laulumeistri köidikutest, mida too oli viimase silmapilguni erakordse kannatlikkusega talunud.

«Noh,» hüüdis skaut viimast vitsa lahti sõlmides, «nüüd olete te jälle oma käte ja jalgade peremees, ehkki te ei oska neid nähtavasti kuigi mõistlikult käsutada. Kui teid ei solva mehe nõuanne, kes pole teist vanem, kuid elanud suurema osa elust kõnnumaal, ja kelle kohta võiks öelda, et tal on rohkem kogemusi kui aastaid, ütleksin ma heameelega: müüge see väike tuututamise riist esimesele

lollpeale, kellega kokku juhtute ja ostke selle raha eest mõni kasulik relv, kasvõi kõige harilikum ratsaniku püstol. Töö ja vaevaga võite te siis vist mõnevõrra edasi jõuda, sest ma arvan, et selleks ajaks suudavad teie silmad selgesti märgata, et raisakull on ikkagi parem lind kui kädistav rästas. Esimene hoolitseb vähemalt selle eest, et ilged vaatepjldid inimese silma ei rikuks, teine kõlbab aga ainult selleks, et metsas sekeldusi keeta ja tüssata kõiki, kes teda kuulavad.»

«Relvade täristamine ja pasunahüüd sobivad lahingu, kiidulaul aga võidu puhul!» vastas vabastatud David. «Sõber,» lisas ta, habrast, kõhetut kätt armastusväärselt Haukasilma poole sirutades, kusjuures ta silmad hakkasid pilkuma ja niiskeks tõmbusid, «ma tänan sind, et mu juuksed ikka veel seal kasvavad, kuhu jumal nad istutanud, sest kuigi teiste meeste juuksed võivad olla läikivamad ja rohkem lokkis, olen ma alati leidnud, et minu omad on küllalt head ja sobivad minu ajude kat-miseks. Et ma lahingus kaasa ei löönud, see juhtus pigem nende pagana köidikute, kui mu enda vastumeelsuse pärast. Sina aga näitasid end selles kokkupõrkes vapra ja osava mehena, seepärast tahan ma tänada sind enne teiste, tähtsamate toimingute juurde asumist. Sa oled tõendanud, et väärid õigusega kristlase -kütust!»

«Minu tegu on tühine, niisuguseid taplusi võite te sageli näha, kui pikemat aega meie hulgas viibite,»

andis skaut vastuseks. Psalmilaulja siiras tänuavaldus aga oli teda tublisti liigutanud. «Ma sain jälle tagasi oma vana kaaslase, «hirvetapja»,» lisas ta püssipära patsutades, «ja see isegi on juba suur võit. Need irokeesid on muidu kavalad küll, kuid seekord ületasid nad endid oma kavaluses, kuna -jätsid kõijc tulirelvad nii kaugele oma puhkepaigast. Kui Unkas ja tema isa oleksid säilitanud oma hariliku indiaani kannatlikkuse, oleksime me jõudnud ühe püssi asemel* neid kolmega rünnata ja teinud lõpu kogu kambale, niihästi tollele väledajalgsele lurjusele kui ta kaaslastele. Kuid juba see oli nii määratud, ja jumal temaga!»

«Sa räägid tõesõnu,» vastas David, «ja oled tabanud õige kristluse vaimu. Kellele on määratud pääseda, — pääseb ja kellele on määratud hukka saada, — saab hukka.! See ongi tõeõpetus ning tõelisele usklikule on see lohutav ning kosutav.»

Skaut, kes oli vahepeal istet võtnud ja erilise, isaliku hoolega oma püssi seisukorda uuris, vaatas nüüd kõnelejale otsa pahameelega, mida ta ei kavatsenudki varjata, ning segas laulumeistri jutule toorelt vahele:

«Õige või mitte, kuid igal juhul on see kelmide usk ja ausa mehe nuhtlus! Ma võin vanduda, et too huroon seal pidigi minu käe'läbi langema, sest olen seda omaenda silmadega näinud, kuid miski ei suuda mind panna uskuma, nagu oleks see põgenik seal oma tasu juba kätte saanud või nagu oetaks Tšingatšgukki viimsel päeval hukkamõist.»

«Teil pole mingit tõendit sääraseks jultunud õpetuseks ega ka pühasõna, mis seda toetaks!» hüüdis ärri-tatud David. «Teie tempel on rajatud liivale ja esimene torm pühib minema selle alusmüürid. Ma nõuan teilt põhjendusi niisuguse karmi väite kohta. Ütelge peatükk ja salm, missuguses pühas raamatus võib leida sõnu, mis teie väidet toetavad?»

«Raamatus!» kordas Haukasilm erakordse ja hal-vastivarjatud põlgusega. «Kas te peate mind vanaeide põllepaela küljes tolknevaks poisipõnniks ja seda head püssi mu põlvil hanesuleks, minu püssirohusarve tindipotiks ja nahktaskut jahukotiks? Raamatus! Mis on minusugusel mehel üldse tegemist raamatutega? Kuigi

ma olen puhastverd inimene, olen ma siiski kõnnumaade sõjamees ega ole kunagi rohkem kui ühtainsat raamatut lugenud, ja sõnad, mis sinna kirjutatud, on liiga lihtsad ja selged, et nende mõistmiseks oleks vaja erilist kooliharidust.»

«Kuidas te seda köidet nimetate?» küsis David, kes ei taibanud teise mõtteid.

«Ta on teie ees lahti,» vastas skaut, «ja see, kellele ta kuulub, pole kitsi tema käsutamisega. Ma olen kuulnud räägitavat .inimestest, kes loevad r.aamatuid, et veenduda jumala olemasolus! Peale inimeste ei tea me kedagi, kes võiksid tema kätetööd sedavõrd moonutada, et kõik selle, mis kõnnumaal nii lihtne ja selge, kaupmeeste ning preestrite hulgas kahtluse asjaks teevad. Kui on olemas seesugune, siis las ta järgneb mulle päikesetõusust päikesetõusuni mööda looklevaid metsaradu ja sellest piisab, et õpetada talle, kui suur lollpea ta on ja et kõige suurem lollus seisab püüdes' tõusta ühele tasemele sellega, kellega ta kunagi võrdseks ei saa ei headuse ega võimu poolest.»

Niipea kui David avastas, et ta vaidleb inimesega, kes ammutas usku looduse rüpest ning kes hoidus igasugustest õpetuse kavalustest, jättis ta vaidluse heameelega pooleli, sest see ei toonud ei käsu ega ka tunnustust.

Skaudi jutu ajal oli ka psalmilaulja istet võtnud; ta tõi nähtavale oma väikese, alati kättesaadava köite ja raudraamidega prillid ning valmistus sooritama toimingut, mida võis nõnda kauaks edasi lükata üksnes see ootamatu kallaletung, mille ohvriks ta oma õigeusklike vaadete tõttu oli langenud. Ta ootas kannatlikult, et Haukasilm lõpetaks, seejärel tõstis ta silmad taeva poole ning kõrgendades ühtlasi häält, lausus valjusti:

«Ma teen teile ettepaneku, sõbrad, et te koos minuga laulaksite kiidulaulu selle tähelepanuväärse pääsemise puhul barbarite ja uskmatute käest. Ma palun teid, valage oma tunded sellesse toredasse ja pühalikusse laulu, mis kannab «Northamptoni» nime.»

Seejärel nimetas ta lehekülje ja salmi, kust leida neid tarku laulusõnu, mis ta oli välja valinud, tõstis

hääletoru huulte juurde selle tavapärase ja sündsa tähtsusega, millega ta oli harjunud templis viibides teenistust pidama. Kuid seekord ei saatnud teda siiski keegi, sest õeksed olid parajasti tegevuses oma õrnade tunnete väljavalamisega, millest oli juttu juba eespool. Laskmata end põrmugi häirida kuulajaskonna vähesusest, mis tegelikult koosnes üksnes rahulolematust skaudist, tõstis David häält ning alustas püha laulu.

Haukasilm kuulas, ükskõikselt 'püssirohupanni kohendades ja uuesti püssi laadides; pühalikud helid ei suutnup[1] ärritada metsaelaniku uinuvaid tundeid. Vist kunagi varem polnud Davidil tulnud demonstreerida oma võimeid ükskõiksemate kuulajate ees. Skaut raputas pead, pomisedes paar arusaamatut sõna, mille hulgast oli kuulda ainult «kõri» ja «irokeesid», ning lonkis seejärel minema, et kokku korjata huroonidelt saagiks saadud relvastus ning see läbi vaadata. Temaga liitus ka Tšingatšguk, kes leidis relvade hulgast nii enda kui ka poja püssi. Isegi Heyward ja David varustati nüüd püssidega; puudust polnud ka laskemoonast.

Kui metsaelanikud olid oma relvad välja valinud ja saagi ära jaotanud, tegi skaut teatavaks, et oli jõudnud kätte aeg liikuma hakata. Selleks ajaks oli ka Gamuti laul lõppenud ja õeksedki suutnud oma tundeid vaigistada. Duncani ja noore mohikaani abiga laskusid mõlemad neiud alla tollesama künka järsust nõlvast, kust nad asja olid hoopis teistsuguse kaitse all üles roninud ja mille tipus neile -oleks peaaegu osaks saanud hirmus veretöö. Künka jalal leidsid nad oma narragansetid, kes põõsastes lehti nosisid. Kui nad olid sadulasse istunud, järgnesid nad teejuhile, kes ka kõige suuremate hädade hetkil ikka nende sõbraks oli jäänud.

Nende reis ei kestnud siiski kaua. Haukasilm keeras järsku kitsalt, umbekasvanud rajalt, mida mööda huroo-nid olid läinud, paremal asuvasse tihnikusse, sammus üle vuliseva oja ning tegi peatuse kitsa, metsaga käetud oru jalakate varjus. Nad olid ainult mõne sülla kaugusel saatuslikust künkast ja ratsud olid olnud neidudele abiks ainult madalast ojast üleminekul.

Skaut ja indiaanlased tundsid nähtavasti hästi seda üksildast kohta, kus nad praegu viibisid, sest, pannud püssid puu najale, hakkasid nad kuivanud lehti kõrvale ajama ja paljastasid sinise savi, millest pulbitses selget, sädelevat allikavett. Haukasilm vaatas imestunult ringi, justkui otsiks ta midagi, mida polnud vististi nii kerge leida.

«Nood lohakad põrgulised, need mouhoogid koos oma tuskarooradest ja onondaagadest vendadega on siin oma janu kustutanud,» pomises ta, ja muidugi
on need hulkurid kõrvitsa minema visanud! Tee siis veel head niisugustele mäluta koertele! Issand on oma õnnistava käe keset seda õudset kõnnumaad looduse
külge pannud ja maapõuest nende heaks veelätte valla päästnud, mis ka kõige rikkamale-koloonia

apteegilaole silmad ette annab. Ja näe siis nüüd, kuidas
need kelmid on savis trampinud ja ilusa paiga ära rikkunud, otsekui poleks nad mitte inimolevused, vaid tooredelajad!»

Unkas ulatas talle vaikselt soovitud kõrvitspudeli, mida Haukasilm polnud oma tusameeles märganud, kuigi see oli hoolikalt jalakaoksa riputatud. Skaut täitis selle veega ning astus paar sammu allikast eemale — kõvemale ja kuivemale pinnasele. Siin istus ta rahulikult maha, neelas mõnuga paar tugevat lonksu ning hakkas siis põhjalikult uurima huroonidest maha jäänud toidujääke, mis olid tal käe otsas rippuvasse kotti peidetud.

«Tänan sind, poiss,» jätkas ta tühja kõrvitsat Unka-sele tagasi andes. «Nüüd vaatame õige järele, kuidas need märatsevad huroonid elasid, kui nad peidupaigas varitsesid. Näed sa, need kelmid juba teavad, kus hirvel need kõige paremad tükid leiduvad. Võiks arvata, et nad oskavad lõigata ja praadida niisama hea seljatüki kui kõige parem kokk kogu maal! Aga ei, iga tükk on toores, sest irokeesid on ju läbi ja läbi metslased. Unkas, võta mu tuleraud ja pane tuli põlema! Suutäis pehmet praadi aitab pärast seesugust pikka reisi korralikult välja puhata.»

Märgates, et nende teejuhid asusid nüüd asjaliku tõsidusega keha kinnitama, aitas Heyward neidudel

sadulast maha tulla ja istus nende kõrvale. Tal polnud midagi selle vastu, et nautida põgusat puhkust pärast verist kokkupõrget, mille ta oliäsja läbi teinud. Kui toiduvalmistamine oli käimas, õhutas uudishimu teda pärima, mis asjaolud olid põhjustanud nende ootamatu pääsemise.

«Kuidas see juhtus, et me saime teid nii ruttu näha, mu suuremeelne sõber?» küsis ta. «Ja pealegi veel Edwardi fordi garnisoni abita?»

«Kui me oleksime läinud kindluse juurde, oleksime jõudnud kehale parajaks ajaks, et teie laipadele lehti kokku kraapida, kuid liiga hilja selleks, et teie skalpe päästa,» vastas skaut rahulikult. «Ei, ei! Selle asemel, et raisata jõudu ja aega fordi poole minekuga, olime me Hudsoni käida all peidus ja ootasime ära, et näha, kuhu poole huroonid liiguvad.»

«Te nägite siis kõike, mis seal sündis?!»

«Ei, mitte kõike, sest indiaanlase nägemine on liiga terav, et seda kergesü petta, kuid siiski jäime me teie lähedusse. No oli vast tegu seda mohikaani-poissi rahulikult varitsuspaigas hoida! Ah, Unkas, Unkas! Sa käitusid rohkem uudishimuliku naise kui jälgi ajava sõjamehe moodi!»

Unkase läbitungivate silmade pilk viibis hetke kõneleja julgel näol, kuid tema näos polnud jälgegi kahet-susest oma süüteo pärast. Vastupidi, Heyward arvas, et noore mohikaanlase käitumises oli isegi midagi halvakspanevat, kui mitte metsikut, ja näis, et ta osalt kuulajate pärast, .osalt lugupidamisest oma valge kaas-lase vastu surus maha tunded, mis võisid iga hetk

välja pahvatada.

«Teie nägite, kuidas meid kinni võeti?» päris Heyward uuesti.

«Me kuulsime seda,» oli tähendusrikas vastus. «Indiaanlase kisa kõneleb selget keelt meestele, kes oma elupäevad metsades mööda saatnud. Aga kui vastaskaldale jõudsite, tuli meil nagu madudel lehtede alt läbi roomata, ja siis kaotasime me teid hoopis silmist, kuni selle hetkeni, mil me teid jälle puude külge kinni nööorituna nägime — valmis indiaani veresaunaks.»

«Meie pääsemine oli jumala tegu! Päris ime, et te vale

teed ei läinud, sest huroonid jagunesid kaheks ja kumbki salk võttis kaasa ka hobused.»

«Tõepoolest! Me sattusime seal õigelt teelt kõrvale ja oleksime jäljed hoopiski kaotanud, kui poleks olnud Unkast,» vastas skaut toonil, nagu meenutaks ta kõiki läbielatud raskusi. «Me valisime siiski raja, mis viis kõnnumaale, sest me otsustasime ... ja otsustasime õigesti, et metslased hoiduvad oma vangidega kogu aeg sinnakanti. Aga kui me olime käinud seda mööda hulk miile, leidmata ainsatki murtud oksa, kuigi ma olin andnud teile nõu seda teha, tärkas minus kahtlus, eriti veel siis, kui märkasin, et kõigil jalajälgedel oli mokassiinide kuju.»

«Meie vangistajail oli nii palju ettevaatlikkust, et lasksid meil kõigil samasugused jalanõud jalga panna nagu nemadki kannavad,» vastas Duncan jalga tõstes ja oma naljaka ornamendiga ilustatud poolsaabast näidates.

«Tõepoolest! See oli asjatundlikult tehtud ja just nende moodi, kuigi me oleme liiga kogenud, et meid saaks säärase tavalise võttega jälgedelt kõrvale juhtida.»

«Kellele võlgneme me siis tänu oma pääsemise eest?»

«Valge mehena, kelles pole tilkagi indiaani verd, on mul häbi tunnistada, et võlgnete tänu üksnes noore mohikaani otsustusvõimele. Muide, veel nüüdki, kuit ma näen, et tal oli õigus, ei suuda ma hästi uskuda oma silmi.»

«Huvitav! Kas te ei selgitaks, milles seisab siis see mõistatus?»

«Unkas julges ütelda, et need loomad, kelle seljas õrnad olevused ratsutasid,» jätkas Haukasilm, suunates uudishimuliku pilgu leedide kõrbide sälgude poole, «panid astumisel üheaegselt maha oma ühe poole ees- ja tagajala — vastupidi kõigi minule teada olevate traavivate neljajalgsete loomade liikumisviisile, kui mitte arvestada käru. Ja siiski näen ma nüüd siin sääraseid loomi.»

«Jah, selles nende loomade väärtus seisabki! Nad on pärit Narraganseti lahe rannalt väikesest provintsist, mille nimi on «Providence Plantations». Neid loomi

ülistatakse julguse ja selle iseäraliku kerge liikumisviisi pärast, kuigi ka teisi hobuseid

õpetatakse samuti traavima.»

«Võib olla, võib olla,» vastas Haukasilm, kes oli seda seletust erakordse tähelepanuga kuulanud. «Kuigi ma. olen täisvereline valge, on minu teadmised hirvede ja kobraste kohta suuremad kui koormakandjate loomade alal. Major Effinghamil on palju puhtatõulisi sõjaratsusid, kuid ma pole veel kunagi näinud, et mõni neist oleks sedaviisi küliskäiku traavinud!»

«See on tõsi, sest tema hindab loomi alati väga mitmesuguste omaduste järgi. Seda tõugu hinnatakse siiski väga kõrgelt ja, nagu te ise olete näinud, peavad ka ratsanikud neist loomadest lugu.»

Mohikaanid olid «ma toimingud kumava tule juures ajutiselt katkestanud, et jutuajamist pealt kuulata, ja kui Duncan oli jutu lõpetanud, vaatasid nad teineteisele tähendusrikkalt otsa ning isa huulilt pääsis üllatushüüe. Skaut viibis mõtteis nagu inimene, kes asja omandatud teadmisi korralikult läbi seedis, ja veel kord hiilis tema uudishimulik pilk vargsi hobuste poole, enne kui ta jätkas:

«Ma ei salga, et koloonias võib veel veidramaidki asju näha!» sõnas'ta viimaks. «Loodust võib ju hirmsasti petta, kui inimene kord tema peremeheks saab. Kuid, mis käiku hobused ka ei käiks, kas külitsi või otse, igatahes oli Unkas see, kes nende loomade iseärasust märkas, ja nende jäljed juhtisid meid murtud okstega põõsani. Välimine oks ühe hobuse jalajälgede läheduses oli murtud ülespoole, nii nagu leedid murravad õisi varre küljest. Kõik ülejäänud oksad olid aga läbi sasitud ja maha vajutatud, justkui oleksid mehe tugevad käed neid rebinud! Niiviisi jõudsin ma järeldusele, et kavalad rebased olid oksa murdmist pealt näinud ja rebisid Ra ülejäänud oksad puruks, et panna meid uskuma, nagu oleks isahirv oma sarvedega need segamini ajanud.»

«Ma olen veendunud, et teie tarkus ei petnud teid, sest midagi sellesarnast juhtus tõepoolest!»

«Seda polnud raske märgata,» lisas skaut, kes ei aimanudki, et oli mingit erakordset tarkust üles näi-

danud, «see oli siiski hoopis midagi muud, kui jälgede järgi hobuse määramine. Siis torkas mulle pähe, et mingod rühivad vist selle allika poole, sest need võrukaelad teavad hästi siinse vee väärtust.»

«On see vesi siis nii kuulus?» päris Heyward, uurides uudishimulikult üksildast orgu vuliseva lättega.

«Suurtest järvedest lõuna ja ida pool rändavate punanahkade hulgas on vähe neid, kes pole selle allika headest omadustest kuulnud. Kas te ei maitseks ise?»

Heyward võttis kõrvitsa, ja, ammutanud sellest väikese lonksu, sülitas selle vastikustunnet väljendava grimassiga välja. Skaut naeris oma vaiksel, südamlikul viisil ja raputas suurima

rahuloluga pead.

«Ahaa! Vesi ei maitse teile, sest te pole veel sellega .harjunud. Oli aeg, millal see mulle sama vähe meeldis kui teilegi, kuid mu maitse on paranenud ja nüüd himustan ma seda nii, nagu hirv armastab soola limpsida. Punanahad ei naudi seda vett mitte sugugi vähem kui teie oma tugevasti vürtsitatud veina, eriti veel siis, kui olete haiglased. Kuid Unkas on tule üles teinud ja on aeg mõelda söömisele, sest meil seisab ees veel pikk teekond.»

Katkestanud vestluse selle järsu üleminekuga teisele teemale, asus skaut kiiresti toidujäänuste kallale, mis olid huroonide apluse käest pääsenud.

Kui see vajalik, ent ühtlasi rõõmustav ning meeldiv kohustus oli täidetud, küürutasid metsaelanikud kordamööda allika äärde ja jõid sellest üksildasest ning tasasest veekogust viimase pika sõõmu. Viiskümmend aastat hiljem tunglesid selle lätte ja tema naaber-allikate ümber kogu poolkera rikkamad, ilusamad ja andekamad inimesed, ajades taga tervist ja naudinguid.

Siis teatas Haukasilm, et oli saabunud aeg edasi liikuda. Õeksed istusid jälle sadulasse. Duncan ja David haarasid püssid ning astusid nende jälgedesse. Skaut juhtis kõige ees teed, mohikaanid aga moodustasid järelväe. Nad liikusid kiiresti mööda kitsast rada põhja poole, jättes maha tervistava allika, mille vesi segunes märkamatult kõrvaloleva oja veega. Naabruses olevale kõrgendikule aga jäid mädanema indiaanlaste laibad.

Muldasängitamise kõmme jäi nende juures täitmata kuid see on kõnnumaa sõjameestele juba liiga tavaline saatus, et selle pärast mingit kahetsust tunda või seda üldse mainida.

XIII PEATÜKK

Ma ihkan selget rada.

Parnel

Haukasilma valitud tee viis üle samade liivaste, harvade orgude ja seljandikega palistatud tasandikkude, kust seltskond oli sama päeva hommikul nurjatu Maagua juhtimisel läbi läinud. Päike oli nüüd juba vajunud madalale, kaugete mägede kõhale, ja kuna nende teekond viis läbi ääretu laane, polnud kuumus enam nii vaevav. Seetõttu liikusid nad nüüd kiiremini ja-juba ammu enne seda, kui hämarus nende ümber tihenema hakkas, olid nad hulga vaevarikkaid miile- läbi käinud.

Nagu Maagua, nii juhtis nüüd tema aset täitev Haukasilmgi oma salka mingite nähtamatute teemärkide

järgi. Harva vähendas ta kurust ega peatunud kordagi arupidamiseks. Kiirest kõõrdpilgust samblale puude küljes, juhuslikust vaatest üles loojuva päikese poole või põgusast, kuid kindlast pilgust arvukate ojade voolu-suunale, millest ta läbi kahlas, piisas, et õiget teed leida ja kõige suuremaidki kahtlusi peletada. Vahepeal hakkas mets oma värvi muutma: kadfis elav roheline toon, mis päeval puude latvu oli kaunistanud ja selle asemele ilmus loojangueelne hämarus?

Sel ajal, kui õed püüdsid heita puude vahelt põgusaid pilke, kuldsele valguskumale, mis säravat päikest pärjas, keeras Haukasilm end äkki ümber, osutas üles toredates värvides sirendavale taevale ning lausus:

«Seal ülal antakse inimesele märku toitu võtta ja puhkama minna. Oleks parem ja targem, kui .inimene mõistaks looduse märke ja võtaks õppust lindudest taeva all ning loomadest põllul. Muide, öö on siiski varsti läbi, sest kui kuu tõuseb, peame olema jälle jalul. Ma mäletan, et just siin paigas lõime me makuassidega lahingu, kus ma esimest korda inimese verd valasin. Lõime siis üles palkmaja, et päästa oma skalpe nende ablaste rebaste käest. Kui ma teid õigesti olen juhtinud, peaksime seda varsti nägema: ta peaks olema kuskil seal vasakul kaldal,.»

Vastust ootamata tungis ta julgelt tihedasse noorte kastanite padrikusse. Skaudi mälu ei petnud teda. Tunginud mõnisada jalga läbi võsastiku, jõudis ta välja lagendikule. Selle keskel, väikesel kõrgendikul, seisiski pihastunud palkmaja. See algeliselt ehitatud ja unustusse jäänud hoone oli üks neid hüljatud ehitusi, mis löödi üles häda sunnil, ent ohu kadumise korral jälle maha jäeti ja nüüd rahulikult metsa üksinduses lagunes, unustatuna nagu need sündmusedki, mis olid kord põhjustanud tema püstitamise. Ehituse puukoorest katus oli juba ammu sisse langenud ja selle jäänused vedelesid maas segamini mullaga, kuid suured männi-palgid, mis olid kuruga üksteise peale laotud, püsisid veel enam-vähem endises asendis, kuigi hoone üks nurk oli juba survele järele andnud, mistõttu ka ülejäänud osa sellest lihtsast ehitusest ähvardas peatselt kokku variseda. Sel ajal, kui Heyward ja ta kaaslased kõhkle-

sid, kas läheneda säärasele mahajäetud välimusega hoonele või mitte, astusid Haukasilm ja indiaanlased kartmatult ning ilmse huviga madalate seinte vahele. Sellal, kui esimene neist silmitses varemeid seest ja väljast, ilmutades seejuures inimese uudishimu, kelles igal sammul elustuvad ammused mälestused, jutustas Tšingatšguk oma pojale delavaaride keeles võitja uhkusega lühidalt ootamatust kokkupõrkest, mis leidis aset selles üksildases paigas tema noorpõlves. Vana indiaanlase võidurõõmu segunes siiski ka nukrameelsust, mis muutis tema hääle tavalisest mahedamaks ning kõlavamaks.

Vahepeal olid õed rõõmuga sadulast maha tulnud, valmistudes õhtu jaheduses nautima peatust

ohutus kohas, kuhu nende arvates peale metsloomade ei võinud neid keegi segama tulla.

«Mu auväärne sõber, kas poleks parem olnud, kui me puhkuseks mõne vähem tuntud ja vähem käidava köha oleksime valinud, kui see siin?» päris valvas Duncan, kui ta märkas, et skaut oli oma lühikese ülevaatuse lõpetanud.

«Vähe on neid, kes teavad, et see hoone siia üldse kunagi püstitati,» kostis aeglane ja mõtlik vastus. «Juhtub harva, <et sääraste kähmluste kohta raamatuid kirjutatakse, nagu see, mis siin mohikaanide ja mou-hoogide vahel peeti. ... Olin siis alles noormees ja läksin koos delavaaridega, sest teadsin, et nende soole oli äärmist ülekohut tehtud. Nelikümmend päeva ja nelikümmend ööd varitsesid need põrgulised meie verd ihates selle palgihunniku ümber, mille plaani ma tegin ja mille ma osaliselt ka üles ehitasin, kuigi ma, nagu te vahest mäletate, polnud ise indiaanlane, vaid puhtavereline valge. Delavaarid asusid kogu hingega asja juurde ja sellest sai meile tubli kindlus, kust lõime edukalt tagasi nende kallaletungi . . . kümme kahekümne vastu. Kui mõlemad pooled olid umbes võrdsed, tungisime me välja nende, koerte, kallale ja ükski hing neist ei pääsenud enam koju, et teistele oma salga saatusest jutustada. Ja-jaa . . . olin siis alles noor ja vere nägenfine oli mulle alles uudiseks ja mind kõhutas ka mõte, et olevused, kellel on samasugune hing nagu minulgi, peaksid

lamama paljal maapinnal, kus metsloomad nende kehi tükeldavad või vihm ja tuul pleegitavad. Seepärast matsin surnukehad oma kätega sellesama väikese künka alla, kus te praegu istute. Muuseas pole see sugugi mitte halb iste, kuigi ta on kerkinud surelike inimeste kontidele.»

Heyward ja õed viskusid otsekohe rohtunud kalmu-künkalt; hoolimata hiljuti läbielatud kõledatest sündmustest ei suutnud kumbki neiu siiski loomulikku hirmutunnet maha suruda, leides, et nad olid surnud mou-hookide hauaga nii lähedalt kokku puutunud. Tuhm valgus, väike sünge, rohtukasvanud lagendik, mida ümbritses müürina võsa, taamal otse pilvedesse kerkivad männid ja kogu ääretut põlismetsa täitev surmavaikus — kõik see ühtekokku süvendas veelgi üldist rusuvat tunnet.

«Nad on otsa saanud.ega tee enam kellelegi kurja,» jätkas Haukasilm, käega lüües ning nukralt naeratades. «Nende sõjakisadel häiri enam kunagi teie rahu, nende tomahoogid ei löö enam . . . Ja kõigi nende hulgast, kes tookord siin köhal taplesid, on praegu elus ainult Tšingatšguk

ja mina. Meie sõjasalga moodustasid mohikaani vennad ja ta sugulased, ja praegu näete te enda ees kõiki, kes sellest soost veel järele jäänud!»

Kuulajate pilgud otsisid tahtmatult indiaanlaste kujusid; nende õnnetu saatus äratas kuulajais sügavat kaastunnet. Mohikaanide tumedad-s kogud paistsid ikka veel palkmaja varjust. Unkas kuulas sügavi kiindumu-sega isa jutustust, sest see lisas veelgi enam kuulsust nimedele, mida ta oli nende vahvuse ja metsikute vooruste pärast sügavalt austanud.

«Ma pidasin delavaare rahuarmastavaks rahvaks, kes pole ise kunagi sõdinud, vaid usaldasid oma maade kaitsmise nendesamade mouhoogide hooleks, keda te siin maha nottisite,» lausus Duncan.

«See on osaliselt õige,» vastas skaut, «kuid põhiliselt siiski alatu vale. Säärane leping sõlmiti ilmatu kaua aega tagasi hollandlaste kuratlike sepitsuste kaasabil, kes tahtsid neilt pärismaalastelt relvad ära võtta, kellel oli kõige rohkem õigust sellele maale, kuhu hollandlased olid asunud. Mohikaanid on küll osa

samast rahvast, kuid nad ei võtnud kunagi osa sellest rumalast lepingust, vaid säilitasid mehisust, mida tegid, tõtt öelda, ka delavaarid, kui nende silmad avanesid ja nad oma rumalusest aru said. Teie ees on suurte mohi-kaani sagamooride pealik! Kunagi võis tema perekond pidada jahti hirvedele suurematel maa-aladel kui Albany patroonile[2] kuuluv territoorium, tarvitsemata ületada oja või küngast, mis polnud nende oma. Aga mis on nende järglastele jäänud? Ta võib leida oma kuus jalga maad, kui jumal seda vajalikuks peab, ja puhata seal vast rahus, kui tal leidub sõber, kes võtab vaevaks ta pea nii sügavale mulda panna, et saharauad seda üles ei künna!»

«Küllalt!» lausus Heyward, kartes, et see jutuaine võib viia vaidluseni, mis rikuks tema õrnadele kaaslastele nii vajalikku meelerahu, «Me oleme läbi teinud pika rännaku ja väheseid meie hulgast on õnnistatud säärase tugeva kehaga nagu teie oma, mis ei tunne nähtavasti ei väsimust ega nõrkust.»

«Mehe kondid ja musklid aitavad mind sellest kõigest üle saada,» vastas kütt, silmitsedes oma lihaselisi liikmeid lihtsameelsusega, mis reetis tema siirast heameelt talle tehtud meelituse üle. «Koloonias leidub suuremaid ja tugevamaid mehi, kuid te võite käia linnas mitu päeva ringi, enne kui leiate inimese, kes on suuteline läbi käima viiskümmend miili, hingetõmbeks viivukski peatumata, või on tunde kestnud tagaajamise vältel suutnud koeri kogu aeg kuuldekaugusel hoida. Kuna kõigil pole siiski mitte üks ja seesama veri ning liha, siis on päris mõistlik arvata, et õrnad olevused tahavad puhata pärast kõike seda, mida nad täna teinud ja näinud. Unkas, puhasta allikas ara! Sinu isa ja mina aga teeme sel ajal nende õrnade peade jaoks kastanivõsu-dest varjualuse ja rohust ning lehtedest aseme.»

Jutuajamine lakkas, sest kütt ja ta kaaslased hakkasid usinalt tegema ettevalmistusi, et need, kelle teejuhiks nad olid, võiksid mugavamalt puhata ja oleksid

'Albany — Ameerika Ühendriikide üks vanemaid linnu; rajatud hollandlaste poolt 1623. a.
[2] Patroon — eriliste õigustega endine suurmaaomanik New Yorgi osariigis.

kaitstud. Allikas, mis palju aastaid tagasi oli mõjustanud pärismaalasi seda kohta nende ajutiseks kindlustuseks valima, oli varsti lehtedest puhtaks tehtud ja tema sängist purskas kristallpuhas juga, ujutades haljendava künka üle värske veega. Seejärel kaeti hoone üks nurk .pealt okstega, et kaitstä allolijaid.siinses ilmastikus tavalise ohtra kaste eest; selle varjualuse alla valmistati sületäitest aromaatseist okstest, ning kuivanud lehtedest ase, kus õeksed võiksid puhata.

Sel ajal, kui hoolsad metsaelanikyd olid sellega tegevuses, võtsid Cora ja Alice kehakinnitust, tehes seda rohkem kohustusest kui näljast. Seejärel heitsid nad pikali oma lõhnavale asemele ning, hoolimata mälestustest ja halbadest aimdustest, vajusid kõhe sügavasse, unustust toovasse unne. Duncan oli kavatsehud öö nende, lähedal, varemete ääres valvates mööda saata, kuid skaut märkas tema kavatsust: heites ise parajasti rohule pikali, osutas ta Tšingatšgükile ning lausus:

«Valgete meeste silmalaod on liiga rasked ja nende nägemine liiga tönts, et seesuguse valvamisega toime tulla! Mohikaan on meie tunnimeheks, seepärast heitkem parem magama.»

«Möödunud ööl osutusin ma oma postil unekotiks,» vastas Heyward, «ja seepärast on» mul puhkamiseks vähem vajadust kui teil, sest te tegite sõjamehe kutsele rohkem au. Las kõik puhkavad, mina aga pean valvet.»

«Kui me lamaksime keset kuuekümnenda rügemendi valgeid telke ja meie vastas oleks selline vaenlane nagu prantslane, ei oskaks ma paremat valvurit tahtagi,» vastas skaut, «kuid pimeduses,, keset metsikut kõnnumaad, vaevate te asjata oma tähelepanu ja valvsust. Seepärast tehke nagu Unkas ja minagi — magage ja olge rahulik.»

Heyward märkas, et sel ajal, kui nemad juttu ajasid, oli noorem indiaanlane tõepoolest künka nõlvale pikali heitnud ja kavatses puhkamiseks jäänud aega nähtavasti täielikult ära käsutada; tema eeskujule õli järgnenud ka David, kelle keel oli sõna tõsises mõttes «kurku kinni jäänud», sest haavast tekkinud palavik oli vaevarikka rännaku järel veelgi tõusnud. Tahtmata käsutut vaidlust pikendada tegi noormees näo, nagu võtaks ta

teise soovi kuulda, toetas selja vastu palkmaja seina ja jäi niiviisi pooleldi lebavasse asendisse, olles mõttes siiski kindlalt otsustanud silmal mitte lasta enne kinni vajuda, kui ta pole oma kalli varanduse Munro enda kätte üle andnud. Uskudes, et ta oli noore ohvitseri tõrksusest jagu saanud, jäi Haukasilm peagi magama ja kogu seda mahajäetud paika täitis nüüd niisama sügav vaikus, nagu see üksinduski, milles nad olid ta leidnud.

Duncanil õnnestus tükk aega end ärkvel hoida ja ta pani tähele iga metsast kostvat krabinat. Ta nägemine muutus veelgi teravamaks, kui õhtuvarjud nende puhkekoha oma hõlma mähkisid, ja isegi parast seda, kui tähed olid hakanud ülal pea kohal vilkuma, võis ta veel eraldada kaaslaste rohul

lebavaid kogusid ja Tšingatšguki kuju, kes istus sirgelt ja liikumatult nagu puud, mis neid müürina ümbritsesid. Ta kuulis koguni õdede tasast hingamist, kes lamasid temast mõne jala kaugusel. Tuul ei saanud ainsatki lehte liigutada, ilrna et tema kõrv poleks seda kuulnud. Kuid viimaks hak-kas öösorri kaeblik hüüd siiski öökulli huikamisega ühte sulama; noormehe unised silmad otsisid korra säravaid tähti ja ta uskus, et näeb neid läbi kinnivaju-nud laugude; lühikestel ärkveloleku hetkedel pidas ta põõsast ekslikult oma kaasvalvuriks, lõpuks vajus ta pea õlale, õlg omakorda otsis tuge maapinnalt; kogu tema keha nõtkus ja lõtvus ning noormees vajus sügavasse unne ...

Väsinud Duncan ise ei saanud kunagi teada, kui kaua ta sellises.teadvusetus olukorras lamas, kuni teda viimaks äratas kerge puudutus õlast. Nii nõrk, kui see märguanne ka polnud, noormees virgus ja kargas jalule, meenutades segaselt kohustust, mille ta ise oli öö tulekul eeda peale võtnud.

«Kes tuleb?» päris Duncan, mõõka kobades. «Räägi! Sõber või vaenlane?»

«Sõber,» vastas Tšingatšguki tasane hääl. Vana mohikaanlane näitas üles kuule, mis heitis puude vahelt mahedat valgust otse nende laagripaigale: «Kuu tuleb ja valge mehe fort kaugel, kaugel eemal,» lisas ta oma kohmakas inglise keeles. «On aeg liikuma

hakata, kui uni veel prantslase mõlemad silmad kinni iab!»

«Sul on õigus! Aja oma sõbrad üles ja pane hobused sadulasse, mina aga valmistan oma kaaslased rannaks ette.»

«Me oleme ärkvel, Duncan,» lausus.Alice'i pehme, hõbeselge hääl hoonest, «ja pärast niisugust kosutavat und valmis sõitma, kuid teie olite terve öö meie pärast valvel ja pealegi nägite selle pika päeva jooksul nii palju vaeva.»

«Ütelge parem, et ma oleksin valvanud, kuid et mu äraandlikud silmad reetsid mind. Juba kaksfkorda olen ma näidanud, et ma ei vääri seda usaldust, rnida mulle osutatakse.»

«Noh, Duncan, ärge salake,» katkestas Alice teda naerdes, tulles kogu oma armsas ja nooruslikus ilus hoone varjust välja kuupaistele. «Ma tean, et olete hoolimatu inimene, kuid ainult — -iseenda vastu; teiste pärast olete te aga liigagi valvas. Kas me ei võiks siin veidi kauem viibida, et te saaksite natuke puhata? Cora ja mina peaksime kõige suurema heameelega valvet, kui teie ja kõik need vahvad mehed väikese uinaku teeksid.»

«Kui vaid häbi saaks mind loidusest terveks arstida, ei paneks ma enam kunagi silmi kinni,» vastas noormees kohmetult. «Kahjuks on ju liigagi tõsi, et pärast seda, kui teid oma hoolimatusega Hädaohtu saatsin, ei vääri ma isegi seda au, et teie aset valvata, nagu see sõdurile kohane.»

«Mitte keegi peale Duncani enda ei tohi teda sääraseses nõrkuses süüdistada!» vastas usaldav Alice. «Minge ometi ja heitke magama! Uskuge mind, kuigi me oleme vaid nõrgad tütarlapsed, tuleme me valvamisega siiski toime.»

Tšingatšguki hüüatus päästis noormehe edasisest piinlikust vestlusest.

Ta märkas ka, kuidas Unkas pingsa tähelepanuga kuulatas.

«Mohikaanlased kuulevad vaenlast lähenemas!» sosistas Haukasilm, kes oli nüüd juba nagu kõik tei-

sedki üles ärganud ja ärevalt ümbrust silmitses. «Nad haistavad õhus mingit hädaohtu!»

«Tule jumal appi!» hüüdis Heyward. «Kas pole meil juba küllalt verevalamist olnud!»

Kuid sellest hoolimata haaras ta siiski oma püssi ja astus ettepoole, et heaks teha oma endist lohakust ning anda vabatahtlikult oma elu nende kaitseks, kelle eest ta hoolitses.

«Kindlasti on see mõni metsloom, kes toidu otsingul ümber luusib,» lausus ta sosinal, niipea-kui nõrgad ja ilmselt kauged hääled, mis mohikaanlasi olid ehmatanud, tema kõrvu ulatusid.

«Tsss!» vastas tähelepanelikult kuulatav skaut. «See pole loom vaid inimene. Isegi mina võin praegu tema jala astumist eraldada, nii tundetud, kui mu meeled ka pole indiaanlaste omadega võrreldes. Paistab, et see plehkupannud huroon on kokku juhtunud mõne Montcalmi.eelsalgaga ja nüüd on nad sattunud meie jälgedele. Ka mulle pole meeltmööda selles paigas veel kord inimese verd valada,» lisas ta, mureliku ilmega varjendi ähmaseid piirjooni silmitsedes. «Aga tulgu mis tuleb! Unkas, vii hobused varjendisse ja ka teie, sobrad, minge sinnasamasse varju! Nii vanad ja viletsad kui need seinad ka pole, pakuvad nad ikkagi mingit kaitset!»

Tema korraldus täideti silmapilkselt. Mohikaanlased talutasid narragansetid varemete vahele, kuhu äärmises vaikuses siirdus ka kogu ülejäänud seltskond.

Lähenevad sammud kostsid nüüd juba liiga selgesti — polnud enam mingit kahtlust, et need olid inimesed.

Varsti segunes sammude kajaga ka indiaanikeelseid hõikeid. Kütt kinnitas Heywardile sosinal, et see oli huroonide keel.

Kui metslased sinnapaika jõudsid, kust hobused olid: varjendit ümbritsevasse tihnikusse keeranud, sattusid nad ilmselt kimbatusse, sest nüüd olid nad kaotanud jäljed, mis olid neid senini tagaajamisel abistanud.

Häälte järgi otsustades võis arvata, et sinna oli kogunenud vähemalt kakskümmend meest, kes nüüd lärmitsedes arvamisi ja nõuandeid vahetasid.

«Paistab, et need kelmid teavad vägagi hästi, et meid nii vähe on,» sosistas Haukasilm, kes Heywardi kõrval seisis ja läbi palkidevahelise prao välja piilus, «muidu nad juba ei lubaks endale

sellist lõbu naiste kombel räusata. Te vaid kuulake neid madusid! Näib, nagu oleks neil igaühel kaks keelt ja vaid üksainus jalg!»

Kuigi Duncan oli lahingus vahva ja mõnikord isegi otse metsik, ei suutnud ta sel piinava ootuse hetkel skaudi külmaverelisele ja tabavale märkusele ainsatki sõna vastuseks öelda. Ta haaras vaid püssi kõvemini pihku ja suunas pilgu kitsasse pilusse, üha suureneva ärevusega üksisilmi kuupaistest lagendikku silmitsedes. Nüüd kuuldus kellegi jämedat häält. Tol mehel näis võimu olevat, sest vaikus, mis tema rääkimise ajal valitses, kõneles lugupidamisest, millega tema korraldused või õigemini nõuanded vastu võeti. Siis kuuldus lehtede sahinat ja kuivade okste praksumist — oli ilmne, et metslased läksid laiali kadunud jälgi otsima. Kuu ujutas väikese lagendiku üle maheda säraga, kuid jälitatute õnneks polnud see küllalt tugev, et tungida läbi tiheda metsavõlvi, kus kõik oli hämarusse ja petlikesse varjudesse mähkunud. Metslaste otsingud osutusid viljatuks, sest rändajad olid nii järsku rajalt kõrvale keeranud ja niivõrd lühikest teed mööda tihnikusse suundunud, et iga nende jalajälgki metsapimedusse kadus.

Ei võtnud siiski kaua aega, kui kärsituid metslasi juba põõsastes sahistamas kuuldi. Järk-järgult lähenesid nad noorele, väikest lagendikku ümbritsevale kas-tanitihnikule,

«Nad tulevad!» pomises Heyward, püüdes püssirauda läbi palkidevahelise prao torgata. «Kui nad lähemale tulevad, tulistame otsekohe!»

«Peitke oma püss,» vastas skaut. «Tulekivi plõksatus ja üheainsa väävlitera lõhn tooks need verejanulised lurjused trobikonnas meile kallale. Kui see on jumala tahtmine, et me oma skalpide pärast lahingusse peame astuma, siis usaldage nende meeste kogemusi, kes indiaanlaste kombeid tunnevad ja kes mitte just sageli plehku ei pane, kui sõjahüüd kajab.»

Duncan heitis äreva pilgu selja taha ja märkas, et värisevad õeksed hoone kaugemas nurgas kössitasid; mohikaanlased aga seisid varjus nagu kaks sirget posti ja olid nähtavasti meelsasti valmis võitlusse astuma, kui seda peaks tarvis olema. Kannatamatust ohjeldades silmitses noormees jälle lagendikku ning ootas vaikides, mis edasi saab. Samal hetkel lükati põõsad laiali ja nähtavale ilmus pikakasvuline relvastatud huroon. Hetkel, kui ta tumma palkmaja silmitses, valgustas kuu täielikult tema tõmmut nägu, reetes nii indiaanlase üllatust kui uudishimu. Ta huulilt pääses hüüatus. Siis sosistas ta midagi vaikselt ja otsekohe ilmus tema kõrvale ta kaaslane.

Tükk aega seisid need metsade lapsed kõrvuti, osutades lagunevale hoonele ja oma suguharu arusaamatus keeles midagi arutades. Siis hakkasid nad pikkamisi ja ettevaatlikult astudes lähenema, igal sammul peatudes, et hoonet uurida. Nad olid otsekui ehmunud hirved, kelles uudishimu peab ägedat võitlust ärkava kartusega lõksu langeda. Korraga sattus ühe puna-

naha jalg mingile künkale ja ta peatus, et uurida, mis asi see oli. Sel hetkel märkas Heyward, et Haukasilm tupest noa haaras ja püssitoru madalamale laskis vajuda. Ka noormees järgnes tema eeskujule ning valmistus võitluseks, mis näis nüüd olevat möödapääsmatu.

Metslased olid nüüd juba niivõrd lähedal, et kui hobused oleksid vähegi liigahtanud või kui keegi neist koguni oleks valjemini hinganudki kui muidu, oleks see otsekohe põgenikud paljastanud. Huroonid aga, taibates, mis küngas nende jalge all oli, näisid hetkeks otsekui unustavat oma vaenlased. Nad rääkisid omavahel ja nende hääled kostsid vaikselt ning pühalikult — näis, nagu oleks neid haaranud aukartus, mis oli lähedane hirmule. Seejärel tõmbusid nad ettevaatlikult tagasi, pilgud kogu aeg varemete külge naelutatud, justkui oodates surnute vaimude väljatulekut nende vaiksete varemete vahelt. Viimaks jõudsid nad lagendiku servale ja kadusid aeglaselt tihnikusse.

Haukasilm langetas püssipära ning tõmbas kergendatult hinge.

160

«Vaataks, tuleb välja, et nad apstavad surnuid, ja seekord päästsid need koolnud mitte üksnes nende endi naha, vaid võib-olla ka meie oma!»

Heyward silmitses hetke oma kaaslast, kuid pööras siis sõnagi lausumata pilgu jälle nende poole, kes teda praegusel hetkel kõige rohkem huvitasid. Ta kuulis, kuidas kaks hurooni põõsastest väljusid, ja peagi oli tal ka selge, et kõik tagaajajad nüüd nende kähe ümber olid kogunenud ning suuriura tähelepanuga mõlema jutustust kuulasid. Pärast mõni minut kestnud tõsist ja pühalikku kõnelust, mis oli hoopis midagi muud, kui see hirmus lärm, millega nad esialgu olid siia kogunenud, muutusid hääled nõrgemaks ja kauge-nesid ning kadusid lõpuks täielikult metsasügavusse.

Haukasilm ootas, kuni Tšingatšguk viipega kinnitas, et viimane hääl koos eemalduva metslastesalgaga oli kaugusse kadunud ja Heywardile märku andis hobused ette tuua ning õeksed sadulasse aidata. See tehtud, suundusid nad lagunenud värava kaudu välja ja hiilisid minema vastupidises'suunas sellele, kust nad olid siia tulnud, kusjuures õeksed, kui nad mahedast kuuvalgusest metsa sügavasse pimedusse kadusid, heitsid vargseid pilke lummale hauakünkale ning lagunevatele varemetele.

XIV PEATÜKK

Valvur: «Qui est la?»
Pucelle: «Paysans, pauvres gens de France[1].»
Kuningas Henry VI

Skaut asus jälle ette oma kõhale. Kuigi neid lahutas vaenlastest juba ohutu vahemaa, olid

tema sammud siiski ettevaatlikumad kui eelmisel rännakul: näis, et ümberkaudsed metsad olid talle täiesti tundmatud. Mitu korda peatus ta, et oma kaaslaste — mohikaani-

[1] «Kes seal on?» — «Vaesed mehed Prantsusmaalt.»

dega nõu pidada, kord üles kuule osutades, kord erilise hoolega puukoort uurides. Nende lühikeste peatuste ajal kuulatasid Heyward ja õeksed hädaohu tõttu kahekordselt teraste meeltega, kas nad mitte mingeid tunnusmärke ei avasta, mis vaenlaste lähedalolekust kõnelda võinuksid. Kuid näis, nagu olnuks kogu ääretu põlismets igavesse unne vajunud. Ei ainsatki häält, välja arvatud mingi oja kauge, vaeval.tkuuldav vulin. Linnud, loomad ja inimesed (kui viimaseid sel ääretul kõnnumaal üldse leidus) näisid kõik sügavasti magavat. Nii nõrk kui ojavulin ka polnud, päästis see siiski teejuhi küllaltki suurest kimbatusest, ja kohe hakkasid nad vaikselt sinnapoole rühkima.

Kui rändajad'olid väikese jõe kaldale jõudnud, tegi Haukasilm jälle peatuse. Ta võttis mokassiinid jalast ja palus ka Heywardit ning Gamutit sedasama teha. Siis astus skaut vette ja peaaegu tund aega rändasid nad mööda ojasängi edasi, ainsatki kardetavat jälge järele jätmata. Kuu,oli juba määratu suure tumeda pilverünka taha vajunud, mis ähvardavalt läänepoolse silmapiiri kohal rippus, kui rändurid madalast ja käänulisest ojast välja tulid, et ronida taas üles liivasele, metsaga käetud tasandikule. Skaut näis siin jälle nagu oma kodus olevat, sest nüüd liikus ta taas teed tundva inimese enesekindluse ja südidusega. Rada muutus varsti konarlikumaks ja rändajad võisid nüüd juba päris selgesti märgata, et neid kummastki küljest piirasid mäed ja et neil peagi tuleb ühte mäekurusse astuda. Äkki jäi Haukasilm seisma. Ta ootas, kuni kogu ülejäänud seltskond oli järele jõudnud ning hakkas siis rääkima, kuid niivõrd tasa ja ettevaatlikult, et see veelgi suurendas hääletus pimeduses lausutud sõnade pühalikkust.

«Kerge on kõnnumaa teeradu tundma õppida ja soolaloike ning ojasid üles leida,» ütles ta, «aga kes neist, kes seda kohta näinud, julgeks öelda, et nende tummade puude all ja nende viljatute mägede vahel võib peituda terve võimas armee?»

«Tähendab, me pole siis William Henryst enam kuigi kaugel?» lausus Heyward, huvitatult skaudile lähemale astudes.

«Sinna on veel pikk ja väsitav tee,» tuli vastuseks, «ja kõige suuremaid raskusi valmistab meile praegu küsimus, millal ja kust kohast forti pääseda. Näete,» ütles ta, puude vahelt paistvale väikesele veekogule näidates, mille vaiksel ja tasasel pinnal peegeldusid säravad

tähed, «see saal on «Veretiik». Ma viibin praegu pinnal, kus ma pole mitte üksnes palju rännanud, vaid kus ma olen ka päikesetõusust loojanguni vaenlasega võidelnud!»

«Ahaa! Tähendab, see sünge veeriba ongi siis nende vaprate meeste hauaks, kes selles võitluses langesid! Olen seda nime küll kuulnud, kuid veel kunagi pole ma selle kaldal viibinud!»-

«Jah, siin me võitlesime. Pidasime siin prantslastega kolm lahingut päeva jooksul!» jätkas Haukasilm ennemini omaenda mõttelõnga jälgides kui Duncani märkusele vastates. «Nad võtsid meid valusasti vastu, kui me välja marssisime, et neid edasitungil varitseda, ja kihutasid meid nagu tagaaetavaid hirvi läbi mäekuru Horicani kaldale. Siin, maharaiutud puude taga võtsime me end kokku ja astusime neile vastu Sir Williami juhtimisel — sellesama lahingu eest ta ülendatigi Sir Williamiks — ja tasusime neile kuhjaga hommikuse häbi eest! Sajad prantslased nägid sel päeval viimast korda päikest ja koguni nende juht Dieskau ise sattus meie kätte, niivõrd läbi tikitud ja purustatud kuulidest, et ta täiesti teenistuskõlbmatuna kodumaale tagasi saadeti.»

«See pidi vast lahing olema!» hüüdis Heyward nooruslikus vairriustustuhinas. «Kuuldus sellest jõudis varakult ka meie lõunaarmeesse.»

«Või veel! Kuid sellega see veel ei lõppenud. Major Effingham saatis mind Sir Williami enda käsul ümber prantslaste tiiva, et viia sõnumeid nende lüüasaamisest üle veotee Hudsoniäärsesse forti. Just siit veidi eemal, näete, seal, kus need puud mäenukal kõrguvad, sattusin ma kokku väesalgaga, kes meile alla appi tuli, ja ma juhatasin nad sinna, kus vaenlane parajasti; einet võttis, vaevalt aimates, et nende verine päevatöö veel lõppenud polnud.»

«Ja te üllatasite neid?»

«Jah, seda me tegime, kui vaid surm saab olla üllatuseks inimestele, kes mõtlevad üksnes oma söögiisu rahuldamisele! Andsime neile üsna vähe aega hingetõmbamiseks, sest hommikuses lahingus olid nad meid karmilt kohelnud, ja meie salgas oli vähe mehi, kel polnud nende käe läbi sõber või suguane langenud. Kui kõik oli möödas, heideti surnud (mõned teavad rääkida, et isegi surijaid) sellesse väikesesse tiiki. Need silmad siin on näinud, kuidas selle tiigi vesi verest punaseks värvus.»

«Jah, näib, et see tiik siin on langenud sõjamehele küllaltki rahulikuks puhkepaigaks! Tähendab, teie olete siis juba küllaltki kaua siin piiril teeninud?»

«Mina?!» hüüatas skaut, oma pikka kogu . uhkelt sirgu ajaMes. «Nende küngaste vahel on vähe kohti, kus minu püss pole raksunud, samuti pole kogu Horicani ja jõe vahel ainsatki ruutmiili, kus «hirvetapja» poleks mõne elusolevuse maha rabanud, olgu see siis vaenlane või

metsloom . . .

Mis puutub aga tollesse hauda seal all, siis sellega on teine lugu, kuigi see on rahulik kõht, nagu te mainisite. Laagris on mehi, kes räägivad ja arvavad, et inimest, kes oimugi ei liiguta, ei tohiks siiski maha matta, kui tal veel vähegi eluvaimu sees on; kuid kindel on, et tolle õhtupooliku ahmis polnud tohtritel enam mahti uurida, kes veel elas või kes juba surnud. Tss! Kas te ei märka, et keegi praegu tiigi kaldal kõnnib?»

«Võimatu, et selles õudses metsas peale meie veel mõni peavarjuta hulkur leidub.»

«Temataolised tunnevad vähe muret maja või peavarju pärast ja öine kaste ei suuda kunagi märjaks teha olendit, kes oma päevi vee all mööda saadab!» vastas skaut ning haaras kramplikult Heywardi õlast, otsekui tahaks ta valu tehes noorele sõjamehele tunda anda, et ääretu üleloomulik hirm oli võimust saanud mehe üle, keda harilikult polnud võimalik nii kergesti kõhutada.

«Helde taevas! Seal on ju mingi inimkogu ja ta tuleb üha lähemale. Relvade juurde, sõbrad, sest pole teada, kellega me oleme kokku sattunud!»

«Qui vive?:»[1] päris vali jäme hääl, mis kõlas selles üksildases ja pühalikus paigas otsekui hüüd teisest maailmast.

«Mis see tähendab?» sosistas skaut. «Ta ei räägi ju ei indiaani ega inglise keeles!»

«Qui vive?» kordas sama hääl, mille järel kostis kohe relvade tarin, ja kogu võttis ähvardava hoiaku.

«France,» [2] hüüdis Heyward, puude varjust välja tiigi kaldale astudes.

«D'ou venez-vous — ou allez-vous -d'aussi bonne heure?» [3] päris grenader. Keele ja aktsendi järgi otsustades oli ta pärit vanalt Prantsusmaalt.

«Je viens de la decouverte, et je vais me coucher.» [4]

«Etes-vous officier du roi?»[5]

«Sans doute, mon camarade; me prends-tu pour un provincial! Ja suis capitaine des chasseurs (Heyward oli õigesti taibanud, et teine on liinirügemendist) — j'ai ici, avec moi, les filles du commandant de la forti-fication. Aha! tu en as entendu parler! je les ai fait prisonnieres pres de 1'autre fort, et je les conduit au general.» [6]

«Ma foi! mesdames, j'en suis fache pour vous,» hüüdis noor sõdur, innuka viisakusega ja küllaltki galantselt kätt mütsi äärde lüües, «mais — fortune de guerre! Vous trouverez notre general un brave homme, et bien põli avec les dames.» [7]

«C'est le caractere des gens de guerre,» lausus Cora imetletava enesevalitsusega. «Adieu, mori ami; je vous souhaiterais un devoir pius agreable ä remplir.» [8]

[1] Kes seal on? (prantsuse k.)
[2] Prantsusmaa.
[3] Kust te tulete ja kuhu lähete nii varajasel tunnil?
[4] Tulen luurekäigult ja lähen magama. [6] Kas olete kuningavägede ohvitser?
[6] Aga muidugi, seltsimees; pead mind vist provintslaseks! Olen küttide kapten . .. Mul on kaasas kindluse komandandi tütred. Ahah! Oled kuulnud sellest? Võtsin nad vangi teise fordi lähedal ja viin nad kindrali juurde.
[7] Ausõna, mul on teist väga kahju, mu daamid … kuid mis teha, niisugune on juba kord sõjaseadus. Te näete, et meie kindral on vahva mees ja daamide vastu vägagi viisakas.
[8] See on ju sõjameeste viis ... Nägemiseni, mu sõber, soovin, et teil oleksid täita meeldivamad ülesanded.

Sõdur vastas neiu viisakusavaldusele sügava, alandliku kummardusega, ja kui Heyward oli lisanud «bonne nuit, mon camarade,» liikusid nad kõhklematult edasi. Tunnimehel polnud vähimatki aimu sellest, kui jultunud vaenlasega ta oli kokku puutunud. Ta jäi vaikse tiigi kaldale edasi-tagasi sammuma, ümisedes omaette laulusõnu, mida talle oli meenutanud kas siis naisterahvaste nägemine või mälestused ta oma kaugest ja kau-nist Prantsusmaast:

«Vive l'amour! Vive le vin!» [2] jne. jne.

«Missugune õnn, et te selle kelmi sõnadest aru saite,» sosistas skattt, kui .nad olid veidi kaugemale jõudnud. «Ma nägin Insekohe, et see oli üks neid tüütuid prantslasi, ja ta võib jumalat tänada, et see kõik nii läks, vastasel korral oleks ta kaasmaalaste kontide hulgas ka tema omadele ruumi leitud.»

Haukasilma juttu katkestas pikk, valuline ägin — see kostis väikesest veekogust ja näis otsekui oleks lahkunute vaimud tõepoolest vesihaua ümber hulkunud.

«See olend oli kindlasti lihast!» jätkas skaut. «Ükski vaim ei oska nii osavalt relvi käsitseda!»

«Jah, see oli tõesti elav inimene. Teadmata on vaid, kas see vaene poiss veel siia maailma kuulub,» vastas Heyward kähku ümber vaadates ja leides Tšingatšguki nende väikesest seltskonnast puudu olevat. Kostis veel üks ohe, seekord nõrgem kui eelmine, siis järgnes raske, tume plaksatus, justkui oleks midagi vette kukkunud, ja seejärel oli kõik jälle vaikne, nagu poleks õudse tiigi kaldail nende loomisest peale keegi rahu rikkunud. Sellal kui nad hetke seisatasid, teadmata mida teha, ilmus vana indiaanlane tihnikust ja ühines nendega; ühe käega riputas ta vöö külge õnnetu prantslase verest leemendava skalbi, teisega kinnitas tagasi noore sõduri verega määritud noa ja tomahoogi.

Seejärel asus ta taas oma tavalisele köhale salgas — veidi eemal teistest, näol rahulolev ilme nagu inimesel, kes usub, et ta on sooritanud heateo.

Skaut laskis püssipära maha vajuda ja, kätega toru

[1] Head ööd, seltsimees!
* Elagu armastus! Elagu vein!

najale nõjatudes, mõtiskks mõne hetke täielikus vaikuses. Viimaks raputas ta kurvalt pead ja pomises:

«Kui seda oleks teinud valgenahkne, oleks seda tulnud tooreks ja ebainimlikuks teoks nimetada, kuid indiaanlasel on juba kord niisugune kõmme ja ma arvan, et seda ei tohiks pahaks panna. Kahju siiski, et see juhtus tolle noore lõbusa poisiga Vanast Maailmast ja mitte mõne neetud mingoga!»

«Küllalt!» lausus Heyward: ta kartis, et mitte midagi aimavad õeksed võisid salga viivituse põhjust taibata. «Mis tehtud, see tehtud, ja kuigi olnuks parem, kui seda kõike poleks juhtunud, ei saa me siin enam midagi heaks teha. Meie aga, nagu näha, oleme ilmselt vaenlase vahipostide piirkonda sattunud. Missugusest suunast soovitate meil kinni pidada?»

«Jah,» vastas Haukasilm mõtteist ärgates. «Asi on tõesti nii nagu ütlesite — on juba liiga hilja, et selle üle veel mõtteid heietada! Nagu näha, on prantslased fordi tõepoolest ümber piiranud ja meil on palju tegemist, et neist kuidagi läbi lipsata.»

«... Ja vähe aega, et seda teha,» lisas Heyward, pilgu loojuvat kuud varjava pilverünka poole heites.

«... Ja vähe aega, et seda teha,» kordas skaut. «Võiksime seda teha kaht moodi.»

«Ütelge kiiresti — aeg ei oota!»

«Üks tee oleks — need õrnad olevused sadulast maha võtta ja nende ratsud tasandikule lahti lasta. Mohikaanlasi ette saates võiksime nende vahipostidest läbi murda ja jõuda forti kas või üle nende laipade.»

«Ei, ei, see ei lähe!» segas suuremeelne Heyward vahele. «Sõdur veel võiks niimoodi läbi tungida, kuid mitte kunagi koos säärase kaaskonnaga.»

«Sellistele õrnadele jalakestele oleks see tõepoolest liiga verine tee kahlata,» vastas skaut endiselt tõrksalt, «kuid ma arvasin, et mulle kui mehele on sünnis säärast ettepanekut teha. Me peame siis tuldud teed tagasi pöörama ja katsuma nende vahipostide ahelast välja pääseda. Siis keerame me järsku lääne poole ja läheme mägedesse, kus võin teid nõnda ära peita, et need põrgukoerad Montcalmi palgaliste karjast kõik jäljed kaotavad ega leia neid kuude jooksul.»

«Nii me teemegi,» vastas kannatamatu noormees, «ja pealegi otsekohe.»

Rohkem polnud enam vajadust midagi lisada. Haukasilm lausus ainult korralduse «minu

järel!» ning liikus sama teed tagasi, mida mööda nad praegusesse kriitilisse ja isegi hädaohtlikku 'olukorda .olid sattunud. Nende edasiliikumine toimus — nagu hiljutine jutuaja-minegi — ettevaatlikult ja käratult, sest keegi ei teadnud aimata, millal nad võisid mõnele vaenlase mööduvale patrullile või valvetõkkele sattuda. Kui nad taas vaikselt tiigist möödusid, heitsid Heyward ja skaut vargseid pilke selle õudsele pinnale. Asjatult otsisid nad kogu, keda nad olid alles piljuti näinud tiigi vaiksel kaldal aeglaselt ed,asi-tagasi sammumas. Ainult lainete tasane ja korrapärane loksumine kõneles sellest; et vesi polnud veel rahunenud, meenutades veretööd, mille tunnistajaks ta oli olnud.

Haukasilm muutis peagi suunda ja seadis sammud eemal paistvate mägede poole, mis moodustasid kitsa tasandiku läänepoolse piiri. Ta juhtis oma kaaslased Kiirel sammul kõrgete sakiliste mäetippude tihedasse varju. Teekond muutus vaevalisemaks, sest see viis üle kive täis külvatud ja kuristikest lõhestatud raja, mistõttu nende edasiliikumine oli võrdlemisi aeglane. Igast küljest piirasid neid koledad, mustad kaljud, tasudes mõningal määral rännaku liigse vaeva eest kindlusetundega, mida reisijad selles ümbruses tundsid. Lõpuks hakkas salkkond järsust ja konarlikust nõlvakust üles astuma. Sinna viis rada, mis lookles kummaliselt kaljude ja puude vahel, põigeldes esimeste eest ja leides toetust teistest. See näitas, et ta oli rajatud vilunud inimeste poolt, kes tundsid kõnnumaa liik-lemiskunsti. Orgude tasapinnalt järk-järgult kõrgemale tõustes hakkas algavale päevale harilikult eelnev sügav pimedu^ hajuma ja ümbritsevad esemed paistsid selgetes, eredates värvides, mis loodus neile andnud. Kui nad mäe viljatute nõlvade külge kfammerdu-vast kidurast metsast välja lamedale, sammaldunud kaljule jõudsid, mis selle mäe tipu moodustas, punetas koit juba üle roheliste männilatvade Horicani oru vastaskaldal asuval kõrgendikul.

Skaut käskis nüüd õestel sadulast maha tulla, võttis kurnatud loomadel päitsed peast ja sadulad seljast ning laskis nad lahti, jättes neile võimaluse põõsastes ja mäestiku kehvas rohukattes ise kasinat toitu hankida.

«Minge,» ütles ta, «ja otsige endale toitu, kus loodus seda teile annab ja olge valvel, et te neis mägedes näljaste huntide saagiks ei langeks.»

«Kas meil siis neid enam vaja ei lähegi?» päris Heyward.

«Vaadake oma silmaga ja otsustage ise!» vastas skaut, mäe idapoolsele servale suundudes. «Kui inimese südamesse niisama lihtne oleks vaadata kui siit Montcalmi laagrile, muutuksid silmakirjateenrid haruldaseks ja mingo kavalus kaotaks oma jõu.»

Jõudnud kuristiku servale, märkasid rändurid ainsa pilguga, kuivõrd õiged olid olnud skaudi sõnad, ja nad mõistsid, miks ta nad sellele mäetipule tõi.

Mägi, mille tipul nad praegu seisid, tõusis umbes tuhande jala kõrgusele maapinnast ja kujutaar

endast kõrget koonust, ühte väljaulatuvat haru sellest mäeahelikust, mis miilide kaupa mööda Horicani läänekallast lookles, kuni teisel pool järve asuvate sõsar-kõrgustikkudega ühines ja kaugele Kanada piiridesse ulatus. Kogu järve lõunakallas lebas praegu reisiseltskonna jalge ees otsekui peopesal.

Otse järve kaldal, rohkem selle lääne- kui idapoolses küljes, paistsid William Henry pikad mullast kaitsevallid ja madalad ehitused. Kaks etteulatuvat bastioni näisid olevat otse vette rajatud: laine uhas nende alusmüüre, kuna aga sügav kraav ja suur raba kindlust teistest külgedest ja nurkadest kaitsesid. Mets kindlustuse ümber oli maha raiutud, kõik muu osa vaatepildist aga oli käetud loomuliku rohelise rüüga, välja arvatud need alad, kus pilku paitas selge vesi või kus alasti kaljud olid oma mustad, paljad pead mäeahelike laineliste piirjoonte tagant välja sirutanud. Kindlustuse ees võis näha sinna-tänna paigutatud vahiposte, kes väsimatult oma arvukat vaenlast valvasid. Tema kaitsevallide taga aga märkasid rändurid tukkuvaid, öisest valvamisest väsinud sõdureid. Kagu pool, otse fordi vahetus läheduses asetses kaevikutega ümbritsetud laager. See

paiknes ühel kaljusel kõrgendikul, mis oleks pigem kindluse enda jaoks sobinud. Haukasilm näitas oma kaaslastele rügementi, kes alles hiljuti oli koos nendega Hudsonilt lahkunud. Veidi kaugemal lõunas kerkis metsast arvukaid tumedaid suitsujugasid. Skaut näitas neid Heywardile kui ilmset tõendit, et selles suunas peavad paiknema suuremaarvulised vaenlase jõud.

Kuid noort sõjameest köitis rohkem vaatepilt järve läänekaldal. Maaribal, mis näis liialt kitsas olevat niivõrd suure sõjaväe mahutamiseks, kuid mis tegelikult ulatus Horicani kaldalt mitmesaja jardi kaugusele mäe jalamini, oli näha laagriplats valgete telkide ja sõjamasinatega ligi kümne tuhande mehe jaoks. Patareid olid juba üles seatud, ja just sel hatkel, kui rändurid seal ülal erinevate tunnetega se^fe pilti silmitsesid, kostis alt orust suurtükipauk ning kandus kõuemürinal mööda idapoolseid mägesid edasi.

«Hommikune elevus on neid seal all alles asja vallanud,» lausus rahulik ning mõtlik skaut. «Valvurid kavatsevad neid kahurimüringa äratada. Oleme mõni tund hiljaks jäänud: Montcalm on metsad neid neetud irokeese juba täis tuupinud!»

«Kindlus on tõesti sisse piiratud,» vastas Duncan, «ent kas pole siiski mingit võimalust sinna pääseda? Palju meeldivam on kindluses vangi langeda, kui uuesti nende hulkuvate indiaanlaste kätte sattuda.»

«Vaadake!» hüüdis skaut, Cora tähelepanu ebateadlikult fordi tollesse ossa suunates, kus asus neiu isa korter. «Vaadake, kuidas see mürsk komandandi maja seinast kivid laiali virutas! Ei, tõepoolest, need prantslased lõhuvad tolle hoone kiiremini, kui see üles ehitati, ehkki see on küllaltki tugev, paksude seintega ehitus.»

«Heyward, mul on nii valus näha, et mu isa on hädaohus ja et ma ei saa seda ohtu koos temaga jagada,» lausus kohkumatu, kuid murelik tütar. «Lähme Montcalmi juurde ja palume, et ta meid laagrisse laseks. Ta ei julge ometi lapse palvet rahuldamata jätta!»

«Vaevalt leiate te prantslase telgi, ilma et teil skalpi enne üle pea ei tõmmata!» vastas skaut järsult. «Oleks

mul vaid üksainuski paat neist tuhandeist, mis tühjalt seal kaldal lebavad, võiksime seda teha. Ahaa! Varsti on tulistamisel lõpp, sest vaadake, sealt tõuseb ju udu, mis muudab päeva ööks ja teeb indiaanlase noole ohtlikumaks valatud suurtükist. Kui teil vaid nüüd jõudu jätkuks ja nõus oleksite mulle järgnema, tahan ma läbi murda, sest ma igatsen sinna alla laagrisse kas või juba sellekski, et laiali paisata need mingo-koerad, keda ma näen tolle kasevõsa servas varitsemas.»

«Kindlasti suudame!» vastas Cora kindlalt. «Niisuguse eesmärgi korral oleme me valmis igale ohule vastu astuma!»

Skaut pöördus neiu poole, näol ausa ja südamliku heakskiidu naeratus:

«Ma sooviksin, et mul oleks tuhat tugevate lihaste ja tervete silmadega poissi, kes surma niisama vähe kardaksid kui teie! Siis ei läheks nädalatki, kui need vadistavad prantslased jälle oma urkasse tagasi oleksid kihutatud. Aga läki nüüd!» lisas ta ülejäänud seltskonna poole pöördudes. «Udu laskub nõnda kiiresti, et me võime temaga jusit ühel ajal alla tasandikule jõuda ja teda varjuna käsutada. Pidage meeles: kui minuga peaks midagi juhtuma, hoiduge kogu aeg nii, et tuul puhuks vastu teie vasakut põske või, mis veel parem, järgnege mohikaanidele,— need haistavad teefl, olgu see siis päeval või öösel.»

Siis viipas ta teistele käega, et need talle järgneksid, ja laskus itäiel sammul, kuid ettevaatlikult järsust nõlvast alla. Heyward abistas õekseid ja mõne minuti pärast olid nad kaugel all mäejalamil, kust nad enne olid suure vaevaga üles roninud.

Suund, mille Haukasilm oli valinud, viis rändurid peagi tasandikule fordi lääneväravate taga. Tänu maapinna iseloomule, mis kergendas nende liikumist, ja oma agarusele, olid nad jõudnud ette uduvallist, mis rullus raskelt mööda järve allapoole; tuli oodata, kuni udu-sagarad olid vaenlase laagri oma hõlma mähkinud. Mohikaanlased käsutasid seda viivitust, et metsast välja hiilida ja ümbrusest ülevaadet saada. Vähe maad tagapool järgnes neile skaut, kavatsedes indiaanlaste

teadaandeid kohe ära kasutada ja nende praegusest asukohast vähestki ettekujutust saada.

Mõne silmapilgu pärast tuli ta tagasi, nägu pahameelest punane.

«Kaval prantslane on siia, otse meie teele, valveposti välja pannud,» teatas ta. «Siin on punanahku ja valgeid ja sellises udus võime me sama hästi otse nende keskele sattuda kui neist mööda pääseda!»

«Kas me ei saaks siis ringi minna, et ohtu vältida ja jälle tee peale tagasi tulla, kui see möödas?» küsis Heyward.

«Kas see, kes udus kord juba oma suunast kõrvale kaldunud, oskab veel öelda, kus või millal jälle oma teele tagasi keeraita? Horicani udu pole rahupiibu suit-surõngad või moskiitode vastu tehtud tulelõkke köhal haihtuv vine.»

Ta ei jõudnud veel juttu lõpetada, kui kuuldus raksatus ja kahurikuul tihnikusse tungis, noort puutüve tabas ning, suure osa oma jõust kaotades, maha langes. Kohe ilmusid ka indiaanlased otsekui hirmsa saadiku vilkad abilised, ja Unkas hakkas delavaari keeles midagi tõsiselt jutustama, seejuures ise elavalt žestikuleerides.

«See võib ka nii olla, poiss,» pomises skaut, kui noor indiaanlane oli lõpetanud, «sest surmahaigusi tohter-datakse teisiti kui hambavalu. Tulge siis, udu tiheneb!»

«Pidage,» hüüdis Heyward. «Kõigepealt seletage, mida te kavatsete.»

«Seda pole raske teha ja meil on vähe lootusi eduks, kuid siiski on see parem kui mitte midagi. See mürsk, mida te praegu näete,» lisas skaut kahjutut raudkuuli jalaga lüües, «on teel fordist siia maad kündnud ja kui kõik teised märgid meile midagi ei ütle, otsime me üles selle vao. Mitte ühtki sõna enam, vaid järgnege muUe, või muidu haihtub udu juba siis, kui oleme just poolel teel, ja jätab meid märklauaks mõle- . male armeele.»

Märgates, et oli saabunud tõepoolest kriitiline hetk, mil teod olid sõnadest vajalikumad, asus Heyward õdede vahele ja vedas neid kiiresti edasi, laskmata silmist teejuhi ähmast kuju. Peagi selgus, et Haukasilm

polnud udu tihedust sugugi mitte ülehinnanud, sest nad polnud veel kahtkümmet jardigi edasi jõudnud, kui salkkonna liikmetel juba raskeks osutus üksteist udus eraldada.

Nad olid teinud väikese käänaku vasakule ja pöördusid jälle hüvakule. Heywardi arvates olid nad juba poolel teel sõbraliku kindlustuseni, kui korraga ta kõrvu kajas raevukas hüüe:

«Qui va la?» '

«Edasi!» sosistas skaut, veel kord vasakule keerates.

«Edasi!» sosistas Heyward omakorda, kui umbes (tosin ähvardavat häält sama küsimust kordas.

«C'est moi,»[2] hüüdis Duncan, oma hoolealuseid rohkem edasi vedades kui talutades.

«Bete! -Qui moi?» [3]

«Un ami de la France.»[4]

«Tu m'as plus l'air d'un ennemi de la France; arrete! õu pardieu je te ferai ami du diable. Non! Feu! camarades, feu!» [5]

Käsk täideti silmapilkselt ning udu lõhestas viiekümne musketi raksatus. Püssid olid õnneks halvasti välja sihitud ja kuulid läbistasid õhu veidi erinevas suunas kui see, mille põgenikud olid valinud, kuid siiski niivõrd lähedalt, et Davidi ja kähe neiu vilumatutele kõrvadele näis, nagu oleksid kuulid nende kuulmisorganitest vaid mõne tolli kauguselt mööda vihisenud. Tõusis uus kära ja nüüd oli juba enam kui selgesti kuulda käsk mitte üksnes uuesti tulistada vaid ka jälitada. Kui Heyward oli kuuldud sõnade mõtte lühidalt ära seletanud, jäi Haukasilm seisma ning teatas Kiire otsustusvõime ning kindlusega:

«Avame nende pihta tule. Nad usuvad, et see on väljatung ja tõmbuvad tagasi või hakkavad abijõude ootama.»

Plaan oli hästi kavatsetud, kuid õnnetuseks andis see

[1] Kes seal kõnnib? (prantsuse k.)

[2] See olen mina.

[3].Lollpea! Kes «mina»?

[4] Prantsusmaa sõber.

[5] Sa näid mulle rohkem Prantsusmaa vaenlasena. Seisa, või, jumala pärast, ma teen sust kuradi sõbra! Ei? Tuld! Seltsimehed, tuld!

hoopis vastupidise tulemuse. Niipea, kui prantslased kuulsid laske, näis nagu oleks kogu tasandik järsku elama hakanud. Musketid paukusid nüüd kõikjal, nõnda kaugele kui tasandik ulatus — järve kaldailt kõige kaugema metsa piirini.

«Me kutsume kogu nende sõjaväe endi kaela ja põhjustame üldise tormijooksu!» hüüdis Duncan. «Juhtige meid edasi, mu sõber, teie enda ja meie elu nimel!»

Skaut näis olevat meeleldi valmis seda palvet täitma, kuid suure kiiruga ja asukoha muutmisega oli ta õige suuna kaotanud. Asjata keeras ta kord üht, kord teist põske tuule poole — kumbki pool tundus ühtmoodi jahe. Sel kahevaheloleku hetkel sattus Unkas suurtükikuuli vaole, miUe see oli naabruses asetseva sipelgapesa juures maasse kündnud.

«Eest ara!» lausus Haukasilm kummardudes, et näha, kust kandist kuul oli tulnud, ning hakkas seejärel otsekohe edasi liikuma.

Hüüded, vanded, üksteist kutsuvad hääled ja musketite paugud järgnesid'nüüd kõikjal lakkamatult üksteisele. Järsku sähvatas selle sündmuspaiga kõhal pimestav valgus, udu rullus

paksude sagaratena ülespoole, mitu suurtükki purskasid oma sisu üle tasandiku ja mäed paiskasid selle mürina kõrvulukustava kajana raskelt tagasi.

«See on fordist!» hüüdis Haukasilm, kannapealt ümber pöördudes. «Meie aga tormame, nagu puuga pähe löödud, metsa poole, otse makuasside nugade otsa!»

Sarnast hetkest, kui eksitus oli parandatud, püüdis salk kõigest jõust kaotatud aega tasa teha. Duncan loovutas Cora toetamise heameelega Unkasele, kes oma abi pakkus, ja Cora võttis meelsasti vastu noore mohikaani abi. Hoogusattunud ja vihaleaetud tagaajajad olid neil ilmselt kannul ja iga silmapilk ähvardas neid kui mitte just, hukkumine, siis vähemalt vangilangemine.

«Point de quartier aux coquins!»[1] karjus keegi agaram tagaajaja, kes näis vaenlase tegevust juhtivat.

«Pidage vastu ja olge valmis, mu vahvad poisid

[1] Ei vähimatki halastust neile, lurjustele! (prantsuse k.)

kuuekümnendast!» hüüdis äkki kellegi tugev hääl käskivalt nende pea kohal. «Oodake, kuni vaenlast näete, tulistage siis madalalt ning pühkige vall neist puhtaks!»

«Isa! Isa!» karjus läbitungiv naisehääl udust. «See olen mina! Alice! Sinu oma Elsie! Oh, ärge tulistage! Päästa oma tütred!»

«Pidage!» müristas seesama käskiv hääl ahastavalt, ulatudes koguni metsani, kust see pühaliku kajana tagasi veeres. «See on tema! Jumal on mu lapsed mulle tagasi andnud! Lükake väravad lahti! Lahingusse, kuuekümnenda poisid, lahingusse! Ärge pange sõrme päästikule või muidu tapate te mu tallekesed! Ajage tääkidega minema need prantsuse koerad!»

Kuulnud roostetanud hingede kriginat, sööstis Duncan hääle peale edasi ja nägi pikka rivi tumepunases mundris sõjamehi, kes kiiresti eesvalli poole jooksid. Noormees tundis neis ära oma isikliku pataljoni, tormas nende etteotsa ja kihutas jälitajad kindlustuse eest .. minema, nii et neist jälgegi järele ei jäänud.

Mõne silmapilgu seisid Cora ja Alice sellest ootamatust üksijätmisest uimastena ja värisedes, aga veel enne kui nad said mahti suud lahti teha või isegi midagi mõelda, tormas udupilvest välja hiiglaslikku kasvu, ohvitser, kelle juuksesalgud olid aastatest ja teenistusest valgeks pleekinud, kuid kelle sõjaväelist suursugusust aeg oli suutnud ainult leevendada, mitte häbistada. Ta tõmbas mõlemad neiud oma rinnale, kuna suured, kuumad pisarad üle mehe kahvatute, kortsus põskede veeresid.

«Issand, ma tänan sind selle eest!» hüüdis vanamees oma iseäraliku šoti aktsendiga. «Tulgu nüüd missugune hädaoht tahes, sinu sulane on valmis!»

XV PEATÜKK

Nüüd läki kuulma, mida saatkond toob,

siis tean, .mis räägin asjast enne veel,

kui prantslane saab sellest juttu teha.

Kuningas Henry V

Paar järgmist päeva möödus kõigi nende hädade, kära ja ohtude tähe- all, mis piiramisega ikka kaasas käivad. Prantslased ründasid sääraste jõududega, millele Munrol polnud võimalik edukalt vastu astuda? Näis, et Webb, kelle armee tegevusetult Hudsoni kaldail tukkus, oli täielikult, unustanud, millises hädas tema vennad viibisid. Montcalrn oli veoteeäärsed metsad indiaanlasi täis toppinud; nende kisa ja karjed panid kogu Briti

177

laagri kajama, täites südanttarretava hirmuga inimhingi, kes juba niigi kaldusid hädaohtu suurendama.

Piiratutega oli siiski teine lugu. Innustatuna oma juhtide sõnadest ja eeskujust, leidsid nad endas taas julgust ja kaitsesid oma ammust kuulsust agarusega, mis leidis väärikat hindamist nende karmi komandöri poolt. Kuigi Montcalm oli tuntud oma osavuse poolest, piisas talle nähtavasti vaevast, mida nõudis rännak läbi kõnnumaa, et vaenlasega kohtuda, ega hoolinud naabruses asuvate mägede vallutamisest, kus ta oleks võinud piiratud karistamatult hävitada. Säärast põlgust kõrgendike vastu või õigemini kartust nende otsa ronimisega,vaeva näha, võiks nimetada tolle aja sõjapidamise tavaliseks nõrkuseks. See tulenes võitlusviiside lihtsusest, mida tarvitati taplusis indiaanlastega, kus kindlused olid võitluse iseloomu ja metsade tiheduse tõttu haruldased ja kus suurtükiväel polnud peaaegu -mingit tähtsust. See hoolimatus pärandus edasi ka iseseisvussõjale, ja see läks Ühendriikidele maksma tähtsa Ticonderago kindluse kaotuse, mis avas Burgoyne'i[2] armeele tee maa tolleaegsesse.südamesse.

Huvireisija, põdeja või loodusenautija, kes teadmiste, tervise või naudingute jahil oma neljahobusetõllas praegu läbi nende tegevuspaikade kihutab, mida me oleme kirjeldada püüdnud, või kes kunstlikke veekogusid kasutades visalt oma eesmärgi poole sõuab, ei või muidugi loota, et ta esivanemad neid kõrgendikke kord sama hõlpsasti läbisid või sama kergelt neist voogudest jagu said nagu tema praegu. Üheainsa raske-suurtüki kohaletoimetamist peeti siis sageli samaväärseks lahingus saavutatud võiduga. Oli muidugi õnn, kui rännakuraskused nii suured polnud, et selle tagajärjel laskemoon liiga kaugele maha ei jäänud, vasta-, sel korral oleks need. väärtuslikud relvad vaid lihtsail; kasutuiks, kohmakaiks rauakamakaiks muutunud.

Säärane olukord oli muidugi rängaks koormaks kindlameelsele šotlasele, kes praegu William Henry forti

[1] T i c o n d e r a g o — kindlus Ühendriikide iseseisvussõjas. [2] B u r g o y n e — inglise kindral, väekoondise ülem iseseisvussõjas.

kaitses. Olgugi, et ta vastane ei hoolinud kõrgendikest, oli ta patareid taibukalt tasandikule paigutanud ning käsutas neid jõuliselt ja osavalt. Säärase rünnaku eest kaitses piiratuid vaid puudulikult ja rutuga ettevalmistatud kõnnumaa kindlus. Need laiad veeribad aga, mis Kanadasse ulatusid, ei pakkunud fordi muldvallidele mingit kaitset, vaid avasid õnnelikumas olukorras olevale vaenlasele tee kindluse juurde.

Oli viienda piiramispäeva õhtupoolik. Duncanile oli see.neljas teenistuspäev kindluses. Kuna parajasti käisid läbirääkimised, mille algust oli asja trummipõrinal kuulutatud, käsutas major Heyward juhust ja siirdus veeäärse bastioni muldvallile, et järvelt-puhuvat jahedat tuuleõhku hingata ja ülevaadet saada piirajate edusammudest. Ta oli üksi, kui mitte arvestada muld-vallil edasi-tagasi sammuvat üksikut tunnimeest, kuna ka suurtükiväelased olid kiirustanud maitsma pingutavate kohustuste täitmisel tekkinud ajutist vaheaega. Oli mõnusalt rahulik, õhtupoolik; läbipaistvalt vetepin-nalt puhus värske paitav tuulehingus. Näis, nagu oleks suurtükimüra ja kuulide vihina lõppemisega looduski püüdnud seda vaikusehetke käsutada, et endale kõige armsamat ja kütkestavamat kuju võtta. Mäed olid rohelised, värsked ja armsad, mida leevendas veelgi mahedam valgus ja pehmed varjud, kui mägede ja päikese vahel heljusid kerged pilved. Horicani süles puhkasid arvukad saared, mõned neist madalate ja vajunutena, justkui oleksid nad vee sisse tunginud, teised näisid väikeste roheliste sametist küngastena järve kõhal rippuvat. Saarte vahel aerutasid rahulikult prantslasist kalamehed, kukudes oma saagijahil vaikselt läbipaistval veepinnal.

See oli ühteaegu hingestatud ja vaikne vaatepilt. Kõik see, mis kuulus looduse juurde, oli armas ja lihtsalt suurepärane. Kõik muu aga, mis olenes inimese tujudest ja tegudest, oli sellega täielikus kooskõlas.

Kaks lumivalget lippu oli välja pandud: üks — fordi etteulatuvale nurgale, teine — piirajate ettenihutatud patareile. Need olid vaherahu embleemid, mis tegid lõpu mitte üksnes sõjategevusele, vaid mis näisid lõpetavat ka vaenu vastaste vahel. Nende taga voogasid

rasketes siidvoltides Inglismaa ja Prantsusmaa võitluslipud.

Sadakond noort, lõbusat ja muretut prantslast tegeles kalapüügiga; otse ohtlikus läheduses fordi süngele, praegu veel vaikivale kahurile, tõmbasid nad võrku munakividega kaetud kaldale, kusjuures idapoolsed mäed kajasid vastu valjudest hüüetest ja lõbusast kärast, mis nende tegevust saatsid. Mõned suplesid innukalt vees, et nautida järve mõnusid, teised alustasid nende rahvusele omase rahutu uudishimuga vaevarikast teekonda naabruses asuvatele kõrgustikkudele. Prantslastest tunnimehed jälgisid piiratuid, piiratavad omakorda aga vaatlesid oma vastaste meelelahutusi ja askeldusi. Siin-seal alustasid sõdurid mõnes valvetõkkes isegi laulu, või kogunesid kokku tantsuks, mis meelitas tõmmud metslased laaneurkaist tummas imestuses lõbutsejate ümber. Lühidalt, kõik sarnanes rohkem pidupäevaga kui verise ja vihase võitluse ohtudelt ning raskustelt näpistatud puhketundidega.

Duncan oli mõnda aega mõtlikult silmitsenud enda ees avanevat vaatepilti, kui korraga tema tähelepanu äratasid lähenevad sammud, ja ta pilk suundus välja-tungivärava ees olevale eesvallile, millest on varem juba juttu olnud. Ta sammus bastioni nurgale ja märkas skauti, kes tuli kindluse poole prantsuse ohvitseri valve all. Haukasilma näol oli kurnatud, murest murtud ilme ja kogu tema olekust õhkus masendust, nagu tunneks ta end äärmiselt alandatuna, et oli vaenlaste võimusesse langenud. Tema armsat relva polnud enam ja isegi käed olid tal hirvenahast rihmadega selja taha kinni seotud. Viimasel ajal oli sageli juhtunud, et parlamentääride julgeolekuks valged lipud heisati, nii et kui Heyward sellele rühmale esialgu ükskõikse pilgu heitis, lootis ta jälle mõnda vaenlase ohvitseri näha, kes säärase tavalise ülesandega välja oli tulnud. Kui ta aga tundis ära oma sõbra pikakasvulise kogu ja tema rõhutud, kuid siiski julged näojooned, jahmatas ta üllatusest ja keeras bastionilt alla kindluse sisemusse.

Siis aga köitsid tema tähelepanu tuttavad hääled, mis sundisid teda unustama oma esialgset eesmärki.

Muldvalli sisenurga juures sattus ta vastamisi õestega, kes nagu temagi olid tulnud rinnatisele jalutama, et värsket õhku hingata ning kestva paigaloleku peale veidi meelt lahutada. Pärast seda rasket hetke, mil ta oli neiud üksi lagendikule jätnud ja seda üksnes selleks, et neid päästa, polnud ta neid enam näinud. Viimast korda nägi ta neid murest murtuna ja väsimusest kurnatuna, kuid nüüd nägi ta neid jälle värsketena ning punapõsksetena, kuigi kartlikkuse ja mure jäljed polnud veel kadunud nende palgeilt. Polnud midagi imestada, et noormehel kadus nüüd hetkeks peast kõik muu ja ta otse janunes soovist nendega vestelda. Kuid elava ja noorusliku AHce'i hääl jõudis tast siiski ette.

«Ahaa, või seal siis ongi too petis, see truudusetu rüütel., kes oma daamid otse turniiritandrile maha jättis võitluse lõppu ära ootama!» hüüdis neiu pahameelt teeseldes, kusjuures tema säravad

silmad ja väljasirutatud käed siiski 'teist keelt kõnelesid. «Päevi ... ah mis ma räägin ... terve igaviku oleme me oodanud, mil te tuleksite, meie ette põlvili laskuksite ja halastust ning andestust anuksite oma argpüksliku minemahii-limise ... ma ütleksin koguni ... pakkujooksmise eest, sest te põgenesite tõesti niivõrd kiiresti, et isegi haavatud hirv ei saanud teie vastu, nagu meie väärikas sõber armastab ütelda!»

«Te muidugi mõistate, et Alice tahab nende sõnadega teile meie tänu ja õnnistust avaldada,» lisas tõsisem ja tagasihoidlikum Cora. «Me olime tõestt veidi imestunud, et te nüüd nii kangekaelselt hoidute paigast, kus teid ootab mitte üksnes tütarde tänulikkus, vaid ka isa tunnustus.»

«Teie isa võiks tunnistada, et kuigi ma olin teist eemal, ei unustanud ma siiski hetkekski teie julgeolekut,» vastas noormees. «Kõik need päevad käis äge võitlus tolle küla pärast seal,» osutas Heyward fordi naabruses asuvale kaitsekraavidega ümbritsenud laagrile. «See, kelle käes on laager, võib kindlalt öelda, et tema võimuses- on ka fort ja kõik, mis selle sees. Meie lahkumisest peale on kõik mu päevad ja ööd seal möödunud, sest pidasin seda oma kohuseks. Aga,» lisas ta

tusaselt, «oleksin ma teadnud, et seda, mida mina mehe kohuseks pidasin, võidakse niiviisi tõlgitseda, oleksin ma häbi pärast ...»

«Heyward! Duncani» hüüdis Alice ettepoole kummardudes, et noormehe pooleldi kõrvalepööratud näkku vaadata; kuldne juukselokk libises neiu õhetavale põsele ja varjas peaaegu täiesti pisarad, mis olid neiu murelikkudesse silmadesse ilmunud. «Oleksin ma teadnud, et mu läbematu keel teile säärast valu teeb! Cora võib tunnistada, kui kõrgelt me teie heategu hindasime, ja kui sügav, ma ütleksin peaaegu, kui ... palav on meie tänulikkus teie vastu!»

«Ja Cora tahab tõendada, et see on tõsi?» küsis Duncan ja varjamatu heameel pühkis tusapilved ta näolt. «Mida ütleb selle kohta teie tõsine õde? Kas ta leiab, et sõjamehe kohustus vabandab rüütli hooletust?»

Cora viivitas vastusega; ta pööras näo järve poole ning silmitses Horioani vaikset pinda. Kui ta viimaks oma tumedate silmadega jälle noormehele otsa vaatas, võis neis veelgi märgata murelikku ahastust.

«Te pole terve, kallis miss Munro!» hüüdis Duncan. «Meie siin lobiseme, aga teie kannatate!»

«Pole viga,» vastas neiu õrnalt ning tagasihoidlikult! «See, et ma ei oska näha elu päikesepaistelist külge; nagu meie lihtsameelne, kuid elurõõmus tulesäde,» lisas ta, kergelt, kuid südamlikult oma mureliku õe» käsivarrest haarates, «on karistus selle eest, et olen rohkem läbi elanud, ja võib-olla on see ka mu iseloomu viga. Näete,» jätkas ta pingutusega, otsekui tahtnuks ta oma kohusetundlikkuses igasugust nõrkust endast peletada, «vaadake enda ümber, major Hey-

ward, ja öelge mulle, mida peab mõtlema sõjamehe tütar, kelle suurim õnn on oma isa au ja tema sõjaline kuulsus!»

«Kui see on saatuse tahe, ei tohiks see varju heita .ei tema aule ega kuulsusele,» vastas Duncan tuliselt. «Kuid teie sõnad meenutasid mulle mu kohustusi. Lähen nüüd teie vapra isa juurde, et saada teada tema viimaseid korraldusi meie kaitse kohta. Jumal õnnistagu teid kõiges, minu õilis ... Cora. Nii võin ja pean ma teid hüüdma.»

182

Neiu ulatas italle siiralt käe, kuigi ta huuled värisesid ning põsed muutusid kord-korralt kahvatumaks.

«Nägemiseni, Alice!» hüüdis noormees ja imetlus tema hääles andis maad õrnusele. «Nägemiseni, Alice! Kindlasti saame peagi kokku ja ma loodan, et võitjatena ning keset pillerkaari!»

Vastust ootamata jooksis noormee» kähku bastioni rohtunud trepiastmeist alla, astus kiiresti üle väljaku ning seisis peagi õeste isa ees. Kui Duncan sisse astus, kõndis Munro hiiglapikkade sammudega oma kitsas korteris edasi-tagasi; rahutus paistis ta näos.

«Te olete mu soovidest ette jõudnud, major Heyward,» ütles ta. «Ma just kavatsesin teid siia kutsuda.»

«Mul on kabju, sir, et käskjalg, keda ma teile nii tungivalt soovitasin, tuli tagasi prantslaste valve all. Ma loodan siiski, et pole põhjust kahelda tema ustavuses.»

«Ma tunnen hästi «Pika Püssi» ustavust,» vastas Munro. «See on väljaspool kahtlust, kuid mulle näib, et tema tavaline hea õnn on talle lõpuks selja pööranud. Montcalm sai ta kätte ja saadab ta nüüd oma neetud prantsuse viisakusega siia, koos haleda looga, otsekui teaks ta, kuidas ma seda poissi hindan ega suuda teda seepärast kinni hoida. Major Duncan Heyward, kas pole see jesuiitlik viis ühele mehele tema õnnetut olukorda meelde tuletada!»

«Kuid kindral ja tema abivägi?»

«Kas te siis teel siia midagi ei märganud?» lausus vana sõdur kibedalt naeratades. «Tss! Tss! Te olete läbematu poiss. Neile džentlmenidele on ju vaja anda aega siiamarssimiseks.»

«Tähendab, nad siis ikka tulevad? Skaut jõudis siiski nii palju öelda?»

«Jah, aga millal ja mis teed mööda? Seda see lollpea jättis ju ütlemata? Näib, et seal oli siiski mingi»kiri, ja see on ainuke hea külg kogu selle asja juures. Kui kirjas oleks olnud halbu uudiseid, oleks too prantsuse müsjöö selle suuremeelselt meile saatnud!»

«Tähendab, ta hoiab siis kirja oma käes, sir, kuigi laskis käskjala lahti?»

«Seda ta teeb, ja niisugune ta ongi, see kuulus

prantslase «heasüdamlikkus». Oleksin ma seda teadnud, oleksin selle võllaroa vanaisagi tantsima pannud!»

«Aga mida räägib skaut? Tal on ju ometi silmad, kõrvad ja suu! Mida saadi temalt teada?»

«Oo, sir, tal on nii kõrvad kui suu ja ta võib vabalt jutustada kõigest, mida näinud või kuulnud. Kogu tema jutt on lühidalt järgmine: Hudsoni kaldal asetseb üks tema majesteedi forte, mida hüütakse tema kõrguse Yorki hertsogi auks Edwardi lordiks, nagu te vististi. teate, ja on, nagu kindlus ikka, relvastatud mehi täis.»

«Kas seal polnud tõesti märgata mingit liikumist, mingit märki, et nad kavatsevad välja astuda ja meile appi tulla?»

«Seal peetakse hommikusi ja õhtusi paraade. Kui üks provintsist tulnud logardeid — teate küll neid, Duncan, 'sest olete ju ise pooleldi šotlane —, kui üks neist logar-deist riputas kördile püssirohtu ja sütele teri pudenes, pahvatasid need koguni põlema!...» Siis korraga, muutes oma kibedat ja iroonilist tooni, jätkas ta tõsi-semalt ning mõtlikumalt: «Kuid siiski selles kirjasvõis olla ja koguni pidi olema midagi. Oleks hea seda teada saada!»

«Peaksime kiiresti otsustama,» vastas Duncan, käsutades rõõmuga seda meeleolumuutust, et vestlust tähtsamatele küsimustele juhtida. «Ma ei taha teie eest varjata, sir, et laagrit on võimatu kauem oma käes hoida ja pean kahjuks lisama, et fordiga pole vist parem lugu: üle poole meie suurtükkidest on lõhkenud.»

«Kuidas see saakski teisiti olla, kui mõned suurtükid õngitseti välja järve põhjast, teised aga roostetasid metsas Ameerika avastamisest peale ja kolmandad pole üldse suurtükid, vaid mingid kaapejdajate mänguasjad! Kas te arvate sir, et siin, keset kõnnumaad, kolm tuhat miili Suurbritanniast eemal, saab teil olla mingisugust Woolwich Warreni taolist arsenali?»

«Kindluse müürid varisevad meile pähe ja toidumoon hakkab otsa lõppema,» jätkas Heyward kindrali uuele põlgusepuhangule tähelepanu osutamata. «Isegi meeste hulgas võib märgata rahulolematust ja ärevust.»

«Major Heyward,» lausus Munro väärikalt oma noore vestluskaaslase poole pöördudes, «ma olen siis

asjata pool sajandit tema majesteeti.teeninud ja hallid juuksed pähe saanud, kui ma sellest kõigest midagi ei teaks ega mõistaks meie olukorra raskust. Kuid me peame siiski silmas pidama, et me pole veel teinud häbi ei oma relvadele ega iseendale. Nii kaua, kuni on lootust abiväge saada, tahan ma kindlust kaitsta, kuigi selleks tuleks kasvõi järve kaldalt munakive korjata. Praegu aga on meil tingimata tarvis näha Edwardi kavandatud kirja, et teada saada tema kavatsusi.»

«Saan ma selles asjas kasulik olla?»

«Saate küll, sir! Lisaks teistele viisakusavaldustele on markii Montcalm kutsunud mind

isiklikule kokkusaamisele kindluse ja tema enda laagri vahel asetseval maa-alal. Nagu ta ise ütleb, kavatseb ta mulle mõningat täiendavat informatsiooni edasi anda. Ma arvan, et pole siiski kuigi tark tegu ilmutada erilist tahtmist temaga kokku saada ja seepärast käsutaksin ma teid kui üht kõrgemat ohvitseri, oma asetäitjana.»

Duncan oli rõõmuga nõus asendama vana veterani eeloleval kokkusaamisel. Järgnes pikk usaldusrikas jutuajamine, kus noormees sai vajalikud juhendid, seejärel Heyward lahkus.

Kuna Duncan võis tegutseda ainult fordi komandandi esindajana, aeti läbi tavalise tseremooniata, mis vaenulike jõudude pealikute kokkusaamisega kaasas käib. Vaherahu kestis veel ja Duncani instrueerimisest polnud veel kümmet minutitki möödunud, kui noormees trummipõrina saatel ja väikese valge lipu kaitsel kindluse väljatungiväravast lahkus. Prantsuse ohvitser võttis ta harilike formaalsustega vastu ning saatis ta otseteed kaugemal asuvasse avarasse telki, kus elutseski too suure kuulsusega sõjamees, kes Prantsusmaa vägesid juhtis.

Vaenlase kindral võttis noore saadiku vastu keset oma tähtsamate ohvitseride ning tõmmunahksetest pärismaalasist pealikute jõuku, kes võtsid osa tollest sõjast, igaüks oma suguharu eesotsas. Libistades pilgu kiiresti üle sünge indiaanlastesalga märkas ta seal ootamatult Maagua õelat nägu, mis teda sellele kava-lale metslasele iseloomuliku rahuliku, kuid morni tähe-lepanuga silmitses. Noormehe huulilt pääses tahtma-

tult tasane üllatushüüd, kuid ta kogus end kohe ning, surudes maha igasugused tundeavaldused, pöördus vaenuliku väejuhi poole, kes oli juba sammu ette astunud, et teda vastu võtta.

Sel ajajärgul, millest me kirjutame, oli markii Montcalm mees parimates aastates ja lisaks veel oma õnne tipul. Kuid isegi sellel kadestusväärsel positsioonil oli ta lahke ning tal jätkus samavõrd viisakat tähelepanelikkust kui rüütellikku vahvust, mis alles kaks aastat hiljem sundis teda Abrahami tasandikel oma elule lõpu tegema. Duncan pööras silmad Maagua õelalt näolt ja tema pilk jäi heameelega püsima prantsuse kindrall peentel, naeratavatel näojoontel ning tema suursugusel sõjaväelase kujul. «Monsieur,» lausus viimane, «j'ai beaucoup de plai-sir ... a-bah! — oü est cet interprete?»[1]

«Je crois, Monsieur, qu'il ne sera pas necessaire,» vastas Heyward tagasihoidlikult, «je parle un peu francais.»[2]

«Ah! j'en suis bien aise,»[3] lausus Montcalm ning haaras Duncanil koduselt käealt ja juhtis ta telgi sisemusse, veidi eemale kuuldekaugusest! «Je deteste ees fripons la, on ne sait jumais sur quel pied on est avec eux. Eh, bien! Monsieur,»[4] jätkas ta ikka veel prantsuse keeles. «Niisiis, kuigi ma oleksin teie komandanti vastu võttes erilist uhkust tundnud, olen ma siiski, väga õnnelik, et ta on pidanud sobivaks teha seda ülesandeks nii suursugusele ja kindlasti ka sama

armastusväärsele ohvitserile kui teie.»

Duncan tegi sügava kummarduse: see meelitus kõditas tema eneseuhkust, hoolimata sellest, et ta oli teinud kangelasliku otsuse mitte lasta end mingi kavala viguri abil ahvatleda oma käskija huvisid unustama. Montcalm viivitas hetke, otsekui mõtteid kogudes, ja jätkas siis:

[1] Härra, mul on suur heameel, … ah, kus on siis see tõlk?

" (prantsuse k.)

[2] Ma usun, härra, et teda ei lähe tarvis; ma räägin veidi prantsuse keelt.

[3] Oo, ma olen väga rõõmus.

[4] Need kelmid on vastikud. Kunagi ei tea, kuidas nendega käituda. No hüva, härra …

«Teie ülemus on vahva mees ja täiesti võimeline minu rünnakuid tagasi lööma. Mais, monsieur', kas pole siiski aeg võtta rohkem kuulda humaansuse kui vahvuse häält? Esimene omadus iseloomustab kangelasi sama hästi kui teinegi!»

«Meie arvates on need omadused lahutamatult seotud,» vastas Duncan naerdes, «aga kuna me näeme Teie Ekstsellentsis jõudu, mis meiegi vaprust tiivustab, siis pole meil seniajani veel olnud juhust teie humaansusele humaansusega vastata.»

Montcalm kummardas omakorda kergelt, kuid inimese ilmega, kes harjunud lobisemisega ega pööra sellele seepärast enam suuremat tähelepanu. Mõtisklenud hetke, lisas ta:

«On võimalik, et mu pikksilm on mind petnud ja teie kindlustused peavad meie suurtükkidele paremini vastu kui arvasin. Kas te teate, kui suured on meie jõud?»

«Meil on mitmesuguseid andmeid,» vastas Duncan hooletult. «Maksimaalsed arvud ei ületa siiski kahtkümmet tuhat meest.»

Prantslane hammustas huult ning vaatas teisele teravalt silmi, otsekui tahtes selle mõtteid lugeda. Siis aga jätkas ta taas temale omase elavusega, justkui nõustuks ta arvuga, mis kaks korda ületas tema vägede tegeliku arvu, ja mida ka ta külaline ise ei näinud uskuvat.

«Ei tee au meie sõjameeste valvsusele, mu härra, et me, vaatamata kõigile pingutustele, ei suuda kunagi oma vägede suurust varjata, pealegi kui seda üldse teha saabki, siis just siinsetes metsades oleks see kõige hõlpsam. Kuigi te arvate, et on liiga vara võtta kuulda inimsuse häält,» lisas ta kavalalt naerdes, «tahaksin uskuda, et teiesugune noormees pole unustanud galantsust. Ma sain teada, et komandandi tütred on pääsenud, kindlusesse pärast seda, kui see oli juba sisse piiratud?»

«See on tõsi, monsieur, kuid see ei vähenda sugugi meie jõupingutusi. Koguni neiud ise on meile meelekindluse ja vapruse eeskujuks. Kui säärase suurepärase sõduri, nagu seda on monsieur de Montcalm, rünnakute

Kuid, härra (prantsuse k.).

tagasilöömiseks poleks tarvis midagi muud peale kindlameelsuse, usaldaksin ma William Henry fordi kaitsmise rõõmuga vanema leedi hooleks.» :

«Kuna kõik õilsamad omadused on pärandatavad, võin ma teid julgelt uskuda, kuigi vahvusel on piirid, nagu ma enne ütlesin, ja ei tohi unustada humaansust. Ma loodan, monsieur, et te olete volitatud pidama läbirääkimisi kindluse allaandmise üle?»

«Kas ekstsellents leiab siis meie kaitsevõime niivõrd nõrga olevat, et see abinõu on tingimata vajalik?»

«Mul oleks kahju, kui kindluse kaitsmine venib seda-võrd pikale, et see hakkab minu punaseid sõpru ärri-tama,» jätkas Montcalm, heites pilgu väärikate ja tähelepanelike indiaanlaste rühmale ning jättes vastamata .Duncani küsimusele. «Mul on isegi praegu raske neid tagasi hoida.»

Heyward ei lausunud sõnagi, sest talle turgatasid pähe valulised mälestused hädaohust, millest ta oli alles hiljuti pääsenud, ja talle kangastusid nendt kait-setute olevuste kujud, kes olid kõiki neid kannatusi temaga jaganud.

«Ces messieurs la,»[1] jätkas Montcalm, arendades järjekindlalt edu, mida ta oli enda arvates saavutanud, «on eriti kõhutavad, kui neid takistatakse, ja mul ei tarvitse vist öelda, milliste raskustega on seotud nende taltsutamine, kui nad on vihased. Noh, hüva, monsieur, kas me ei räägiks nüüd allaandmise tingimustest!»

«Ma kardan, et mis puutub William Henry fordi.tugevusse ja tema garnisoni kaitsevahenditesse, siis Teie Ekstsellents on saanud valeandmeid!»

«Ma ei piira mitte Quebec'i[2], vaid muldkindlustusi, mida kaitsevad kaks tuhat kolmsada vaprat meest,» oli. lakooniline, kuid siiski viisakas vastus.

«Tõsi, meie kaksevallid on küll mullast ja nad ei asetse ka Cape Diamond'i kaljudel, kuid nad seisavad siiski samal .järvekaldal, mis sai saatuslikuks ka Diskeau'le ja tema vahvale armeele. Peale selle viibi-

vad tugevad jõud paaritunnise rännaku kaugusel. Me arvestame neid oma kaitsejõudude osana.>

«Umbes kuus või kaheksa tuhat meest,» vastas Montcalm silmatorkava ükskõiksusega, «kellel on ka nende juhi targa arvamise järgi kindlam olla kaitsevallide taga kui lahinguväljal.» .

Nüüd oli Heywardi kord pahameelest huulde hammustada, kui teine nii külmavereliselt jõududele vihjas, mkla noormees oli meelega üle hinnanud. Mõlemad mõtisklesid veidi aega vaikuses, siis alustas Montcalm uuesti vestlust ja oli näha, et ta ikkagi veel pidas inglise ohvitseri külaskäigu eesmärgiks ainuüksi allaandmise tingimuste arutamist. Teisest küljest hakkas ka Heyward igasuguseid meelitusi pilduma, et sundida prantsuse kindralit ääri-veeri mööda välja lobisema, missuguseid teateid ta sai äravõetud Webbi kirjast. Kummagi vestleja kavalusel polnud siiski edu ja pärast pikka ning käsutut jutuajamist jättis Duncan hüvasti, säilitades meeldiva mulje vaenlase pealika viisakusest ning andekusest. Kõigest sellest aga, mis teda huvitas, ei saanud ta midagi teada. Montcalm saatis teda telgi läveni ning tegi fordi komandandile uuesti ettepaneku korraldada otsekohe kohtumine lahtisel väljal, «ei kellegi maal».

Seal nad lahkusidki. Duncan pöördus tagasi prantslaste eelposti juurde, saatjaks vaenlase ohvitser nagu ennegi; sealt suundus ta otsejoones fordi poole, oma komandöri peatuskohta.

[1] Need härrased seal (prantsuse k.).
[2] Quebec — samanimelise provintsi pealinn Kanadas.

XVI PEATÜKK

Edgar: «Veel enne lahingut see kiri ava.»
Lear

Major Heyward leidis Munro tütarde seltsis. Alice istus tema põlvedel, sugedes õrnade sõrmedega halle juukseid vana mehe otsmikul ja iga kord, kui isa tegi näo, nagu kurjustaks ta tema lapseliku teguviisi üle,

vaigistas neiu tema teeseldud viha, surudes punased huuled armsalt isa kortsus kulmule. Cora oli selle stseeni rahuliku ja õnneliku pealtvaatajana nende lähedal istet võtnud, jälgides noorema õe isemeelikke vallatusi omamoodi emaliku õrnusega, mis iseloomustas tejna armastust Alice'i vastu. Miüe ainult asja läbielatud kannatused, vaid ka kõik need ohud, mis neid tulevikus ähvardasid, näisid olevat säärase perekondliku koosviibimise rahustavas õhkkonnas hetkeks unustatud. Tundus, nagu oleksid nad lühikest vaherahu selleks käsutanud, et mõned silmapilgud kõige puhtamatele ja paramatele tunnetele pühendada: selle hetke vaikus ja ohutus sundis nad unustama oma kar-tused ning mured. Rutates oma läbirääkimistest aru andma, oli Duncan ette teatamata tuppa astunud ning seisis nüüd mõne aja tähelepanematult lävel, jälgides heldinult seda kaunist stseeni. Alice'i elavad ning püsimatud silmad aga märkasid peeglis varsti tema kuju.

«Major Heyward!» hüüatas neiu, isa sülest maha hüpates.

«Mida sa temast…?» päris isa. «Saatsin ta prantslastega veidi juttu puhuma ... Ahaa, sir, juba tagasi! Te olete noor ja kärmas! Kaduge nüüd oma sädistamisega kus see ja teine! Nagu ühel sõjamehel poleks küllalt muresid, et veel teiesuguseid lobisevaid plikasid laagris pidada!»

Alice järgnes naerdes õele, kes oli toast otsekohe lahkunud, kui nägi, et nende juuresolek polnud siin enam soovitav.

Selle asemel, et noormehe käigu tulemuste üle järele pärida, sammus Munro, käed seljal ja pea kummargil, veidi aega mööda tuba edasi-tagasi, otsekui inimene, kes sügavaisse mõtteisse vajunud. Lõpuks tõstis ta silmad, milles säras isalik õrnus ning hüüdis:

«Toredad tütred on mul, Heyward! Ükski teine isa ei või oma laste üle rohkem uhkust tunda!»

«Kolonel Munro, te ei taha ometi praegu teada minu arvamust oma tütarde kohta?»

«Tõsi, poiss, tõsi,» segas vanamees kannatamatult vahele. «Sel päeval, kui te laagrisse pääsesite, kavatsesite te oma südant selles asjas välja puistata, kuid too-

kord ma ei pidanud vanale sõdurile sündsaks ajada juttu abieluõnnistusest ja pulmanaljadest, kui kuninga vaenlased võinuksid tõenäoliselt olla kutsumata külalisteks sel peol! Ent mul polnud õigus, Duncan, kallis poiss, mul polnud siis õigus, ja ma olen praegu valmis kuulama, mida teil on öelda.»

«Hoolimata meeleheast, mida teie luba mulle valmistab, armas sir, pean ma kõigepealt teile edasi andrpa sõnumi Montcalmilt...»

«Käigu kuradile see prantslane ja kogu tema polk, sir!» hüüdis veteran nüüd juba tõesti kurjalt. «Ta pole veel William Henry peremees ega saa selleks ka kunagi, kui ainult Webb näitab, et ta on tõeline mees. Ei, sir, tänu taevale, me pole veel sellises hädas, et keegi võiks öelda, nägu oleks Munro niivõrd mures, et ta pole suuteline enam isegi omaenda perekonna asju arutama! Teie ema oli minu südamesõbra ainuke tütar, Duncan, ja ma annan teile praegu võimaluse oma südamelt kõik ära rääkida. Olgu kas või kõik püha Louis' rüütlid oma prantsuse kaitsepühakuga eesotsas meie väljatungivärava ees.»

Heyward märkas Munro õelat rõõrrtu näidata oma põlgust prantsuse kindrali läkituse vastu ning ta andis heameelega järele sellele vanamehe ajutisele tujule, mis, nagu ta teadis, ei võinud kaua kesta. Seepärast püüdis ta vastata niivõrd ükskõikselt, kui seda jutuajamine sel teemal üldse võimaldas:

«Nagu te teate, sir, söandasin ma teilt paluda, et te osutaksite mulle seda au ning võtaksite mind oma pojaks.»

«Tõesti, mu poiss, ja te olete leidnud kohased sõnad, et end täiesti arusaadavaks teha! Aga lubage mul küsida, sir, olete te ka neiule endale seda mõista andnud?»

«Minu ausõna, ei!» hüüdis Duncan tarmukalt. «Kui ma oleksin selleks eesmärgiks oma olukorra eeliseid käsutanud, oleks see olnud teie usalduse kuritarvitamine!»

«Teil on säärastes asjades tõesti džentlmeni arusaamine, major Heyward, ja see on omast kõhast hea. Cora Munro aga on liiga peenetundeline ja liiga selge ning

arenenud mõistusega tütarlaps, et isegi isa eestkostmist vajada.» «Cora!»

«Muidugi Cora! Me räägime ju teie nõudmistest miss Munro suhtes. Kas pole nii, sir?»

«Ma … ma … ma ei tea, et oleksin tema nime nimetanud,» vastas Duncan segadusest kogeldes.

«Ja kellega kavatsete te siis abielluda, et minu nõusolekut soovite, major Heyward?» päris'vana sõjamees, ajades end solvatud tunnete ajel väärikalt sirgu.

«Teil on veel teine, ja niisama armas tütar.»

«Alice?!» hüüdis isa niisama hämmastunult, nagu Duncan oli äsja vanema tütre nime korranud.

«Jaa, tema on minu soovide eesmärk, sir.»

Noormees ootas vaikides oma sõnade erakordse mõju tagajärgi, sest tundus, et säärane lahendus oli isale täiesti ootamatu. Tükk aega marssis Munro toas v pikkade, kärmete sammudega edasi-tagasi; tema karmid näojooned tõmblesid kramplikult ja näis, et ta oli täielikult omaenda mõtteisse vajunud. Viimaks jäi ta Heywardi ette seisma, vaatas talle otse silmi ning lausus erutusest võbisevail huulil:

«Duncan, ma olen teid armastanud selle inimese pärast, kelle veri teie soontes voolab; ma olen teid armastanud teie enda heade omaduste pärast; lõpuks armastasin ma teid sellepärast, et arvasin — te teete õnnelikuks minu lapse. Aga kogu see armastus muutuks vihkamiseks, kui selgub, et see, mida ma nii väga olen kartnud, tõeks osutub.»

«Jumal hoidku, ma ei lubaks endale kunagi, et mingi minu tegu säärast kohutavat muutust põhjustaks!» hüüdis noormees vanamehe läbitungiva pilgu ees kordagi silmi maha löömata. Munro küll ei oletanudki võimalust, et Duncan ei mõistaks tundeid, mis tema rinnus mässasid, kuid muutumatu ilme, mida ta pilk kohtas, leevendas siiski ta ägedust ning ta jätkas märksa leebema häälega;

«Tähendab, te tahaksite saada minu pojaks, Duncan, kuid te ei tea midagi selle mehe eluloost, keda te soovite oma isaks kutsuda. Võtke siis istet, noormees, ja

193

ma paljastan teile närtsinud südame haavad nii väheste sõnadega, kui see võimalik.»

Sel hetkel olid nii Duncan kui Munro unustanud Montcalmi läkituse. Mõlemad mehed tõmbasid endale tooli ja sellal, kui veteran veel mõne aja kurvalt oma mõtetega tegeles, püüdis noormees kannatamatust alla suruda ning manas näole aupakliku tähelepanu ilme. Viimaks katkestas Munro vaikuse.

«Major Heyward,» alustas šotlane. «Nagu te teate,, olen ma võrsunud ühest sama vanast .kui auväärsest perekonnast, ehkki selle perekonna rikkused kaugeltki ei vastanud tema väärikusele. Olin umbes teievanune, kui sidusin end truudusevande kaudu ühe naabruses asuva mitme mõisa omaniku ainsa tütre Alice Grahamiga. Tema isa polnud selle ühendusega päri ja seda mitte üksnes minu vaesuse pärast. Seepärast tegin ma nõnda, nagu aumees pidigi toimima: ma vabastasin neiu truudusevandest ning lahkusin kodumaalt kuninga teenistusse. Olin näinud palju maid ja^valanud palju verd mitmesugustes paikades, enne kui ametikohused tõid mind Lääne-India saarestikku. Seal viis saatus mind kokku neiuga, kes sai pärast minu naiseks ja, Cora emaks. Ta oli ühe kohaliku džentlmeni tütar. Tema emal aga oli see häda, kui nii võib öelda,» lausus vanamees käbedalt, «et ta põlvnes kaugete esivanemate kaudu sellest õnnetust klassist, keda on pandud alatult rikkaid inimesi orjama. Aga kui minu teele satub mees, kes julgeb sellepärast minu lapsele

põlglikku pilku heita, peab ta saama tunda kogu isa viha raskust. Muide, major Heyward, te isegi olete sündinud Lõunas, kus neid õnnetuid olevusi peetakse alamaks rassiks!»

«Õnnetuseks on see tõsi, sir,» vastas Duncan ega suutnud segaduses hoiduda põrandale vaatamast.

«Ja te heidate seda ette minu lapsele! Te keeldute põlglikult segamast Heywardite verd ühe niisuguse alama inimesega, kuigi ta on armas ja vooruslik?» küsis hoolitsev isa ägedalt.

«Taevas hoidku mind säärase eelarvamuse eest! Midagi niisugust poleks mulle ilmaski pähe tulnud!» vastas Duncan, olles samal ajal teadlik sellise tunde

olemasolust, mis oli pealegi niivõrd sügavale juurdunud, nagu oleks see tema iseloomu külge poogitud. «Kolonel Munro, teie noorema tütre meeldivus, ilu ja võlu võivad teile minu käitumist selgitada, ilma et te tarvitseksite mulle säärast ülekohut süüks panna.»

«Teil on õigus, sir,» vastas vanamees, jällegi tooni muutes ja kõnelust õrnal või õigemmi leebel häälel jätkates. «Tüdruk on koopia emast, kui too oli temavanune ega aimanudki veel, mis on südamevalu. Kui surm röövis mult naise, pöördusin Šotimaale tagasi. Ja — kas te suudate kujutada, Duncan! — Alice Graham, minu kannatav ingel oli elanud kakskümmend aastat julmas üksinduses ja seda kõike pealegi mehe pärast, kes suutis teda unustada! Ta tegi veel enam, sir: ta vaatas minu truudusetusele läbi sõrmede, ja kuna kõik takistused olid nüüd kõrvaldatud, nõustus ta saama minu abikaasaks.»

«Ja ta sai Alice'i emaks?» hüüdis Duncan õhinaga, mis oleks võinud osutuda saatuslikuks, kui Munro mõtted poleks muude asjadega tegelenud.

«Jah, seda ta tegi,» vastas vanamees, «ja ta maksis kallilt selle õnnistuse eest, mis talle osaks sai. Kuid nüüd on ta pühakuks taevas, sir, ja sel, kelle jalg haua äärel, pole hea nii. õndsat saatust taga kurta. Elasin temaga koos üheainsa aasta,— luga lühike õnneaeg inimesele, kelle noorus möödunud keset lootusetut kurbust.»

Vanamehe ahastuses oli midagi lugupidamisele sundivat kui mitte aukartustäratavat, nih et Heyward ei söandanud lohutuseks ainsatki silpi lausuda. Munro istus, otsekui unustanud teise juuresoleku, ja oli näha, kuidas kahetsuspiin tema näojooni moonutas. Ta silmist voolasid suured pisarad ja veeresid põskedelt märkamatult põrandale. Lõpuks liigutas ta end, otsekui mõtteist ärgates, tõusis siis toolilt, tegi tiiru ümber toa ning astus rõhutatud sõjaväelise väärikusega oma kaaslase juurde.

«Major Heyward, kas teil pole mõnda teadet markii de Montcalmilt, mida ma peaksin ära kuulama?» päris ta külmalt.

Duncan võpatas omakorda ning hakkas kogeldes

pooleldi ununenud läkitust-kordama. Kuulates Duncani pikalevenivat, üksikasjalist seletust, andsid Munro isalikud tunded järk-järgult järele, taandudes tema ametikohaga seotud kohustuste ees, ja kui major oli lõpetanud, nägi ta enda ees ainult veterani, täis ärritatud sõjamehe solvatud uhkust.

«Te olete küllalt rääkinud, major Heyward!» hüüdis vanamees vihaselt, «küllalt, et kirjutada terve traktaadi prantsuse külalislahkuse kohta! Kui vaid kujutada: too džentlmen kutsub mind läbirääkimistele ja kui ma saadan tema juurde tubli asemiku,— sest vaatamata oma noorusele olete te seda, Duncan —, vastab too mulle mingisuguse mõistatusega!».

«Armas sir, võib-olla, et tema arvamine teie asemikust polnudki nii heatahtlik?» vastas Duncan naerdes. «Te mäletate ju, et kutse, mida ta praegu kordab, oli määratud kindluse komandandile, mitte aga tema abile.»

«Hüva, sir, aga kas asemiku käsutuses pole sus kogu selle isiku võim ja väärikus, kes talle ülesande annab? Ta soovib Munroga läbi rääkida? Uskuge, sir, mul on suur tahtmine sellele mehele järele anda; kasvõi ainult selleks, et näidata, kuidas me meelekindlust säilitame, vaatamata tema vägede suurusele ja ettepanekule alla anda! Selline käik oleks poliitiliselt päris õige samm, kas pole nii, noormees!»

Duncan, kes pidas kõige tähtsamaks kiiresti teada saada skaudi toodud kirja sisu, õhutas seda mõtet rõõmuga tagant: «Kahtlemata. Meie ükskõiksust nähes ei saa prantslane kuigi suurt naudingut tunda.»

«See oli teil vast hästi öeldud! Ma sooviksin, sir, et ta külastaks kindlust päise päeva ajal ja tormijooksva väesalga näol: see on kõige kindlam meetod vaenlase tundmaõppimiseks ja palju eelistatavam sellest pommitamise süsteemist, mille ta on valinud. Selle teie monsieur Vaubani[1] kunst on sõjapidamise ilu ja mehelikkust tugevasti moonutanud. Meie esivanemad olid sellest teaduslikust argpüksusest kaugelt üle!»

[1] Vauban — Prantsuse marssal, kes võttis tarvitusele uue meetodi kindluste vallutamisel.

«Teil võib olla tuline õigus, sir, kuid praegu oleme me siiski sunnitud kunstile kunstiga vastama. Millised on teie korraldused kokkusaamise asjus?»

«Tahan selle prantslasega kohtuda ja teen seda jalamaid, ilma mingi viivituseta ja kartuseta, nagu see on sobiv kuninga teenrile. Minge, major Heyward, ja laske fanfaare puhuda ning saatke käskjalg välja, et nad teaksid, kes tuleb. Me järgneme väikese kaitsesalgaga, sest oma kuninga au

kaitsjale on säärane lugupida-miseavaldus tarvilik. Ja kuulake veel, Duncan,» lisas ta poolsosinal, kuigi nad olid üksi, «oleks vahest mõistlikum hoida abi käepärast selleks juhtumiks, kui selle kõige taga peaks peituma reetmine.»

Noormees käsutas seda korraldust toast lahkumiseks, ja kuna päev jõudis kiiresti õhtule, ruttas ta viivitamatult vajalikke korraldusi tegema. Ainult mõni rninut kulus vähese arvu meeste ülesrivistamiseks ja lipuga parlamentääri väljasaatmiseks, kes pidi kindluse komandandi tulekust teatama. Sooritanud mõlemad toimingud, viis Duncan kaitsesalga väljatungivärava juurde, kus ta leidis ülemuse juba ootamas. Niipea, kui tavaline sõjaväeline tseremoonia oli läbi, lahkusid veteran ja tema noor kaaslane eskordi saatel fordist.

Nad olid kindlusešt kõigest saja jardi kaugusele jõudnud, kui mööda piirajate ja fordi patareide vahelist oja-sängi tuli nähtavale väike salk, kes prantsuse kindralit läbirääkimistele saatis. Pärast kindlusevallide vahelt lahkumist omandas Munro nägu suursuguse ilme ja tema keha võttis sõjaväelise rühi. Hetkel, kui vanamees Montcalmi kübara küljes lehvivat sulge märkas, hakkasid tema silmad sõjakalt välkuma ja näis, et vanusel polnud enam mingit võimu tema suure, lihaselise kogu üle.

«Käskige popistel valvsad olla, sir,» lausus ta tasa Duncanile, «ja pidage vaenlase tulekive ning tääke teraselt, silmas, sest nende Louis'de teenritega ei või kunagi julge olla. Samal ajal teeme me aga näo nagu oleks meie julgeolek kindlustatud. Te mõistate mind, major Heyward?»

Tema kõneluse katkestas lähenevate prantslaste trummipõrin, millele vastati otsekohe sama saluudiga.

Kumbki pool saatis ette parlamentääri valge lipuga ja ettevaatlik šotlane jäi seisma, kaitsesalk otse selja taga. Niipea, kui see väike tervitus oli lõppenud, liikus Montcalm kurel nõtkuval sammul nende suunas, paljastas veterani ees pea ning tegi sügava kummarduse, nii et ta lumivalge sulg peaaegu maad puudutas.

Kuigi Munro ilme oli käskivam ja mehelikum, puudusid tal siiski nii prantslase rahulikkus kui ka lipitsev peenus. Mõnda aega ei rääkinud kumbki sõnagi: mõlemad silmitsesid teineteist uudishimulikuR. Siis katkestas Montcalm esimesena vaikuse, sest see sobis tema kõrgema auastme ning kohtumise iseloomuga. Lausunud Munrole tavalised tervitussõnad, pöördus ta Duncani poole ning jätkas, noormehele tuttavlikult naeratades, prantsuse keeles:

«Mul on rõõm, monsieur, et te meie läbirääkimiste juures viibite ja sellega meile heameelt valmistate. Sel juhul .pole meil mingit vajadust tõlgi järele, sest teie vahendusel tunnen ma end niisama kindlana, kui ise teie keelt rääkides.»

Duncan tänas komplimendi eest. Montcalm aga pöördus oma kaitsesalga poole, kes oli vaenlast matkides tihedalt tema selja taha asunud, ja ütles:

«En arriere, mes enfants — il fait chaud: retirez vous un peu.»[1]

Enne, kui Heyward jõudis seda usalduseproovi korrata, laskis ta pilgul üle tasandiku libiseda ning märkas rahutusega metslaste arvukaid rühmi, kes ümbritseva metsa servast piilusid ja eelseisvat jutuajamist uudishimulikult pealt vaatasid.

«Monsieur de Montcalm muidugi mõistab, et meie olukord on erinev,» lausus ta teatava kimbatusega, osutades ohtlikele vaenlastele, keda oli näha peaaegu igal pool ümberringi. «Kui me saadaksime oma kaitsesalga eemale, jääksime me täiesti vaenlaste meelevalda.»

«Monsieur, teie julgeoleku pandiks on Prantsusmaa aadliku sõna,» vastas Montcalm, kätt tähendusrikkalt südamele pannes, «ja sellest peaks piisama.»

[1] Tagasi, mu poisid! Palav on. Taganege veidi! (prantsuse k.).

«Sellest piisabki! Tõmbuge tagasi!» lisas Duncan eskorti juhatavale ohvitserile. «Tõmbuge tagasi, sir, väljapoole kuuldekaugust ja oodake korraldusi!»

Munro tunnistas seda toimingut silmanähtava rahutusega ja nõudis jalamaid seletust.

«Poje ju teie huvides, sir, praegu usaldamatust üles näidata,» lausus Duncan. «Monsieur de Montcalm annab oma sõna meie julgeoleku tagatiseks ja ma tegin meestele korralduse natuke tagasi tõmbuda, et tõendada, kuidas me tema kinniusele loodame.»

«See võib kõik õige olla, sir, kuid mul pole erilist usku nende markiiside või. markiide — kuidas nad endid hüüavad — sõnadesse. Nende aadlikirjad on liiga tavalised, et kiridel olla,'kas nad kannavad tõelise au pitserit või mitte.»

«Te. unustate, lugupeetud sir, et me peame läbirääkimisi ohvitseriga, kes on oma tegude poolest tuntud nii Euroopas kui ka Ameerikas. Tema kuulsusega sõjamehe poolt pole meil tarvis, midagi karta.»

Vanamees lõi käega, kuid tema karmid näojooned kõnelesid ikka veel kangekaelsest kalduvusest mitte usaldada, mis tulenes pigem teatud pärivuse teel edasi antud põlgusest vaenlase vastu, kui mingisugusest praegu ilmunud asjaolust, mis võis nii karmi tunde tekkimist õigustada. Montcalm ootas kannatlikult, kuni see poolel häälel peetud kahekõne oli lõppenud, nihkus siis lähemale ja hakkas läbirääkimistega pihta.

«Ma olen seda kokkusaamist teie ülemuselt pealekäivalt palunud, monsieur,» ütles ta, «sest usutavasti laseb ta end veenda, et ta on teinud juba kõik vajaliku oma valitseja au heaks ja võtab nüüd kuulda humaansuse manitsevat häält. Ma tahan alati ja kõikjal tõendada, et ta avaldas visa vastupanu ning jätkas seda senikaua, kuni kadus viimne lootus vaenlast tõrjuda.»

Kui see sissejuhatus oli Munrole tõlgitud, vastas ta väärikalt, kuid küllaldase viisakusega:

«Kuigi ma hindan monsieur Montcalmi tunnistust kõrgelt, oleks palju enam väärt, kui seda saaks

paremini ära teenida.»

Prantsuse kindral naeratas, kui Duncan talle selle vastuse sisu edasi andis, ja märkis:

199

«See, mida tõelisele vaprusele meeleldi lubatakse, võidakse tarbetule kangekaelsusele keelata. Monsieur sooviks võib-olla minu laagrit vaadata ja oma silmaga veenduda, et meie vägede arv on suur ja et on võimatu neile edukalt vastu panna.»

«Ma tean, et Prantsusmaa kuningal on head sulased,» vastas kõigutamatu šotlane, niipea kui Duncan oli tõlkimise lõpetanud, «kuid minu kuninglikul peremehel on samapalju ja niisama ustavaid vägesid.»

«Meie õnneks pole neid siiski käepärast,» vastas Montcalm, maldamata oma tuhinas tõlgi vahendust oodata. «Sõjas on tegemist saatusega, millele vapper mees oskab alistuda samasuguse vaprusega, nagu ta vaenlastele vastu astub.»

«Oleksin ma teadnud, et monsieur Montcalm on inglise keele peale meister, oleksin ma end sellise kõleda tõlke vaevast säästnud,» lausus pahane Duncan kuivalt, meenutades hiljutist kõrvalstseeni Munroga.

«Te vabandage, monsieur,» vastas prantslane ja ta tumedad põsed värvusid veelgi tumedamaks. «On olemas suur erinevus võõrast keelest arusaamise ja selles keeles rääkimise vahel, seepärast ma usun, et te ei keeldu mind veelgi abistamast... Need mäed annavad meile võimaluse teie kindlust tundma õppida, mu härra,» lisas ta pärast lühikest pausi, «ja ma olen tema nõrga seisukorraga tõenäoliselt niisama tuttav nagu teie isegi.»

«Küsige prantsuse kindrali käest, kas tema pikksilm ulatub Hudsonini,» lausus Munro uhkelt, «ja kas ta teab, millal ning kus Webbi vägesid oodata.»

«Kindral Webb kõnelgu ise enda eest,» vastas kaval Montcalm, ulatades äkki Munrole mingi lahtise kirja. «Te saate sellest teada, et tema vägede liikumised ei valmista minu armeele tõenäoliselt mingeid raskusi.»

Vana sõjamees haaras temale ulatatud paberi, ootamata, millal Duncan prantslase sõnad ära tõlgiks ja tegi seda sellise läbematusega, mis reetis, kui tähtsaks ta kirja sisu pidas. Kui koloneli silmad ärevalt üle ridade libisesid, muutus tema näoilme järk-järgult, kuni sõja- i väeline uhkus asendus sügava meelehärmiga ja tema huuled hakkasid värisema. Lõpuks kukkus paber tal,

200

käest ja vana šotlase pea vajus rinnale, otsekui oleksid ta lootused üheainsa hoobiga purunenud. Duncan haaras maast kirja ja luges selle halastamatu sisu ainsa pilguga läbi, palumata isegi vabandust selle vabaduse pärast, mille ta oli endale omavolilisel! võtnud. Nende ühine ülemus oli väga kaugel sellest, et neid vastupanuks julgustada ja soovitas neil kiiresti alla anda, nõudes seda

tungivalt ja selge sõnaga, põhjendades alistumist täieliku võimatusega kas või ainsatki meest neile appi saata.

«Pettusega siin tegemist ei ole!» lausus Duncan, kirja igast kandist uurides. «Siin on Webbi allkiri. See peab olema seesama kiri!»

«See mees on mind reetnud!» hüüdis Munro lõpuks kibedalt. «Ta on toonud teotuse majja, kus autusel pole veel kunagi asu olnud, ta on mu hallide juuste peale häbi kuhjanud!»

«Ärge öelge nii!» keelas Duncan. «Me oleme veel fordi; ja au peremehed! Müüme siis oma elu sellise hinna eest, et vaenlased mõtlema panna, kas see neile mitte liiga kalliks maksma ei läinud!»

«Ma tänan sind, mu poiss!» hüüdis vanamees tardumusest ärgates. «Te olete seekord Munrole tema kõhust meelde tuletanud. Me läherrfe tagasi ja sureme nende-vallide taga!».

«Messieurs!» lausus Montcalm, suuremeelse huviga sammu võrra lähemale astudes. «Te tunnete vähe Louis-de St. Verani, kui arvate, et ta on võimeline käsutama seda kirja vahvate meeste alandamiseks või kahtlase kuulsuse võitmiseks. Kuulake minu tingimusi, enne kui te siit lahkute.»

«Mida see prantslane ütleb?» päris vana sõjamees, pahaselt. «Kas ta hoopleb sellega, et on skaudi peakorterist saadud kirjaga kinni võtnud? Sir, tal oleks parem piiramine lõpetada ja minna Edwardi fordi alla, kui ta tahab oma vaenlasi sõnadega hirmutada!»

Duncan seletas talle teise sõnade mõtte.

«Monsieur Montcalm, me tahame teid kuulda,» lisas veteran rahulikumalt, kui Duncan oli lõpetanud.

«Forti on praegu võimatu käes hoida,» lausus tema; helde vaenlane, «ja minu kuninga huvides tuleb see ära

hävitada, kuid mis puutub teisse ja teie vapratesse seltsimeestesse, siis on olemas eesõigused, mis on sõjameestele kallid ja mida tuleb austada.»

«Meie lipp?» küsis Heyward.

«Viige see Inglismaale ja näidake oma kuningale!»

«Meie relvad?»

«Hoidke endale. Keegi ei oska neid paremini kasutada!»

«Meie rännaku algus, kindluse üleandmine?»

«Kõik saab tehtud nii, et see ei riivaks teie au.»

Duncan pöördus nüüd ümber, et seletada neid ettepanekuid oma komandörile, kes kuulas neid suure hämmastusega ja oli säärasest ebatavalisest ning ootamatust suuremeelsusest sügavasti liigutatud.

«Minge teie, Duncan!» ütles ta. «Minge koos selle markiiga, — sest ta peaks markii olema—, minge tema telki ja korraldage kogu see asi ära! Ma olen elanud nõnda kaua, et näha kõrges eas veel kaht asja, mida ma pole kunagi lootnud näha saada: inglast, kes4ardab sõpra aidata ja prantslast, kes on liiga aus, et oma eelistatud seisundit kasutada!»

Nende sõnadega laskis veteran pea jälle aeglaselt rinnale vajuda ning pöördus pikkamisi fordi poole tagasi. Tema masendatud ilme kuulutas ärevalt ootavale garnisonile halbu sõnumeid.

Duncan jäi kõhale, et allaandmise tingimusi selgitada. Teda nähti esimese öise valvekorra ajal kindlusesse tagasi tulevat, kuid pärast eraviisilist nõupidamist komandandiga läks ta jälle minema. Siis tehti avalikult teatavaks, et vaenulik tegevus peab lõppema. Munro kirjutas alla kokkuleppele, mille järgi kindlus tuli hommiku tulekul vaenlasele loovutada, garnisonile pidid relvad, lipp ja varustus kätte jääma, järelikult jäi sõjaväe kombe kohaselt puutumata ka nende au.

XVII PEATÜKK

Koome kangast, ketrame.

Kangas valmis — õhtule!

Gray

Mõlemad Horicani kõnnumaal paiknevad vaenuväed saatsid öö vastu 9. augustit 1757 mööda umbes samuti nagu nad oleksid veetnud selle ka siis, kui oleksid kokku põrganud Euroopa kõige kaunimal lagendikul. Sellal, kui võidetud vaikisid, olid sünged ning rõhutud, pühitses prantslane võitu. Kuid nii murel kin' rõõmul on oma piirid, ja veel ammu enne hommiku saabumist vaikis kõik; ääretute metsade vaikust rikkus vaid mõne |noore, juubeldava prantslase rõõmuhüüd eelpostil või lähvardav hõige fordist, mis karmilt keelas iga vaenlase lähenemise enne kokkulepitud aja kättejõudmist. Isegi

need juhuslikud ähvardavad hääled vaikisid sel koidu-eelsel surnud tunnil ja asjata võis otsida mingit märki, mis oleks kõnelenud relvastatud jõudude olemasolust pühajärve kaldail.

Just keset seda sügavat vaikust lükati prantsuse laagris kõrvale ühe ruumika telgi sissekäiku varjav eesriie ja kätte tagant ilmus nähtavale keegi mees. Ta oli mähitud mantlisse, mis võis olla mõeldud kaitseks siinsetes metsades esineva külma udu vastu, kuid samahästi kõlbas ka tema isiku varjamiseks. Prantslaste ülemjuhataja und valvav grenader laskis ta takistamatult mööda minna ja tervitas teda tavalise sõjaväelise aupaklikkusega, kui mees' läbi väikese telklinna kär-

mesti William Henry suunas sammus. Iga kord, kui see tundmatu sattus kokku mõnega arvukatest tunnimeestest, kes tema teele ette juhtusid, andis ta kure ja nähtavasti rahuldava vastuse, sest alati lasti tal edasise küsitlemiseta teed jätkata.

Vaja arvatud need korduvad lühikesed peatused, oli ta liikunud vaikselt laagri keskelt selle kõige kauge-mate eelpostideni ja lähenes nüüd sõdurile, kes pidas valvet kõige lähemal vaenlase' kindlusele. Kui ta lähemale tuli, võeti ta vastu tavalise hõikega:

«Qui vive?» '

«France!» [2] oli vastus.

«Le mot d'ordre?» [3]

«La victoire!» [4] vastas teine, veelgi lähemale nihkudes, et sõdur tema valjut sosinat kuuleks.

«C'est bien,», vastas tunnimees, heites püssi õlale, «vous vous promenez bien matin, monsieur!»[5]

«Il est necessaire d'etre vigilant, mon eefant,»[6] tähendas teine, lastes mantlihõlma alla langeda ning vaadates sõdurile otse näkku. Seejärel jätkas ta teed briti kindlustuse poole.

Valvur võpatas. Ta haaras püssi õlalt ning tervitas

' Kes seal on? (prantsuse k.) [2] Prantsusmaa! [s] Märgusõna. [4] Võit!

* Hästi. Te jalutate väga vara hommikul, härral ' On tarvis olla valvas, mu laps.

kõige alandlikumal ning aupaklikumal kombel. Tõstnud relva jälle õlale, pöördus mees ümber, et postile tagasi minna.

«Il faut etre vigilant, en verite; je crois que nõus avons la un caporal qui ne dort jamais!» ' pomises ta ; läbi hammaste. .

Ohvitser liikus edasi, andmata märku sellest, et oli üllatunud tunnimehe huulilt pääsenud sõnu kuulnud — ta ei peatunud enne, kui oli jõudnud madalale kaldale ning kindluse läänepoolse kaldabastioni ohtlikku lähedusse. Pilvedest varjatud valgusest piisas parajasti niipalju, et näha, ehkki ähmaselt, ümbritsevate objektide piirjooni. Seepärast läks ta ettevaatusest puu varju, seisis niiviisi tüve vastu nõjatudes tükk aega ning näis suurima tähelepanuga inglise kindluse tu-medaid ning vaikivaid kaitsevalle vaatlevat. Ta ei silmitsenud kaitsevalle mitte mõne tavalise uudishimutseja või tegevusetu vaatleja pilguga; vastupidi, tema pilk rändas ühelt objektilt teisele, mis tõendas, et see mees tundis sõja-asjandust. Lõpuks näis ta oma uurimustega rahule jää-vat; ta tõstis silmad kannatamatult idapoolsete mäetippude poole, otsekui ootaks ta hommiku lähenemist, ning tahtis parajasti kannapealt ümber pöörata, kui korraga tema kõrvu kandusnõrk müra bastioni lähemal nurgal. See sundis teda paigale jääma.

Samal silmapilgul lähenes üks kogu kaitsevalli servale ning jäi sinna seisma, uurides nähtavasti omakorda kaugeid telke prantsuse laagris. Siis keeras ta :pea ida suunas, nagu

ootaks ta samuti hommiku lähenemist. Seejärel toetus kogu valli najale ning näis üksisilmi laia klaasjat veepinda vaatlevat, mis sädeles nagu veealune taevalaotus tuhandeist vilkuvaist tähtedest. Mehe kurblik poos, varajane kellaaeg, samuti kui tema kindlusevalli najale nõjatuv hiiglaslik, mõtteisse vajunud kogu ei jätnud tähelepanelikule vaatlejale mingit kahtlust, kes see mees võis olla. Peenetundelisus, samuti kui ettevaatlikkus, sundisid prantslast end varjama; ta tõmbus ettevaatlikult puu taha. Samal

[1] Tõepoolest, tuleb olla valvas. Mulle näib, et meie kapral ei «maga kunagi (prantsuse k.).

hetkel äratas ta tähelepanu mingi uus heli. See oli tasane, peaaegu kuulmatu veesolin, millele järgnes kruusakivide krudin. Järgmisel silmapilgul märkas ta järvest tõusvat kellegi tumedat kogu ning hääletult kaldale hiilivat, mõne sammu kaugusel sellest kõhast, kus ta seisis. Seejärel tõusis aeglaselt vee peegelpinna taustal püssitoru, kuid enne, kui mees jõudis tulistada, haaras prantslase käsi püssikukest.

«Häh!» hüüatas metslane, kelle reetlikule kavatsusele nii iseäralikult ja ootamatult vahele segati.

Vastuse asemel pani ohvitser käe sõna lausumata indiaanlase õlale ja talutas ta sügavas vaikuses eemale sellest kõhast, kus nende edasine jutuajamine oleks ohtlikuks, saanud ja kus vähemalt üks neist oli endale ohvrit otsinud. Seejärel lõi prantslane mantlihõlmad laiali, et indiaanlane näeks tema vormi ning rinnal rippuvat St. Louis risti, ning päris karmilt:

«Mida see tähendab? Kas minu poeg ei tea, et inglased ja tema Kanada isa on sõjakirve maha matnud?»

«Mida siis huroonid peavad tegema?» küsis metslane vigases prantsuse keeles. «Ühelgi sõjamehel pole skalpi., kahvanäod aga teevad sõprust!»

«Ahaa! Le Renard Subtil! Mulle näib, et sõbra kohta, kes alles hiljuti oli vaenlane, on see üleliigne agarus! Kui palju päikesi on läinud looja sellest ajast peale, kui le Renard tagus inglaste sõja tulpa?» sõnas Montcalm.

«Kus see päike on?» päris tusane metslane. «Mäe taga. Ja praegu on pime ning külm. Aga kui ta jälle välja tuleb, läheb valgeks ja soojaks. Le Subtil on oma suguharu poeg. Tema ja tema rahva vahel on olnud pilvi ja palju mägesid, kuid nüüd paistab päike jälle ja taevas on selge!»

«Ma tean seda hästi, et le Renard'il on oma rahva hulgas suur võim,» ütles Montcalm, «sest eile pidas ta nende skalpidele jahti, täna aga kuulavad nad teda nõupidamise lõkke ääres!»

«Maagua on suur pealik!»

«Las ta näitab seda, õpetades oma rahvale, kuidas end meie uute sõprade vastu ülal pidada!»

«Miks tõi kanadalaste pealik oma noored mehed metsadesse ja tulistas suurtükiga toda muldmaja?» küsis kaval indiaanlane.

«Et seda alla heita! See maa on minu isanda oma ja sinu isale anti käsk need inglise skvotterid minema ajada. Nad olid nõus minema ja nüüd ei kutsuta neid enam vaenlasteks.»

«See on hea. Kuid Maagua võttis sõjakirve, et värvida seda. verega. Kirves on praegu haljas. Kui see saab punaseks, maetakse see jälle maha!»

«Maagua on aga seotud tõotusega mitte määrida Prantsuse liiliaid. Suure kuninga vaenlased teisel pool Soolast Järve on ka tema vaenlased, kuninga sõbrad aga peavad olema ka Maagua sõbrad.»

«Sõbrad!» osatas indiaanlane kibeda põlgusega. «Las tema isa annab Maaguale käe!»

Montcalm, kes tundis, et mõjuvõimu, mille ta oli omandanud nende sõjakate suguharude üle, sai säilitada pigem järeleandmise kui jõu abil, täitis teise palve vastu tahtmist. Metslane pani prantsuse väejuhataja sõrmed sügavale armile oma rinnal ja küsis võidurõõmsalt:

«Kas minu isa teab, mis see on?»

«Milline sõjamees, ei teaks seda? Tinakuul on siit sisse tunginud.»

«Aga see?» jätkas indiaanlane, pööranud teise poole oma katmata selja.

«See? Minu poeg on armetult peksa saanud! Kes seda tegi?»

«Maagua magas sügavasti inglise vigvamides ja kepid on jätnud sinna oma jäljed,» vastas metslane kõlatu naeruga, mis ei varjanud ega suutnudki varjata metsikut tapaiha, mis teda peaaegu lämmatas. Kuid ta kogus end siiski peagi ning lisas ootamatu, pärismaalasele omase väärikusega: «Mine, ütle oma noortele meestele, et on rahu! Le Renard Subtil teab, kuidas hurooni sõjameestega rääkida!»

Ning suvatsemata enam sõnagi lausuda või vastust

[1] Skvotter — seadusliku õiguseta võõrale riigile kuuluvale asustamata maale elama asunud inimene.

oodata, haaras metslane püssi kaenla ning astus käratult läbi laagri metsa poole, kus tema enda suguharu pidi paiknema. Kui ta edasi liikus, hõikasid tunnimehed teda iga mõne jardi tagant, kuid Maagua sammus pahuralt edasi ega pannud sõdurite hõikeid üldse tähele. Need aga lihtsalt säästsid teda, sest nad tundsid indiaanlast tema hoiaku ja kõnnaku järgi ning teadsid

samahästi ka tema kangekaelset julgust.

Montcalm jäi veel tükiks ajaks sinnapaika, kuhu tema jutukaaslane oli ta jätnud, ning arutas sügavais mõtteis seda painduvat iseloomu, mida tema taltsutamatu liitlane oli asja ilmutanud. Üks õudne sündmus oli tema heale kuulsusele kord juba varju heitnud ja pealegi asjaoludel, mis olid kardetavalt sarnased selle olukorraga, kus ta end praegu leidis. Mõtiskledes sai ta täiesti teadlikuks sellest suurest vastutusest, mida võtavad endale need, kes ei vali abinõusid oma eesmärgi saavutamiseks. Kjskunud end viimaks lahti sellest mõlgutuste rodust, mida ta pidas nõrkuseks säärasel võiduhetkel, seadis ta sammud tagasi telgi poole, andes käigupeal korralduse puhuda signaali, misärataks unest sõjaväe.

Esimesed prantsuse trummilöögid käikusid vastu fordi vallidelt ning varsti kajas kogu org sõjaväemuu-sika helidest, mis kostsid .venivalt, vibreerivalt ja erksalt üle trummide saatepõrina. Võitjate sarvedest kostsid lõbusad ja ergutavad pasunahääled, kuni ka kõj.ge viimane laiskvorst laagris oli oma kohal, ent hetkel kui inglise pasunad läbilõikavalt signaali puhusid, jäid nad vait. Vahepeal oli köitma hakanud, ja kui prantsuse sõjavägi oli üles rivistunud, valmis vastu võtma oma kindralit, särasid päikesekiired sõdurite püssidel. Rõõmusõnum, mis polnud niigi enam kellelegi uudiseks, tehti nüüd ametlikult teatavaks. Eriväesalk, mis valiti fordi väravate valveks, saadeti kõhe välja ja see marssis pealikust mööda. Puhuti signaali valvesalga lähenemisest ja ka kõik muud tavalised korraldused fordi peremehe vahetamiseks anti ja viidi täide otse võidetud kindluse suurtükkide vahetus läheduses.

Hoopis teistsugune vaatepilt avanes Anglo-Ameerika sõjaväe paiknemiskohas. Niipea, kui hoiatussignaal oli

antud, võis kõikjal märgata kure ja sunnitud lahkumise märke. Tusased sõdurid võtsid tühjakslaetud püssid Õlale ning asusid oma kohtadele, nagu mehed, kelle veri hiljutises võitluses keema löönud ja kes ainult ootavad juhust, et tasuda kätte teotuse eest. Naised ja lapsed jooksid siia-sinna, mõned oma kraami kasinaid jäänuseid tassides, teised sõdurite ridades nägusid otsides, kellelt nad kaitset ootasid.

Munro ilmus kindlameelsena, kuid rõhutuna oma vaikselt seisvate vägede ette. Oli selge, et see ootamatu hoop oli tabanud teda kõige valusamasse,kohta, kuigi ta pani õnnetusele mehiselt vastu.

Koloneli vaikne, rõhutud olek liigutas Duncanit väga. Noormees oli oma kohuse täitnud ja trügis nüüd vana sõjamehe juurde, et teada saada, kuidas teda aidata.

«Minu tütred!» oli lühike, kuid väljendusrikas vastus.

«Taevane aeg! Kas, nende tõlla suhtes ei olegi veel korraldusi tehtud?»

«Täna olen ma ainult sõdur, major Heyward,» vastas veteran. «Kõik need, keda te siin näete, — neil kõigil on ühesugune õigus minu lapsed olla.»

Duncan oli küllalt kuulnud. Kaotamata ainsatki silmapilku, mis olid nüüd eriti väärtuslikuks muutunud, tormas ta lennul Munro korteri juurde õdesid otsima. Ta leidis nad madala hoone lävel juba valmis lahkumiseks, keset käratsevat ja halisevat naistesumma, kes olid sinna kogunenud teatava loomusunnilise teadmisega, et see on koht, mida kõige kindlamini kaitstakse. Kuigi Cora palged olid kähvatud ja ilme murelik, polnud ta kindlameelsus põrmugi vähenenud, Alice'i silmad aga olid tuhmid ja kõnelesid sellest, et ta oli kaua ja kibedasti nutnud. Mõlemad neiud võtsid noormehe siiski varjamatu heameelega vastu ja vanem õde hakkas, vastupidi oma tavalistele harjumustele, esimesena rääkima.

«Fort on kaotatud,» ütles ta nukralt naeratades, «kuigi mai usun, et meie hea nimi on jäänud!»

«See on puhtam kui kunagi varem! Aga kallis miss Munro, on aeg vähem teistele mõelda ja natuke ka ise-

enda eest hoolitseda. Sõjaväelised tavad, uhkus, — seesama uhkus, mida te ise väga kaljiks peate, nõuavad, et teie isa ja mina jääksime mõneks ajaks meeste juurde. Kust kõhast otsida teile siis ustavat inimest, kes teid säärasel ajal valitseva segaduse ja võimalike vahejuhtumite eest kaitseks?»

«Pole kedagi tarvis,» vastas Cora. «Kes julgeks teha ülekohut ja solvata niisuguse isa tütreid ja'seda pealegi veel'säärasel ajal?»

«Ma ei tahaks teid üksi jätta,» jätkas noormees kähku ümber vaadates, «isegi siis mitte, kui mulle selle eest ka kõige parema rügemendi juhtimine usaldataks! Pidage meeles, et meie Alice'ile pole teie kindlameelsust andnud, ja jumal üksi teab, missugust hirmu tal veel tuleb üle elada.»

«Teil võib olla õigus,» vastas Cora jälle naeratades, kuid palju kurvemalt kui enne. «Kuulake! Juhus ongi meil juba sõbra saatnud, kui me teda kõige rohkem vajame.»

Duncan kuulatas ja sai neiu sõnade tähendusest silmapilk aru: tema kõrvu kostsid püha muusika tasased, ranged helid. Ta astus ühte naabruses asuvasse majja, mille elanikud olid juba maha jätnud ning leidis sealt Davidi tema tavalisel kombel endamisi oma tundeid välja kallamas. Duncan ootas, kuni Davidi käed seisma jäid ja laul oli tema arvates lõppenud, puudutas siis laulumeistri õlga, et teise tähelepanu endale tõmmata ning teatas talle mõne sõnaga oma soovi.

«Just nii,» vastas Iisraeli kuninga lihtsameelne jünger, kui noormees oli lõpetanud. «Ma olen avastanud neis tütarlastes palju kaunist ja harmoonilist ning ma arvan, et meie, kes me oleme koos nii- palju ohte läbi elanud, peaksime jääma kokku ka rahu ajal. Ma tahan minna nende juurde, kui olen hommikupalvuse lõpetanud, milleks pole muud tarvis, kui ainult* kiidulaulu laulda. Kas te ei lööks kaasa, sõber? Värsimõõt on lihtne ja viisi tuntakse «Southwell'i» nime all.»

Võttes seejärel väikese lauluraamatu ja andes kam-mertoniga õige, tooni, alustas David uuesti laulu ning viis selle lõpule säärase otsustavusega, et polnud kerge vahele segada. Heyward oli nõus ootama, kuni salm oli

lõppenud ja, nähes Davidit prille ninalt võtvat ning raamatut tagasi panevat, jätkas:

«Teie kohuseks on valvata, et keegi ei julgeks leedidele toore kavatsusega läheneda, neid nende vapra isa õnnetuse pärast solvata või mõnitada. Selles ülesandes on teil abiks nende majateenijad.»

«Just nimelt!»

«On olemas võimalus, et indiaanlased ja hulkuvad vaenlase sõdurid teile ligi tikuvad. Sel juhtumil tuleb teil neile alistumistingimusi meenutada ja ähvardada, et kannate nende käitumisest ette Montcalmile. Ma usun, et ühest sõnast piisab, et neid taltsutada.»

«Ja kui mitte, siis on mul siin midagi, millest piisab,» vastas David, enesekindlalt oma lauluraamatule osutades. «Siin on

sõnad, mida tuleb parajal ajal lausuda või õigemini vajaliku rõhuga müristada, ja nad rahustavad ka kõige taltsutamatuma iseloomu:

Miks mässab pagan suures vihas!»

«Küllalt!» lausus Heyward, laulumeistrit katkesta-des. «Me mõistame teineteist. On aeg, et asuksime igaüks oma kõhust täitma.»

Gamut nõustus rõõmuga, ja üheskoos otsisid nad neiud otsekohe üles. Cora võttis oma pisut veidra kaitsja siiski viisakalt vastu ja isegi Alice'i kahvatuid näojooni valgustas kergelt loomupärane kelmikas naeratus, kui ta Heywardit tema hoolitsuse eest tänas. Duncan kasutas juhust, et neidusid rahustada, kinnitades neile, et ta oli teinud kõik, mis nende olukorras võimalik ning et neil polevat põhjust mingit kartust tunda. Seejärel teatas ta rõõmsalt oma kavatsusest ühineda nendega pärast seda, kui oli eelsalga mõne miili võrra Hudsoni poole viinud, ning jättis lõpuks kärmelt hüvasti.

Samal ajal kõlas ka lahkumissignaal ning inglise kolonni pea hakkas liikuma. Õed võpatasid; nad heitsid pilgu ring? ning nägid valges vormiriietuses prantsuse grenadere, kes olid fordi väravad juba oma valdusse võtnud. Samal hetkel näis hiiglasuur pilv nende pea kõhalt mööda kihutavat ja üles vaadates avastasid õed, et nad seisid juba lumivalge Prantsuse lipu lehvivate voltide all.

«Lähme!» lausus Cora. «See pole enam sobiv koht inglise ohvitseri lastele!»

Alice klammerdus õe käsivarre külge ning, ümbritsetuna trobikonnast põgenikest, lahkusid nad kindluse väljakult.

Kui nad väravast väljusid, kummardasid prantsuse ohvitserid neile sügavasti, hoidudes siiski liigsest pealetükkivusest, mis oleks võinud pila vastumeelne Munro tütreile. Kuna kõik sõidukid ja veoloomad olid rakendatud haigete ning haavatute vedamiseks, oli Cora otsustanud, et kannatab parem jalgsirännaku raskusi, kui et võtab jõuetumailt nende kohad. Ja tõe-poolest, sõidukite puudusel oli küllaltki palju-vigastatud ning nõrku sõdureid sunnitud kolonni sabas oma kurnatud liikmeid järele vedama. Haavatud oigasid; nende seltsimehed sammusid vaikselt ning süngelt; naised ja lapsed aga värisesid hirmust oma teadmata tuleviku ees.

Kui see korratu Ja kartlik inimmass jõudis fordi kaitsvate muldvallide vahelt välja lagedale maale, avanes nende silme ees kurblik pilt: veidi eemal, paremal ning nende taga seisis prantsuse vägi, sest niipea, kui Montcalmi eelsalk oli kindluse oma valdusse võtnud, kogus ta siia kõik oma_ jõud. Nad jälgisid tähelepanelikult, kuid sõnatult võidetute lahkumist, unustamata kombekohaseid sõjaväelisi auavaldusi; keegi võitjaist ei lausunud ka ainsatki sõna, mis oleks nende õnnetuid vastaseid mõnitanud-või solvanud. Ellujäänud inglaste salgad, kokku ligi kolm tuhat meest, liikusid pikkamööda üle tasandiku ühise sihtpunkti poole ning lähenesid järk-järgult üksteisele, kuivõrd nad lähenesid rünnaku kogumispunktile, mis asus kohas, kus Hudsoni kaldale viiv tee metsa keeras. Metsaservale oli kogune-nud tihe punanahkade parv, kes üksisilmi jälgisid oma vaenlast nagu raisakullid saaki, ja keda ainult jõu poolest tugevama sõjaväe juuresolek ohjeldas selle kallale tormamast.. Mõned neist olid siiski võidetute kolonnide vahele laiali valgunud ning jälgisid seal pahurate ja rahulolematute nägudega sagiva inimhulga liikumist, kuigi nad ei söandanud veel avalikult oma vaenu ilmutada.

Eelsalk oli Heywardi juhtimisel juba sifiini välja .jõudnud ning kadus pikkamisi metsa, kui korraga Cora tähelepanu tõmbas endale ümberhulkujate rühmast kostvad tülitsevad hääled. Keegi ringihulkuv provintslane maksis trahvi oma sõnakuulmatuse eest: talt rööviti just see varandus, mis oli õhutanud teda oma kohalt lahkuma. Mees oli tugeva kehaehitusega ja liiga ahne selleks, et asjadest võitluseta loobuda. Asjasse segasid ka teised: ühed selleks, et röövimist takistada, teised selleks, et kaaša aidata. Hääled muutusid üha valjemaks ja vihasemaks ning sinna; kus mõne minuti eest oli näha ainult tosin metslast, ilmus nagu nõiauäel sadakond indiaanlast. Siis märkaski Cora Maagua kuju oma suguvendade keskel edasitagasi vilksatamas ning neid oma hukatusliku ja kavala ilukõnega tagant kihutamas. Naised ning lapsed jäid seisma ning tunglesid nagu erutatud, sädistav linnuparv. Indiaanlaste saagihimu oli aga sedapuhku rahuldatud ning inimsalgad liikusid jälle pikkamisi edasi.

Metslased tõmbusid tagasi ja näisid nõustuvat sellega, et lasta vaenlasi tülitamata edasi liikuda. Kui neile aga lähenes naistfeparv, köitsid mingi räti kire-vad värvid ühe metsiku, taltsutamatu bürooni tähelepanu. Ta astus, vähimagi kõhkluseta lähemale, et sellest kinni haarata. Rohkem hirmust kui armastusest ehteasja vastu mähkis naine lapse himustatud riidetüki sisse ning surus mõlemad kõvemini vastu rinda. Cora kavatses just naisele nõu anda see tühine asi indiaanlasele jätta, kui metslane korraga räti lahti laskis ja karjuva lapse naise käte vahelt kiskus. Loovutanud kõik asjad teda ümbritsevatele ahnetele metslastele, sööstis naine meeltesegaduses last tagasi nõudma. Indiaanlane irvitas vihaselt, sirutades ühe käe ette, märgiks, et ta on nõus vahetama, teisega aga keerutas ta väetikest jalgupidi pea kohal, otsekui tahtes lunaraha kõrgendada.

«Säh .. . säh ... säh ... võtke kõik!» hüüdis naine hingetult, kiskudes kerged riidehilbud kohmetute, värisevate sõrmedega seljast. «Võtke kõik, ainult andke mulle mu laps!»

Metslane lükkas väärtusetuid hilpe põlglikult jalaga.

213

Märgates, et rätt oli juba teise saagiks saanud, muutus tema pilkav, tusane naeratus metsikuks irveks; ta haaras lapse ning purustas selle pea vastu kivi, paisates tõmblevad jäänused otse naise jalge ette. Hetke seisis ema liikumatult nagu kehastunud ahastus, silmitsedes metsikul pilgul tompu oma jalge ees, kes oli asja tema rinnal puhanud ja talle otsa naeratanud. Siis tõstis ta näo taeva poole, justkui paludes jumalalt needmist selle jubeda teo kordasaatjale. Kuid ta pääses selle palve lausumisest, sest pettumusest ning vere nägemisest hullunud huroon virutas tomahoogiga naisele pähe. Ema varises hoobi all kokku, haarates ka surmas oma lapse järele sellesama kuva armastusega, millega ta oli väikest elavana hellitanud.

Sel hädaohtlikul hetkel pani Maagua käed suu juurde 'ning tõstis kohutava, kurjakuulutava sõjakisa. Laialivalgunud indiaanlased võpatasid seda hästituntud hüüdu kuuldes, nii nagu hakkavad karglema rat-sudki, kui antakse signaali tallist väljaminekuks. See-järel tõusis tasandikul ja metsa all otsekohe säärane kisa, mida võib harva inimsuust kuulda. Need, kes seda kuulsid, kuulatasid südame värinal, tundes ainult veidi vähem hirmu, kui vahest viimsepäeva pasunaid kuulates.

Rohkem kui kaks tuhat metslast paiskus selle signaali peale metsast välja ja tormas loomusunnilise kärmusega üle saatusliku tasandiku. Me ei hakka pikemalt peatuma selle jubeda vaatepildi juures, mis nüüd järgnes. Kõikjalt vaatas vastu surm oma kõige koledamal ja vastikumal kujul. Vastupanu kihutas mõrtsukaid ainult tagant. Nad jagasid metsikuid hoope ka siis, kui nende ohvrid olid juba ammu elutud ja nende vihale kättesaamatud. Veri voolas ojadena, otsekui oleksid ülespaisatud veevood tammi tagant valla pääsenud. Huroonid otse hullusid verest; paljud neist põlvitasid isegi maha, et, täis kuratlikku võidurõõmu, juua vabalt seda pun,ast vedelikku.

Väljaõpetatud väeosad seadsid end kiiresti lahingukorda ja moodustasid tiheda rivi, püüdes sõjaväelise rinde ähvardava ilmega kallaletungijaisse aukartust sisendada. See katse õnnestus teataval määral, kuigi

214

suur hulk sõdureid laskis laadimata musketid asjatult käest kiskuda, lootes, et see hullunud metslasi vaigistab.

Säärases segaduses polnud kellelgi mahti jälgida, kuidas aeg lendas. Võis olla möödunud' kümme minutit (ehkki see näis igavikuna), kuid õed seisid ikka veel hirmust kivistunult samas paigas. Kui langesid esimesed hoobid, olid nende kiendavad kaaslased end trobi- % konnas nende peale surunud ja põgenemise võiatuks teinud. Nüüd, mil surmahirm oli suurema osa neist, kui mitte just kõik laiali ajanud, nägid neiud, et ainuke lahtine tee viis neid — vaenlaste tomahookide ette. Igast küljest kostis karjatusi, ägamist, mõnitusi ja vandeid. Sel"hetkel märkas Alice isa hiiglakogu kiiresti üle , tasandiku prantsuse vägede suunas minevat. Ta läks tõepoolest mingit ohtu kartmata Montcalmi juurde, et nõuda hilinenud saateväge, mille ta oli enne tingimuseks seadnud. Viiskümmend välkuvat kirvest ja kida-dega oda olid valmis talt elu võtma, kuid isegi raevunud metslased peatusid tema rahulikku, külmaverelist nägu nähes. Veterani energiline käsi tõrjus kõrf ale ohtlikud relvad või need vajusid ise alla, sest kellelgi ei näinud julgust olevat ähvardust teoks teha. Kättemaksuhimuline Maagua aga otsis oma ohvrit õnneks selles salgas, kust veteran oli parajasti lahkunud.

«Isa, isa! Me oleme siin!» kiljus Alice, kui Munro neist üsna lähedalt möödus, ilma et ta oleks oma tütreid tähele pannud. «Tule meie juurde, isa, või me sureme!»

Ta kordas oma hüüdu toonil ja sõnadega, mis oleks kividki nutma pannud, kuid talle ei vastanud keegi. Kord näis vanamees tõesti tütre häält märkavat, sest ta ' peatus ja kuulatas, kuid sel hetkel vajus Alice meelemärkusetult kokku ning Cora põlvitas elutu keha kõrvale. Munro raputas pettunult pead ning rühkis edasi, mõttes vaid enda kui komandöri kõrged kohustused.

«Leedi,» lausus Gamut. Nii saamatu ja käsutu kui ta ka oli sel hetkel, ei mõelnudki ta oma hoolealuste mahajätmisele. «See on kuradite rõõmupidu, ristiinimesele ei sobi siin viibida. Tõuske üles ja jookseme minema!»

215

«Minge!» vastas Cora, tõstmata silmi oma teadvusetult õelt. «Päästke ennast! Mulle te ei saa enam millegagi kasulik olla.»

Neiu lihtsast, kuid väljendusrikkast käeliigutusest mõistis David, et tema otsus oli muutmatu. Mõne hetke vahtis ta üksisilmi huroonide tõmmusid kogusid, kes oma vastikuid rituaale täitsid; siis ajas tema pikk kogu end sirgu; ta rind kerkis ning kogu tema isik näis kõnelevat teda haaranud tundepuhangust.

«Kui juudi poiss võis Sauli halba tuju harfihelide ja püha laulu sõnadega leevendada, ei tohjks selle mõju siingi käsutu olla,» lausus ta.

Ja tõstes häält kõige kõrgemate nootideni, alustas ta mingit lauluviisi, tehes seda nii võimsalt, et pühad helid olid kuulda isegi selle verise lahinguvälja kisas ja lärmis. Mitu metslast tormas nende poole, kavatsusega kaitsetutelt õdedelt, nende riided röövida ja skalbid võtta, kuid märgates seda kummalist, liikumatut kogu, jäidfiad seisma, et kuulata. Hämmastus,andis peagi maad imetlusele ja nad asusid teiste, vähem südikamate ohvrite juurde, avalikult imetledes seda kindla-meelsust, millega valge sõjamees oma surmalaulu laulis. Julgustatud ja pimestatud oma edust, püüdis David kõigest väest laulu pühalikku mõju suurendada. Need ebaharilikud helid sattusid kellegi metslase kõrvu, kes kaugemal māratsedes ühe rühma juurest teise juurde

tormas, otsekui põlgaks ta labast karja puudutada ning peaks jahti vaid mõnele väärtuslikumale ohvrile.
See oli Maagua. Indiaanlane tõstis rõõmukisa, kui märkas, et tema endised vangid olid jälle tema võirriJses.
«Tule!» hüüdis ta, verest nõretava käega Cora kleidist haarates. «Hurooni vigvam ootab sind! Kas pole seal parem kui siin?»
«Käed eemale!» hüüdis Cora, varjates silmi, et mitte hurooni vastikut nägu näha. Maagua tõstis pilkavalt naerdes oma verest lehkava käe.
«Ta on küll verest punane, kuid see eest on see veri valgete soontest!»
«Koletis! Sinu hingel on veri, palju verd! Sina korraldasid need tapatalgud!»

«Maagua on suur pealik!» vastas metslane võidurõõmsalt. «Kas tumedajuukseline. tahab tulla tema suguharu juurde?»
«Ei iialgi! Löö mind maha, kui tähad^ja vii täide oma põrgulik kättemaks!»
Maagua kõhkles hetke; siis haaras ta sülle Alice'i kerge, oimetu keha ning hakkas kiiresti üle tasandiku metsa poole minema.
«Pea!» kiljus Cora, sööstes indiaanlasele'järele. «Lase laps lahti! Nurjatu! Mis sa ometi teed?»
Maagua aga jäi tema hüüdeile kurdiks või, õigemini, ta tundis, et Cora oli tema võimuses ning otsustas seda kasutada.
«Pidage, leedi, ärge minge!» hüüdis Gamut järele teadvusetult toimivale Corale. «Püha võim annab end tunda ja varsti saate te näha, et see hirmus möll vaibub.»
Kuid märgates, et teda ei panda enam tähele, järgnes David truult hullunud õele ja alustas uuesti püha laulu, saateks pika käega hoogsalt takti lüües. Nõndaviisi läk-. sid nad risti üle tasandiku, läbi põgenike, üle haavatute ning surnute. Metsik huroon võis küllalt hästi kaitsta nii ennast kui ka ohvrit, kes ta süles. Cora muidugi oleks mitugi korda metslaste hoopide all kokku langenud, kui poleks olnud toda pentsikut olevust, kes tema kännul käis. Imestunud metslastele näis David mingi hullumeelsena ning see päästis teda nende küüsist.
Maagua teadis, kuidas suuremat hädaohtu vältida ja tagaajamisest pääseda: metsa suundus ta ühe väikese kuristiku kaudu; seal leidis ta kiiresti narragansetid. Reisijad olid need alles natuke aega tagasi sinna jätnud ühe metslase hoole alla, kes näis niisama metsik ja õel nagu Maagua isegi. Heitnud Alice'i ühe hobuse sadulale, andis Maagua Corale märku, et neiu teise ratsu selga roniks.
Hoolimata kõhutavast hirmust, mida põhjustas tema vangistaja juuresolek, tundis neiu väikest kergendust, et ta oli pääsenud tasandikul toimuvast verisest vaatemängust. Ta ronis hobuse selga ning sirutas käed anuvalt õe poole; selles liigutuses oli nii palju armastust

ja palvet, et isegi huroon ei söandanud talle seda keelata. Ta pani Alice'i sama hobuse selga, kus Coragi istus, haaras ratsmetest ning alustas teekonda metsa-sügavusse. Märgates, et teda oli üksi jäetud ja et keegi talle enam vähimatki

tähelepanu ei osutanud, justkui oleks ta niivõrd tühine olevus, keda ei tasu isegi tappa, astus David kolmanda looma juurde, heitis oma pika koiva üle sadula ning jätkas tagaajamist nii kiiresti kui raske tee seda võimaldas.

Tee läks peagi ülesmäge. Kuna minestanud Alice hakkas hobuse seljas rappumise tagajärjel vähehaaval virguma, nõudis hell hoolitsus õe eest samuti kui tasandikult kostvad kärjed Coralt liialt palju tähelepanu, et ta oleks suutnud veel nende tee suunda märgata. Kui nad aga jõudsid viimaks tömbile mäetipule ning lähenesid selle idapoolsele servale, tundis neiu siiski ära koha, kuhu skaut oli teda kord sõbraliku kaitse all viinud. Siin. lubas Maagua neil sadulast maha tulla, ja kuigi nad olid vangid, sundis uudishimu, too hirmu lahutamatu kaaslane, neid jälgima all avanevat iiveldamapanevat vaatepilti.

Julm tapatöö käis seal ikka veel takistamatult edasi. Igal pool oli näha põgenemas ohvreid halastamatute tagaajajate eest; kristliku kuninga relvastatud väesalgad aga seisid paigal säärase osavõtmatusega, mida pole iialgi suudetud seletada ja mis on jätnud igavese häbipleki nende juhi muidu nii laitmatule aule. Surma-vikat ei peatunud enne, kui saagiahnus kättemaksuhimust võitu sai. Siis tõepoolest muutus haavatute karjumine ja nende mõrtsukate kisa veidi harvemaks, kuni viimaks hoopiski hääbus või võidutsevate metslaste venivaisse, läbitungivaisse hüüetesse nrattus.

XVIII PEATÜKK

Jah, nii see on:
ma olen mõrtsukas, kuid aus; teil' kinnitan,
ei tapnud viha pärast, kaitsesin vaid au.
Othello

See verine ning ebainimlik sündmus, mida me eelmise peatüki lõpus pigem mainisime kui kirjeldasime, on ko-loonia ajaloo lehekülgedel tuntud «William Henry veresauna» nime all. See veretöö suurendas veelgi häbiplekki, mille oli jätnud prantsuse komandöri kuulsusele üks varasem ja sellega väga sarnane sündmus, mida ei suutnud täielikult ära pesta isegi tema enneaegne ja kuulsusrikas surm. Aja jooksul on kõik muidugi ununenud ja tuhanded,kes teavad,et Montcalm suri kan-

gelasena Abrahami tasandikul, ei aimagi, kui palju tal jäi puudu sellest moraalsest julgusest, milleta tõeliselt suurt inimest ei saa õieti ette kujutadagi. Võib kirjutada terveid raamatuid, et selle ilmeka näite varal tõendada, kuivõrd ebatäiuslik on inimene, kuivõrd kergesti õilsad tunded, ülim viisakus ja rüütellik vahvus väära omakasupüüdlikkuse ees oma mõju kaotavad. Võiks kirjeldada meest, kes oli suur tühistes iseloomuomadustes, kuid kes osutus tühiseks olevuseks, kui oli vaja tõestada, et põhimõtted peavad seisma poliitikast kõrgemal. See ülesanne aga ei mahuks enam meie- kujuteldavate õiguste raamidesse, ja kuna ajalugu kaldub nagu armastuski, ümbritsema oma kangelasi kujuteldava säraga, peavad tulevased põlved Louis de Saint Verani tõenäoliselt vaid oma kodumaa vapraks kaitsjaks, julm ükskõiksus Oswego ja Horicani kaldal aga jääb unustusse. Kahetsedes sügavalt, et meie sõsaral, muusal, on säärane nõrkus, astume tema pühast piirkonnast otsekohe tagasi omaenda õigetesse piiridesse.

Kolmas päev pärast fordi vallutamist läheneb juba lõpule, kuid meie hoiame lugejat ikka veel kinni püha järve kaldal.

Viimati valitses kindluse ümbruses vägivald ja võitlusmöll. Nüüd olid vaikus ja surm selle paiga kindlalt oma valdusse haaranud. Verega määritud võitjad olid lahkunud ja nende laager, mis oli alles hiljuti võiduka sõjaväe lõbusast pidutsemisest kajanud, seisis tühjalt nagu vaikne ja mahajäetud hüttide linn. Kindlusest olid jäänud järele suitsevad varemed; söestunud sarikad, õhkulastud suurtükkide osad ja purunenud müürikamakad katsid korratult muldvalle.

Ka ilm oli tugevasti muutunud. Päike varjas oma soojust läbitungimatu udumassi taha, ja sajad inimkehad, mis olid augustikuu kõrvetava kuumuse käes mustaks põlenud, kangestusid moondunud laipadena varasaabunud, otsekui novembrikuu tuuleiilide käes. Lainetav piimjas udu, mida oli nähtud mägede köha! põhja poole hõljumas, tuli nüüd, tormihoogudest aetuna, tagasi lõputu, tumeda linikuna. Horicani peegelsiledast pinnast polnud enam jälgegi. Selle aseme! peksid kaldaid rohekad vihased lained, paisates pahaselt mustuse oma rüpest tagasi rüvetatud rannale,

Puhas veekogu säilitas siiski osa oma võlust, kuid ta peegeldas ainult pea kohal rippuva taeva sünget nukrust. Oli kadunud tavaline niiske ning meeldiv ilmastik, mis looritas maa karmust ja leevendas selle ebameeldivusi; põhjatuul pühkis karmilt ning kõledalt üle tühja vetevälja. .

Kuivus oli tasandiku rohtkatte ära püganud, otsekui oleks hävitav välk seda kahjustanud. Siin-seal aga kasvas keset seda kõrbe mõni tumeroheline' rohututt, — inimverega väetatud maa kandis esimest vilja. Kogu maastik, mida oleks soodsama varguse ja soojema temperatuuri korral väga ilusaks peetud, nägi nüüd välja nagu mõni allegooriline maal elust, millel esemeid on kujutatud võimalikult karmides, kuid tõepärastes värvides, ilma igasuguste pehmendavate varjudeta.

Üksikud, vaevunähtavad .kuivanud _rohulibled kooldusid tuulepuhanguis. Viljatud kaljumäed paistsid liialt teravajoonelistena oma sügiseses alastuses. Silm otsis asjata kergendust ääretus taevalaotuses — seda varjas ebaühtlane hall udulinik.

Tuul puhus hooti, hoidudes mõnikord tihedalt maa ligi, otsekui oleks ta tasa surnute külmadesse kõrvadesse äganud, tõusis siis kõrgemale ja kihutas läbilõikaval, kaeblikul vihinal säärase hooga metsa, et lehed ja puuoksad, mida ta oma teel laiali paiskas, õhus lendlesid. Mõned näljased kaarnad võitlesid tugeva vihma-valingu ja tuulega. Ent vaevalt oli all laiuv roheline metsaookean selja taha jäänud, kui nad rõõmust kisa-des ülepeakaela sellesse vaiksesse varjupaika sööstsid, kus leidus külluses nende vastikut toitu.

Lühidalt, see oli metsik ja lõpmata kurb vaatepilt. Näis, et igaüks, kes oli aukartust tundmata sellele tasandikule astunud, oli ühel hoobil surma halastamatu käe läbi langenud. Nüüd aga oleks nagu see keeld lõppenud ja esimest korda pärast selle nurjatu teo toimepanijate lahkumist julgesid elavad inimesed sellele õudsele paigale läheneda.

Samal päeval, umbes tund aega enne päikeseloojakut võis siin näha viit inimkogu. Nad ilmusid kitsalt lagendikuribalt, kus Hudsoni poole viiv teerada metsa keerab, ning suundusid purustatud kindluse poole. Esi-

algu liikusid nad aeglaselt ja valvsalt, nagu tuleksid nad siia õudsesse paika vastu tahtmist või kardaksid mingi kõleda sündmuse kordumist. Teistest eespool kõndis painduv kogu pärismaalase ettevaatlikkuse ja toimekusega, ronides iga künka otsa,

et maad kuulata, ja kaaslastele märkide abil suunda näidates, mida mööda ta pidas kõige mõistlikumaks minna. Ka neil, kes taga tulid, ei näinud puudust olevat metsasõjaks vajalikust ettevaatlikkusest ning valvsusest. Üks neist — too oli samuti indiaanlane — liikus rohkem tiival ja pidas silmas lähedast metsaserva. Teina pilk oli juba ammugi harjunud vähimatki hädaohu märki lugema. Ülejäänud kolm olid valged, kuigi nad kandsid rõivaid, mis nii materjali kui ka värvi poolest olid ilmselt kohandatud nende praegusele ohtlikule ettevõttele — püsida kõnnumaal taanduva sõjaväe kannul.

Kohutavad .pildid, mis avanesid nende silmale teel järvekaldale, avaldasid igaühele isesugust mõju, nagu olid erineva iseloorrJuga nende salka moodustavad isi-kudki. Kergejalgne noormees, kes kõige ees sammus, heitis moonutatud ohvriele vargsi tõsiseid pilke, kar-tes ilmutada teda vallanud loomulikke tundeid, kuid olles samal ajal siiski liiga kogenematu selleks, et neid täielikult maha suruda. Tema vanemale punanahksele kaaslasele oli aga selline nõrkus tundmatu. Ta möö-dus surnukehade virnadest säärase kindluse ja rahuga, mida võimaldasid vaid kauaaegsed, sissejuurdunud harjumused. Isegi Valgete meeste peades tärkasid erinevad mõtted, kuigi kõiki ühendas kurbus. Üks neist, kelle hallid juuksekahlud ja kortsus nägu koos sõjaväelise ilme, ning rühiga reetsid inimest, kes ammu juba sõjakoledustega harjunud, ei häbenenud siiski valjusti ägada, kui mõni kõhutavam vaatepilt tema silme ette kerkis. Noormehel tema kõrval käisid judinad üle selja, kuid näis, et kaastundest oma vanerrfa kaaslase vastu püüdis ta end ohjeldada. Ainult see, kes neist neljast kõige taga tuli, andis teda valdavatele tunnetele vaba voli, kartmata, et teised seda märkavad või et sellest mingit halba võiks juhtuda.

Lugeja muiJugi tundis neis kujudes otsekohe ära mohikaanlased ja nende valge sõbra — skaudi koos

Munro ning Heywardiga. See oli tõepoolest isa oma laste otsingul, saadetuna noormehest ning neist vahvatest ja ustavatest metslastest, kes olid tõestanud oma osavust ja truudust nende pinevate-sündmuste ajal, millest me juba jutustasime.

Kõige ees sammus Unkas. Kui ta oli jõudnud tasandiku keskele, pääses ta suust hüüe, mille peale kõik ta kaaslased tema juurde tõttasid. Noor sõjamees oli jää-nud seisma laipadevirna juures, kus läbisegi paisatuna vedelesid naisterahvaste korjused. Armastusega, mida ei suutnud kõigutada mingi koledus, tormasid Munro ja Heyward kogu selle jälgi vaatepildi õudusele tähelepanu osutamata mäanevate surnukehade hunniku juurde, püüdes kirevate riideräbalate hulgast leida mingit märki nendest, keda nad otsisid. Otsingud jäid tulemusteta; isa ja armastav noormees hingasid kergendatult, kuigi mõlemad pidid kogema taas teadmatuse piina, mis oli sama talumatu kui kõige kõledam tõde. Tummalt ning mõttesse vajununa seisid nad surnukehade virna ääres. Siis astus skaut lähemale. Vihase, punetava näoga silmitses ta seda kurba vaatepilti ning esmakordselt pärast tasandikule saabumist kõneles ta valjusti ja arusaadavalt:

«Lahinguväljadel olen ma näinud mõningaidki vapustavaid asju, olen väsitavate miilide kaupa ajanud veriseid jälgi, kuid veel kunagi pole ma näinud, et kuradi kätt oleks selgemini näha olnud kui praegu siin ... Kättemaks on indiaanlaste komme ja kõik, kes mind tunnevad, teavad, et minu soontes voolab puhas veri, kuid seda tahan ma teile siin, taeva palge ees ja issanda nimel öelda, et kui need prantslased peaksid veel kunagi kuuliulatusse sattuma, siis leidub üks püss, mis hakkab laulma ja paugub nii kaua, kuni kivi sädemeid annab ja rohi veel põleb! Tomahoogi ja noa jätan ma nende hooleks, kes seda juba sündides käsutama õppinud. Mida sina arvad, Tšingatšguk?» jätkas ta delavaari keeles. «Kas arvad, et huroonid hakka-vad sellega oma naiste ees kiitlema, kui lumi laipu katab?»

Pahameelevari vilksatas üle mohikaani pealiku tõmmu näo. Ta tõmbas noa tupest ning pööras pea

rahulikult kõrvale sellelt kohutavalt vaatepildilt; ta ilmes valitses taas sügav rahu, otsekui oleks talle tundmatu igasugune raev ja viha.

«Montcalm! Montcalm!» jätkas skaut. «Öeldakse, et tuleb aeg, mil kõigi elus tehtud tegude eest kohut mõistetakse. Häda siis sellele nurjatule, kelle hingele jääb vastutus sellel tasandikul nähtu eest! Ahaa! Nii tõesti, kui mu soontes voolab valgete veri, on seal all üks punanahk, kel pole juukseid seal, kuhu loodus nad istutanud! Vaata järele, delavaar, see võib olla keegi sinu puuduvatest inimestest, ja ta peab saama maha maetud nagu vapper sõjamees kunagi. Ma näen sinu silmadest, sagamoor, et mõni huroon maksab selle eest kallilt, ja seda veel enne kui sügistuuled on verelõhna hajutanud!»

Tšingatšguk astus moondunud kogu juurde, keeras selle ümber j.a leidis surnukehal eraldusmärgi, mis kõneles sellest, et punanahk oli pärit ühest niinimetatud kuuest liitlasiuguharust või-hõimust, kes, kui nad võitlesid inglaste ridades, kuulusid tema vaenlaste hulka. Tõugates jälki kogu põlglikult jalaga, pöördus vana indiaanlane sama ükskõikselt eemale, nagu oleks ta loomaraipest vabanenud. Skaut sai sellest teguviisist aru ning astus mõtlikult oma teed, jätkates endise l pahameelega Montcalmi hurjutamist.

«Ma pean patuks tappa teist hirve enne, kui esimene on ära söödud, välja arvatud ainult siis, kui ta varitsuskoha ees tolgendab. Teine lugu on sõjamehega avalikus ja karmis lahingus, sest see on ju nende saatus — surra, käes püss või tomahook, vastavalt sellere, kas nende nahavärv on valge või punane. Unkas, poiss, tule siit kaudu! Las kaarnad õiendavad arveid mingodega. Ma tean, et nad ihaldavad oneida liha, sest olen seda sageli näinud, ja on heategu lasta linnul rahuldada oma loomulikku isu.»

«Häh!» hüüatas noor mohikaanlane, kikivarvule tõustes ja üksisilmi ettepoole vahtides, peletades kaarnad teise saagi kallale.

«Mis see on, poiss?» sosistas skaut, tõmmates oma pika kogu küüru nagu hüppevalmis panter. «Annaks jumal, et see oleks mõni pikatoimeline saaki varitsev

prantslane. Ma olen kindel, et «hirvetapja» võtab täna veel kirbule mõne ebahariliku olendi.»

Unkas kargas sõnagi lausumata minema. Järgmisel silmapilgul nähti teda taas sama kähku võsast väljuvat, käes tükike Cora rohelist loori, mida ta võiduröõmsalt lehvitas. Noore mohikaani tegevus, lehviv loor ja hüüd meelitasid kogu seltskonna otsekohe uuesti tema juurde.

«Mu laps!» hüüdis Munro meeleheitlikult. «Andke mulle tagasi minu laps!»

«Unkas katsub seda teha!» kõlas lühike, liigutav vastus.

Need lihtsad, kuid tähendusrikkad sõnad ei avaldanud ärritatud isale mingit mõju. Ta haaras looritüki ja muljus seda käes, kuna tema silmad ekslesid kart-likult ümberasuvates põõsastes, otsekui lootes ja ühtlasi kartes saladust, mida need võisid peita.

«Siin pole surnuid,» lausus Heyward halvast eelaimusest kõlatul, peaaegu lämbunud häälel. «Paistab, et torm pole siit üle käinud.»

«See on selge nagu taevas meie pea kõhal,» vastas skaut rahulikult ja häirimatult. «Tema, või siis need, kes ta röövisid, on selle põõsa juurest mööda läinud, sest ma mäletan, kuidas ta kandis seda riidetükk, et varjata oma nägu, mida kõik armastasid vaadata. Unkas, sul on õigus: tumedajuukseline on olnud siin ja põgenenud metsa nagu ehmunud hirv. Kes suudab veel vähegi joosta, ei jääks kunagi siia ootama, mil teda tapetakse. Korraldame õige otsingu, et leida märke, mida ta järele jätnud. Mõnikord ma kaldun arvama, et indiaanlase silm märkab isegi õhus lendleva koolibri jälgi!»

Noor mohikaan sööstis- selle ettepaneku peale minema, ja skaut ei jõudnud oma juttu veel lõpetadagi, kui metsa servalt kostis rõõmukisa. Kohale jõudes märkasid ärevad mehed teist looritükki, mis lipendas pöökpuu alumise oksa küljes.

«Tasem, tasem!» hoiatas skaut, sirutades oma pika püssi liiga agarale Heywardile risti ette. «Me teame nüüd, mida tarvis teha, kuid jälgi ei tohi rikkuda. Üksainus läbematu samm võib tuua meile tundideks tüli.

225

Nende jäljed on meil käes — see igatahes on nüüd väljaspool kahtlust.»

«Jumal õnnistagu teid, tubli mees!» hüüdis ärritatud isa. «Kuhu on nad siis põgenenud? Kus on mu lapsukesed?»

«Suund, mille nad on valinud, oleneb paljudest asjaoludest. Kui nad läksid üksi, siis võib arvata, et nad tegid samasuguse ringi ja võivad olla siit otsejoones kõige rohkem kaheteistkümne miili käugusel. Kui aga huroonid või mõned teised prantsuse indiaanlased on nad kinni võtnud, siis on nad praegu arvatavasti Kanada piiri lähedal. Aga sest pole midagi,» jätkas läbinägelik skaut, märgates kuulajate nägudel suurt rahutust ning pettumust. «Mohikaanid ja mina oleme siin esimesed jäljed kätte saanud ja me leiame ka teise otsa, olgu see käs või sada penikoormat eemal! Tasa, tasa, UnkasI Sa oled kannatamatu nagu mõni kolonist. Oled vist unustanud, et kerge jalg jätab nõrgad jäljed!»

«Hah!» hüüdis Tšingatšguk, kes oli tegelenud mingi | läbikäigu uurimisega metsa ääristavates madalates põõsastes. Indiaanlane oli end sirgu ajanud ja näitas maha niisuguse näoga, nagu oleks ta vastikut madu märganud.

«Siin on kellegi inimese käegakatsutav jälg!» hüüdis Heyvvard, näidatud kõhale kummardudes. «Ta on astunud mööda selle loigu äärt, ja siin ei saa enam mingit eksitust olla - nad on vangis!»

«Parem siis juba nii, kui selles metsikus paigas nälga surra!» vastas skaut. «Jäljed muutuvad selgemaks. Ma vean kihla viiekümne kopranaha peale samasuure hulga tulekivide vastu, et mohikaanid ja mina tuhnime nende vigvamid üles veel enne, kui kuu oma ringi lõpetab! Kükita maha, Unkas, ja vaata järele, mis mokassiin see õieti on, sest see on ju ometi mokassiini aga mitte kingajälg!»

Noor mohikaan kummardus jälje kõhale, lükkas mahakukkunud 'lehed kõrvale nirjg uuris seda samasuguse tähelepanuga nagu liiakasuvõtja kahtlast võlatähte. Viimaks tõusis ta püsti, ilmselt rahul oma uurimise tulemustega.

226

«Noh, poiss?» päris skaut tähelepanelikult. «Mida ütleb see jälg? Kas ta räägib midagi?...»

«See on le Renard Subtil!»

«Ahaa! Jälle see märatsev kurat! Ega tema ringilippamisele enne lõppu tule, kui «hirvetapja» pole talle paar sõbralikku sõna öelnud!»

Heyward tunnustas selle avastuse tõepärasust vastutahtmist ja väljendas rohkem õrna lootust kui kahtlust, öeldes:

«Mokassiinid on ju kõik niivõrd sarnased, arvatavasti on siin tegemist mõne eksitusega.»

«Mokassiinid üksteise sarnased! Samahästi võite te öelda, et üks jalg on teise sarnane, kuigi me teame kõik, et ühed jalad on pikad, teised lühikesed, ühed laiad, teised kitsad, ühed kannavad varbaid sissepoole, teised väljapoole! Mokassiinid on sama vähe sarnased kui üks raamat teisega. Need, kes oskavad lugeda üht raamatut, saavad harva aru teise raamatu märkidest. Ja see kõik on väga hästi korraldatud: see annab igale inimesele võimaluse tema loomulikke eeliseid käsutada. Las ma vaatan seda õige lähemalt, Unkas! Ei raamat ega mokassiin kannata kumbki seeläbi, kui nende kohta on ühe asemel olemas kaks arvamust.» Skaut kummardus ning teatas otsekohe: «Sul, on õigus, poiss, siin ongi see latakas jälg, mida me eelmise tagaajamise ajal sageli nägime. Ja see sell joob tingimata, kui ta selleks vaid võimalus avaneb. Need joodikud indiaanlased õpivad alati nõnda käima, et toetuvad rohkem päkkadele kui harilikud metslased. See on üldse joodikute mood, olgu nad siis valge või punase nahaga. Jälje pikkus ja laius on ka seesama! Vaata lähemalt, sagamoor, sa mõõtsid neid jälgi mitu korda, kui me jälitasime neid elukaid Glehni koskedest tervisvee allikateni.»

Tšingatšguk täitis selle soovi; kui ta oli jälge mõne hetke uurinud, tõusis ta üles ning lausus rahulikult ja tõsiselt ainsa sõna:

«Maagua.»

«Täpselt! Asi on selge. Tumedajuukseline ja Maagua on siit mööda läinud.»

«Aga Alice?» päris Heyward kohkunult.

«Temast pole me veel märkigi leidnud,» vastas skaut, tähelepanelikult ümbritsevaid puid, põõsaid ja maapinda silmitsedes. «Aga mis see seal on? Unkas, too siia see asi! Näed sa, see mis tolle kibuvitsapõõsa küljes tolkneb.»

Kui noor indiaani sõjamees oli korralduse täitnud, võttis skaut leiu, hoidis seda kõrgel käe peal ja naeris oma tasast, südamlikku naeru, enne kui ütles:

«Seeon laulumeistri tuututamise riist. Nüüd peame me leidma raja, mida mööda preester võis rännata. Unkas, otsi saapajälgi, mis oleksid küllalt suured, et kanda kuut jalga ja kaht tolli vedelat inimliha. Mul tärkab selle selli suhtes lootus, et ta on kisamisest loobunud ja hakkab ehk mõne parema elukutsega pihta.»

«Ta on vähemalt ustavalt oma ülesannet täitnud,» lausus Heyward, «ja Cora ning Alice pole jäänud sõbrata.»

«Jah,» vastas Haukasilm püssipärale toetudes, ilmse põlgusega. «Ta hakkab neile ette laulma. Kas ta oskab neile lõunaks hirve tappa, puude küljes kasvava sambla järgi rännata või huroorii kõri läbi lõigata? Kui mitte, siis on esimene irvrästas, kellega ta kokku puutub mõlemast sellist osavam. Noh, poiss, kas on veel mingeid märke, mis seda oletust kinnitavad?»

«Siin on midagi jalajäljetaolist, mille on vajutanud nähtavasti saabas,» sõnas Heyward, rõõmuga jutuainet muutes, et vattida Davidi sõimamist, kelle vastu ta tundis nüüd kõige suuremat tänulikkust. «Kas pole see mitte meie sõbra oma?»

«Puudutage lehti ettevaatlikult, muidu moonutate jälje kuju! Selge! See on jalajälg, kurd see on tumedajuukselise oma ja väike on ta pealegi säärase imestusväärse pikkuse ja suursuguse välimuse kohta! Laulumeister kataks selle jälje juba üksi oma

kannaga kinni!»

«Kus? Laske ma vaatan oma lapse jalajälgi!» lausus Munro põõsaid agaralt kõrvale lükates ja peaaegu kustunud jälje, kohale kummardudes. Kuigi jalad, mis olid selle jätnud, olid astunud kergelt ja kärmesti, oli jälg veel väga selgesti näha. Elatanud sõdur uuris

seda tuhmuvate silmadega, kuni Heyward märkas, et ta silmist langesid tütre nõtke jälje peale suured, palavad pisarad. Soovides vältida ahastust ja pakkuda vanale mehele mingit tegevust, lausus noormees skaudile:

«Kuna meil on nüüd olemas kindlad tundemärgid, võiksime oma reisi alustada. Niisugusel ajal näib üks'ainus silrnapilkki vangisolijaile igavikuna.»

«Väledaimat hirve ei tarvitse eriti kaua taga ajada,» vastas skaut, pööramata uurivat pilku neilt mitmesugustelt märkidelt, mis tema silmi olid puutunud. «Me teame, et see pöörane huroon on siit kuruga mööda läinud ... ja tumedajuukseline ... ning laulumeister... aga kus on see, kellel on kollased tukad ja sinised silmad? Kuigi ta on väike ja pole kaugeltki nii julge kui tema õde, on tal kena välimus ja meeldiv jutt. Kas tal pole ühtki sõpra, mitte kedagi, kes tema pärast muretseks?»

«Jumal aidaku, et tal neist kunagi puudu ei tuleks!» hüüdis Heyward. «Kas pole me siis teda praegu otsimas? Mis puutub minusse, siis ei jäta ma otsinguid enne, kui ta on leitud!»

«Sel juhtumil võiksime minna igaüks ise teed, sest siit ta pole läinud: nii õrnad ja väikesed kui ta jäljed ka poleks, oleksid need näha.»

Heyward tõmbus tagasi, kogu tema edasimineku tuhin rfäis olevat korraga kadunud. Jättes tähele panemata selle äkilise meelemuutuse, jätkas skaut pärast hetkelist mõtiskelu:

«Peale tumedajuukselise ja tema õe pole siin kõnnumaal ühtki naist, kes võiks jätta niisuguseid jälgi! Me teame, et esimene on siin käinud, aga kus on teisest tütarlapsest jäänud märgid? Tarvis rühkida mööda jälgi edasi, ja kui see meile midagi ei anna, peame tulema tasandikule tagasi ja leidma uue jälje. Mine edasi, Unkas, -ja pea silmas kuivanud lehti! Mina tahan vaadata põõsafd, sinu isa aga jälgib maad. Liikuge edasi, sõbrad, sest päike hakkab juba mägede taha vajuma!»

«Aga mina ... kas mina ei saaks midagi teha?» päris murelik Heyward.

«Teie!» kordas skaut, kes oma punaste sõpradega juba edasi liikus. «Jah, te võite hoiduda meist tahapoole, ja olge ettevaatlik, et te jälgi ei tallaks.»

Nad polnud veel kuigi palju maad edasi jõudnud, kui indiaanlased seisma jäid ja näisid maas mingisuguseid märke silmitsevat, tehes seda terasemalt kui tavaliselt. Nii isa kui poeg rääkisid mõlemad kiiresti ja valjusti, kord ühist imetlusobjekti silmitsedes,, kord teineteisele kõige siirdama heameelega otsa vaadates.

«Nad on väikese jala üles leidnud!» hüüdis skaut lähemale astudes ega osutanud oma objektide uurimisele enam mingit

tähelepanu. «Mis see siis on! Siin on
korraldatud peidupaik! Ei, piirimaade kõige täpsema püssi nimel, need pagana küliskäijad hobused on jälle siin olnud! Nüüd on .kogu saladus välja tulnud ja
kõik on selge nagu põhjanael keskööl. Jah, siin on nad selga roninud Seal olid loomad puu külge seotud ja ootasid, ning seal eemal läheb lai tee põhja poole, otse Kanadasse.»

«Kuid Alice'ist, nooremast miss Munrost pole ikka veel mingit märki,» ütles Duncan.

«Kui see särav mängukann, mille Unkas just praegu üles tõstis, ei osutu sääraseks märgiks. Saada see siiapoole, poiss, et me saaksime seda vaadata!» Heyward tundis selles kohe ära väikese ehteasja, mida Alice'ile meeldis kanda. Armastaja eksimatu mälu tuletas noormehele meelde, et ta oli näinud seda tolle saatusliku päeva hommikul käskijanna kaunis kaelas rippumas. Noormees haaras kalli ehte oma kätte, ja kui ta selle tõsiasja kõigile teatavaks oli teinud, kadus see hämmastunud skaudi silme alt. Kütt otsis seda asjatult maast, kui too oli juba ammu Duncani põksuva südame vastu surutud..

«Ptüi!» hüüdis pettunud Haukasilm, jättes püssipäraga lehtede songimise kus seda ja teist. «See on kindel vanaduse tunnus, kui juba silmanägemine hakkab nõrgenema. Säärane sädelev asi ja seda mitte näha! Noh, hüva, ma võin veel piki tuhmunud püssitoru kõõritada ja sellest piisab, et mingodega arveid õiendada. Mulle meeldiks seda asja siiski leida, kasvõi selleks, et õigele omanikule tagasi anda, ja see viiks kokku pika

jälgede rea kaks otsa, sest seekord on meie vahel lai St. Lawrence või koguni Suured Järved.»

«Seda enam põhjust on meil rännakut mitte edasi lükata,» vastas Heyward. «Läki teele!»

«Öeldakse, et noor veri ja kuum veri on peaaegu üks ja seesama. Me ei kavatse minna oravajahile ega hirvi Horicani ajama, vaid päevi ja öid kestvale retkele, et pää'seda üle kõnnumaa, kus inimese jalg harva astub ja kus te oma raamatutarkusega toime ei 'tule. Indiaanlane ei asu sellisele teekonnale kunagi enne, kui ta pole nõupidamise lõkke ääres suitsu teinud, ja kuigi ma olen valget verd, austan ma selles asjas nende kombeid, sest ma»näen, et nad on ettenägelikud ja targad. Seepärast läheme nüüd tagasi, süütame ööseks lõkke vana fordi varemetesse, ja hommikul me oleme värsked ning valmis asuma oma töö kallale nagu mehed, mitte aga kui lobisejad naised või kannatamatud poisikesed.»

Heyward nägi skaudi käitumisest otsekohe, et sõnelemine oleks olnud asjatu. Munro oli jälle endisesse osavõtmatusse laskunud, millest võis teda päästa ilmselt ainult mõni uus ja tugev erutus. Tuli leppida paratamatusega; noormees Kaaras vanal sõjamehel käest ja astus indiaanlaste ning skaudi jälgedesse, kes pöördusid juba tagas.i tasandiku poole viivale rajale.

XIX PEATÜKK

S a l a r i n o : «Ma olen kindel, kui ta kaotab, sa, ei nõua tema liha.
Mis käsu see suil' tooks?»
S h y l o c k : «See sama on, mis sööt on kalale.
Ma kättemaksu naudin siis!»
Shakespeare

Kui salkkond jõudis William Henry varemetesse, olid õhtuvarjud muutnud selle paiga veelgi õudsemaks. Skaut ja tema kaaslased hakkasid otsekohe tegema ettevalmistusi, et ööd siin mööda saata. Kuid see sündis siiski niivõrd tõsiselt ja tasakaalukalt, et näis — isegi

nende karastatud meeltele oli see äsjanäntud koletu veretöö sügavalt mõjunud. Mõned sarikatükid asetati söestunud valli najale, ja kui Unkas oli need hagudega kergelt kinni katnud, arvati sellest ajutiseks ulualuseks piisavat. Töö lõppenud, osutas noor indiaanlane tähendusrikkalt lihtsale osmikule ja Heyward, mõistes selle tumma käeviipe tähendust, palus Munrod sisse astuda. Jätnud leinava vanamehe oma muredega üksi, tuli Duncan kohe tagasi värske õhu kätte. Ta oli liialt erutatud, et puhata.

Sel ajal kui Haukasilrn ja indiaanlased süütasid lõkke ja võtsid õhtuoodet — kuivatatud karuliha —, suundus-noormees purustatud kindluse keskvallile, mis oli pööratud rindega Horicani poole. Tuul oli vaikinud ja lained veeresid juba rahulikumalt ning korrapärasemalt liivasele rannale valli jalamil. Otsekui väsinuna metsikust kihutamisest, lagunesid pilved koost; raskemad mügarad kogunesid lumeda massina silmapiirile, ker-gemad pilveräbalad kiirustasid samal ajal ikka veel üle vee või keerlesid mäetippude vahel nagu laialipudene-nud linnuparved, kes tiirlevad õhus oma pesa kõhal. Siin-seal murdis kiirgava tähe punakas valgus läbi sõudvate pilvede, heites tuhmile taevale kahvatut kuma. Ümberringi asetsevate mägede rüpes oli juba maad võtnud läbitungimatu pimedus ning lasandik tundus ääretu mahajäetud surnukuurina, kus ainuski hääl ega sosin ei häirinud arvukate õnnetute und.

Duncan seisis mitu minutit liikumatult, silmitsedes seda kaasakiskuvat vaatepilti, mis nii jubedalt meenutas möödunut. Tema pilk rändas vallikäärult, kus metsaelanikud oma vilkuva lõkke ümber istusid, kahvatule kumale taevalaotusel ja puhkas siis kaua ning murelikult süngel pimedusel, mrs valitses seal, kus puhkasid surnud. Peagi viirastus talle, nagu kostnuks sealt mingid seletamatud hääled, kuigi need tundusid nii ebamäärased jawargsed, et polnud võimalik määrata mitte üksnes seda, kellele need kuulusid, vaid isegi seda, kas ta neid tõesti kuulis. Häbenedes oma kartusi, keeras noormees järve poole ja katsus keskenduda tähtede vaatlemisele, mis vilkusid ähmaselt järve virvendaval pinnal. Tema liialt pingutatud kuulmine aga näis

nagu hoiatavat teda mingi varitseva hädaohu eest — hääled ei vaikinud ega vaikinud. Viimaks näis ta kuulvat üsna selgesti, et keegi tormas kiiresti trampides üle pimedusse mattunud välja. Duncan ei suutnud enam rahutust maha suruda ja hüüdis tasasel häälel skauti, paludes teda tulla enda juurde üles vallile. Haukasilm heitis püssi õlale ja täitis selle palve, kuid nii ükskõikse ja rahuliku ilmega, nagu tahaks ta tõendada, et nad tema arvates viibisid küllalt kindlas kohas.

«Kuulake!» lausus Duncan, kui teine oli tema kõrvale asunud. «Tasandikult kostavad summutatud hääled. Montcalm pole nähtavasti võidetud lahinguvälja veel täiesti maha jätnud.»

«Tähendab kõrvad on siis targemad kui silmad?» lausus skaut häirimatult; pistnud endale parajasti suhu tüki karuliha, rääkis ta seetõttu segaselt ning aegamisi nagu ikka inim,ene, kelle suu üle koormatud. «Ma nägin ise oma silmaga, et ta

jäi kogu väega Ty'sse peatuma. Need teie prantslased armastavad pärast õnnestunud ettevõtet ikka koju tagasi minna, tantsida ja lõbutseda.»

«Ma ei tea. Indiaanlane paneb sõjas harva silmad kinni ja mõni huroon võiks jääda röövsaagi ihas siia ka pärast seda, kui tema suguharu on juba ära läinud. Oleks tarvis tuli ära kustutada ja valvel olla. Kuulake! Te ometi kuulete seda häält?»

«Indiaanlane tuleb räga harva haudade vahele hulkuma. Kuigi ta on alati valmis kedagi maha nottima ega hooli kuigi palju abinõudest, piirdub ta harilikult skalbiga, kui tal mitte veri pole keema läinud ja meeled üles köetud. Aga kui see hoog on tal üle läinud, unustab ta vaet.u ja on nõus laskma surnutel rahulikult puhata. Kuna kord tuli juba juttu vaimust, siis ütelge, major, kas teie arvates on punanahkadel ja meil, valgetel, üks ja seesama taevas?»

«Kahtlemata, kahtlemata. Kuulge, ma kulilsin seda vist jälle! Või oli see lehtede sahin päögi ladvas?»

«Mis minussei puutub,» jätkas Haukasilm, näo hetkeks ükskõikselt ning hooletult Heywardi poolt osutatud suunda keerates, «siis ma usun, et paradiis on loodud õnne jaoks Ja et inimesed mõnulevad seal vastavalt iseloomule ning vaimuannetele. Seepärast ma järeldan,

et punanahk pole kaugel tõest kui ta arvab, et peab seal leidma eest õnnelikud jahimaad, millest tema pärimused kõnelevad. Samal põhjusel arvan ma ka, et puhtaverelisele inimesele ei teeks paha oma aega .. .»

«Kuulsite? ... Jälle! ...» segas Duncan vahele.

«Ja-jaa... kui toidust on puudus või kui seda palju, muutub hunt julgeks,» vastas skaut järeleandmatult. «Me teeksime nende, kuradite, hulgas alles puhta töö, kui praegu oleks valge ja meil oleks aega niisuguse lõbustuse jaoks! Aga vaadake, major, mis puutub sellesse elusse, mis ees seisab, siis... Ma olen kuulnud, kuidas jutlustajad asundustes räägivad, et taevas on puhke-pa-jk. Inimesed saavad ju lõbust igaüks isemoodi aru. Mis puutub minusse endasse, ja ma ütlen seda aukar-tusega jumala korralduste vastu, siis ei paku küll kuigi suurt mõnu olla kinni säärastes eluasemetes, millest nad jutlustavad, kui tunned loomulikku igatsust liikumise ja jahi järele.»

Duncan sai nüüd aru, mis laadi müra ta oli kuulnud, ja tema tähelepanu pöördus rohkem jutuainele, mille skaut oli valinud. Ta lausus:

«On raske ette öelda, missugused tunded viimase suure muudatusega kaasas käivad.»

«Inimesele, kes oma ellipäevad vabas õhus mööda saatnud, on see tõepoolest suur muudatus,» vastas skaut otsekoheselt, «inimesele, kes sageli võtnud hommikueinet 'Hudsoni ülemjooksul ja maganud Mohawki ' mühina ulatuses! Siiski, meeldiv on teada, et teenid armulist issandat, kuigi me teeme seda igaüks omamoodi ja meie vahel on suured lahmakad kõnnumaad .... Kes seal kõnnib?»

«Tähendab, see pole siis huntide jooksmine?»

Haukasilm raputas aeglaselt pead ning andis Duncanile peaga märku jägneda talle sinnapaika, kuhu tulekuma ei ulatunud. Teinud selle ettevaatliku sammu, hakkas skaut pingsa tähelepanuga ümbrust uurima ja kuulatas kaua ning teraselt, kas ei kordu see tasane rfääl, mis oli teda ehmatanud. Tema valvsusel ei näinud olevat siiski mingit tagajärge, ja kui ta oli

[1] M o h a w k — Hudsoni lisajõgi.

tükk aega viljatult kõrvu pingutanud, sosistas ta Duncanile:

«Peame Unkasele märku andma! Poisil on indiaanlase meeled ja ta võib kuulda seda, mida mina ei kuule; olen ju valge ega salga seda.»

Noor mohikaanlane, kes ajas parajasti isaga tasakesi juttu, võpatas, kuuldes öökulli huikamist. Ta kargas jalule ja vaatas tumedate vallide poole, justkui otsides kohta, kust hääl oli tulnud. Skaut kordas kutset ja mõne hetke pärast nägi Duncan, kuidas Unkase kogu hiilis valli äärt mööda ettevaatlikult sinnapoole, kus nad seisid.

Haukasilm selgitas delavaari keeles paari sõnaga oma soovi. Saanud teada, mispärast teda kutsuti, viskus Unkas murule siruli ja Duncanile näis, et ta jäi sinna vaikselt ning liikumatult lamama. Heywardit üllatas noore sõjamehe liikumatu olek. Tundes huvi selle vastu, kuidas indiaanlane mõtleb oma võimeid rakendada, et soovitud teateid hankida, astus Heyward mõne sammu võrra lähemale ja kummardus tumeda kogu kõhale, mida ta oli lakkamatult silmas pidanud. Ja nii ta siis avastaski, et Unkas oli kadunud ning et see, mida ta oli kogu aeg silmitsenud, polnud miski muu kui mingi vallipealse kühmu ähmased piirjooned.

«Kuhu on mohikaan kadunud?» päris ta skaudilt, hämmastunult tagasi tõmbudes. «Ma nägin teda siiasamasse pikali heitvat ja võin vanduda, et ta siia lebama jäi!»

«Tss! Rääkige tasemini! Ei või ju kunagi teada, kelle kõrvad meid kuulavad, mingod aga on juba selline kaval tõug. Mis puutub Unkasesse, siis on ta väljas tasandikul, ja kui makuassid üldse siin, ümbruskonnas liikvel on, siis. leiavad nad endale väärilise vastase.»

«Te arvate siis, et Montcalm pole veel kõiki indiaanlasi ära kutsunud! Anname siis teistelegi märku, et jõuaksime relvad haarata. Meid on ju siin ikkagi Viis inimest ja keegi meist ei puutu just esimest korda vaenlasega kokku.»

«Mitte ainsatki sõna kellelegi, kui teil elu armas! Vaadake sagamoori, kuidas ta istub lõkke ääres nagu suur indiaani pealik! Kui siin üldse mõni vaenlane

ümber huiguks, ei näeks ta sagamoori näost kunagi, et me mingit ohtu aimame.»

«Kuid nad võivad ta avastada ja see oleks tema surm. Ta on lõkke valguses liiga selgesti näha ja langeb esimeseks ning kõige kindlamaks ohvriks.»

«Ei saa salata, et te praegu tõtt räägite,» vastas skaut, oma käitumisega tavalisest suuremat murelik- % kust reetes, «aga mis teha! Üksainus kahtlane pilk-võib tuua rünnaku meile kaela ja seda enne veel kui me selleks valmis oleme. Tšingatšguk kuulis, kui me Unkast kutsusime ja ta teab, et me oleme avastanud mingisugused jäljed. Ma ütlen talle, et me oleme sattunud mangodele; tema juba teab, kuidas tegutseda.»

Seejärel pani skaut sõrmed suhu ja tõi kuuldavale tasase sisina, mis sundis Duncani eemale kargama: ta arvas, et see oli madu. Tšingatšguki pea puhkas käe

najal ja ta istus tule ääres omaette mõtiskledes; ent kui ta kuulis looma hoiatushüüdu, kelle nime ta kandis, tõstis indiaanlane pea ja tema tumedad silmad heitsid ümberringi küreid, teraseid pilke. Selle äkilise ja võib olla tahtmatu liigutusega piirdus kogu tema üllatus või ärevus. Tema püss lebas käeulatuses. Tomahook, mille ta oli mugavuse mgttes vöö küljest vabastanud, oli oma tava-lisest asukohast isegi maha libisenud, ja sagamoori keha näis vajuvat kössi nagu inimesel, kes laseb lihastel puhata. Nihutanud end kavalasti endisesse asendisse, kuid vahetades seejuures kätt, otsekui selleks, et teiselegi käele puhkust anda, jäi pärismaalane edasisi sündmusi ootama, ilmutades säärast rahulikkust ja meelekindlust, milleks pole võimeline keegi peale indiaani sõjamehe.

Vähemkogenud silmale paistis mohikaani pealik tukkuvat, kuid Heyward märkas, et indiaanlase ninasõõrmed olid puhevil, pea veidi viltu, nagu aitaks see paremini kuulata, tema silmad aga heitsid lakkamatult välkkiireid pilke kõikidele nägemispiirkonnas olevatele esemetele.

«Vaadake seda toredat selli!» sosistas Haukasilm, Heywardi kätt pigistades. «Ta teab, et üksainus pilk või liigutus võib meie plaanid segi ajada ja meid nende põrguliste meelevalda anda ...»

Tema jutu katkestas ere välgatus ja püssipauk. Lõkke juurest, kuhu Heywardi pilk oli veel imestuses ja hämmastuses kiindunud, paiskus sädemeid. Kui Heyward veel teist korda sinna vaatas, oli Tšingatšguk, juba kadunud. Vahepeal oli skaut püssi palge tõstnud ja ootas kannatamatult silmapilku, millal vaenlane silmapiirile ilmuks. Selle ainsa tagajärjetu katsega Tšingatšgukilt elu võtta rünnak nähtavasti piirduski. Paar korda arvasid kuulajad, et nad võisid eraldada põõsastes sahinat, nagu oleksid mingid tundmatud olendid kuskil kaugel läbi võsa tormanud. Kõhe seejärel juhtis Haukasilm Duncani tähelepanu «põgenevatele huntidele», kes oleksid otsekui pimesi nende pärisvaldustesse sissetungijate eest põgenenud. Pärast mitmeminutilist piinavat, hingetut vaikust oli kuulda vee sulpsatust, millele järgnes otsekohe pauk teisest püssist.

«See on Unkas!» lausus skaut. «Poisil on hea riistapuu! Ma tunnen sell% pauku niisama hästi kui isa oma lapse häält, sest kandsin seda püssi ise, kuni mulle pakuti paremat.»

«Mida see võiks tähendada?» päris Duncan. «Meid valvatakse, ja nagu näib, tahetakse meid tappa.»

«Nood laialipaisatud tukid võivad tõendada, et head siin ei kavatsetud, meie indiaanlane aga võib tunnistada, et keegi pole häda saanud,» vastas skaut, lastes püssi jälle rahulikult käsivarrele vajuda, ja järgnes Tšingatšgukile, kes oli parajasti kindluse varemete vahelisse valgusesõõri ilmunud. «Kuidas on, sagamoor? On's mingod meil tõsiselt kallal või on see ainult mõni neist koertest, kes tilguvad sõjasalkade sabas, et surnuid skalpeerida ja koju tagasi minnes hooplevad naiste ees kahvahägude kallal tehtud vaprate tegudega?»

Tšingatšguk võttis rahulikult istet ega vastanud sõnagi, enne kui oli uurinud läbi tuletuki, mida'oli tabanud sama kuul, mis peaaegu oleks talle endale saatuslikuks saanud. Seejärel tõstis ta sõrme ning ütles ainsa ingliskeelse sõna:

«Üks!»

«Seda ma arvasingi,» vastas Haukasilm, samuti istet

võttes. «Aga kuna ta järve varju pääses, enne kui Unkas jõudis päästikule vajutada, on enam kui kindel, et see võrukael hakkab kodus luiskama lugusid suurest varitsemisest, mil ta luuras välja kähe mohikaanlase ja valge küti jäljed. Ovitseridest

ta muidugi ei räägi, — need ei tule arvesse. Hea küll, las luiskab pealegi. Iga rahva hulgas leidub alati ausaid mehi, kes ~ sääraste kiidukukkede hooplemist pahaks panevad, kes otse igasuguse terve mõistuse vastaselt hooplevad, kuigi taevas teab ka seda, et makuasside hulgas säärased ausad olendid on üsnagi haruldased. See lurjus läkitas oma kuuli su kõrva äärest mööda, sagamoor.»

Tšingatšguk vaatas rahulikult ja ükskõikselt sinnapoole, kuhu kuul oli jooksnud, ning asus siis endisesse asendisse meelerahuga, mida niisugune tühine asi polnud suuteline häirima. Samal hetkel lipsas valgusesõõri Unkas ja võttis lõkke ääres istet, näol samasugune ükskõikne ilme nagu isalgi.

Heyward jälgis sügava huvi ja imestusega kõiki neid toiminguid. Talle tundus, et metsaelanikel olid üksteise mõistmiseks mingid salavahendid, mida ta polnud terase jälgimise peale 'vaatamata suuteline avastama. Tormaka ja paljusõnalise jutu asemel, mille abil valge noormees oleks pimedal väljal juhtunut edasi andnud või vahest — liialdanudki, piirdus noor indiaani sõjamees üksnes teadmisega, et tema tegu kõneles ise enda eest. Ja tõepoolest, see polnudki indiaanlasele kohane hetk oma vägitegudega hooplemiseks, pealegi polnud selleks õieti ka juhust, ja kui Heyward ei oleks hakanud pärima, poleks sel teemal tõenäoliselt enam ainsatki silpi lausutud.

«Mis meie vaenrasest sai, Unkas?» küsis Duncan. «Me kuulsime su püssi panku ja lootsime, et sa ei tulistanud tühja.»

Noor pealik lükkas jahisärgi voldi kõrvale ja näitas sõnatult saatuslikku juuksetutti, mille ta oli oma võidu sümbolina vöö külge riputanud. Tšingatšguk haaras skalbist kinni ja takseeris seda mõni hetk sügava tähelepanuga. Siis laskis ta selle jälle lahti ja tema kar-mil, ilmekal näol peegeldus ääretu vastikus.

«Häh! Oneida!» hüüdis ta.

«Oneida?!» kordas skaut. Ta astus ootamatu tõsidusega lähemale, et verist tunnusmärki täpsemalt uurida. «Jumala eest, kui juba oneidad on meil jälil, siis oleme me varsti neist kuraditest igast küljest ümber piiratud! Valgete silmadele pole selle või mõne teise indiaanlase naha vahel mingit vahet, kuid sagamoor räägib, et see on mingo pealae küljest. Vähe sellest, ta ütleb isegi selle vaese kuradi suguharu nime, nagu oleks skalp mõni raamatuleht ja iga juuksekarv trükitäht. Mis õigus on valgetel kristlastel oma õpetatusega kiidelda, kui iga metslane oskab lugeda keelt, mis käib isegi kõige targemale valgele üle jõu! Mida sina ütled, poiss? Mis rahva hulgast oli see lurjus?»

Unkas tõstis pilgu üles ja vaatas skaudile silma.

«Oneida!» vastas ta oma mahedal kaunikõlalisel häälel.

«Jälle oneida! Kui juba ükski indiaanlane midagi ütleb, on see harilikult tõsi, aga kui teda veel teinegi oma inimene toetab, siis on see nagu aamen kirikus!»

«See vaene sell pidas meid eksikombel prantslasteks,» sõnas Heyward, «muidu ta poleks teinud katset sõprade elu kallale kippuda.»

«Tema pidas värvitud mohikaanlast hurooniks! Samahästi võite te pidada Montcalmi grenaderide valgeid kuubesid
«kuningameelsete ameeriklaste»
punasteks vammusteks,» vastas skaut. «Ei, ei, see madu teadis, kelle pihta ta sihtis. Ja üldse, suurt eksitust seal ei olnudki, sest delavaaride ja mingode vahel on vähe armastust, võidelgu nad siis ka kelle poolel tahes nende valgete

tülide ajal. Mis puutub sellesse juhtumisse, siis, kuigi oneidad teenivad püha majesteeti, kes on ka minu valitseja ja käsjdja, oleksin ma
lasknud oma «hirvetapja» pikema jututa selle põrgulise enda peale lahti, kui õnnelik juhus oleks ta minu teele juhtinud.»

«See oleks olnud meie lepingute rikkumine ja vastuolus teie iseloomuga.»

«Kui keegi käib läbi mingi rahvaga,» jätkas Haukasilm, «ja need on ausad inimesed ning tema ise ka mitte
lurjuste hulgast, tekib nende vahel armastus. On tõsi, et valgete kavalusel on läinud korda tekitada

240

suguharude vahel suurt segadust ja kunagi ei tea kindel olla, kes on sõber, kes vaenlane; niisiis juhtubki, et huroonid ja oneidad, kes räägivad: küll üht või
peaaegu üht keelt, on valmis teineteiselt skalpe võtma. Delavaarid on aga kaheks jagunenud: väiksem osa elutseb Suure Nõupidamise Lõkke ümber oma jõel ja võitleb koos mingodega, suurem osa aga viibib Kanadas — oma sünnipärasest vaenulikkusest makuasside vastu —, keerates niiviisi kõik pea peale ja rikkudes igasugust sõjapidamiskorda. Punanaha iseloom ei muutu siiski nii kergesti iga poliitilise muutusega. Seepärast sarnaneb armastus mohikaanlaste ja mingode vahel rohkem .valge inimese ja mao vaheliste
suhetega.»

«Mul on kahju seda kuulda, sest uskusin senini, et meie piirides elavad pärismaalased pidasid meid liiga õiglaseks ja Tahkeks, et.siduda end lahutamatult meie tülidega.»

«Miks nii?» küsis skaut. «««Minu arvates on täiesti loomulik pidada omavahelist riidu võõraste tülidest tähtsamaks. Mis aga minusse puutub, siis ma armastan õiglust ja seepärast ma ei taha öelda, et ma mingosid vihkaks. See pole minu nahavärvi ja usu seisukohalt sünnis, kuid. sellest hoolimata tahan ma veel kord öelda, et .ainult öö takistas mu «hirvetapjal» selle varitseva oneida pihta kuuli kihutamast:»

Ja sfas., otsekui rahuldunud oma väidete jõust, keeras aus, kuid leppimatu metsaelanik selja tule poole ning jäi vakka. Heyward eemaldus kaitsevallile. Ta oli liiga erutatud ja liialt vähe kogenud metsasõjaga ega suutnud jääda, rahulikuks, kui mõtles neile salakavalaile rünnakuile, mis võisid neid tabada. Skaudi ja mohikaanlastega oli lugu hoopis teisiti: ühelgi neist kolmest ei näinud olevat vähimatki kahtlust selles, et: nad võisid nüüd olla täiesti julged; sellest kõnelesid ka kohe alanud nõupidamise ettevalmistused: hakati pidama aru, mida edasi teha.»

Segadused hõimude ja isegi suguharude, vahel, millele Haukasilm vihjas olid sel ajajärgul täies hoos. Põlised keelesidemed ja sellega koos muidugi ka ühisel päritolul põhinevad suhted kätkesid paljudes kohtades.

241

Ja üheks selle tagajärjeks oli see, et delavaarid ja mingod võitlesid mõlemad ühel poolel, kusjuures viimased ajasid taga huroonide skalpe, kuigi pidasid neid omaenda sugupuu üheks haruks. Delavaarid olid isegi omavahel killunenud. Kuigi armastus esiisade maa vastu hoidis mohikaanlaste sagamoori koos vähese mõttekaaslaste salgaga inglise kuninga lipu all, oli siiski teada, et kaugelt suurem osa tema rahvast viibis lahinguväljal Montcalmi liitlasena. Lugeja arvatavasti teab juba — kui ta on jõudnud seda jutustusest järeldada —, et delavaarid (ehk lenapid) väitsid end olevat selle arvuka rahva esiisad, kes kunagi oli olnud enamiku Ameerika ida- ja põhjapoolsete osariikide peremeheks ning et mohikaanide hõim oli üks selle

rahva vanemaid ja lugupeetumaid liikmeid.

Duncan tundis küllalt hästi indiaanlaste kombeid, et taibata, mispärast tuld suurendati ja sõjamehed, seal hulgas ka Haukasilm, suure väärikuse ning pidulikku sega suitseva lõkke ümber istet võtsid. Ka tema nõjatus vastu vallinurka, kust võis vaadelda nii müüride vahel toimuvat kui pidada silmas väljastpoolt ähvardavaid ohte.

Pärast lühikest tähendusrikast pausi süütas Tšingatšguk piibu, mille kaha oli valmistatud sel maal leiduvast pehmest kivist, vars aga — puust. Tõmmanud paraja sõõmu rahustavat aromaatset tubakat; ulatas ta selle riistapuu edasi skaudi kätte. Sel moel tegi piip kõige sügavamas vaikuses kolm ringi, ilma et ükski kolmest oleks suud paotanud. Siis esitas sagamoor kui vanim ja seisuselt kõige tähtsam väheste rahulike'ning väärikate sõnadega oma plaani, mida nad pidid arutama. Talle vastas skaut, ja kui teine te,ma arvamisele vastu vaidles, lõi Tšingatšguk uuesti sekka. Noor Unkas aga kuulas seda kõike kogu aeg vaikselt ning aupaklikult pealt, kuni Haukasilm vastutulelikkusest ka tema arvamist päris. Kõnelejate käitumisest järeldas Heyward, et isa ja poeg olid vaidlusaluses küsimuses ühel nõul, valge mees aga näis olevat teisel arvamisel. Vaidlus muutus järk-järgult üha ägedamaks.

Hoolimata seltest, et sõbralik vaidlus muutus järjest ägedamaks, oleks ka kõige väärikam kristlaste koos-

olek (kaasa arvatud ka need, kuhu kogunevad auväärt ministrid) võinud saada siit paraja õppetunni vaidlejate kannatlikkusest ja viisakusest. Unkase sõnu kuulati siin samasuguse tähelepanuga hagu neidki, mida jagas tema isa küps mõistus.

Mohikaanlaste juttu saatsid niivõrd selged ja loomulikud žestid, et Heywardil polnud kuigi raske nende mõttelõnga jälgida. Haukasilma käitumine seevastu oli arusaamatu, sest sissejuurdunud uhkusest oma nahavärvi üle eelistas ta rohkem tavalist,- kiretut rääkimis-viisi, mida käsutavad kõik inglise päritoluga ameeriklased, kui nad pole erutatud. Oli ilmne, et indiaanlased soovitasid tungivalt jälitamist maad mööda, sest nad tarvitasid sageli metsateekonna märke, Haukasilm aga viipas korduvalt käega Horicani poole, millest võis järeldada, et ta kaitses jälitamist vett mööda.

Kõigi tundemärkide järgi näis, et Haukasilma plaan oli läbi kukkumas ja et küsimus oleks peagi tema kahjuks otsustatud kuid korraga tõusis skaut jalule, raputas endalt oma senise ükskõiksuse ja hakkas äkki rääkima indiaanlaste , kombel, kasutades kogu oma pärismaalase ilukõne kunsti. Ta tõstis käe, osutades päikese teekonnale; seda liigutust kordas ta nii mitu korda, kui mrtu päeva oli tarvis eesmärgini jõudmiseks. Siis kirjeldas ta pikka ja vaevarikast teekonda üle kal-jude ja jõgede. Magava Munro vanadust ning jõuetust kujutas ta niivõrd selgete märkidega, et' oli võimatu neid valesti mõista. Duncan märkas, et temastki oli juttu: skaut tegi peopesa lahti ja lausus nime «Helde Käsi» — hüüdnime, mille ta oli omandanud kõigi sõbralike suguharude hulgas oma helduse tõttu. Seejärel kujutati kanuu kerget ja sujuvat liikumist, millele seati veenva kontrastina vastu nõrkenud ning väsinud inimese kõmistavad sammud. Skaut lõpetas, osutades oneida skalbile ja seega nähtavasti rõhutades vajadust lahkuda kiiresti ning jälgi jätmata.

Mohikaanid kuulasid teda tähelepanelikult. Haukasilma jutt avaldas oma mõju ja kui ta lõpetama hakkas, saatsid tema sõnu harilikud heakskiiduhüüded. Lühidalt, Unkas ja tema isa võtsid omaks Haukasilma plaani, loobudes oma varem väljendatud vaadetest sää-

rase lahkuse ja puhtsüdamlikkusegajuet kui nad oleksid olnud mõne suure tsiviliseeritud rahva.esindajad, oleks sellele vääramatult järgnenud nende poliitiline surm ja
nad oleksid järjekindlusetuse pärast igaveseks kaotanud oma hea nime. .

Niipea, kui küsimus oli otsustatud, näis olevat unustatud nii vaidlus kui kpik muu, mis sellega seotud. Haukasilm, pöörama.iiaB:tähelepanu heakskiidule, mis paistis tema kuulajate silmis, sirutas rahulikult oma pika keha kustuvate , süte ette pikali ning sulges silmad.

Mohikaanlased, keisiiolid kogu aja üksnes võõraste huvidega tegelnud, kasutasid seda hetke oma asjade arutamiseks. Heites; otsekohe kõrvale indiaani pealiku
väärikuse ja ranguse, hakkas Tšingatšguk pojaga vestlema hellitleval ning naljatleval toonil. Unkas vastas rõõmuga isa sõbralikele sõnadele ja veel enne, kui
skaudi sügav hingamine teatas, et ta on magama jäänud, oli tema kahe kaaslase käiturnlses; toimunud põhjalik muudatus.

Inimestele, kes pole indiaanlaste keele meloodiat kunagi kuulnud, on võirnatu arusaadavalt kirjeldada selle kaunist kõla, kui isa ja poeg nõndaviisi naersid
ja õrnusi vahetasid.

Nende häältel, eriti noormehe omal oli imetlusväärne ulatus: kõige sügavamast bassist otse naiseliku õrnuseni. Isa silmad jälgisid poja nõtkeid ning sujuvaid liigutusi ilmse heameelega,'jätmata kordagi vastamata teise tasasele, nakatavale naerule. Nende õrnade ja loomulike tunnete kütkeis viibides polnud sagamoori pehmenenud näojoontes enam jälgegi julmusesj;. Luukere kujutis tema keha l mõjus rohkem narrimiseks maalitud maskina kui sümbolina, mis kõneles .soovist kuivata oma jälgedesse hävitust ja lohutamatut kurbust;

Olles nõndayiisi mõnda aega paremates tunnetes mõnulenud, teatas Tsingatšguk järsku, et ta spovib magada, mähkis pea vaipa ja sirutas end paljale maa-pinnale pikali. Unkase lõbus tuju; kadusrotsekohe, ta segas hoolikalt kustuvaid süsi; et need. hõõguksid –isa jalgadele soojust, ja otsis siis kindluse varemis endalegi peaaluse.

Kogenud metsaelanike muretus julgustas Heywarditki nende eeskujule järgnema. Ja juba ammu enne südaööd näisid nood, kes purustatud kindluse müüride vahel puhkasid, magavat sama sügavasti, kui need, kelle kondid ümbritseval tasandikul juba pleekima hakkasid.

XX PEATÜKK

«Albaania, las imetlen ja kummardan ma sind,

maa, kes sa metsikule karmiks põetajaks!»
Childe Harald

Tähed taevas polnud jõudnud veel kustuda, kui Hau-kasilm tuli magajaid äratama. Niipea kui !Munro ja Heyward ta häält kuulsid, heitsid nad mantlid kõrvale ning viskusid jalule. Väljunud varjualt, leidsid nad eest ootava skaudi. Ainsaks tervitus-sõnaks oli nende targa juhi tähendusrikas märguanne — olla vait.

«Lugege oma palveid mõttes,» sosistas ta, kui nad talle lähemale astusid, «sest see, kellele need määratud,

246

tunneb kõiki keeli, nii neid, mis tulevad südamest, kui ka neid, mis tulevad suust. Mitte ainsatki sõna, sest valge inimene oskab harva metsas oma häält õigesti käsutada, nagu me nägime selle õnnetu kuradi, laulu-meistrigi juures. Tulge,» ütles ta, suundudes kindluse keskvalli poole, «lähme siit võsastikku, ja pange tähele, et te astuksite ainult kividele ja puutükkidele.»

Tema kaaslased täitsid selle korralduse, kuigi ühele neist oli kogu see erakordne ettevaatlikkus ikka'veel mõistatuseks. Jõudnud madalasse kraavi, mis piiras muldkindlustust kolmest küljest, leidsid nad eest peaaegu täis varisenud läbikäigu. Ettevaatlikult.ja kannatlikult neljakäpukil ronides õnnestus neil siiski skaudi
järel jõuda välja Horicani liivasele rannale.

«Neid jälgi võib ainult nina abil ajada,» lausus skaut rahulolevalt, heites pilgu tagasi. «Rohi on ära-.andlik vaip, millele põgenev inimene ei tohi astuda, kuid puule ja kividele ei jäta mokassiin jälgi. Oleksid teil jalas sõjaväesaapad, tarvitseks tõesti midagi karta, aga korralikult pargitud hirvenahast jalanõudega võib harilikult julgelt mööda kive käia. Unkas, tõuka kanuu kaldale lähemale: sellele liivale jäävad jäljed niisama kergesti nagu hollandlaste võisse Mohawki ääres. Tasem, poiss, tasem! See ei tohi kallast puutuda, või need lurjused saavad teada, mis teed mööda me kindlusest lahkusime.»

Noormees pidas neid ettevaatusabinõusid silmas; skaut asetas kõhale laua, mis oli kindlusevaremete juurest kaasa võetud, ja andis ohvitseridele märku seda mööda paati astuda. See tehtud, pandi kõik asjad jälle täpselt samasse asendisse tagasi, nagu nad enne olid korratult vedelenud. Haukasilmal läks korda ainsatki jälge jätmata väikesesse, kasepuust sõidukisse ronida. Heyward vaikis, kuni indiaanlased olid sõudnud fordist veidi kaugemale, suurde tumedasse varju, mis langes järve siledale pinnale idapoolsetelt mägedelt. Alles siis küsis ta:

«Mis tarvidus oli meil nii vargsi ja kiiruga ära minna?»

«Kui ühe oneida veri suudaks värvida nii suure hulga puhast vett nagu see, millel praegu õõtsume, vastaksid

247

teie kaks silma ise sellele küsimusele,» sõnas: skaut. «Kas olete 'unustanud selle varitseva koora, kelle Unkas maha lõi?»

«Muidugi mitte! Kuid te ütlesite ju, et ta oli üksi ja surnuid ei tarvitse ju ometi karta!»

«Jah, ta sooritas !öma kuratliku teo tõesti üksi! Aga indiaanlane, kelle suguharus on .nii palju sõjamehi, tarvitseb harva karta, et tema veri tasumata jääb.»

«Aga meie juuresolek, kolonel. Munro autoriteet, — need peaksid ju olema küllaldaseks kaitseks meie liitlaste viha eest, eriti sel juhtumil, kui see nurjatu oli oma otsa tõesti ära teeninud. Ma loodan, et te nii tühise põhjuse pärast, pole veel sammugi meie teekonna otsesuunast.kõrvale kaldunud.»

«Kas arvate, et kuul selle võrukaela püssist oleks kõrvale keeranud, kui tema majesteet oleks teel ees olnud?» küsis kangekaelne skaut. «Miks ei matnud
suursugune prantslane, kes on kanadalaste ülemjuhatajaks, huroonide tomahooke maha, kui valge mehe sõnal indiaanlaste

hulgas nii suur mõju on?»

Heywardi vastuse katkestas Munro sügav, raske ohe. Vaikinud hetke lugupidamisest oma elatanud sõbra vastu, jätkas noormees, uuesti jutulõnga:

«Markii Montcaim võib parandada selle vea ainult oma jumala abiga,» lausus, ta pühalikult.

«Ja-jaa, nüüd on teie sõnades mõte sees, sest nad tuginevad usule ja aususele. On suur vahe, kas paisata suguharude ja vangide vahele rügement valgeid kuube-
sid või, meelitada vihast metslast sellega, et teda «oma pojaks» kutsud, kuni ta unustab, et kannab nuga ja püssi.Ei, ei,» jätkas skaut, vaadates tagasi William
Henry ähmase kalda poole, mis näis müüd kiirestl kaugenevat, ja naeris oma vaikset heasüdamlikku naeru.

«Meie vahele on jäänud ainult veetee ja kui need põrgulised ei oBka teha sõprust kaladega ega saa teada, kes sel ilusal hommikul üle nende järve söudsid,. on
meil Horicani-pikkune maa ammu enne selja taha jäetud, kui nad otsusele jõuavad, missugust teed minna.»

«Vaenlased ees ja vaenlased taga, — niiviisi kujuneb meie reis vist päris hädaohtlikuks!»

«Hädaohtlikuks!»kordas Haukasilm rahulikuIt.. «Ei,

sugugi mitte hädaohtlikuks, sest kui meil on erksad kõrvad ja terased silmad, võime me korraldada nii, et jõuame neist lurjustest mõne tunni võrra ette. Kui me aga peame püssidelt abi otsima, oskavad kolm meie hulgast neid vähemalt niisama hästi kasutada kui parimad mehed: siinsetel piirimaadel. Ei, ees ei seisa-mitte hädaoht, vaid tõenäoliselt, see, mida tieie nimetaksite kiirmarsiks.. Võib muidugi juhtuda ka kokkupõrge, kähmlus või mõni muu säärane meelelahutus, kuid varju otsida on siin alati kerge ja laskemoona on meil külluses.»

Võimalik, et Heywardi arusaamine hädaohust erines mõningal:määral skaudi omast. Selle asemel; et vastata, istus: ta nüüd vaikselt, kuna aga kanuu mööda
vett edasi libises. Parajasti siis, kui hakkas koitma, jõudsid nad väinadesse ning hakkasid ettevaatlikult ja kiiresti arvukate väikeste saarte vahelt läbi hiilima. Montcalm oli oma väega just seda teed mööda lahkunud ja meie rändurid ei teadnud, kas ta mitte sinna indiaanlasi varitsema ei jätnud, et oma vägede seljatagust kaitsta ja mahajäänud hulkureid kokku koguda. Seepärast lähenesid nad kitsusele harjumusekohase valvsa vaikusega.

Tšingatšguk pani aeru kõrvale, kuna Unkas ja skaut ajasid kerget sõidukit edasi mööda kõverat ja keerulist sõidateed. Iga samm võis neid ootamatult esile kerkiva hädaohu ette seada. Sagamoori tähelepanelik pilk rändas saarelt saarele, puhmalt puhmale. Kui veepind avardus suunas indiaanlane oma terase pilgu üles paljastele kaljudele ja kõrgel, kitsa väina kaldal kasvavatele ähvardavatele metsatukkadele.

Heyward, kes oli kütkestatud paiga ilust, kuid kes samal ajal oli ka täis kartlikku ootusärevust, jõudis parajasti arvamusele, et oli lasknud ärevusel piisava põhjuseta ülekaalu saada, kui korraga mehed lõpetasid Tšingatšguki märguande peale sõudmise.

«Hah!» hüüatas Unkas peaaegu samal hetkel, kui tema isa kerge koputus kanuu külje vastu teadustas neile, hädaoht oli lähedal.

«Mis on?» küsis skaut. «Järv on ju nii vaikne nagu poleks tuuled kunagi puhunud, ja ma võin näha mööda

selle pinda miilide kaugusele. Veepinnal pole isegi kauri musta pead näha!»

Indiaanlane tõstis aeru tõsiselt üles ja näitas sinnapoole, kuhu ta ise üksisilmi vahtis. Duncani pilk järgis seda liigutust. Otse nende ees, mõni süld eemal, asetses üks neist madalaist, metsaga käetud saarekestest, kuid seal tundus olevat nii rahulik, otsekui poleks inimjalg veel kunagi selle üksindust häirinud.

«Ma ei näe midagi peale maa ja vee. Tõepoolest kena vaade ...»

«Tsss!» segas skaut vahele. «Tõepoolest, sagamoor, sina ei tee kunagi midagi põhjuseta! See on küll vaid paljas vari, kuid siiski pole see loomulik! Kas te näete saare kohal kerkivat vina, major? Te ei saa öelda, et see oleks udu, sest see sarnaneb rohkem õhukese pilve-triibuga ...»

«See on veeaur.»

«Nii võib rääkida vaid laps. Aga mis on see tumedam riba seal vina alurryses servas, mis ulatub alla võssa? See on suits, mis tõuseb lõkkest ja minu arvates kustunud lõkkest.»

«Rühime siis saarele ja vaatame, milles asi seisab,» lausus Duncan kannatamatult. «See peab olema väike salk, kes mahub säärasele pisikesele maalapile.»

«Kui te otsustate indiaanlaste kavaluse üle raamatute või valgete tarkuse järgi, satute te eksiteele või koguni surma,» vastas Haukasilm, uurides neid kahtlasi märke talle omase terase tähelepanuga. «Kui mind lubatakse selles asjas kaasa rääkida, tahan ma öelda, et meil on valida kaks teed: kas keerata ümber ja loobuda igasugusest mõttest huroonidele järgneda või. ..»

«Ei iialgi!» hüüdis Heyv/ard palju kõvema häälega kui nende olukord seda lubas.

«Hästi, hästi,» jätkas Haukasilm, andes noormehele kähku märku ägedust vaigistada. «Ma olen ise täiesti samal arvamisel, kuid ma mõtlen, et minu kohus- on kõik ära rääkida. Me peame edasi minema, ja kui indiaanlased või prantslased on väinas, tuleb meil minna nende kaljude vahelt läbi nagu kadalipust. On mul õigus, sagamoar?»

Indiaanlane ei lasunud sõnagi, vaid pistis aeru vette

ja tõukas kanuud edasi. Kuna tema ülesandeks oli kurssi pidada, kõneles see liigutus küllalt selgesti tema otsusest. Kogu salk surus nüüd kõigest jõust aerudele ja mõne silmapilguga olid nad jõudnud sinna paika, kust neil avanes täielik ülevaade seni varjus olnud saare põhjakaldale.

«Seal nad ongi! Märgid ei valetanud!» sosistas skaut. «Kaks kanuud ja üks suits! Need lurjused pole meid läbi uduvina veel märganud, muidu kuuleksime juba nende neetud sõjakisa. Võtke end kokku, sõbrad! Me eemaldume neist ja peaaegu olemegi juba laskekaugusest väljas.»

Tema kõne katkestas hästituntud püssipauk, ja kuul tuli põrgeldes mööda tasast veepinda. Sellele järgnes läbitungiv kisa saarelt. Nad olid avastatud. Järgmisel silmapilgul oli näha, kuidas mitu metslast tormas kanuudesse, mis lendasid varsti üle vee nendele järele. Niipalju kui Duncan jõudis märgata, ei põhjustanud need hirmsad tundemärgid — tulevase

võitluse eelkäijad — tema kolme teejuhi nägudel ja käitumises mingit muudatust, üksnes aerulöögid muutusid nüüd pikemaks ja rütmikamaks ning väike puukoorest sõiduk lendles, otsekui oleks tal eluvaim sees.

«Hoia neid sama kaugel, sagamoor!» lausus Haukasilm, külmavereliselt üle vasaku õla tagasi vaadates ning usinasti aeruga töötades. «Täpselt sama kaugel! Neil huroonidel pole suguharus kunagi säärast riistapuud olnud, mis sellise maa peale tapaks. «Hirvekütil» aga on toru, millele mees võib julgesti loota.»

Olles veendunud, et mõlema mohikaanlase jõust piisab vajaliku edumaa säilitamiseks, pani skaut aeru otsustavalt kõrvale ja tõstis surmatoova püssi. Kolm korda järgemööda tõstis, ta selle palge ja kolm korda, kui tema kaaslased pauku ootasid, laskis ta selle jälle alla vajuda, paludes indiaanlasi, et nad laseksid vaenlased natuke lähemale tulla. Viimaks jäi skaudi täpne ja nõudlik silm nähtavasti rahule. Ta sirutas vasaku käe püssiraua all välja ja hakkas toru aegamööda kõrgemale kergitama, kuid korraga kostis ninas istuva Unkase hüüd ja kütt pidi tulistamise veel kord edasi lükkama.

«Mis nüüd, poiss?» päris HaukasiLm. «Sa päästsid ühe hurooni surmakarjatusest. Oli sul ka mingit põhjust seda teha?»

Unkas viipas neist veidi eespool (asetseva kaljuse kalda suunas, kust sööstis välja teine sõjakanuu, otse risti neile vastu. Nüüd oli täiesti ilmne, et olukord oli äärrniselt ohtlik. Skaut pani püssi kõrvale ja võttis aeru uuesti kätte, Tšingatšguk aga keeras kanuu nina natuke lääne poole, et suurendada vahemaad nende ja uue vaenrase vahel. Need indiaanlased, kes neile selja tagant järele kihutasid, meenutasid oma olemasolu metsikute, juubeldavate hüüetega. Säärane ärev olukord äratas isegi Munro tema tuimast ükskõiksusest, millesse ta oli oma õnnetuse raskuse aü vajunud.

«Võtame suuna kaljude poole,» lausus ta karastatud sõduri kindlal toonil, «ja anname metslastele lahingu. Jumal hoidku, et mina või mu lähikondsed peaksid kunagi veel mõne Louis'de teenri tõotust uskuma!»

«Kes soovib sõjas indiaanlaste vastu võita,» vastas usinalt aerutav: skaut, «ei tohi olla nii uhke, et ta pärismaalase arukust põlgab. Hoia rohkem kalda poole, sagamoor! Me möödume kaarega neist, lurjustest ja võib-olla katsuvad nad meie tee kaugemal läbi lõigata.»

Haukasilm ei eksinud. Kui huroonid leidsid, et endises suunas edasisõitmine raiskab asjatult aega; muutsid nad kurssi. Nüüd; võtsid nad suuna otse põgenike paadile. .Peagi libisesid mõlemad kanuud kõrvuti, kahe-saja jardi kaugusel teineteisest. Jälitamine muutus nüüd kiirusvõistluseks. Kerged sõidukid liikusid nii kiiresti, et vesi vulises väikeste lainetena nina ees ning kanuud kõikusid.iseenda poolt tekitatud lainetel. Võibolla, et just sel põhjusel ja lisaks vajadusest hoida iga kätepaari aerude juures, polnud! huroonid senini veel tulirelvadelt abi otsinud; Põgenejad tegid liiga siuuri pingutusi ja nad hakkasid juba väsima. Jälitajail oli aga veel see eelis, et neid oli rohkem. Duncan märkas rahutusega, et skaut hakkas murelikult ümber vaatama, nagu otsiks ta mingit muud abinõu; millega nenide põgenemist soodustada.

«Nihuta päikesest veidi eemale, sagamoor,» lausus

paindumatu metsaelanik, «ma näen, et .need lurjused otsustasid ühe mehe püssi juurde panna. Ühestainsast kuulist

piisab, et me oma skalpidest ilma jääksime.
Keera rohkem päikesest eemale ja me korraldame nii, et saar jääb meie vahele.»

See abinõu polnud kasutu. Natuke maad eespool asstses pikk madal saar, ja kui nad jätkasid sõudmist otse rannaäärt mööda, pidi tagaajav kanud võtma kursi piki saare vastaskallast. Skaut ja tema kaaslased ei jätnud seda soodsat silmapilku kasutamata. Niipea, kui nad jõudsid põõsaste varju, kahekordistasid nad pingutusi, mis olid juba ennegi paistnud otse imetlusväärsema. Mõlemad kanuud kihutasid ümber saare madala tipu nagu kaks täie kiirusegä galopeerivat ratsut, kuid põgenikud olid siiski veidi maad ette jõudnud. Ometi oli see etapp neid teineteisele lähemale toonud, sest paatide suhteline asend oli muutunud.

«Unkas, näib, et sa tunned neid kasekoorest sõidukeid, et huroonide kanuude hulgast just selle välja valisid,» lausus skaut, naerdes ilmselt rohkem rahulolust selle üle, et nad olid võidusõidus ülekaalu saanud, kui väljavaatest lõplikule põgenemisele, mis hakkas neile nüü.d vähehaaval köitma. «Need põrgulised pressivad jälle kõvasti aerudele ja meil tuleb võidelda oma skalpide eest lamedate aerulabadega suitsevate püssitorude ja teraste silmade asemel! Pikk tõmme ja kõik korraga, sõbrad!»

«Nad valmistuvad tulistamiseksf» lausus Heyward. «ja kuna me oleme nendega ühiel joonel, lasevad nad vaevalt mööda.»

«Heitke siis kanuu põhja pikali vastas skaut, «teie ja kolunel. Märklaud on neil siis selle võrra väiksem.»

Heyward naeratas:

«Oleks hialb eeskuju, kui ohvitser hoiduks kõrvale, sellal kui sõdurid on tule all !»

«Issand jumal! Siin ta nüüd on, see. valge mehe vahvus!» hüüdis skaut. «Kas te tõesti arvate, et sagamoor, Unkas või isegi mina, kellel voolab soontes puhas veri, hakkame löömingus aru pidama, kas otsida varju või mitte, kui näeme, et pole võimalik avalikult

võidelda? Milleks püstitasid siis prantslased oma Quebeci[1], kui võitlus käib alati vaid lahtisel väljal?»

«Kõik see on tõsi, mu sõber,» vastas Heyward, «kuid meie kombed takistavad meid siiski teie soovi kohaselt toimimast.»

Huroonide kogupauk katkestas selle jutuajamise, ja kui kuulid nende ümber vihisesid, nägi Duncan, kuidas Unkas keeras pead, vaadates tagasi tema ning Munro poole. Hoolimata sellest, et noor indiaanlane viibis ise suures hädaohus ja vaenlane oli lähedal, oli Duncan sunnitud nentima, et Unkase nägu ei väljendanud muid tundeid kui vaid hämmastust, et leidus mehi, kes olid, valmis enda näitamisega asjatult riskeerima. Tšingatšguk oli valgete meeste vaadetega nähtavasti paremini tuttav, sest ta ei heitnud ainsatki pilku kõrvale, vaid pidas nagu naelutatult silmas eset, mille järgi ta kurssi hoidis. Üks kuul lõi varsti tal käest kerge lihvitud aeru ning paiskas läbi õhu kaugele kanuu ette. Huroonide hulgas tõusis kisa ja nad kasutasid juhust, et anda veel üht kogupauku. Unkas tõmbas aeruga vees kääre; kanuu liugles edasi, Tšingatšguk haaras oma aeru, tõstis selle kõrgele õhku ning päästis valla mohi-kaani sõjakisa. Seejärel asus ta jälle kogu jõu ja oskusega oma raske ülesande kallale.

Vaenlaste kanuudes puhkes otsekohe kära, kostsid hüüded «le Gros Serpent», «la Longue Carabine», «le Cerf Agile», mis näisid jälitajaile veelgi hoogu juurde andvat. Skaut haaras «hirvetapja» vasakusse kätte, tõstis selle pea kõhale ja viibutas võidukalt vaenlaste suunas. Metslased vastasid solvamisele metsiku kisaga, millele järgnes kõhe uus kogupauk. Kuulid

sulpsatasid järve ja üks neist tungis läbi kerge sõiduki külje. Mohikaanlaste ilmes polnud võimalik sel kriitilisel hetkel täheldada mingit märgatavat erutust; nende tardunud näojooned ei väljendanud ei lootust ega ärevust. Skaut aga keeras jälle pead ning lausus Heywardile, vaikset naeru kudrutades: «Need lurjused armastavad kuulata oma riistapuude

[1] Q u e b e s — samanimelise provintsi pealinn Kanadas, asutatud prantslaste poolt 1608. a.

pauke, kuid mingode hulgas ei leita silma, mis suudaks kõikuvas kanuus õigesti kaugust hinnata! Vaadake, need rumalad kuradid on pannud ühe mehe laadima, meie aga liigume kõige tagasihoidlikumate arvestuste järgi kolm jalga, sel ajal kui nemad teevad kaks!»

Duncan, kellel polnud säärase kauguse takseerimise % ajal sugugi nii muretu enesetunne kui tema kaaslas-tel, oli siiski rõõmus, leides, et tänu nende suuremale osavusele ja vaenlaste tähelepanu kõrvalekaldumisele, olid nad oma edumaad märgata-valt suurendanud. Huroonid tulistasid varsti jälle ja üks kuul tabas mingit viga tekitamata Haukasilma aerulaba.

«Aitab!» lausus skaut, uudishimulikult väikest täket uurides. «See poleks lapse nahastki läbi tunginud, rääkimata meestest, keda taevas ise on ,oma vihas karas-tanud. Teate, major, kui te katsuksite natuke aerutada, laseksin ma «hirvetapjal» sellest vestlusest osa võtta.»

Heyward haaras aeru ning asus sõudma säärase agarusega, et see tegi suurelt osalt tasa tema vilumatuse, kuna Haukasilm vaatas vahepeal süütepanni järele. Seejärel sihtis ta püssi kiiresti välja ja tulistas. Huroon, kes oli eesmise kanuu ninas samal eesmärgil püsti tõusnud., kukkus tagurpidi ja püss libises ta käest vette. Silmapilk hiljem ajas ta end siiski veel jalule, vehkides metsikult kätega. Samal hetkel vaibusid tema kaaslaste pingutused, jälitavad kanuud põrkasid kokku ning jäid seisma. Tšingatšguk ja Unkas käsutasid seda vaheaega, et hinge tõmmata, kuid Duncan jätkas aerutamist endise agarusega. Isa ja poeg heitsid nüüd teineteisele rahulikke, kuid küsivaid pilke, et teada saada, kas kumbki polnud tulistamise ajal viga saanud. Mõlemad teadsid vägagi hästr, et kui nendega ka midagi oleks juhtunud, poleks säärasel hetkel nende huulilt pääsenud ainuski karjatus. Paar suurt veretilka veeres mööda sagamoori õlga alla. Märgates, et Unkase pilk viibib liiga kaua sellel kõhal, tõstis vana indiaanlane pihuga vett ja pesi vereplekid ara, tahtes sel lihtsal viisil tõendada, et see oli vaid tühine kriimustus.

«Tasem, tasem, major!» lausus skaut sõudvale Hey-wardiha. Ta oli püssi juba uuesti laadinud. «Oleme

praegu juba liiga kaügel, et püssi võimeid täielikult mängu panna, peale selle te näete, :et nood põrgulised peavad nõu. Las nad tulla pealegi laskekaugusesse, — minu silmade peale võib niisugustes asjades loota. Ma võin neid lurjuseid kogu Horicani pikkuses järele vedada ja te võite olla kindlad, et ükski nende lask ei tee midagi muud kui vaid halvemal juhul kriimustab nahka, minu «hirvetapja» aga võtab kolme mingo kohta vähemalt ;kahelt neist elu.»

«Me; unustame oma ülesande,» vastas Duncan usinalt edasi, aerutades. «Jumala pärast püüame seda soodsat juhust kasutada ja vahemaad suurendada.»

«Andke mulle tagasi minu lapsed!» lausus Munro kähinal. «Ärge mängige enam isa ahastusega, vaid andke mulle tagasi mu lapsukesed!»

Kaüaaegne ja harjumuseks kujunenud lugupidamine ülemuse korralduste vastu oli õpetanud skaudile sõnakuulmise voorust. Heites kaugele mahajäävatele kanuudele viimases» igatseva pilgu, pani ta püssi kõrvale, asus väsinud Duncani asemele ning võttis uuesti kätte aeru. Tema pingutusi toetas mohikaanide usinus ja mõne minuti pärast .oli nende ning vaenlaste vahel niisugune vahemaa, et Heyward hingas taas kergemalt.
Järv muutus nüüd laiemaks ja nende tee viis piki sirget kallast, mida ääristasid kõrged sakilised mäed. Saari aga oli siiri vähe ja neist oli kerge kõrvale hoiduda. Aerulöögid muutusid mõõdukamaks ja korrapärasemaks, sest pärast asjast kihutamist elu ja surma peale jätkasid sõudjad oma tööd nii rahulikult, otsekui oleksid nad teinud mõne lihtsa võidusõidu, aga mitte elu pärast kulutanud.
Selle asemel, et suunduda edasi piki läänekallast, kuhu nende eesmärk neid viis, juhtis ettevaatlik mohikaan kanuu kursist kõrvale, rohkem nende mägede poole, mille taha Montcalm oli teatavasti oma sõjaväega kadunud, et siirduda võimsasse Inconderoga kindlusesse. Kuna huroonid olid kõigi tundemärkide järgi tagaajamisest loobunud, polnud selliseks liigseks ettevaatusabinõuks mingit nähtavat põhjust. Sellest hoolimata jätkati niiviisi tundide kaupa teed, kuni nad jõudsid mingisse lahte järve põhjapräri lähedal. Siin

tõmmati kanuu kaldale ja kogu seltskond tuli maale. Haukasilm ja Heyward ronisid lähedalasuvast järsust kaldast üles. Esimene vaatles mitu minutit tähelepanelikult all laiuvat avarat veteväljaja näitas siis teistele väikest musta täppi ühe neeme juures mitme miili kaugusel.
«Kas näete seda?» päris skaut. «Ütelge nüüd, milleks te seda täppi peaksite, kui teid oleks jäetud üksi oma valge mehe kogemustega sel kõnnumaal teed otsima?»
«Kui ta poleks nii kaügel ega nii suur, peaksin ma seda linnuks. Kas see tõesti on mõni elusolevus?»
«See on kasekoorest kanuu ja sel sõuavad viis metsikut ning kavalat mingot. Kuigi jumal on laenanud metsaelanikele silmad, mis oleksid tarbetud asundustes, kus on olemas nägemist aitavaid leiutusi, ei suuda inimese organid näha kõiki hädaohte, mis meid praegusel hetkel ümbritsevad. Need lurjused teesklevad kindlat tahtmist õhtuoodet võtta, aga niipea, kui pimedaks läheb, on nad truult nagu jahikoerad meie jälil. Me peame end neist lahti kiskuma, või meil tuleb loobuda le Renard Subtili jälitamisest. Need järved on ajuti kasulikud, eriti veel siis, kui linnud vee kohal tiirlevad,» jätkas skaut, keskendunud tähelepanuga ümbrust silmitsedes, «kuid nad ei paku varju, välja arvatud vahest kaladele. Jumal üksi teab, missugune näeb see maa välja siis, kui asundused peaksid kunagi neist kahest jõest Raugemale levima. Nii jahi- kui ka sõjapidamine kaotaksid mõlemad oma võlu.»
«Ärgem viivitagem ainsatki hetke ilma vajaliku põhjuseta!»
«Muide, mulle ei meeldi sugugi see suits seal kanuu kõhal, mis mööda kaljut ülespoole keerleb,» segas skaut hajameelselt vahele.. «Annan oma pea, et meie silmad pole ainukesed, mis seda näevad ja selle tähendust teavad. Hea küll, sõnad ei aita siin midagi, on aeg midagi ötte võtta.»
Haukasilm ronis vaatluspostilt maha ja laskus sügavais mõtteis alla kaldale. Ta andis vaatluse tulemused delavaari keeles oma kaaslastele edasi. Järgnes lühike ja tõsine jutuajamine. Kui see oli lõppenud, asusid kõik kolm otsekohe oma uusi otsuseid täide viima.

Kanuu tõsteti veest välja ja võeti õlgadele. Nad läksid edasi metsa, tehes nii suuri ja selgeid jälgi, kui võimalik. Varsti jõudsid nad mingi jõeni, läksid sellest läbi ja jätkasid teed, kuni tulid välja ühe suure, palja kaljurahnu juurde. Jõudnud kõvema maani, kus võis arvata, et nad enam jälgi järele ei jäta, hakkasid nad jõe poole tagasi minema, sammudes kogu aeg äärmise ettevaatusega tagurpidi. Nüüd läksid nad mööda ojasängi järveni ja lasksid seal kanuu kohe jälle vette. Madal küngas varjas neid, nii et neid polnud maaninalt näha, järvekallast aga palistas tükati tihe, põõsastik, mille oksad ulatusid vette. Selle loodusliku eesriide varjus rühkisid nad kannatiikult ja usinalt edasi, kuni skaut teatas, et tema arvates oli tervisele kasulik veel kord maale minna.

Peatus kestis nii kaua, kuni'õhtu muutis ümbritsevad esemed ebamäärasteks. Siis jätkasid nad uuesti teekonda ja surusid pimeduse varjus vaikselt, kuid jõuliselt aerudele, suundudes järve läänekalda poole. Kuigi mäe sakilised piirjooned, mille poole nad tüürisid, polnud Duncani silmadele eraldatavad, sõitis mohikaanlane kogenud tüürimehe enesekindluse ja täpsusega väljavalitud sadamasse.

Paat tõsteti jälle veest välja ja kanti metsa, kus see peideti hoolikalt hagude alla. Rändurid võtsid relvad ja pambud ning skaut teatas Munrole ja Heywardile. et tema ja indiaanlased olid nüüd viimaks teeleminekuks valmis.

XXI PEATÜKK

Kui mehe leiad sealt, siis ootab teda kirbu surm.

Windsori lõbusad naised

Salkkond oli randunud maa-ala piiril, mida Ühendriikide elanikud isegi tänapäeval tunnevad halvemini kui Araabia kõrbeid või tatari steppe. See oli viljatu, mägine rajoon Criamplaini järve voolavate jõgede ning Hudsoni, Mohawki ja St. Lawrence'i lisajõgede vahel. Neist aegadest saadik, millest me oma jutustuses räägime, on siinsete elanike aktiivne tegevusvaim juba ammu ümbritsenud selle rajooni rikaste ja õitsvate asunduste vööga, kuid isegi praegu veel ei tungi peale

küttide ja metslaste keegi nendesse metsikutesse urgastesse.

Kuna Haukasilm ja mohikaanlased olid sageli ääretu kõnnumaa mägedes ja orgudes rännanud, ei kõhelnud nad hetkegi ja kadusid selle asustamata rajooni rüppe inimese kindlusega, kes sealsete hädade ja raskustega harjunud. Tükk aega rajasid rändajad endale vaevaga teed, juhiks ainult täht taevas, või kõndisid mõnda jõesängi pidi, kuni skaut tegi ettepaneku peatuda. Ta pidas indiaanlastega lühidalt nõu, siis süütasid nad lõkke ja hakkasid tegema harilikke ettevalmistusi, et ülejäänud osa ööst siinsamas mööda saata.

Munro ja Heyward järgnesid nende eeskujule. Kogenud kaaslaste enesekindlust matkides magasid nad kartuseta, ehkki mitte päris rahulikult.

Kaste oli juba õhku auranud ja päike udu hajutanud, kallates põlismetsa oma tugevat, eredat valgust, kui rändurid uuesti teekonda jätkasid.

Käinud mõne miili, muutus kõige ees astuva skaudi samm ebakindlaks ja ettevaatlikumaks. Ta peatus sageli, et puid vaadelda, samuti ei läinud ta ühestki ojast üle, enne kui polnud põhjalikult vee hulka, värvust ja voolu kurust uurinud. Usaldamata oma otsustusvõimet, pöördus ta üha sagedamini Tšingatšguki poole ning kuulas tähelepanelikult tema arvamust. Ühe säärase nõupidamise ajal märkas Heyward, et Unkas, kes seisis kan-natlikult ja vaikselt'eemal, kuulas huviga nende juttu. Tal tekkis suur kiusatus noort pealikut kõnetada ja pärida, mida tema nende rännakust arvab, kuid, otsustades pärismaalase rahuliku ning väärika käitumise järgi, mõistis ta,, et too, nagu tema ftegi, uskus oma vanemate kaaslaste tarkust ja leidlikkust. Viimaks hakkas skaut rääkima inglise keeles ja seletas talle korrapealt, missuguses kitsikuses nad viibisid.

«Kui ma leidsin, et huroonide kodutee läheb põhja,» ütles ta, «polnud tarvis erilisi kogemusi selle lihtsa asja taipamiseks, et nad katsuvad minna mööda orge ja hoiduda Hudsoni ning Horicani vahele, kuni jõuavad Kanada jõgede lätteini, mis viivad neid prantslaste maa südamesse. Kuid siin me nüüd oleme, päris Sca-

rooni lähedal, ja me pole veel ühelegi jäljele sattunud! Inimloomus on nõrk, võimalik, et me oleme valejälgedel.»

«Taevas hoidku meid säärase eksituse eest!» hüüdis Duncan. «Lähme parem oma jälgi mööda tagasi ja uurime minnes terasemalt ümbrust! Kas Unkasel pole säärases kitsikuses mingit nõu anda?»

Noor mohikaan vaatas vilksti isale otsa, kuid manas näole jälle rahuliku, kinnise ilme ning .vaikis endiselt. Tšingatšguk tabas selle pilgu ja andis käeliigutusega märku rääkimiseks. Vaevalt oli luba antud, kui Unkase nägu hakkas väärika meelerahu asemel arukusest ja rõõmust särama. Hirvena edasi karates hüppas ta mõni süld eemal olevast nõlvakust üles ja jäi võidurõõmsalt seisma. Siin oli värsket mulda, mille rasked loomad olid nähtavasti hiljuti siit mööda minnes pahupidi keeranud. Kogu seltskond jälgis nooruki ootamatut tegevust põnevusega ja luges tema võidujoovastusest, et neil oli õnne.

«Need on jäljed!» hüüdis skaut kõhale jõudes. «Poisil on tema aastate kohta terav nägemine ja kiire taip.»

«Imelik, et ta oma teadmisi nii kaua endale pidas,» pomises Duncan,skaudi kõrva ääres.

«Oleks olnud veel imelikum, kui ta oleks rääkinud luba küsimata! Ei, ei! Teie valged noormehed, kes hangivad endale teadmisi raamatutest ja saavad neid.
mõõta lehekülgedega, arvavad endast palju ja võivad mõelda, et nende teadmised jõuavad nagu jaladki isa omadest ette, aga seal, kus õpetajaks on kogemused, tehakse õpilasele aastate väärtus selgeks ja ta peab neist vastavalt lugu.»

«Vaadake!» ütles Unkas, viibates põhja ja lõuna suunas, mõlemale poole viivatele suurtele, selgetele jälgedele.
«Tumedajuukseline on läinud pakasele vastu.»

«Ükski jahikoer pole kunagi paremaid jälgi ajanud kui need siin,» kostis skaut, mööda kättejuhatatud teed edasi tormates. «Meil on vedanud, hirmsasti vedanud, ja me võime minna neid jälgi mööda, nina .püsti. Jah, siin ongi need teie mõlemad taaruvad loomad. See huroon rändab nagu valge kindral! Vaest selli on tabanud õnnetus ja ta on — hulluks läinud! ... Vaata

terasemalt, sagamoor, kas sa ei näe koguni vankri jälgi?» jätkas ta, rahuldustundega naerdes. «Varsti rändab s'ee hulluke tõllas, kolm piirimaade parimat silmapaari kannul.»

Skaudi hea tuju ja hämmastav edu tagaajamisel, mille juures oli juba rohkem kui nelikümmend miili kõverat teed mööda ära käidud, sisendasid kogu seltskonnale tubli annuse lootust. Nad liikusid nüüd kiiresti ja niisuguse kindlusega, nagu rändaksid nad mööda laia maanteed. Kui kaljune rada, mõni oja või harilikust kõvem maapind katkestas märkide ahela, mida nad seirasid, avastas skaudi terane silm jäljed natuke kaugemalt, nii et neil harva tekkis vajadust hetkeliseks viivituseks. Nende edasiliikumist hõlbustas ka kindel teadmine, et Maagua pidas vajalikuks rännata läbi orgude, seepärast ei tarvitsenud teekonna üldises suunas kahelda. Huroon polnud päriselt unustanud ka kavalaid võtteid, mida pärismaalased vaenlase eest taganedes alati rakendavad. Igal pool, kus mõni oja või maapinna iseloom seda lubas, esines sageli vale-jälgi ja järske kõrvalekeeramisi, kuid jälgijaid ei saanud kergesti petta — nad avastasid oma eksimuse alati üsna peatselt, ilma et neil tulnuks petlikke jälgi mööda liiga kaugele rännata.

Õhtupoolikuks olid nad Scaroonist üle läinud ja jätkasid teekonda päikese loojaku suunas. Ületanud ühe kõrgendiku ja laskunud seejärel madalasse nõkku, mille põhjas vulises väike kiirevooluline oja, sattusid nad äkki le Renardi salga peatus-kohta. Kustutatud tukid vedelesid allika ümber, igale poole oli loobitud hirvejäänuseid ja puudel leidus ilmseid märke, et hobused olid neid pikemat aega näsinud. Vähe maad eemal avastas 'Heyward väikese lehtonni, mida ta õrnalt silmitses. Noormees uskus kindlasti, et Cora ja Alice olid selles puhanud. Ent vaatamata sellele, et mää oli tallatud ja inimeste ning loomade jäljed kõikjal selgesti näha, lõppesid nad ometi siin ära.

Narragansetife jälgi mööda oli kerge minna, kuid need olid nähtavasti omapead ringi uidanud ja nimelt toidu otsimise eesmärgil. Unkas, kes püüdis koos isaga hobuseid jälgi pidi taga ajada, sattus viimaks märgile,

mis kõneles sellest, et loomad olid alle» üsna hiljuti siin läheduses viibinud. Enne, kui neid jälgi mööda edasi minna, teatas ta oma edust kaaslastele, ja kui viimased juhtumi üle veel nõu pidasid, tuli noormees juba uuesti tagasi, kaasas kaks sälgu. Hobuste sadulad olid puru, tekid märjad, justkui oleksid loomad mitu päeva vabalt ringi hulkunud.

«Mida see tähendab?» küsis Duncan kahvatades ja ringi vaadates, kartes nähtavasti, et põõsad ja lehed kavatsevad välja anda mingi hirmsa saladuse.

«See tähendab seda, et meie rännak on lõpule jõudmas ja et me viibime vaenlaste maal,» vastas skaut. «Kui me oleksime sel lurjusel tihedalt kännul olnud ja nende õrnade olevuste jaoks poleks olnud hobuseid, oleks Maagua võinud nad skalpeerida. Kuna aga ükski vaenlane teda taga ei ajanud, pealegi olid tal säärased tugevad loomad nagu need, seepärast ei puuduta Maagua neil juuksekarvagi. Ma tean, mida te mõtlete ja häbi teie nahavärvile, et teil on selleks põhjust; see aga, kes arvab, et mingo võiks naisterahvast halvasti kõhelda, kui ta tema just tomahoogiga ei tapa, ei tunne indiaanlaste iseloomu ega metsa seadust. Ei, ei, seda tõesti mitte! ... Tõsi, hobused on küll siin, kuid huroonid on kadunud. Mis siis ikka, vaja välja uurida, mis teed mööda nad on läinud.»

Haukasilm ja mohikaanid pühendasid end nüüd suure innuga selle ülesande lahendamisele. Nad tõmbasid mõnesaja jala

pikkuse ringjoone ja iga mees sai endale ühe lõigu. Maapinna uurimine ei toonud aga kaasa mingit avastust. Jalajälgi oli palju, kuid need näisid kuuluvat kõik meestele, kes olid platsil ringi lonkinud, kavatsemata sealt lahkuda. Skaut ja ta kaaslased tegid veel kord peatuskohal ühe ringi, lähenedes järk-järgult üksteisele, kuni kogunesid uuesti keskele kokku, sama targad kui enne.

«See on saatanlik kavalus!» hüüdis Haukasilm abiliste pettunud pilke kohates. «Peame hakkama allikast pihta, sagamoor, ja käima toll-haaval kogu maapinna läbi. See huroon ei tohi oma suguharus kunagi kelkida, et tema jalg ei jäta jälgi.»

Skaut andis eeskuju ja jätkas uurimist uue hooga.

Ükski leht ei jäänud puutumata. Pulgad ja kivid tõsteti kohalt, sest, nagu teada, käsutavad indiaanlased neid sageli, peites äärmise kannatlikkuse ja usinusega iga jalajälge. Kuid kõik oli asjata. Viimaks Unkas, kes lõpetas teistest varem oma töölõigu, hakkas kaevama maad väikese sogase oja ümber, mis sai alguse ühest allikast, ning juhtis selle voolu teise sängi. Niipea, kui kitsas ojasäng allpool tammi oli kuiv, kummardus ta selle kohale ning hakkas seda teraselt uurima. Otsekohe järgnev võiduhüüd teadustas noore sõjamehe kavatsuse õnnestumisest. Kogu seltskond kogunes sinna ja Unkas näitas neile märjale, mudasele pinnale jäänud mokassiini jälge.

«See poiss teeb au oma rahvale,» lausus Haukasilm, silmitsedes jälge samasuguse imetlusega, millega looduseuurija vaataks mammuti kihva või mastodoni ribikonti, «... ja peavalu huroonidele! Kuid see pole siiski indiaanlase jalajälg! Raskus on rohkem kandadel, päkad nurgelised, justkui oleks mõni prantsuse tantsumeister käinud siin oma suguharule tiivaripsutamist õpetamas! Jookse tagasi, Unkas, ja too mulle laulja jala mõõt! Sa leiad suurepärase jälje just tolle kalju vastas, otse künka veerul.»

Kui noormees oli ülesande täitnud, võrdlesid skaut ja Tšingatšguk neid jälgi tähelepanelikult. Mõõdud sobisid ja esimene lausus kõhklemata, et see oli Davidi jalajälg, keda oli veel kord sunnitud kingi mokassiinide vastu vahetama.

«Ma oskan nüüd kogu seda värki nii selgesti lugeda, nagu oleksin rna le Subtili kunsttükke pealt näinud,» lisas ta. «Kuna laulja on mees, kelle võimed peituvad peamiselt .kõris ja jalgades, sunniti teda ees minema, teised aga, on sammunud tema jälgedes!» «Aga ma ei näe ühtki märki . . .» hüüdis Duncan. «. .. õrnadest olevustest,» segas skaut vahele. «See võrukael on leidnud mingi võimaluse nende kandrai-seks, arvates, et suudab sel viisil jälitajaid kõrvale juhtida. Annan oma pea, et juba mõni süld eemal näeme me jälle nende kauneid väikesi jalajälgi.»

Kogu seltskond, läks nüüd mööda oja edasi, hoorega jälgi uurides. Vesi voolas varsti jälle oma sängi tagasi,

metsaelanikud aga jätkasid rahulikult teed, veendunud, et jäljed on vee all. Tuli minna rohkem kui pool miili, kuni oja vulises otse suure kuiva kalju külje alt läbi. Siin jäid nad seisma, et teha kindlaks, kas huroonid polnud mitte veest välja tulnud.

Oli õnn, et nad seda tegid. Kärmas ja teokas Unkas leidis samblalt, kuhu mõni indiaanlane oli nähtavasti kogemata astunud, peagi kellegi jalajälje. Selles suunas edasi minnes jõudis ta läheduses olevasse tihnikusse ja sattus niisama värsketele ning selgetele jälgedele nagu needki, mis nad. enne allika juurde jõudmist leidsid. Veel üks hüüd teadustas kaaslastele noore sõjamehe heast õnnest, ja tegi otsingutele korrapealt lõpu.

«Jaa, see on plaanitsetud indiaanlase arukusega,» sõnas skaut, kui kõik olid sinna kokku kogunenud, «ning oleks valgele puru silma ajanud.»

«Kas läheme edasi?» päris Heyward.

«Ärge kiirustage! Me teame, mida teha, kuid pole paha oodata, kuidas asjad kujunevad. Kõik on selge peale ühe: mil viisil sai see lurjus hakkama õrnade olevuste edasitoimetamisega mööda laulja jälgi? Isegi huroon ei söandaks lasta nende jalakesi vees märjaks saada.»

«Kas see ei aita seda rasket küsimust lahendada?» küsis Heyward, osutades mingi kanderaami-taolise asja tükkidele, mis oli tehtud lihtsalt okstest ja seotud kokku pajuvitstega, kuid oli nüüd kasutuna hooletutt minema visatud.

«Nüüd on kõik selge!» hüüdis Haukasilm rõõmsalt. «Need lurjused kulutasid vähemalt tunde, et säärast kavalat tükki sepitseda, mis nende jäljed, kaotaks! Olgu peale, ma tean juhtumeid, kus nad on samal viisil ja sama tühisel põhjusel terve päeva ära raisanud. Meil oh siin kolm paari mokassiine ja kaks paari väikeste jalgade jaoks. Hämmastav, kuidas küll üks surelik inimolevus saab rännata nii väikestel jalgadel! Unkas, ulata mulle see rihm, las ma mõõdan jala pikkuse ara. Oh sa issand küll, see pole pikem lapse jalast, kuid tütarlapsed on siiski kõrge kasvuga ja nägusad . . .»

«Minu tütarde õrnad jalad pole sääraste raskuste

jaoks!» lausus Munro, silmitsedes isaliku armastusega oma laste kergeid jalajälgi. «Ma kardan, et me leiame nad nõrkenuina sellel viljatul kõnnumaal.»

«Pole mingit põhjust seda karta,» vastas tähelepanelik skaut aeglaselt pead raputades. «See on küll kerge kuid kindel ja sirge samm, seejuures mitte ülemäära pikk. Näete, känd on vaevalt maapinda puudutanud, seal aga on tumedajuukseline teinud väikese hüppe juurelt juurele. Ei, ei, minu teadmist mööda pole kumbki neist isegi nõrkemise lähedal olnud. Siin on aga laulja jalad hakanud valutama Ja väsima, see on tema jälgedest selgesti näha. Näete, seal on ta libisenud, siin on ta kõndinud jalad harali ja taarudes, siin aga näib ta olevat läinud edasi justkui suuskadel liueldes. Ja-jaa, mees, kes kasutab ühtesoodu kõri, saab vaevalt kunagi oma jalgu korralikult harjutada!»

Sääraste ümberlükkamatute tõendite varal jõudis kogenud metsaelanik leidlikult tõeni peaaegu niisamasuguse kerguse ja täpsusega, otsekui oleks ta kõiki neid sündmusi oma silmaga pealt näinud. Need väited tõstsid seltskonna tuju, ja et neid rahuldas ka oma lihtsuse poolest äärmiselt selge järeldus, kinnitasid nad kähku keha ning alustasid uuesti teekonda.

Kui söömaaeg oli lõppenud, heitis skaut pilgu loojuvale päikesele ning hakkas säärase kiirusega edasi rühkima, et Heyward ja üsna tugev Munrogi olid sunnitud kogu jõu kokku võtma, kui nad tahtsid temaga sammu pidada. Nende teekond läks nüüd mööda nõgu, millest on juba varem juttu olnud. Kuna huroonid polnud teinud katset jälgi varjata, ei pidurdanud teadmatus enam tagaajajate edasiliikumist. Polnud veel tundigi möödunud, kui Haukasilm aeglustas märgatavalt käiku. Ta ei hoidnud pead enam endist viisi püsti ega vaadanud enda ette, vaid hakkas kahtlustavalt kõrvule vahtima, otsekui märkaks ta

mingit hädaohtu. Viimaks jäi ta jälle seisma ning ootas teisi järele.

«Ma tunnen huroonide lõhna,» lausus ta mohikaani-dele. «Seal puulatvade vahel on näha taevast ja me oleme jõudnud nende laagriplatsile vist juba liiga lähedale... Sagamoor, mine sina mööda seda künkanõlva seal paremal, Unkas keerab mööda oja vasakule,

mina aga proovin jälgi mööda edasi minna» Kui midagi peaks juhtuma, anname kolmekordse varese kraaksumisega märku. Ma nägin seesugust lindu just teisel pool toda kuivanud tamme tiibu lehvitavat — muuseas, see on teine märk, et me läheneme laagriplatsile.»

Indiaanlased läksid sõnagi lausumata kumbki oma teed, Haukasilm aga suundus kähe džentlmeniga ettevaatlikult edasi. Heyward asus varsti tihedalt oma teejuhi kõrvale, ihates võimalikult rutem näha vaenlasi, keda ta oli nii suure vaeva ja ärevusega jälitanud. Skaut käskis tal hiilida metsa aarde, mis oli, nagu harilikult, tihnikuga ääristatud, ja oodata tema tulekut, kuna ta kavatses uurida mõningaid kahtlasi märke teisel pool küljes. Duncan kuulas sõna ja leidis end varsti kohalt, kust tal avanes hoopis teistsugune ja tema arvates haruldane vaade.

Mitme aakri ulatuses olid puud langetatud ja mahedas õhtuvalguses punav lagendik eraldus meeldivalt kontrastselt hämara põlismetsa taustal. Veidi maad eemal sellest kohast, kus Duncan seisis, oli jõgi nähtavasti väikeseks järveks paisunud ja kattis suurema osa mägede vahel asetsevast madalikust. Vesi voolas sellest avarast basseinist välja korraliku väikese kosena, mis näis pigem inimeste kui looduse kätetööna. Järve kaldal ja osalt isegi vees seisis sadakond savionni, jättes mulje, justkui oleks vesi oma harilikest kallastest välja tulnud. Kaitseks ilma vastu imetlusväärselt ümmarguseks vormitud onnikatused andsid tunnistust suuremast tööst ja ettenägelikkusest, kui võib tavaliselt tähele panna isegi metslaste alatiste eluasemete juures, rääkimata neist onnidest, millesse asutakse ajutiselt küttimise või sõdimise eesmärgil. Lühidalt, kogu see küla või linn -- kuidas seda ka ei nimetata — oli korraliku välimusega ja näis olevat ehitatud plaani järgi, mis valgete inimeste arvates ei vasta indiaani tavadele. Asula näis siiski olevat maha jäetud, vähemalt Duncan püsis tükk aega sellel arvamisel. Lõpuks aga tundus talle, et ta nägi mitut inimkuju, kes tulid neljakäpukil tema poole, vedades enda järel mingit rasket ja, nagu ta peagi kohkunult märkas, hirmuäratavat masinavärki. Samal hetkel välgatasid hurtsikuist mit-

med tumedad pead ja järsku näis see kõht olevat tulvil olevusi, kes lipsasid niivõrd kiiresti ühe varjualuse tagant teise taha, et polnud mingit võimalust nende tegevuse või nende endi uurimiseks. Sattunud nende kahtlaste ja seletamatute toimingute vaatlemisest äre-vusse, kavatses Heyward parajasti varese signaali anda, kui korraga lehtede sahin otse tema lähedal ta tähelepanu teisale juhtis.

Noormees võpatas, ja põrkas loomusunniliselt paar sammu tagasi, leides end kõigest saja jardi kaugusel kellestki tundmatust indiaanlasest. Ta toibus siiski otsekohe, ja selle asemel, et märku anda, mis oleks talle endale võinud saatuslikuks saada, jäi ta paigale, silmitsedes tähelepanelikult tundmatu liigutusi.

Veel hetk, ja Duncanile oli selge, et teda ennast polnud veel avastatud. Ka pärismaalane näis olevat ametis küla madalate ehituste ja selle kartlike elanike toimingute jälgimisega. Läbi koleda näomaalingu oli võimatu tema ilmet näha, kuid Duncan arvas, et see oli ennemini kurb kui metsik. Metslase pea oli, nagu tavaliselt ikka, paljaks aetud, välja arvatud pealagi juuksetutiga, mille küljes tolknes kolm või neli haukasulge. Räbaldunud puuvillane mantel kattis pooliti tema keha, kuna alusriieteks oli tal harilik särk, mille varrukad võisid täita palju avaramate riietusesemete ülesandeid. Tema jalad olid paljad ja kibuvitstest armutult kriimustatud ning kätki kistud. Jalas kandis ta aga karu-nahast mokassiine. Kogu ta välimus oli kurb ja kahetsusväärne.

Duncan silmitses oma naabrit parajasti uudishimulikult, kui korraga skaut vaikselt ja ettevaatlikult tema kõrvale hiilis.

«Näete, olemegi nende asunduse või laagriplatsini jõudnud,» sosistas noormees. «Siin aga on üks metslane ise, kuid säärases paigas, et arvatavasti valmistab meile edasiliikumisel raskusi.»

Kui Heyward sõrmega võõrale osutas, võpatas Haukasilm. Ta laskis püssi alla vajuda ja sirutas oma pika kaela õieli, nagu»tahaks ta metslast veelgi lähemalt ja terasemalt silmitseda!

«See põrguline pole huroon,» teatas ta,««ega kuulu ka ühtegi teise Kanada suguharru! Aga riiete järgi on siiski näha, et see lurjus on mõne valge paljaks röövinud. Ja-ah, Montcalm on oma röövretke j aoks metsad läbi tuhninud ja endale jõugu kišavaid mõrtsukaid kokku ajanud! Ega te ei näe, kuhu ta on oma vibu või püssi pannud?»

«Paistab, et tal pole üldse relvi, samuti ei näi tal olevat halbu kavatsusi. Kui ta vaid ei alarmeeri oma poisse, kes, nagu te isegi märkate, praegu vee ääres askeldavad, siis pole meil erilist põhjust teda karta.» Skaut keeras pea Hey-wardi poole ja vaatles teda varjamatu imestusega. Seejärel ajas ta suu pärani ja andis voli sundimatule, südamlikule naerule, tehes seda siiski iseäralikult vaikselt, nagu kogemused olid talle juba ammu õpetanud.

Korrates sõnu «poisse, kes praegu vee ääres askeldavad», lisas ta: «Siis nii palju ongi sellest kasu, kui inimene käib asunduses koolis ja saadab seal mööda oma poisipõlve! Sel lurjusel on siiski pikad jalad ja teda ei tohi usaldada. Hoidke teda kirbul/kuni ma ronin talle läbi põõsaste selja taha ja võtan ta elusalt kinni. Mitte mingil juhul ärge tulistage!»

Haukasilm oli juba pooleldi tihnikusse kadunud, kui noormees tal käest haaras.

«Kui ma näen, et te olete hädaohus, kas riskeerida tulistamisega?»

Haukasilm vaatles teda hetke, nagu ei saaks ta küsimusest täiesti aru. Siis noogutas ta pead ja vastas ikka veel hääletult naerdes:

«Laske nii palju, kui jaksate, major!»

Järgmisel hetkel oli ta põõsaste vahele kadunud. Duncan ootas mitu minutit palavikulises ärevuses, enne kui ta skauti

jälle märkas. Nüüd tuli ta jälle nähtavale, roomates mööda maad otse oma tulevase vangi selja taha. Mõne jardi kaugusel tundmatust ajas ta . end tasa ja aeglaselt jalule. Samal hetkel oli kuulda palju valjusid sulpsatusi ja Duncan pööras silmad just parajal hetkel sinnapoole, et märgata, kuidas sada tumedat kogu hüppas korraga väikesesse rahutusse tiiki. Heyward haaras püssi ja tema pilk suundus jälle indi-

aanlasele. Selle asemel, et ärevusse sattuda, sirutas, pahaaimamatu metslane kaela õieli, otsekui vaataks ta mingi totra uudishimuga süngel tiigil aset leidvat askeldust. Järgmisel hetkel oli Haukasilma ülestõstetud käsi mehe pea kohal, kuid korraga tõmbas skaut oma käe ilma mingi nähtava põhjuseta tagasi ning puhkes uuesti hääletult naerma. Ta ei haaranud ohvril mitte kõrist, vaid lihtsalt koputas talle kergelt õlale ja hüüdis valjusti:

«Kuidas on sõber? Kavatsete vist kopraid laulma õpetada?»

«Just nimelt,» oli kärme vastus.

XXII PEATÜKK

Bottom: «Kas kõik on koos?»
Quince: «Just-just! See siin on imehea ja sobiv paik meil proovi teha!»
Shakespeare

Heywardi üllatust võib lugeja paremini ette kujutada, kui meie suudame seda kirjeldada. Tema varitsevad indiaanlased muundusid korraga neljajalgseteks olenditeks, järv — kopratiigiks ja kosk tammiks, mille olid ehitanud need töökad ja leidlikud loomad. Arvatavast vaenlasest sai aga tema ustav sõber, psalmide laulja David Gamut. Viimase sealviibimine äratas õeste

saatuse suhtes nii palju ootamatuid lootusi, et noormees sööstis silmapilkugi kõhklemata varitsuspaigast välja ja hüppas selle vaatemängu mõlema peategelase juurde.

Haukasilma lõbus tuju ei lahtunud nii kergesti. Ilma pikema jututa haaras ta Davidist ja keerutas nõtket psalmilauljat igat kanti, alatasa kinnitades, et huroonid on endale suurt au teinud, et talle säärase riietuse valisid. Seejärel haaras ta Davidi teise käe oma pihku,

pigistades seda nii kõvasti, et vagural Davidil tulid pisarad silmi, ja soovis talle edu tema uuel ameti kohal.

«Te kavatsesite vist kobraste hulgas kõriharjutusi teha, kas pole nii?» küsis ta. «Need kavalad kuradid tunnevad juba natuke seda asja, sest nad löövad sabaga takti, nagu te asja kuulsite, ja seda tegid nad ka parajal ajal, sest muidu oleks «hirvetapja» nende hulgas esimeseoa hääle üles võtnud. Ma tean olendeid, kes oskasid küll lugeda ja kirjutada, kuid olid suuremad lollpead kui need kogenud kopraisandad, kuid mis puutub kisamisse, siis õnnetuseks on need loomad sündimisest saadik tummad! Aga mida te arvate niisugusest laulust?»

Kuuldes varese kraaksumist, toppis David oma ülitundlikud kõrvad kinni, ja isegi Heyward, kes oli sellest märguandest teadlik, vaatas lindu otsides ülespoole.

«Vaata!» jätkas skaut naerusui, viibates ülejäänud teekaaslaste poole, kes signaali peale lähemale astusid. «Sel muusikal on ka oma voorused: ta toob mu kõrvale kaks head püssi, rääkimata nugadest ja tomahookidest. Kuid nagu me näeme, olete te täie tervise juures, seepärast jutustage meile, mis on saanud neidudest.»

«Nad on paganate vangid,» vastas David, «ja kuigi nad viibivad hingeliselt raskes olukorras, on neil kehaliselt mugav ja julgeolek kindlustatud.»

«Mõlemad?» päras Heyward hingetult.

«Just nimelt. Kuigi rännak oli vaevarikas ja toit käsin, polnud.meil erilist põhjust kaevata, välja arvatud see, et meie vastu käsutati vägivalda ja viidi vangi kaugele maale.»

«Jumal õnnistagu teid nende sõnade eest!» hüüdis Munro väriseval häälel. «Ma saan siis oma lapsukesed tagasi niisama süütute ja puhastena, nagu ma nad kaotasin!»

«Ma ei usu, et nende vabanemine oleks lähedal,» kostis David kahtlevalt. «Nende metslaste juhil on kuri vairn peal, mida ei suuda taltsutada keegi peale kõikvõimsa enda. Ma olen katsunud teda mõjutada niihästi magades kui ka ärkvel olles, kuid ei lauluhääl ega keel näi talle mõjuvat.»

«Kus see lurjus on?» segas skaut järsult vahele. «Ta peab täna koos noorte meestega põtradele jahti. Niipalju kui ma kuulsin, lähevad nad aga homme sügavamale metsadesse ja Kanada piirile lähemale. Vanem neiu toimetati naabersuguharu juurde. Nende onnid asuvad teisel pool toda tumedat kaljutippu. Nooremat aga peetakse kinni hurooni naiste hulgas, kelle eluasemed on siit ainult paari miili kaugusel kilt-maal. Tule abiga on maa seal puudest puhtaks tehtud ja valmistatud ette koht nende vastuvõtmiseks.»

«Alice, mu väike Alice!» pomises Heyward. «Pole enam õde, kes teda lohutaks!»

«Just nimelt. Kuid kui kiituse- ja tänulaulud võivad hädas olevat.hinge lohutada, siis pole ta

kannatanud.»
«Kas siis muusika rahustab teda?»
«Tõsisem ja pühalikuma iseloomuga muusika, kuigi peab tunnistama, et kõigi minu pingutuste kiuste tütarlaps siiski rohkem nutab kui naerab. Säärastel hetkedel ma hoidun pühade lauludega peale käimast, kuid siiski on ka kauneid ja mõnusaid silmapilke, mil me oleme rahulikult koos ja hämmastame metslasi oma lauluga.»
«Aga miks lubatakse sul vabaduses viibida, nii et keegi sind ei valva?»
David manas näole ilme, mis pidi tema arvates väljendama häbelikku alandlikkust ja vastas siis vaguralt: «Minusugune ussike ei vääri kiitust, kuid ma pean ütlema niipalju, et psalmide võim oli küll halvatud nende koledate sünduste ajal sel surmaväljal, kust me üle tulime, ent nüüd on ta oma mõju tagasi saanud ja isegi paganate hingede üle, ning mind lastakse minna ja tulla, millal tahan.»

Skaut naeris, koputades endale tähendusrikkalt otsmikule, ja andis sellele metslaste erakordsele järeleandlikkusele palju rahuldavama seletuse:
«Indiaanlased ei tee puuduliku aruga inimestele kunagi häda ... Aga kui tee oli teie ees lahti, miks ei kihutanud te siis omaenda jälgi mööda tagasi (need on natuke selgemad kui orava omad) ega toonud Edwardisse teadet?»
Pidades silmas ainult iseenda tugevat, raudset iseloomu, nõudis skaut Davidilt nähtavasti niisuguse ülesande täitmist, milleks see poleks mingitel asjaoludel olnud suuteline. Viimane vastas siis vagurat ilmet lõplikult kaotamata:
«Kuigi kristlaste asupaikade külastamine oleks minu hinge rõõmustanud, järgnes mu jalg parema meelega minu hoole alla usaldatud õrnadele olevustele, kes vaevlesid vangis ja mures, ja ma läksin isegi jesuiitide väärjumalat teenivasse provintsi, astumata sammugi tagasi.»
Kuigi Davidi mõistukõne polnud kõigile eriti arusaadav, oli tema siiras ja kindlas vaates ning ausas näoilmes raske eksida. Unkas tuli talle päris lähedale ja vaatas kõnelejale otsa tõsist tunnustust väljendava pilguga, tema' isa aga avaldas oma rahulolu tavalise lühida kiiduhüüdega. Skaut vangutas pead:
«Issandal pole kunagi mõttesse tulnud, et inimene võiks kõik oma anded kõrri paigutada ja jätta teised, paremad võimed hooletusse! Kuid kindlasti sattus ta mõne rumala naise kätte, sel ajal kui ta oleks pidanud õppima tarkust sinise taeva all, keset põlismetsa ilu. Vaata, sõber, mul oli tõsine kavatsus süüdata selle sinu tuututamise riistaga tuld, aga kui sa seda nii kalliks pead, siis võta ja puhu seda niipalju kui süda kutsub!»
Gamut väljendas kammertoni vastu võttes säärast heameelt, mis sobis tema arvates kokku tema õlgadel lasuvate väärikate ülesannete täitmisega. Proovinud mitu korda nistrumendi häid

omadusi, võrrelnud seda oma häälega ning leidnud rahuloluga, et kammerton polnud häälest ära läinud, tegi ta väga tõsise katse laulda mõned salmid ühest pikemast laulust selles väikeses köites, mida me oleme juba nii sageli maininud.

Kuid Heyward segas tema vagadele kavatsustele kähku vahele, jätkates küsitlemist laulumeistri kaas-vangide endise ja praeguse olukorra kohta ning tehes seda palju järjekindlamalt, kui nende jutuajamise algul,millal tema tundeliigutus seda ei võimaldanud. Kuigi David silmitses oma aaret igatsevalt, oli ta sunnitud vastama, seda enam, et sellest küsitlusest võitis osa ka auväärt isa ja seda pealegi veel sellise huviga, mida ei saanud tähele panemata.jätta. Ka skaut torkas vahele mõne kohase küsimuse, kui selleks vaid sobiv juhus avanes. Hoolimata sagedastest vahelesegamistest, mida saatsid teatud ähvardavad helid taasleitud instrumendist, said jälitajad sel kombel siiski teada tähtsamad asjaolud, mis võisid osutuda kasulikuks nende suure eesmärgi saavutamisel — õdede päästmisel. Davidi jutustus oli lihtne ja mitte eriti faktiderikas.

Maagua oli mäe otsas oodanud, kuni saabus paras hetk minekuks. Siis oli ta alla laskunud ja jätkanud teekonda piki Horicani läänekallast Kanada suunas. Kuna kaval huroon tundis end siinsetel radadel kõdus ja teadis hästi, et mingit jälitamisohtu ei olnud, olid nad mõõduka kiirusega edasi liikunud ja nende rännak polnud sugugi väsitav. Davidi ilustamata jutustusest võis aru saada, et tema enda juuresolek oli olnud pigem talutav kui soovitav, sest ka Maagua ise polnud täiesti vaba austusest, millega indiaanlased suhtuvad inimestesse, kelle mõistusel Suur Vaim külas käinud. Öösiti hoolitseti vangide eest erilise tähelepanuga, kõigepealt seepärast, et kaitsta neid metsas valitseva niiskuse eest, kuid ka selleks,.et nende põgenemist takistada. Allika juures lasti hobused teatavasti lahti ja, vaatamata teekonna pikkusele, võeti abiks eelpoolnimetatud riukad, et hävitada kõik nende varjupaika juhtivad jäljed. Suguharu laagrisse saabudes oli Maagua huroonide kombe kohaselt vangid eraldanud. Cora oli saadetud mingi suguharu juurde, kelle valduses oli üks läheduses asuvaid orge. David tundis liiga vähe pärismaalaste kombeid ega osanud öelda, missuguse suguharuga oli tegemist. Ta teadis ainult seda, et nad ei võtnud osa hiljutisest eks-

peditsioonist William Henry fordi vastu, et nad olid, nagu huroonidki, Montcalmi liitlased ning jätkasid sõbralikku, kuid valvsat suhtlemist selle sõjaka ja metsiku suguharuga, kellega juhus oli neid ajutiseks tahtmata kokku viinud.

Mohikaanlased ja skaut kuulasid Davidi katkendlikku ja poolikut jutustust silmanähtavalt suureneva huviga. Parajasti siis, kui laulumeister püüdis kirjeldada selle suguharu tegevust, kelle juures Corat kinni peeti, küsis skaut järsult:

«Nägid sa, missugused noad neil olid? Olid need inglise või prantsuse moodi?»

«Minu mõtted ei tegelnud sääraste tühjade asjadega, vaid rohkem tütarlaste trööstimisega.»

«Kunagi võib tulla, veel aeg, millal sa ei pea metslase nuga enam sääraseks põlastusväärseks tühiasjaks,» vastas skaut, kelle näol peegeldus suur põlgus teise juhmuse vastu. «Vahest pidasid nad lõikuspidu, või tead sa midagi öelda nende suguharu tootemite kohta?»

«Võin ainult niipalju öelda, et viljateri oli neil palju ja et meil oli hulk rikkalikke pidusid; nad leotavad teri piimas — see on keelele hästi magus ja kõhule hea. Mis «tootem» on, seda ma ei tea, aga kui sel on mingil määral tegemist indiaani muusikaga, siis nende käest ei maksa seda küll küsida. Nad ei laula kunagi kooris kiidulaulu ja paistab, et nad kuuluvad kõige jumalavallatumate –väärjumala kummardajate hulka.»

«Nüüd sa küll valetad. Isegi mingo austab ainult tõelist, elavat jumalat! See on valgete inetu võltsing, et sõjamees pannakse kummardama tema enda loodud kujude ees ja ma pean seda oma nahavärvile häbiks. Muidugi, nad katsuvad ka vanakurjaga rahujalal elada, — kes siis ei püüaks võitmatu vaenlasega niimoodi läbi saada —, kuid abi otsides vaatavad nad ikka ainult oma Suure ja Hea Vaimu poole.»

«Võib-olla,» vastas David, «kuid ma nägin, et sõjameeste kehadele olid maalitud veidrad, fantastilised

[1] Tootem — loodusrahval! mingi usulise austamise objektiks olev loom või ese, näit. madu, hunt, krokodill jne.

pildid ja, vaimustus ning tähelepanu, millega indiaanlased nendesse kujutistesse suhtusid, lõhnab juba hingelise vaimustuse järele. See käib eriti ühe iseäranis ilge ning jäleda looma kohta.»

«Oli see madu?» päris skaut kähku.

«Midagi sellesarnast. See oli viletsa, roomava kilpkonna kujutus!»

«Häh!» hüüdsid mõlemad hoolega kuulavad mohikaanlased ühest suust, kuna skaut vangutas .pead säärase näoga, nagu oleks ta teinud tähtsa, kuid hoopiski mitte meeldiva avastuse. Siis hakkas vana Tšingatšguk rääkima delavaari keeles niivõrd rahulikult ning väärikalt, et see köitis otsekohe ka nende tähelepanu, kellele tema sõnad polnud arusaadavad. Indiaanlase žestid olid käskivad ja ajuti tarmukad. Kord tõstis ta käe üles, ja kui see jälle alla vajus, tõmbas ta kerge mantli hõlmad lahti, näidates sõrmega rinnale, otsekui tahtes sel moel oma sõnade tähtsust rõhutada. Duncani pilk jälgis seda liigutust ja ta märkas, et loom, millest asja kõneldi, oli nõrgalt, kuid selle eest kaunilt sinise värviga pealiku tõmmule rinnale

maalitud. Kõik see, mida ta oli kunagi suurte delavaari suguharude vägivaldsest lahutamisest kuulnud, turgatas talle pähe, ja ta ootas nüüd peaaegu talumatu ärevusega parajat hetke rääkimiseks. Skaut jõudis tema soovist siiski ette, sest kütt pöördus oma punasest sõbrast ära ja ütles Heywardile:

«Me oleme avastanud midagi, mis võib tuua meile head või halba, nagu on taeva tahtmine. Sagamoor on delavaaride suursugusest verest ja nende kilpkonnade suur pealik! Laulumeistri sõnadest on selge, et nende inimeste hulgas on tema sugukonna indiaanlasi. Oleks ta kas või poole pasundamiseks raisatud hingeõhust ettenägelike küsimuste esitamiseks kulutanud, oleksime võinud nende sõjameeste arvu teada saada. See on üldse üks-hädaohtlik ettevõte, mida me praegu kavatseme, sest sõbral, kes on teile selja keeranud, on mõttes sageli verejanulisemad kavatsused, kui teie skalpi himustaval vaenlasel!»

«Selgitage!» palus Duncan.

«See on pikk ja kurb lugu, millele ma ei taha mõel-

dagi, sest ei saa salata, et halba on siin teinud peaasjalikult valge nahaga inimesed. Kõik see lõppes sellega, et vend tõstis tomahoogi venna vastu ja et mingod ning delavaarid läksid üht rada!»

«Te oletate siis, et need, kelle hulgas Cora viibib, on osa sellest rahvast?»

Skaut noogutas jaatavalt, kuigi ta näis tahtvat loobuda edasisest mõttevahetamisest sellel valusal teemal. Läbematu Duncan tegi nüüd mitu mõtlematut ja hulljulget ettepanekut õeste vabastamiseks. Munro paistis olevat endalt tuima apaatia maha raputanud ja kuulas noormehe mõttetuid plaane lugupidamisega, kuigi tema hallid juuksed ja auväärsed aastad oleksid pidanud need tagasi lükkama. Lasknud armastava noormehe innukusel natuke kahaneda, leidis skaut siiski tee, kuidas teda veenda, et on meeletu olla tormakas säärases asjas,.mis nõuab külmaverelist otsustamist ja äärmist meelekindlust.

«Poleks paha,» üsas ta, «lasta sel mehel jälle laagrisse tagasi minna, otsekui poleks midagi juhtunud. Las annab neile õrnadele olevustele märku meie lähedalolekust, kuni me kutsume ta signaali abil nõu pidama. Sõber, oskad sa teha vahet varese kraaksumise ja öösorri vilistamise vahel?»

«See on kena lind,» vastas David, «ja tal on mahedad ning kurvad viisid! Takt on tal siiski liiga kure ning korrapäratu.»

«Ta räägib preeriakanast,». ütles skaut. «Hea küll, kui selle vilistamine sulle meeldib, olgu see siis pealegi sinu signaaliks. Pea siis meeles: kui kuuled öösorri häält kolm korda järjestikku, pead tulema põõsastesse, kus see lind võiks ...»

«Stopp!» segas Heyward vahele. «Ma tahan temaga kaasa minna.»

«Teie!» hüüdis imestunud Haukasilm. «Kas olete juba tüdinud päikesest ja päevavalgusest?»

«David on elav näide sellest, et huroonid võivad olla armulikud!»
«Jaa, kuid David oskab kasutada oma kõri, nagu seda ei tee ükski terve mõistusega inimene.»

«Ma võin samuti mängida hullumeelset, lollpead, kangelast, ühe sõnaga, — ükskõik keda ja mida, et oma armastatut säärasest vangistusest päästa. Ärge vaielge enam vastu! Ma olen otsustanud!»

Haukasilm silmitses noormeest hetke sõnatus hämmastuses. Ent Duncan, kes oli lugupidamisest teise osavuse ja teenete vastu siiani pooleldi endastmõistetavalt tema ettekirjutusi täitnud, võttis nüüd kõrgi ülemuse tooni, millele oli raske vastu seista. Noormees tegi tõrjuva käeliigutuse, märgiks, et ta ei salli mingeid vastuväiteid ja jätkas siis mõõdukamal toonil:

«Teil on maskeerimisabinõud, tehke mind tundmatuks, isegi värvige mind kui tahate, ühe sõnaga: tehke minust ükskõik kes, kas või lollpea!»

«Minusugusel mehel pole õigust otsustada, kas jumala ' võimuka käega kord juba vormitud olevus vajab veel mingit muutmist või ei,» pomises skaut rahulolematult. «Kui te saadate väesalgad sõjas välja, peate te vajalikuks vähemalt laagriplatside märgid ja köhad kindlaks määrata, et need, kes teie poolel võitlevad, teaksid, millal ja kus sõpru oodata.»

«Teate,» segas Duncan vahele, «te kuulsite selle ustava inimese käest, et need indiaanlased kuuluvad kahe suguharu või kogyni kahe eri rahva hulka. Ühe]uures, kedä te peate delavaaride haruks, on neiu, keda te kutsute «tumedajuukseliseks». Teine, noorem leedi on kahtlemata meie ametlike vaenlaste, huroonide küüsis. Minu noorus ja aukraad nõuavad, et ma teeksin katset viimast vabastada. Sel ajal, kui te peate oma sõpradega läbirääkimisi, et üht õde vabastada, püüan ma teise juures sedasama saavutada, või suren.»

Noores sõjamehes ärganud mehisusevaim_ paistis» tema silmist; ta ajas end sirgu ja omandas mõjuvama kuju. Kuigi Haukasilm oli indiaanlaste riugastega liigagi hästi tuttav, et kõiki selle ettevõttega kaasnevaid hädaohte mitte ette näha, ei teadnud ta täpselt, kuidas selle äkilise otsuse vastu vaielda. Võib-olla et noormehe ettepanekus oli midagi, mis sobis tema enda karmi loomusega ja tolle salajase armastusega hull-• julgete seikluste vastu, mis oli iga päevaga järjest kasvanud, kuni risk ja hädaohud olid muutunud tema

elus teatud määral vajaduseks. Selle asemel et Duncani plaanile vastu vaielda, tuli tal äkki teine mõte ja ta hakkas selle täideviimisele kaasa aitama.

«Tulge!» lausus ta heatujuliselt naeratades. «Isahirv, kes tahab vette minna, peab käima teiste ees, mitte järel. Tšingatšgukil on niisama palju igasuguseid värve kui inseneri naiselgi, kes paneb looduse kirja paberilipakatele, teeb mägedest punakad heinasaod ja toob ^taeva teie käeulatusse. Sagamoor oskab neid samuti käsutada! Võtke sellel pakul istet ja ma annan oma pea, et ta teeb teist varsti tõelise narri ja veel täiesti teie meelt mööda.»

Duncan oli sellega päri ja mohikaan, kes oli nentie mõttevahetust tähelepanelikult pealt kuulanud, võttis selle töö meelsasti ette. Vanal pealikul oli oma rassi kavalate riugaste alal hea praktika ja ta maalis suure osavuse nuig kärmusega fantastilisi kujutusi, mida pärismaalased pidasid harilikult sõbraliku ja naljatava meelelaadi tunnwseks. Ta vältis piinlikult iga joont, mida võis tõlgendada varjatud sõjakusena. Ühe sõnaga, ta ohverdas ka kõige väiksema jälje sõjamehe välimusest veiderdaja maski heaks. Säärased palaganid polnud indiaanlaste hulgas harvaks nähtuseks, ja kuna Duncani riietus oli samuti küllalt veider, oli tingimata põhjust arvata, et ta võis oma prantsuse keele oskusega esineda mõne silmamoondajana Ticonderogast, kes hulgub sõbralike liitlassuguharude hulgas.

Kui teda oli kõigi arvates juba küllalt värvitud, andis skaut talle hulga kasulikke näpunäiteid. Ta leppis kokku märguannete suhtes ja määras' kindlaks kohtumiskoha, juhul kui mõlema ettevõte õnnestub. Munro ja tema noore sõbra lahkumine oli kurvem ning tundeküllasem/ Esimene suhtus sellesse siiski säärase ükskõiksusega, mida tema südamlik ja aus iseloom poleks endale kunagi lubanud, kui ta oleks olnud parema ^hingelise seisukorra juures. Skaut viis Heywardi kõrvale ja teatas talle, et kavatseb jätta vanamehe mõnda kindlasse kohta Tšingatšguki hoole alla, kuna aga tema ise ja Unkas lähevad maad kuulama nende inimeste hulgas, keda neil oli põhjust pidada delavaarideks. Hoiatanud noormeest veel kord, andis

ta sellele veel mõned head näpunäited ja lõpetas pühalikult ning südamlikult:

«Ja nüüd õnnistagu teid jumal! Te. ilmutasite vahvust, mis mulle meeldib, sest see on nooruse kingitus, eriti veel siis, kui inimesel on kuum veri ja mehine süda. Pange siiski tähele ühe inimese hoiatust, kellel on põhjust arvata, et ta räägib alati tõtt. Teil läheb tarvis suurt mehisust ja teravamat mõistust, kui raamatutest saab kokku ajada, enne kui te mingd kavaluses üle trumpate või temast vapruses kangem olete! Jumal õnnistagu teid! Kui huroonid saavad teie skalbi peremeheks, võite olla kindel ühe mehe tõotusele, keda toetavad kaks vaprat sõjameest, et

mingod peavad maksma selle võidu eest ühe eluga iga juuksekarva vastu, mis selles skalbis leidub!»

Duncan raputas tuliselt oma tubli kaaslase kätt ning palus skauti veel kord oma elatanud sobi a eest hoolitseda, soovis omakorda temalegi kõike head ja andis Davidile märku liikuma hakata. Haukasilm vahtis südile ja seiklushimulisele noormehele veel hulk aega siira imetlusega järele. Siis vangutas ta kahtlevalt pead, keeras ümber- ja juhtis oma salga põlismetsa varjavasse rüppe.

Teerada, mille Duncan ja David olid valinud, viis otse üle kbpraraiesmiku ja mööda nende tiigi kallast. Leides end üksi säärase lihtsameelse inimesega, kes polnud kõlvuline viimases hädas talle mingit abi osutama, sai Heyward esmakordselt teadlikuks ettevõetud ülesande raskustest. Hämarus muutis ümberringi laiuva kõleda ja metsiku kõnnumaa veelgi süngemaks. Isegi neis väikestes kopraosmikutes valitsevas vaikuses oli midagi kohutavat, sest ta teadis neid olevat tulvil elu. Vahtides neid suurepäraseid ehitusi üksisilmi ja imetledes nende tarkade elanike suurt ettenägelikkust, tärkas talle pähe mõte, et isegi loomadel oli sel ääretul kõnnumaal mingi ins_tinkt, mis peaaegu vastas tema enda kogenud mõistusele, ja ta ei saanud ilma rahutuseta mõelda ebavõrdsele võitlusele, millesse ta oli ülepeakaela tormanud. Siis kerkis tema silme ette Alice'i helge kuju, õnnetus ja hädaoht, mis neiut ahvardas, ning kogu noormehe seisukorra ohtlikkus

hajus neiu armsa kuju ees. Ta ergutas Davidit tagant ning hakkas kiiremini edasi sammuma, astudes noorusele ja ettevõtlikule vaimule omasel kergel, jõulisel sammul.

Teinud tiigi ümber peaaegu poolringi, keerasid nad jõest kõrvale ja hakkasid ronima selle madaliku kes-kel asetsevale väikesele künkale, millest tee neid läbi viis. Vähem kui poole tunni pärast jõudsid nad teise lagendiku servale, mis oli ilmselt samuti kobraste tehtud, kuid need terased loomad olid arvatavasti sunnitud selle mingil põhjusel maha jätma sobivama asu-paiga käsuks, mida nad praegu valdasid. Täiesti loomulik ärevus sundis Duncani hetkeks kõhklema, enne kui ta pidi lahkuma põõsastevahelise raja varjust. Ta jäi seisma nagu inimene, kes peatub, et jõudu koguda enne ohtliku ettevõcte juurde asumist. Ta käsutas peatust selleks, et hankida informatsiooni, mida maastiku kure, lühidane silmitsemine võis pakkuda.

Teisel pool raissmikku, sea! läheduses, kus oja vesi langes üle kaljude, võis näha viit- või kuutkümmet puurontidest ja hagudest valmistatud ning saviga kokku mätsitud osmikut. Need asetsesid korratult läbisegamini ja näisid olevat ehitatud puhtusele ning ilule vähimatki tähelepanu pööramata. Selles osas olid nad tõepoolest hulga halvemad kui äsjanähtud koprakülad, nii et Duncan hakkas juba ootama mingit uut ja vähemalt niisama hämmastavat üllatust. Need lootused ei vähenenud ka siis, kui ta märkas ähmases videvikus paarikümmet kogu,

kes tõusid järjekorras osmikute ees kasvava pika, käreda rohu seest ja kadusid jälle, otsekui .oleksid nad maa alla vajunud. Niiviisi tema silme ees vilksatades sarnanesid need kQgud pigem salapäraste, kiirelt haihtuvate viirastustega kui olenditega, kes loodud lihast ja verest. Hetkeks oli näha kõhetut, alasti kuju, kes vehkis õhus metsikult kätega, siis oli see kõht jälle tühi; seejärel ilmus too kogu äkkV nähtavale kuskil kaugemal ... Või oli see koguni mõni teine, niisama müs*tiline olend? David, märgates, et tema seltsimees viivitas edasiminekuga, vaatas sinnapoole, kuhu Duncangi oli oma pilgu suunanud, ning hakkas rääkima, äratades Heywardi tema müstilisest maailmast.

282

«Palju viljakat maad seisab siin kasutamata,» ütles ta, «ja ma võin lisada patuse enesekiituseta, et minu lühikese viibimise ajal neis paganlikes paikades on palju head seemet tee aarde puistatud.»

«Suguharudele meeldib rohkem jahti pidada kui tööinimeste kombel elada,» vastas Duncan mehaaniliselt, vahtides kogu aeg üksisilmi neid imelikke kogusid.

«Vaimule on see rohkem rõõm kui töö — jumala kiituseks laulda; need poisid aga kuritarvitavad hirmsasti oma võimeid. Harva olen ma leidnud nendeealisi, kellel on looduse poolt antud nii rikkalikud eeldused psalmide laulmiseks, ja tõesti, tõesti, pole olemas kedagi, kes sellest vähern hooliks kui nemad. Kolm ööd olen ma nüüd siin viibinud ja kolm korda kogusin ma need jõmpsikad kokku, et nad laulaksid kooris püha laulu ja iga kord vastasid nad minu pingutustele kisa ja ulgumisega, nii et mul käisid judinad üle selja.»

«Kellest te räägite?»

«Neist kuradilastest, kes raiskavad käitist aega tühja veiderdamisega. Oh! Distsipliini viljastavat kärmust tuntakse selle, enda hooleks jäetud rahva hulgas väga vähe! Sellel kaskede maal pole vitsa kuskil näha, ja minu arvates ei peaks see olema mingi ime, kui suu-timad jumalikud anded'seesuguses kisas tühja lähevad.»

David toppis kõrvad kinni, et mitte kuulata metsast kostVat noorte indiaanlaste läbilõikavat kisa. Duncani huuli kõverdas uhke, pilkav naeratus, nagu oleks ta hetkelist ebausku põlastanud.

«Lähme edasi,» lausus ta kindlalt. Psalmilaulja täitis selle korralduse, ilma et ta oleks sõrmi kõrvust võtnud, ja nii astusid nad'koos julgelt edasi «vilistite telkide».poole, nagu David armastas mõnikord öelda.

XXIII PEATÜKK

Mis õigust jahiloom võib nõuda,

ta vaadaku, et suudab küti eest vaid ära jõuda!

Mis tähtsust sellel olla võib,

kust kütt nii vibu kui ka koerad tõi,

kust pärit hobu, millel jahihärra kappab?

Peaasi loomale on see, et kütt võib teda tappa!
Järve-emand

Indiaanlastel pole kombeks panna,välja valveposte oma laagriplatsi juurde, nagu seda armastavad teha valged. Olles hästi ja aegsasti informeeritud igasuguse hädaohu lähenemisest, puhkab indiaanlane harilikult julgelt. Need vaenlased, kes mingi õnnetu juhuse tõttu on leidnud võimaluse luurajatest mööda hiilida, kohtavad laagri läheduses harva valvureid, kes võiksid häiret tõsta. Lisaks sellele üldisele kombele teadsid nood Prantsuse kuningale sõbralikud suguharud vägagi hästi, kui raske löök oli asja inglastele antud, seepärast

ei kartnud nad ka mingit otsest ohtu neilt rahvailt, kes Briti kroonile lõivu maksid.

Seepärast juhtuski nii, et Duncanit ja Davidit ei märgatud enne, kui nad end korraga käratsevate laste hulgast leidsid. Niipea aga, kui neid märgati, tõstis kogu lastekari läbilõikavat kisa ja kadus nagu nõiaväel võõraste pilkude eest. Maas kükitavate jõmpsikate paljad, pruunid kehad sulasid sel õhtusel tunnil niivõrd hästi kokku närbunud rohukattega, et esialgu näis, nagu oleksid nad otse. maa alla vajunud. Ent kui Duncan toibus üllatusest ja sai mahti seda paika lähemalt uurida, sattus ta uudishimulik pilk igal pool tumedatele, kärmelt välkuvatele silmamunadele. Need läbitungivad, ebasõbralikud pilgud ja teadmine, et tal loodetavasti peagi tuleb astuda palju küpsema otsustusvõimega meeste ette, murdsid hetkeks noormehe meelekindluse, kuid oli juba hilja kõhelda. Laste kisa oli meelitanud tosina sõjamehi lähema onni uksele, kus nad seisid tõmmu, metsiku jõuguna, oodates väärikalt ootamatult nende hulka ilmunud inimeste lähenemist.

David, kes oli juba teatud määral tuttav selle vaatepildiga, astus säärase rahuga, mida nähtavasti polnud kerge kõigutada, öise samasse onni sisse. Kuigi see oli puukoortest ja okstest valmistatud primitiivne hütike, oli see siiski küla tähtsaim hoone, kus ajutiselt ingHse provintsi piiril viibiv suguharu pidas oma nõupidamisi ning korraldas avalikke kokkutulekuid. Kui Dun.can lävel tunglevate metslaste tõmmudest, võimsatest kogudest mööda rühkis, oli tal raske manada näole vajalikku ükskõiksuse ilmet, kuid teades, et tema olemasolu oleneb nüüd enesevalitsemisest, pani, ta kõik oma lootused .Davidi arukusele ning astus tema kännul majja sisse. Veri tardus tal hetkeks soontes, kui ta end leidis sääraste metsikute ja halastamatute vaenlaste vahetus läheduses, kuid ta suutis siiski nii palju oma tunnete üle valitseda, et astus väliselt nõrkust reetmata otseteed hüti keskele ning, matkides aruka Gamuti eeskuju, tõmbas onni nurgas seisvast hunnikust aromaatse haokoo ja võttis sellel vaikselt istet.

Niipea kui nende külaline oli hütti sisse astunud, tõmbusid valvsad sõjamehed hoone sisemusse tagasi ja asusid tema ümber, näides kannatlikult ootavat hetke, mil võõra väärikus lubas tal juttu alustada. Raugelt suurem hulk pärismaalasi nõjatus laisalt mõnuldes kõikuvat ehitust ülal hoidvate postide najale, kuna kolm või neli kõige vanemat ja silmapaistvamat pealikut võtsid indiaani kombe kohaselt istet põrandal, teistest veidi eespool.

Ruumi valgustas leegitsev tõrvik, heites tõmbetuule käes vilkudes punakat kuma ümberseisjate nägudele ning kogudele. Duncan käsutas juhust, et mureliku pilguga oma peremeeste nägudelt välja uurida, missugune saatus võis teda oodata. Kuid ta uurimised jäid asjatuks, sest ta pilk põrkas alati indiaanlaste külmaverelisele kavalusele. Eespool istuvad .pealikud ei heitnud talle peaaegu ainsatki pilku; nende silmad olid kogu aeg maas, näol aga oli neil ilme, mida võis tõlgitseda niihästi lugupidamisena kui umbusaldusena. Varjus seisvad mehed polnud nii tagasihoidlikud. Duncan avastas peagi nende otsivad, hiilivad pilgud, mis uurisid toll-tollilt ta nägu ja riietust, jätmata tähele panemata ainsatki muutust ta näos, ainsatki käeliigutust, ainsatki värvitud joont ning isegi ta ihukatte tegumoodi.

Üks metslastest, kelle juuksed hakkasid juba halliga segunema, kuid kelle soonilised liikmed ja kindel samm kõnelesid sellest, et ta oli veel võimeline mehe raskeid kohuseid täitma, astus viimaks kuskilt pimedast nurgast ettepoole. Nurka oli ta asunud nähtavasti selleks, et sealt märkamatult oma tähelepanekuid teha. Mees kõneles vaiando.ttide või huroonide keelt. Järelikult oli tema jutt Heywardile arusaamatu, kuid sõnu saatvate käeliigutuste järgi näis, et indiaanlane kõneles pigem viisakalt kui vihaselt. Noormees raputas pead ja. andis mõista, et ta ei oska vastata.

«Kas keegi minu vendadest ei räägi prantsuse või inglise keelt?» küsis ta prantsuse keeles, silmitsedes kordamööda «näost näkku kõiki ümbritsejaid ning lootes näha mõnda jaatavat peanoogutust.

Kuigi mitu pead pöördus tema poole, justkui sõnade tähendust taibata püüdes, ei vastanud ometi keegi.

«Ma olen väga kurb,» jätkas Duncan, rääkides aeglaselt ja kasutades kõige lihtsamat prantsuse keelt, mida ta oskas, «et keegi selle targa ja vahva rahva hulgas ei oska keelt, mida «grand monarque» kasutab oma lastega rääkides. Tema süda läheks raskeks, kui ta teaks, et tema punased sõjamehed osutavad tall% nii vähe lugupidamist!»

Sellele järgnes pikk, tõsine paus. Ükski käeliigutus, ainuski silmapilgutus ei reetnud mõju, mida see märkus põhjustas. Teades, et vaikus oli tema peremeeste hulgas vooruseks, otsis Duncan

sellelt kombelt rõõmuga abi, et saada mahti mõtteid koguda. Sama sõja-, mees, kes oli teda enne kõnetanud, vastas talle viimaks kanadalaste murrakus, pärides talt kuivalt:

«Kui meie Suur Isa kõneleb oma rahvaga, kas räägib ta siis huroonide keelt?»

«Ta ei tee oma laste vahel mingit vahet, olgu nende nahk punane, must või valge,» jätkas Duncan põiklevalt, «ehkki talle kõige rohkem meeldivad vaprad huroonid.»

«Aga mida räägib ta siis,» päris ettevaatlik pealik, «kui käskjalad loevad tema ees skalpe, mis viis ööd tagasi ingliside[2] peas kasvasid?»

«Nad olid tema vaenlased,» vastas Duncan, tahtmatult judisedes, «ja kahtlemata tunnistab ta selle heaks ning ütleb: «Minu huroonid on väga vaprad:»»

«Meie kanada isa ei arva nii. Selle asemel, et tuleviku eest hoolitseda ja oma indiaanlastele tasuda, on tema silmad pööratud tahapoole. Ta näeb surnud inglise, aga mitte ühtki hurooni. Mida see peak tähendama?»

«Temataolisel suurel .pealikul on rohkem mõtteid kui sõnu. Ta muretseb selle eest, et tema teel poleks vaenlasi.»

«Surnud sõjamehe kanuu ei uju Horicanil,» vastas metslane tusaselt. «Tema kõrvad võtavad kuulda delavaare, kes pole meie sõbrad ja kes puistavad teda üle valedega.»

"Grand monarque — suur ainuvalitseja (prantsuse k.).

[2] Inglis — inglane.

«See ei või olla. Näete, mind, kes ma tunnen tervendamise kunsti, käskis ta minna Suurte Järvede äärde, iema laste, punaste huroonide juurde ja küsida, kas keegi pole haige!»

Neile Duncani sõnadele järgnes jälle täielik kestev vaikus. Kõik pilgud suundusid korraga tema poole, otsekui selleks, et järele uurida, kui palju oli ta sõnades tõtt või valet, kusjuures seda tehti niivõrd arukalt ja läbitungivalt, et noormehel käisid värinad üle ihu selle üksikasjalise vaatluse tagajärgedele mõeldes. Kuid siis viimaks päästis asja kõnelnud indiaanlane teda sellest raskest olukorrast.

«Kas kanadalaste õpetatud mehed värvivad siis oma nahka?» jätkas huroon rahulikult. «Me oleme kuulnud neid oma valgete nägudega hooplevat.»

«Kui indiaani pealik tuleb oma valgete isade hulka,» vastas Duncaji väga tasakaalukalt, «paneb ta oma pühvlinahast rõivad kõrvale, et kanda särki, mida talle pakutakse. Minu vennad on mind maalinud ja sellepärast kannan ma seda värvi.»

Tasane kiidupomin kõneles sellest, et see suguharule määratud kompliment võeti heatahtlikult vastu. Vanaldane pealik tegi heakskiitva käeliigutuse, mida enaik tema seltsimehi toetas samasuguse žesti ja lühikese heameelehüüdega. Duncan hakkas kergemini hingama, uskudes, et ülekuulamise kõige raskem hetk oli möödas, ja kuna ta oli juba valmistanud'ette lihtsa ning usutava jutu, mis pidi kuulajaid tema teeseldud ameti tõelisuses veenma, suurenesid tema lootused

lõplikule Vedule.

Pärast mõni hetk kestnud vaikust tõusis üles teine sõjamees ja võttis poosi, mis rääkjs tema soovist kõnelda. Kuid vaevalt sai ta suu avada, kui metsast kostis tasane, ent kõhutav hääl, millele järgnes otsekohe läbitungiv kisa, mis paisus kaebliku<ks ulgumiseks. See ootamatu vahejuhtum sundis Duncani istmelt üles kargama ja unustama enda ümber kõik peale selle õudse karjatuse. Samal hetkel lipsasid kõik sõjamehed ruumist välja ja õhk täitus valjudest hüüetest, nii et polnud peaaegu enam kuuldagi neid kõledaid -hääli, millest metsaalune Duncani arvates veel praegugi

vahetevahel kajas. Noormees ei suutnud, end enam valitseda ja tormas onnist välja, seistes peagi keset korratut jõuku, millesse kuulusid peaaegu kõik laagri piirides elutsevad elusolendid. Mehed, naised ja lapsed, elatanud, põdurad, teojõulised ja tugevad — kõik olid nagu üks mees välja tulnud. Ühed hüüdsid valjusti, teised plaksutasid rõõmust meeletuna käsi; kõik väljendasid metsikut heameelt mingi ootamatu sündmuse % puhul. Kuigi Heyward oli esialgu sellest metsikust lärmist hämmastunud, mõistis ta peagi, mis oli selle juubelduse põhjuseks.

Taevas oli veel küllalt valge selleks, et näha heledaid laike puulatvade vahel, kust kaudu viisid teerajad kõnnumaa rüppe. Ühe niisuguse heledama laigu alt ilmus välja sõjameeste rida ning suundus aeglaselt küla poole. Ees sammuval mehel oli seljas lühike teivas, mille külge oli riputatud, nagu hiljem selgus, mitu inimskalpi. Vapustavad hääled, mida Duncan oli kuulnud, olid needsamad, mida valged päris tabavalt nimetavad «surmahüüuks», ning iga kord, kui seda hüüdu korrati, teatas see suguharule veel ühe vaenlase hukkamisest. Nii palju aitasid Heywardit tema senised teadmised indiaanlastest, ja kuna ta oli nüüd veendunud, et vahejuhtumi põhjuseks oli eduka sõjasalga ootamatu kojusaabumine, vaibus igasugune ebameeldiv ärevus, ja ta õnnitles end sisimas õigel ajal saabunud abi eest, mis eli tähelepanu temalt ära pööranud.

Saabuvad sõjamehed peatusid mõnesaja jala kaugu-.sel onnidest. Nende õudne, kaeblik karjumine, mis pidi tähendama niihästi surnute halisemist kui võitjate juubeldamist, oli nüüd vaikinud. Üks sõjameestest hüüdis midagi valjusti. Raske oleks anda mingit'ettekujutust sellest metsikust joovastusest, millega tolle mehe sõnu vastu võeti. Kogu laagriplats muutus ainsa hetkega metsiku sagimise ja askeldamise areeniks. Sõjamehed tõmbasid välja oma noad ja, vehkides nendega õhus, asetusid kahte ritta, moodustades kitsa läbikäigu, mis ulatus sõjasalgast onnideni. Naised haarasid kaikad, kirved või mõne muu ründerelva, mis neile esimesena näppu puutus ja tormasid agaralt kõhale, et mängida oma osa selles toores mängus, mis pidi varsti järg-

nema. Isegi lapsed polnud erandiks. Poisid, kes vaevu suutsid tapariista käsitseda, kiskusid

tomahoogid isade vöö vahelt ja hiilisid sõjameeste ridadesse, ahvides järele metsikuid kombeid, mida nende vanemad demonstreerisid.

Lagendikul vedelesid suured haokood. Keegi elatanud ettenägelik naine oli ametis nende süütamisega, et eelseisvat vaatemängu valgustada. Kasvava lõkke loit sai võitu päeva kustuvast valgusest ja muutis kõik ümbritseva selgemaks, kuid ühtlasi ka võikamaks. Kogu see tegevuspaik kujutas endast rabavat pilti, mida raamistas tume kõrgetest mändidest sein. Selle kõige kaugemal foonil paistsid äsjasaabunud sõja-meeste figuurid. Veidi maad eespool seisid kaks meest, kes, nagu näha, pidid mängima peaosa selles peatselt algavas vaatemängus. Valgusest ei piisanud, et nende näojooni selgesti näha, kuid selletagi oli ilmne, et nad olid kumbki erinevate tunnete kütkeis.

Sel ajal, kui üks heist seisis sirgelt ja vankumatult, valmis oma saatusele vastu astuma, oli teise pea langenud rinnale, otsekui olnuks ta hirmust halvatud või häbist löödud. Uhke vaimuga Duncan tundis suurt imetlust ja kaastunnet esimese vastu, kuid õnnetuseks polnud tal mingit võimalust oma õilsate tunnete ilmutamiseks. Ta jälgis vaid teraselt tundmatu vähimaidki liigutusi, ja, silmitsedes seda suurepäraste proportsioonidega tugevat keha, püüdis ta end veenda, et noor vang pidi eelseisvast raskest katsumusest võitjana välja tulema. Endalegi märkamatult nihkus noormees huroonide tõmmudele ridadele lähemale ning ootas hinge kinni pidades eelseisva etenduse algust. Kostis metsik röögatus: see oli signaal. Nüüd,järgnenud metsik kisa ületas kõik senikuuldu. Armetu ohver jäi liikumatult edasi seisma, teine aga hüppas kisa peale kõhalt — erksalt ja kärmelt nagu hirv. Sell6 asemel et ootuste kohaselt vaenlaste ridade vahelt läbi söö'sta, astus ta paar sammu hädaohtliku spaleeri vahele, aga enne kui keegi sai mahti ainsatki hoopi anda, pöördus ta järsku kõrvale, kargas üle reas seisvate laste peade ja oligi teisel pool, hirmuäratavat rivi. Sellele trikile kostis vastuseks sajatamine sajast kõrist. Kogu äre-

vusse sattunud huroonide rivi läks segamini ja paiskus metsikus korratuses mööda lagendikku laiali.

Tosin lõõmavat haokubu heitsid nüüd tontlikku kuma lagendikule, mis sarnanes mingi üleloomuliku põrguliku areeniga, kuhu õelad deemonid olid ohjeldamatute, kuratlike tavandite sooritamiseks kokku kogunenud. Tagaplaanil olevad kogud libisesid silme eest mööda mingite ebamaiste olevustena, lõhestades õhku metsiku, mõttetu kätevehkimisega. Leegid kumasid möödajooks-vate indiaanlaste tõmmudel, erutatud nägudel, muutes nende ilmes peegelduvad metsikud kired kohutavalt selgeks.

Pole raske mõista, et sääraseses kättemaksuhimuliste vaenlaste murrus ei antud põgenikule aega hingatagi. Kord oleks ta peaaegu metsani jõudnud, kuid kogu kinnipüüdjate jõuk sööstis

talle teele ette ja ajas ta halastamatute jälitajate keskele tagasi. Pöörates ümber nagu tagaaetud hirv, sööstis ta noolekiirusel läbi limpsivate leekide, jooksis õnnelikult läbi rahvamurru ja ilmus nähtavale lagendiku teisel serval. Ka siin jõudsid talle vastu mõned vanemad ja kavalamad huroonid ning ajasid ta tagasi. Veel kord katsus noor indiaanlane rahvasummast läbi tungida, siis järgnesid silmapilgud, mil Duncan arvas-mehise noormehe pääsmatult kadunud olevat.

Peale võimatus segaduses edasi-tagasi voogava ja veereva tumedate inimkehade massi polnud siin võimalik enam midagi eraldada. Käsivarred, välkuvad noad. ja jämedad teibad kerkisid peade kõhale, kuid hoope anti ilmselt huupi. Selle koleda vaatepildi mõju süvendasid veelgi naiste läbilõikavad karjatused ja sõjameeste metsik kisa. Vahel märkas Duncan nõtket kogu, kes sööstis kuskil meeleheitliku hüppega läbi õhu, ja ta ennem lootis, kui uskus, et vang on veel oma imeteldavate lihaste 'peremees. Äkki veeres inimparv tagasi ja lähenes Duncanile. Rahvasumm rõhus tagantpoolt eesseisvatele naistele ja lastele peale ning paiskas nad pikali. Ja selles segaduses ilmus võõras taas nähtavale. Kuid inimjõud ei suutnud säärasele raskele katsu-misele siiski enam kaua vastu panna. Ka vang ise näis seda taipavat. Kasutades sõjameeste vahel hetkeks tek-

kinud vaba ruumi, tormas ta äkki nende hulgast välja ja tegi meeleheitliku, Duncani arvates viimase pingutuse metsa jõuda. Justkui aimates, et noore sõjamehe poolt pole mingit hädaohtu karta, jooksis põgenik temast nii lähedalt mööda, et peaaegu riivas teda. Keegi pikakasvuline, tugev huroon, käsi püsti, oli tal tihedalt kännul ja ähvardas anda talle surmahoopi. Duncan pistis jala ette ja agar metslane lendas ninali, mitu jalga kavatsetud ohvrist ettepoole. Viimane käsutas välgukiirusel seda soodsat võimalust; ta keeras ümber ja vilksas nagu meteoor Dimcani silme eest mööda. Järgmisel hetkel, kui Heyward oli toibunud ja vahtis vangi otsides ringi, nägi ta indiaanlast rahulikult peaonni ees seisva väikese värvitud tulba najale nõjatuvat.

Kartes, et osa, mida ta oli põgenemisel etendanud, saab talle endale saatuslikuks, lahkus Duncan viivitamatult sündmuspaigalt. Ta järgnes inimjõugule, kes nihkus tusaselt jatsüngelt hurtsikute poole, nagu ikka rahvahulk, kes nördinud ebaõnnestunud hukkamisstsee-nist. Uudishimu, aga võib-olla ka et mingi muu, parem tundmus sundis teda lähenema .tundmatule. Viimane seisis uskumatust jõupingutusest raskelt hingeldades, üks käsi ümber kaitsva tulba, kuid ükski ta liigutus ega žest ei reetnud läbielatud kannatusi. Tema isikut kait-ses praegu igivana ja püha kõmme, mille järgi suguharu nõupidamine pidi arutama ja otsustama tema saatuse. Selle tagaj.ärge polnud siiski raske ette aimata, kui üldse võis midagi ennustada nende, lagendikul tunglevate indiaanlaste meeleolu järgi.

Huroonide sõnavaras polnud enam sõimusõna, mida pettunud naised polnud veel tundmatule näkku paisanud. Nad mõnitasid tema põgenemiskatseid ja teatasid talle pilkavate irvituste saatel, et jalad'olevat tal paremad kui käed ja et ta väärivat tiibu, kuna ta ei tundvat noole ega noa kasutamist. Vang ei vastanud neile solvamistele ainsatki sõna; ta näost paistis vaid väärikus ja põlgus. Ärritatud niihästi noore indiaanlase enese-

[1] Suguharu seaduste järgi kaitses mainitud tulp ohvrit rahva vägivalla eest.

valitsusest kui ka ta heast õnnest, muutusid naiste sõnad üha mõttetumaiks ja lõppesid viimaks läbilõikava, kriiskava ulgumisega. Samal hetkel tungis seesama kaval eit, kes oli haokood ettenägelikult põlema süüdanud, rahvahulgast läbi ja serveeris endale köha otse vangi nina all. Seda räpast ja kuivetunud olendit võis, nõiamooriks pidada. Löönud laiali oma kerge rüü hõlmad, sirutas ta oma pika kondise käe mõnitavalt välja ja alustas valjusti lenapite keeles, mis pidi tema arvates olema pilkealusele arusaadavam.

«Kuule, delavaar,» lausus ta vangi näo ees sõrmega nipsu lüües, «sinu rahvas on naiste tõugu ja sinu kätte sobib rohkem kõblas kui püss! Teie naised on hirvede emad, ja kui teie hulgas oleks sündinud käru, metskass või madu, oleksite te jooksu pistnud! Hurooni tüdrukud teevad sulle undruku ja me leiame sulle mehe…»

Sellele rünnakule järgnes metsik, pilkav naerulagin, milles nooremate naisterahvaste pehme kaunikõlaline kudrutamine kõlas veidralt koos nende vanemate ja õelamate sookaaslaste kriiskavate häältega. Tundmatu oli aga nende pingutuste peale vaatamata kõigest üle. Ta nagu ei märganudki, et oli vaenlastest ümbritsetud. Ainult vahetevahel rändas ta kõrk pilk sõjameeste tõmmude kogude poole, kes käisid taamal edasi-tagasi ja õuduseile sündmuse tummadeks, tusasteks pealtvaatajateks.

Vangi enesevalitsemine ajas naise marru; ta lõi käed puusa, võttis väljakutsuva poosi, ja nüüd puhkes säärane sõnadevaling, mida meie kunst ei oska enam paberile panna. Ent eit kulutas siiski asjata oma suud. Kuigi ta paistis oma rahva hulgas silma harukordse meistrina sõimukunsti alal, ja kuigi ta küttis end pikapeale sedavõrd üles, et talle vaht suhu tuli, ei liigahtanud tundmatu näos ainuski lihas. Säärane ükskõiksus hakkas teistelegi pealtvaatajatele mõju avaldama. Üks poisieast välja jõudev nooruk püüdis omakorda seda «tuleharki» sel viisil aidata, et ohvri nina ees oma tomahooki viibutades eide mõnitusi omapoolse mõttetu kelkimisega täiendas. Nüüd viimaks pööras vang näo valguse poole ja vaatas poisivolaskile ülalt alla sää-

rase kõrkusega, mis ületas isegi põlguse. Järgmisel hetkel aga nõjatus ta jälle rahulikult seljaga vastu tulpa. Ent tema liigutus oli andnud Duncanile võimaluse tundmatuga pilke vahetada: talle vaatasid vastu Unkase julged, läbitungivad silmad!

Hämmastusest keeletuna ja masendatuna sõbra kriitilisest olukorrast, põrkas Heyward tagasi noore indiaanlase pilgu ees, kartes, et see oleks võinud mingil viisil vangi saatust kiirendada. Sääraseks kartuseks polnud siiski mingit pakilist põhjust. Just samal hetkel rajas üks sõjamees vihaleärritakid rahvahulgas endale teed. Karmi käeliigutusega tõrjus ta kõrvale naised ja lapsed, võttis Unkase käest kinni ja viis ta nõupidamise onni ukse poole. Sinna järgnesid neile ka kõik pealikud ja enamik silmapaistvamaid sõjamehi. Ka murelik Heyward leidis võimaluse end ilma liigse tähelepanuta nende hulgas onni sisse poetada.

Kulus mitu minutit, enne kui kõik kohalviibijad olid, vastavalt oma väärikusele, istet võtnud. Üldiselt peeti siin kinni korrast, mis oli väga sarnane Heywardi ülekuulamisega: selle osa ruumikast onnist, mida valgustas eredalt leegitsev tõrvik, võtsid enda alla suuremad ja elatanud pealikud, nooremad ja alamad asusid aga tagapool, moodustades nagu tumeda tausta neile kar-midele tõmmudele nägudele. Onni keskel, otse selle avause kõhal, kust paistis paar vilkuvat tähte, seisis Unkas, rahulikult, sirgelt ja keskendunult.

Noore indiaanlase uhke, kõrk käitumine ei jäänud tema vangistajaile märkamatuks. Sageli suunasid nad oma pilgud tema poole, ja kuigi nende silmist paistis vääramatu otsus, võis neist lugeda ka imetlust vangi julguse üle.

Teisiti oli lugu mehega, keda Duncan oli märganud Unkase kõrval enne seda meeleheitlikku võidujooksu. Selle asemel, et tagaajajatega ühineda, oli ta jäänud kogu selle metsiku lärmi ajal kõhale, nagu mingi lömitav, häbi ja autust väljendav kuju. Kuigi ükski käsi polnud sirutunud teda tervitama ja ainuski silm ei suvatsenud tema tegevust jälgida, oli ta samuti onni tulnud, justkui oleks teda sundinud mingi salapärane võim, mille' korraldustele ta nähtavasti tõrkumatult

alistus. Heyward käsutas esimest võimalust, et mehe nägu lähemalt silmitseda, kartes sisimas, et näeb jälle tuttavaid näojooni, kuid need olid võõra omad, ja mis veel seletamatum, — nooruk kandis kõiki hurooni sõjamehe eraldusmärke. Kuid selle asemel, et oma suguharu inimeste sekka minna, istus ta üksildasena keset rahvamurdu, alandlikult küüru tõmbunud, otsekui tatiaks ta võimalikult vähem ruumi enda alla võtta. Kui % kõik olid asunud oma kõhale ja ruumis valit-ses täielik vaikus, hakkas hallipäine pealik, keda lugeja juba tunneb, lenni-lenapite keeles valjusti rääkima.

«Sa oled küll naiste tõust, delavaar,» ütles ta, «kuid pidasid end ülal mehena. Ma

annaksin sulle süüa, ent see, kes sööb koos hurooniga, peab saama tema sõbraks. Puhka rahulikult hommikupäikeseni, millal sulle öeldakse meie sõad.»

«Seitse ööd ja samapalju suviseid päevi olen ma huroonide jälgi ajades paastunud,» vastas Unkas jahedalt. «Lenapi lapsed teavad, kuidas rännata õigluse rada, tegemata peatusi söömiseks.»

«Minu kaks sõjameest jälitavad sinu kaaslast,» jätkas teine, vangi hooplemisele tähelepanu pööramata. «Kui nad tagasi tulevad, ütlevad meie targad mehed sulle, kas sa jääd elama või pead surema!»

«Kas hurõonil pole siis kõrvu?» küsis Unkas põlglikult. «Kaks korda selle aja jooksul, kui delavaar sai teie vangiks, on ta kuulnud püssi, mida ta tunneb! Sinu sõjamehed ei tule enam iialgi tagasi.» Sellele vastuvaidlematule väitele järgnes lühike tusane vaikus. Duncan, kes taipas, et mohikaanlane vihjas skaudi surmakülvavale relvale, kallutas end ettepoole, et näha, missugust mõju see võitjaile avaldab, ' kuid pealik piirdus lihtsalt vastuküsimusega:

«Kui lenapid on nii osavad, miks on siis üks nende vahvamatest sõjameestest siin?»

«Ta ajas taga üht põgenevat argpüksi ja sattus lõksu. Ka kavalat kobrast võib kinni püüda!» Seda öeldes osutas Unkas sõrmega üksildase hurooni poole, suvatsemata säärasele vääritule ussikesele muud tähelepanu osutada. Mohikaani sõnad ja ta käitumine põhjustasid kuulajate hulgas suurt ärevust. Kõik sil-

rnad pöördusid vihaselt mehe poole, kelle peale mohikaanlane oli näidanud, ja rahvahulgast käis läbi tasane ähvardav pomin. Kurjakuulutavad, hääled ulatusid ka välisukseni; naised ja lapsed trügisid sisse ja nüüd polnud sõj-ameeste õlgade vahel enam ainsatki kohta, kust poleks vaadanud vastu mõni tõmmu, kirglikust uudishimust õhkuv nägu.

Samal ajal vahetasid vanemad pealikud hüti keskel omavahel lühikesi, katkendlikke lauseid. Ei öeldud ainsatki 'sõna, mis poleks andnud kõneleja mõtteid edasi kõige lihtsamal ja tarmukamal kujul. Siis järgnes jälle kestev, pühalik vaikus. Kõik juuresolijad teadsid, et see on kaaluka ja tähtsa otsuse väärikas eelkäija. Need, kes seisid tagapool, olid tõusnud kikivarvule ja vahtisid üksisilmi pealikuid; isegi süüalune unustas hetkeks mingi tugevama tunde mõjul oma häbi ja tõstis pea, et jieita rahutu, kartlik pilk pealikute süngeile kogudele.

Viimaks katkesta» pealik selle sügava, mõjurikka vaikuse. Ta tõusis maast ja, möödunud Unkase liikumatust kogust, jäi süüdlase ette sirgelt ning väärikalt seisma. Samal hetkel tuli eelpoolmainitud kuivetunud naine, tõrvik käes, kuidagi aeglaselt, küliti tantsides ringi keskele, pomises segaseid sõnu, mis võis olla teatud liiki manamine. Kuigi tema juuresolek oli tegelikult vahelesegamine pealikute tegevusse, ei pandud seda siiski tähele.

Unkasele lähenedes, hoidis ta leegitsevat tukki nii, et see heidaks valgust ta näole ja teeks

nähtavaks ta väikseimagi tundeliigutuse.

Mohikaani pealik säilitas oma kindla, kõrgi hoiaku. Noore indiaani pilk ei suvatsenud köhaga naise uudishimulikku vaadet: -see püsis kogu aeg Rauguses, nagu oleks ta läbistanud kõik väljavaadet varjarmd takistused ja vaadanud'kaugele tulevikku. Jäädes oma uurimise tulemustega rahule astus eit edasi, et teha sama pfoo-vikatset oma kohuse unustanud suguharukaaslase juures.

Noor huroon oli sõjavärvides. Riietus ei suutnud kuigi palju varjeta ta kaunikujulist keha. Tõrviku valguses olid kõik ta liikmed selgesti märgatavad. Dun-

can keeras end vastikustundes eemale, nähes, missuguses hirmus värises ta keha. Seda kurba ja häbistavat vaatepilti nähes alustas naine kaeblikku ulgumist, kuid pealik sirutas Rae välja ja lükkas ta õrnalt kõrvale.

«Kõikuv Pilliroog,» ütles ta, noort süüalust tema emakeeles kõnetades, «kuigi Suur Vaim on teinud su välimuselt meeldivaks, oleks parem, kui sa poleks üldse sündinud. Külas on sinu keelt alati kuulda, kuid lahingus on ta vait. Ükski minu noortest meestest ei löö tpmahooki nii sügavale sõjatulpa kui sina, kuid mitte keegi ei tõsta seda nii õrnalt ingiiside vastu kui sina. Vaenlane teab ainult, mis moodi näeb välja su selg, kuid veel kunagi pole ta näinud su silmade värvi. Kolm korda on sind välja kutsutud ja iga kord oled sa unustanud vastata. Sinu nime ei nimetata suguharus enam kunagi — see ongi juba unustatud.»

Kui pealik pikkamisi neid sõnu lausus, iga lause vahel mõjuka peatuse tehes, tõstis süüalune lugupidamisest teise seisundi ja aastate vastu näo. Tema näo jooned kõnelesid ägedast võitlusest häbi, hirmu ja uhkuse vahel. Noore hurooni silmad olid sisemisest ahastusest ahenenud ja ekslesid ringi nende inimeste nägudel, kelle elu oli ka tema kuulsuseks, ja viimane tunne sai tas hetkeks siiski ülekaalu. Nooruk tõusis jalule, paljastas rinna ja vaatas üksisilmi teravat, välkuvat nuga, mille halastamatu kohtunik oli juba üles tõstnud. Ta isegi naeratas, kui relv aeglaselt ta südamesse tungis, otsekui oleks ta rõõmuga avastanud, et surm polnudki nii kohutav, nagu ta oli kartnud. Siis langes ta raskelt silmili, külmalt ning kõikumatult seisva Unkase jalge ette.

Naise suust pääses vaH, kaeblik hüüd; ta paiskas tõrviku maha ja kõik mattus pimedusse. Kogu võbisev pealtvaatajate jõuk lipsas ruumist välja nagu kari vaevatud hingi, ja Duncanile näis, et hütti ei jäänud kedagi peale tema ning hurooni tuksleva keha.

XXIV PEATÜKK

Nii ütles tark, et kuningate võimu ajal

ei olnud vanemaid ja nende kujiut vaja.

Pope'i «lliaad»

Ainsast silmapilgust siiski piisas noormehe veenmiseks, et ta oli eksinud. Kellegi käsi laskus tugeva survega Duncani käsivarrele, seejärel sosistas Unkase tasane hääl talle kõrva:

«Huroonid on koerad! Argpüksi vere nägemine ei suuda sõjameest kunagi värisema panna. Hallpea ja sagamoor on terved ja Haukasilma püss ei maga! Mine! Unkas ja Helde Käsi on nüüd võõrad. Küllalt!»

Heyward ofeks meeleldi rohkem kuulda tahtnüti, kuid sobra käsi lükkas teda kergelt ukse poole, otsekui mee-

nutades hädaohtu, mis neid ootas, kui neid vestlemas leitakse. Pikkamööda ja vastumeelselt alistus Duncan teise soovile, kuid lahkus viimaks siiski ruumist ja segunes läheduses tolkneva rahvaga. Kustuvad lõkked heitsid ähmast, vilkuvat valgust hääletult siia-sinna sammuvate indiaanlaste tõmmudele kogudele; vahetevahel pimeduses heledamaks paisuv tulelõõsk valgustas hütti ning heitis valgust ka Unkasele, kes ikka veel seisis surnud hurooni juures.

Trobikond sõjamehi läks varsti uuesti onni ja tuli sealt mõne aja ipärast jälle nähtavale, tassides laiba kõrvalasuvasse metsa. Peale selle sündmuse pühalikku lõppu hulkus Duncan segamatult ja märkamatult onnide vahel, püüdes leida mõnda jälge neiust, kelle pärast ta oli selle kardetava seikluse ette võtnud. Suguharu praeguse meeleolu poolest oleks nüüd olnud kerge põgeneda ja seltsimeestega ühineda, kui tal vaid säärast tahtmist oleks olnud. Kuid, rääkimata lakkamatust murest Alice'i pärast, sundis uus, ehkki palju väiksem mure Unkase pärast teda jääma siia, indiaanlaste laagrisse.

Seepärast luusis ta edasi, ühe hüti juurest teise juurde, igale poole sisse vaadates, et viimaks, kui kogu küla läbi käidud, .lõplikult pettununa tagasi kõndida. Loobudes oma viljatuist uurimusist, läks ta tuldud teed nõupidamise onni poole tagasi, kindla otsusega David üles otsida ja temalt järele pärida ning lõpp teha juba piinavaks muutuvatele kahtlustele.

Jõudnud ehituse juurde, mis oli osutunud niihästi kohtusaaliks kui ka hukkamiskohaks, leidis noormees, et indiaanlaste ärevus oli juba vaibunud. Sõj.amehed olid , jälle kokku kogunenud ja

suitsetasid rahulikult, vesteldes tõsiselt tähtsamatest sündmustest oma hiljutiselt sõjakäigult Horicani ülemjooksule. Kuigi Duncani tagasitulek tuletas neile vististi meelde, kes ta oli ja kui kahtlasteT asjaoludel tema külaskäik toimus, ei põhjustanud see erilist ärevust. Äsjane kohutav sündmus oli tema arvates talle seni käsuks olnud ja sisetunne veenis teda, et otstarbekohasem on säärast ootamatult soodsat olukorda ära kasutada.

Ta läks kõhklematult otse onni ja võttis istet vääri-

kusega, mis vastas suurepäraselt tema pererahva käitumisele. Ühestainsast põgusast, uurivast pilgust piisas veendumiseks, et Unkas oli küll jäänud samasse paika, kuhu ta oli noormehe jätnud, kuid et David polnud vee! tagasi tulnud. Vangile polnud tehtud mingeid erilisi kitsendusi; ainult üks noor huroon seadis end tema lähedusse ja pidas teda hoolega silmas ning teine, relvastatud sõjamees nõjatus vastu uksepiita. Kõige muu osas näis, ta otsekui vabaduses viibivat, ainult et ta ei võtnud osa üldisest jutuajamisest ja sarnanes pigem mõne kaunilt vormitud raidkuju kui elusa, tahtevõimelise inimesega.

Heyward oli alles natuke aega tagasi pealt näinud kõhutavat vaatepilti kurest kohtumõistmisest ega riskinud pealetükkivat julgust üles näidata. Palju parema meelega oleks ta eelistanud vaikust .ja mõtiskelu kui kõnelemist, millega tema tõelise isiku avastamine võis talle otsekohe saatuslikuks saada. Sellest mõistlikust otsusest hoolimata olid tema kostitajad õnnetuseks teisiti häälestatud. Ta polnud veel kuigi kaua istunud oma kõhal, mille ta oli targasti valinud veidi rohkem varjus, kui üks elatanud, prantsuse keelt rääkiv sõjamees teda kõnetas.

«Minu Kanada isa ei unusta oma lapsi!» ütles pealik. «Ma tänan teda. Ühe minu noore mehe naises elab paha vaim. Kas tark võõras oskab teda minema hirmutada?»

Heyward teadis üht-teist komejandist, mida indiaanlaste hulgas säärastel puhkudel etendatakse. Ta taipas kohe, et seda juhust kasutades võis ta oma eesmärgile lähemale jõuda. Vaevalt oleks talle saadud praegusel hetkel teha sobivamat ettepanekut. Kuid teades, kuivõrd vajalik on säilitada tema väärametile vastavat väärikust, surus Duncan maha oma tunded ning vastas vajaliku salapärasusega:

«On olemas igasuguseid vaime. Mõned alistuvad tarkuse jõule, teised on aga liiga tugevad.»

«Minu vend ofi suur tohter!» lausus kaval metslane. «Mõtleb ta proovida?»

Nõusolekut väljendav käeviibe oli sellele vastuseks, Huroon jäi Duncani kinnitusega rahule, pani piibu uuesti suhu ja ootas parajat silmapilku, et liikuma

hakata. Kirudes sisimas metslaste külma tsaremoniaalsust, pidi kannatamatu Heyward näole samasuguse ükskõikse ilme manama nagu pealikul, kes tegelikult oli haige naise lähedane sugulane. Minutid venisid üksteise järel ja meie seiklejale tundus see viivitus juba terve tunnina, kui huroon viimaks piibu kõrvale pani ja rõivad õlgade ümber koomale tõmbas, nagu oleks ta tahtnud arsti haige juurde viia. Samal hetkel v varjas ukseavause suurekasvulise sõjamehe kogu; kes astus käratult tähelepanelikuks muutunud indiaanlaste hulka ja võttis istet selsamal madalal haokool, mille teisele otsale Duncan toetus. Viimane heitis naabrile äreva pilgu ja tundis, kuidas teda haaras vastupandamatu hirm: tema kõrval istus Maagua!

Kavala ja kardetud pealiku ootamatu tagasitulek lükkas hurooni lahkumise edasi. Mitu kustunud piipu süüdati jälle põlema, uustulnuk aga tõmbas sõnagi lausumata vöö vahelt tomahoogi, täitis selle peas. asuva kaha tubakaga ning hakkas tõmbama suitsu läbi õõnsa varre, tehes seda säärase ükskõiksusega, nagu polekski ta kaks väsitavat päeva pikal ja vaevarikkal jahil käinud. Niiviisi võis olla möödunud kümme Duncanile igavikuna näivat minutit; sõjamehed olid juba täiesti suitsupilve mähitud, kui viimaks üks neist tõi kuuldavale mõjukad sõnad:

«Tere tulemast! Kas mu sõber leidis põdra?» «Noored mehed taaruvad nende koorma all,» vastas Maagua. «Las Kõikuv Pilliroog läheb jahiteele — nad tulevad talle vastu.»

Järgnes sügav ja kohutav vaikus. Piibud kukkusid nende omanike huulte vahelt, otsekui oleksid kõik sel hetkel midagi ebapuhast sisse hinganud. Suits hõljus väikeste rõngastena peade kohal, tõusis keerdudena järjest kõrgemale ja kadus kiiresti läbi onnikatuses • oleva avause. Niiviisi muutus õhk all puhtamaks ja nüüd oli jälle selgesti näha iga tõmmu nägu. Enamiku sõjameeste silmad olid maa külge naelutatud. Mõned nooremad ja läbematumad mehed jõllitasid ehmunult valgepäise metslase poole, kes istus suguharu kahe kõige auväärsema pealiku vahel. Selle indiaanlase ilmes ega rõivastuses polnud midagi säärast, mis oleks seda

üldist tähelepanu õigustanud. Ta ilme oli pigem rõhutud kui uhke; rõivad aga olid tal samasugused, nagu neid harilikult kandsid suguharu kõige tavalisemad sõjamehed. Nii nagu enamik inimesi tema ümber, vaatas temagi rohkem kui minut aega maha. Kui ta viimaks söandas silmad üles tõsta, et vargsi juuresolijaid silmitseda, märkas huroon endale suunatud pilke. Siis tõusis ta püsti ja ütles üldise vaikuse saatel:

«See oli vale! Mul pole olnudki poega! Mees, keda selle nimega kutsuti, on unustatud. Tema veri oli kahvatu ega tulnud hurooni soontest. Kütjad tšippeveid petsid mu naist. Suur Vaim ütles, et Viss-entuši perekond peab välja surema. Õnnelik on see, kes teab, et tema tõu pahad

omadused surevad koos tema endaga! Ma olen rääkinud!»

Seejärel vaatas ta ringi, otsides kuulajate silmist heakskiitu oma kindlameelsusele. Tema rahva karmid kombed aga esitasid vanale, nõrgale mehele liiga rangeid nõudmisi. Ilme rauga silmis kõneles hoopis midagi muud kui tema piltlik ja hooplev keel, kuna iga lihas tema tõmmul, kortsulisel näol tõmbles sisemisest ahastusest. Seisnud minut aega püsti, et mõrudat võidu-vilja nautida, pöördus .vanamees teistest ara, otsekui oleks tal hakanud halb inimeste üksisilmi vahtimisest: ta peitis näo vaipa ja sammus indiaanlase käratul sammul onnist välja oma eluaseme üksindusse, otsima teise samasuguse, elatanud, unustatud ja lasteta jäänud inimese kaastunnet.

Indiaanlased, kes usuvad, et iseloomu voorused ja puudused antakse edasi pärivuse teel, lasksid tal'vaikides lahkuda. Siis püüdis üks pealikutest noorte meeste tähelepanu sellelt nõrkuseavalduselt kõrvale juhtida (kasvatuslik võte, mida tsiviliseeritud ühiskonnas oleks paljudelgi kasulik matkida), öeldes rõõmsal häälel, viisakuse pärast Maagua kui uustulnuka poele pöördudes:

«Delavaarid luusivad minu küla läheduses nagu kärud meepottide ümber. Aga on's keegi kunagi hurooni magavana eest leidnud?»

Äikesepilved pole süngemad kui oli Maagua pilk, kui ta hüüdis:

«Delavaarid järvede äärest?»

«Ei. Need, kes kannavad naiste undrukuid oma jõe ääres. Üks neist ületas oma suguharu piirid.»

«Kas mu poisid võtsid talt skalbi?»

«Tal olid head jalad, kuid tema käsi kõlbab rohkem kõpla, kui tomahoogi jaoks,» vastas teine, Unkase liikumatule kogule osutades.

Selle asemel, et ilmutada naiselikku uudishimu ja tunda lõbu vangi vahtimisest, keda Maagual oli teatavasti küllalt põhjust vihata, jätkas ta mõtliku ilmega suitsetamist, nagu ta tegi alati, kui polnud otsest tarvidust tema osavuse või ilukõne järele. Kuigi vanamehe kõnes ilmsiks tulnud faktid teda tegelikult hämmastasid, ei söandanud ta esitada ainsatki küsimust ja jättis järelepärimise sobivamaks hetkeks. Alles pärast küllalt pikka vaheaega koputas ta tuha piibust välja, pani tomahoogi vööle, tõmbas vöö koomale ja tõusis püsti, heites esmakordselt pilgu vangi poole, kes seisis temast veidi tagapool. Pealtnäha hajameelne, kuid tegelikult valvas Unkas märkas seda liigutust; ta keeras end äkki valguse poole ja nende pilgud kohtusid. Peaaegu minuti seisid need. kaks julget ja taltsutamatut sõjameest vastamisi,

vaadates teineteisele kindlalt silma ja kumbki neist ei kohkunud teise metsiku vaate ees. Unkas ajas end sirgu, tema ninasõõrmed paisusid nagu hüppeks valmistuval tiigril, kuid tema poos oli niivõrd jäik ja liikumatu, et teda võis kergesti pidada oma suguharu sõjajumala laitmatu peensusega, väljatöötatud kujuks. Maagua aga ei suutnud oma võbisevaid lihaseid taltsutada. Trotslik ilme tema näol asendus järk-järgult metsiku rõõmuga, ja tõmmates sügavalt hinge, lausus ta valjusti hirmuäratava nime: «Le Cerf Agile!»

Selle üldtuntud hüüdnime peale kargasid kõik sõjamehed püsti..ja mõne hetke jooksul võitis üllatus pärismaalaste stoilise rahu. Kõik kordasid nagu ühest suust seda vihatud, kuid ühtlasi lugupeetud nime, nii et seda oli isegi väljas kuulda. Sissekäigu ümber seisvad naised ja lapsed kordasid neid sõnu kajana, millele järgnes kriiskav, kaeblik ulgumine. Kisa polnud veel lõppe-

nud, kui ärevus meeste hulgas oli juba täielikult vaibunud. Kõik võtsid istet, otsekui oleksid nad oma tormakuse pärast häbi tundnud, ent. kulus veel tükk aega, enne kui nad suutsid oma pilgud vangilt eemale kiskuda; kõik uurisid uudishimulikult sõjameest, kes nii j sageli oli nende suguharu paremate ja uhkemate liikmete kallal oma vaprust näidanud.

Unkas nautis oma võitu, kuid tema võidurõõm piirdus ainult rahuliku naeratusega, — kõigil aegadel ja kõigi rahvaste juures on see olnud põlguse märgiks. Maagua märkas seda naeratust ja, tõs4es rusika, raputas seda vangi suunas, nii et ta käevõru külge kinnitatud hõbedast ehted kurisesid.

«Mohikaanlane, sa sured!» hüüdis ta, täis tasuiha, inglise keeles.

«Tervisevesi ei ärata surnud huroone enam iialgi ellu!» vastas Unkas delavaaride kõlavas keeles. «Langevad vood uhavad nende konte! Nende mehed on naised, nende naised — öökullid. Mine, kutsu kokku oma hurooni-koerad, et nad saaksid õiget sõjameest näha! Minu sõõrmed on solvatud — nad haistavad argpüksi vere lõhna!»

Viimane vihje tabas märki ja solvang mõjus. Palju huroone, sealhulgas ka Maagua, sai aru võõrast keelest, milles vang kõneles. Kaval metslane märkas soodsat hetke ja kasutas seda otsekohe. Heitnud õlalt kerge nahkrüü, sirutas ta käe välja ja alustas kardetavat ning osavat sõnadevalingut. Kuidas ka polnud nõrgenenud ta mõju suguharus tema juhuslike eksisammude ja deserteerumise tõttu, ei salanud keegi tema vahvust ega kõnemehe kuulsust. Ta ei rääkinud kunagi kurtidele kõrvadele ja harva tuli ette juhtumeid, mil ta ei suutnud oma kuulajaid veenda. Praegu aga tiivustas tema sünnipäraseid võimeid veel äärmine kättem.aksujanu.

Ta alustas sündmustega Glenni kärestike juures, rääkis seltsimeeste surmast ja nende kõige

hirmsamate vaenlaste põgenemisest. Seejärel kirjeldas ta- mäge, kuhu ta oli viinud need vangid, kes olid nüüd nende

304

kätte langenud. Oma julmi kavatsusi tütarlaste suhtes ja seda et tema õelad plaanid nurja aeti, ei puudutanud ta sõnagagi, vaid läks kähku üle sellele, kuidas la Longue Carabine oli nende jõuku üllatanud ning kirjeldas selle kokkupõrke saatuslikku lõppu. Siinkohal tegi ta lühikese pausi ja vaatas ringi, teeseldes lugupidamist lahkunute vastu, kuid tegelikult muidugi se lleks et veenduda, kuidas tema jutustuse algus oli mõjunud Nagu ikka, olid kõigi pilgud 'nüüdki tema näkku kiindunud. Need tõmmud kogud näisid kõik nagu elavate raidkujudena — niivõrd liikumatu oli nende hoiak, niivõrd pinev nende tähelepanu.

Seni oli Maagua selgelt, valjult ja kõrgendatud toonil kõnelnud, kuid nüüd tasandas ta häält ning meenutas surnute häid külgi. Ta ei jätnud kahe silma vahele ühtki nende omadust, mis võis indiaanlase kaastunnet äratada. Üks polnud kunagi jahilt tühjade kätega tagasi tulnud, teine oli olnud väsimatu vaenlaste jälitamisel. See oli olnud vahva, too õilis. Lühidalt tema vihjed olid niivõrd osavalt sepitsetud, et ta suutis selle vähestest perekondadest koosneva suguharu iga liikme rinnas kaastunnet äratada.

«Kas minu noorte meeste kondid lebavad huroonide matmispaigal?.» lõpetas ta. «Te teate, et nad pole seal. Nende hinged kadusid loojuva päikese suunas ja lähevad juba üle Suure Vee õnnelikele jahimaadele, kuid nad lahkusid meist toiduta, püsside ja nugadeta, mokassiinideta, niisama alasti ja vaeselt kui sündideski Kas võib seda lubada? Kas nende hinged peavad astuma õigluse maale nagu näljased irokeesid ja naiselikud delavaarid, või kohtavad nad oma sõpru, relvad käes ja riided seljas? Mida mõtlevad meie isad, kui nad näevad, mis on saanud vaiandottide suguharust? -Nad vaatavad oma lapsi sünge pilguga ja ütlevad: «Minge! Tšippevei on tulnud siia hurooni nime all!» Vennad; me ei tohi unustada surnuid! Punanahk ei unusta kunagi! Me paneme selle mohikaani selga säärase koorma, kuni ta vaarub meie löökide all, ja saadame ta oma noortele meestele järele. Nad kutsuvad meid appi, nad ütlevad: «Ärge unustage meid!» Kui nad näevad selle mohikaani hinge oma koormaga vae-

305

valiselt neile järgnemas, teavad nad, et me ei unustanud neid. Siis nad lähevad õnnelikult edasi ja meie lapsed ütlevad: «Nii tegid meie isad oma sõpradele ja nii peame ka meie neile tegema.» Mis tähendab üks ingiis? Me oleme neid palju maha nottinud, aga maa on ikka veel kahvatu. Hurooni nime küljest saab plekki ainult indiaanlase verega maha pesta. Surgu siis see delavaar!»

Maagua oli kuulajate loomuliku kaastunde oma suguvendade vastu nende ebausklike tõekspidamistega nii osavasti ühte põiminud, et kui nad mõttes olid juba valmis indiaani kombe

kohaselt oma seltsimeeste vaimudele ohvrit tooma, siis nüüd kaotasid nad viimased inimlikkuse jäljed, ja soovisid ainult viivitamatult kätte maksta. Üks metsiku ja julma välimusega sõjamees oli kõneleja sõnu eriti silmatorkava tähelepanuga kuulanud. Iga erutushooga oli tema näoilme muutunud, kuni sellel võttis rmaad surmaihkav õelus. Kui Maagua lõpetas, tõusis ta püsti, karjatas metsikult, ja samas välgatas tõrviku valgusel terna väike poleeritud käepidemega kirves, mida ta pea köhal keerutas. Kõik see — nii ta püstitõusmine kui kisa — tulid niivõrd ootamatult, et sõnadega poleks saanud enam keegi tema verejanulisi kavatsusi takistada. Näis, nagu oleks e're valguskiir tema käest välja vilksatanud, kuid samal hetkel lõikas selle läbi mingi tume .võimas joon. Esimene oli vuhisev tomahook, teine aga – Maagua käsivars, mille too oli äkki ette sirutanud, et surmatoovat relva kõrvale juhtida. Pealiku kiire ja nobe vahelesegamine ei tulnud päris hilja. Terav relv lõikas lühikese sõja-sule Unkase juuksetuti küljest Ja tungis läbi hapra onniseina välja, nagu oleks mõni hirmuäratav heitemasin selle sinna virutanud.

Duncan oli indiaanlase ähvardavat liigutust märganud ja hüppas jalule. Värisedes kõige õilsamas, kartuses sõbra saatuse pärast, tahtis süda tal rinnust välja kärata. Ainus pilk ütles talle siiski, et löök oli luhta läinud ning ta hirm asendus imetlusega: seal seisis Unkas rahulikult ja kindlalt, vaadates oma vaenlasele otse silmi. Marmor poleks võinud olla jahedam, rahulikum või kindlam ilmest, mille ta oli selle ootamatu kät-

temaksurünnaku peale näole mananud. Siis, otsekui kahetsedes talle endale õnneks tulnud vaenlase äpardust, naeratas mohikaan ja pomises oma mahedas, kõlavas keeles mõned põlglikud sõnad.

«Ei!» hüüdis Maagua, kui ta oli veendunud, et vang polnud viga saanud. «Päike peab paistma tema häbi peale, naised peavad nägema tema liha värisemas, muidu oleks meie kättemaks nagu lapsemäng. Minge, viige ta kuhugi, kus on vaiksem! Vaatame, kas suudab delavaar öösel rahulikult magada, kui ta teab, et peab hommikul surema.»

Noored mehed, kelle kõhus oli vangi valvata, sidusid tema käed otsekohe koorekiududest põimitud nööriga kinni ja viisid ta sünge, kurjakuulutava vaikuse saatel onnist välja. Alles lävel muutus Unkase kindel samm kõhklevaks. Ta keeras seal end ringi ja heitis vaenlaste sõõrile viimase pilgu ning selles kõrgis pilgus avastas Duncan rõõmuga midagi, millest võis lugeda, et noor indiaanlane polnud veel täielikult lootust kaotanud.

Maagua oli kas liialt, rahul oma senise eduga või oli tal siis oma salajaste kavatsustega liiga palju tegemist, igatahes ei jätkanud ta enam oma järelepärimisi. Raputanud urbi puhtaks, tõmbas ta selle endale ümber ja lahkus samuti ruumist, jätkamata kõneainet, mis oleks võinud tema kõrval istunud inimesele saatuslikuks kujuneda. Hoolimata tõusvast meelepahast, sünnipärasest kindlameelsusest ja murest Unkase pärast, tundis Heyward end märksa vabamana, kui nii ohtlik ja

kaval vaenlane oli ära läinud. Kõne mõjul tekr kinud ärevus vaibus järk-järgult. Sõjamehed võtsid uuesti istet ja suitsupilved täitsid varsti jälle onni. Möödus tervelt pool tundi, kuid ükski ei lausunud ainsatki silpi, ei pööranud kordagi pead. Nende tormakate, kuid ühtaegu ennast taltsutada suutvate inimeste hulgas valitses nüüd väärikas, mõtisklusis mööduv vaikus, mis alati järgnes igale ägedale, ärevusttekitavale sündmusele.

Piibu Duncani abiga lõpuni tõmmanud, tegi pealik viimase ja seekord õnnestunud katse hütist lahkuda. Ta andis ebaarstile sõrmega märku järgnemiseks. Dun-

307

can oli enam kui õnnelik, kui ta viimaks ometi pääses kärge suveõhtu värske õhu kätte.

Selle asemel, et minna onnide vahelt, kus Heyward oli oma ebaõnnestunud otsinguid teostanud, keeras tema kaaslane kõrvale ja suundus otse küla läheduses kõrguva mäe poole. Jalamit kattis tihe põõsastik, nii et tuli minna edasi mööda kitsast looklevat rada. Poisikesed jätkasid lagendikul oma mänge; mängiti vahiposti jälitamist. Selleks, et mäng võimalikult rohkem tegelikkusega sarnaneks, oli kõige julgem neist toimetanud tuletukid ühte veel põletamata oksahunnikusse. Üks säärane lõke valgustas pealikule ja Duncanile teed ning muutis maastiku veelgi metsikumaks kui see tegelikult oli. Veidi maad enne paljast kaljut jõudsid nad rohuga kaetud lagendikule, millest neil tuli üle minna. Samal hetkel lisati lõkkele oksi ja tugev leek valgustas isegi seda kauget paika. Tulekuma langes mäe heledale pinnake ja peegeldus alla mingile tumedale salapärasele olevusele, kes ootamatult nende teele ette kerkis.

Indiaanlane jäi seisma, kõheldes nähtavasti, kas minna edasi või mitte, ning laskis kaaslase oma kõrvale tulla. Mingi suur must kera, mis näis esialgu paigal seisvat, hakkas nüüd Duncani meelest täiesti seletamatul viisil liikuma. Tuli muutus jälle heledamaks ja valgusekumas oli see elukas selgemini näha. Rahutu küljetsi õõtsumise järgi, mille tõttu looma ülakeha kogu aeg liikus, tema ise aga näis paigal istuvat, tundis isegi Duncan selles ära käru. Kuigi loom urises valjusti ja ähvardavalt ning ajuti võis näha tema välkuvaid silmi, ei andnud ta muidu oma vaenulikkusest märki. Vähemalt huroon näis olevat Veendunud selle ebatavalise kontvõõra rahulikkudes kavatsustes, sest, uurinud looma tähelepanelikult, jätkas ta, rahulikult teed.

Duncan teadis, et indiaanlased kodustasid neid loomi sageli, ja järgnes samuti rahulikult oma kaaslasele, arvates, et too oli mõni neist suguharu lemmikutest, kes oli toitu otsides siia tihnikusse sattunud. Nad möödusid kärust tülitamatult. Huroon möödus loomast, ilma et ta oleks selle edasise uurimisega enam pikemalt

308

aega raisanud. Heyward aga ei suutnud, kallaletungi kartes, hoiduda seljataha vaatamast. Tema ärevus ei vähenenud põrmugi, kui ta märkas, et loom mööda rada neile järele vantsis.

Noormees tahtis midagi öelda, kuid samal silmapilgul lükkas indiaanlane lahti puukoorest ukse ning astus mäe rüppe viivasse koopasse.

Duncan astus tema järel, rõõmuga kasutades säärast lihtsat taganemisvõimalust; ta hakkas juba avause kerget katet kinni tõmbama, kui tundis korraga, et loom selle tema käest lahti kiskus. Järgmisel silmapilgul varjas karu karvane kogu terve läbikäigu. Nad viibisid nüüd pikas sirges koridoris — kaljulõhestikus, kust oli võimatu taganeda ilma loomale vastu sattumata. Noormees rühkis edasi, püüdes võimalikult oma teejuhi ., lähedusse hoiduda. Käru mõmises ühtelugu tema kännul ja pani paaril korral isegi oma hiiglasuured käpad tema õlgadele, justkui oleks ta tahtnud takistada Duncani minekut kaugemale urkasse.

Raske on öelda, kui kaua oleksid Heywardi närvid säärases erakordses olukorras vastu pidanud, kuid õnneks tundis ta peagi kergendust. Kogu aeg oli eestpoolt paistnud mingi valgusekuma ja nüüd nad jõudsidki sinna, kust see tuli.

Kalju sisemuses olev tohutu koobas oli primitiivsel kujul eluasemeks kohandatud. Kividest, okstest ja puukoorest vaheseintega eraldatud toad olid tehtud lihtsalt, kuid leidlikult. Laes leiduvatest avaustest pääses sisse päevavalgus, öösiti aga asendasid päikest tõrvikud ja lõkked. Huroonid olid toimetanud siia suurema osa oma aaretest, eriti need, mis kuulusid kogu sugu-harule ja, nagu nüüd selgus, oli siia toodud ka haige naine, kuna arvati, et ta oli üleloomuliku jõu ohver ja usuti, et tema piinajal oli teda läbi kiviseina raskem rünnata kui onni lehtkatuse kaudu. Ruum, kuhu Duncan ja ta teejuht esmalt sisse astusid, oligi ainult tema jaoks sisse seatud. Indiaanlane lähenes haige asemele; selle ümber seisis trobikond naisi. Oma üllatuseks märkas Heyward nende seas ka oma puuduvat sõpra Davidit.

Valetohter märkas ainsa pilguga, et tema ravioskus ei aidanud siin enam mitte kui midagi. Naine lamas

nagu halvatuna, täiesti ükskõikne kõige selle suhtes, mis tema ümber toimus. Märganud, et tolle haige naise elu ei olenenud enam tema ravimeetodite edust või ebaedust, kaotas Heyward vähimagi kahetsustunde oma eelseisva kometimängu ees. Kerge südametunnistuse piin, mis oli tas tärganud siis, kui ta oma kavatsetavale pettusele mõtles, hajus haiget nähes silmapilkselt ja ta hakkas kiiresti mõtteid koguma, et mängida oma osa vajaliku enesekindlusega. Kuid nüüd avastas ta korraga, et temast taheti tema kunstis ette jõuda —,haige kallal kavatseti proovida muusika jõudu.

Sel hetkel, kui külalised sisse astusid,'oli Gamut valmistunud parajasti oma tundeid laulus välja valama. Pärast põgusat viivitust võttis ta oma vilepillist mingi tooni, alustades kiidulaulu, mis oleks võinud korda saata ime, kui oleks vaid piisanud üksnes usust laulu mõjusse. Tal lasti lõpuni laulda, sest indiaanlased austasid tema vaimunõtrust, Duncan aga oli

selle viivituse üle liigagi rõõmus, et kas või vähimalgi määral vahele segada. Kui laulu lõpuhelid kustusid, põrkas Duncan kõrvale — ta kuulis, et keegi tema selja taga kordab laulu sõnu pooleldi inimese, pooleldi mingi hauataguse häälega. Ümber vaadates märkas ta karvast koletist, kes istus koopa nurgas ja õõtsutas rahutult oma keha käru kombel ühele ning teisele poole ning kordas tasase mõminaga kui mitte.sõnu, siis vähemalt helisid, millel oli väike sarnasus laulja viisiga..

Seda mõju, mida too kummaline kaja Davidisse jättis, on kergem kujutada kui kirjeldada. Tema silmad läksid pungi, nagu oleks ta nende helide tõelisuses kahelnud, ja ta hääl jäi ääretus imestuses sedamaid vakka. Tunnete mõju all, mis pigem lähenesid hirmule kui imetlusele, meenus talle äkki kavatsus anda Heywardile edasi tähtis teade ning valju hüüdega: «Ta ootab teid ja on teie läheduses!» tormas ta koopast välja.

XXV PEATÜKK

Snug: On sul lõvi osa valmis? Palun sind, sa aita mind!
Quince: Sa lihtsalt improviseeri, sest siin ei ole muud kui
ainult müra.
Suveöö unenägu

See stseen kujutas endast mingit veidrat segu naljakast ja pühalikust. Loom õõtsutas end edasi, undmata nähtavasti mingit väsimust, kuid tema kentsakas katse Davidi lauluviisi matkida lõppes just samal hetkel kui viimane lahinguvälja maha jättis. Gamuti sõnad olid öeldud teatavasti tema emakeeles ja Duncanile näis, et

neis oli mingi varjatud tähendus, kuid praegu igatahes ei viibinud ta läheduses küll kedagi ega midagi, mis oleks võinud laulumeistri sõnu kinnitada. Siis aga tehti igasugustele ta oletustele kiire lõpp: pealik astus haige aseme juurde ja andis käega märku, et kogu see naistejõuk, kes oli kogunenud siia uudishimulikult võõra kunsti pealt vaatama, koopast välja läheks. Tema käsk täideti kuulekalt ehkki vastumeelselt. Kui oli vaikinud tume kaja kaugel kinni langenud ukse paugatusest, osutas pealik oma elutule tütrele ja lausus:

«Las mu vend näitab nüüd oma võimu.»

Kutsutud niiviisi endale võetud osa täitma, kartis Heyward, et siin võis väiksemgi kõhklus ohtlikuks saada. Ta kogus mõtteid ja valmistus alustama neid lausumisi ja teisi pentsikuid tavandeid, mille taha indiaani nõiad harilikult oma tõelist võhiklikkust ja jõuetust varjavad. On enam kui tõenäoline, et säärases mõtete segaduses oleks ta peagi kahtluse alla langenud või mõne saatusliku vea teinud, kui mitte neljajalgse metsik urin poleks ta kavatsusi juba eos katkestanud. Kolm korda tegi ta katset uuesti jätkata ja iga kord kohtas ta sama seletamatut

vastuseisu, kusjuures iga järgnev vahelesegamine oli metsikum ning ähvarda-vam kui eelmine.

«Pahad vaimud on kadedad,» lausus huroon. «Ma lähen ära. Vend, see naine on ühe minu kõige vaprama sõjamehe naine. Kohtle teda hästi! Tasa!» lisas ta, rahulolematule loomale viibates. «Ma lähen.»

Pealik lahkus otsekohe ja Duncan jäi üksi sellesse metsikusse ning üksildasse paika, abitu haige naise ning kardetava metsloomaga. Viimane kuulatas indiaanlase eemaldumist, kärule omase mõtliku terase ilmega, kuni kaja viimaks teatas, et ka pealik oli koopast lahkunud.- Siis keeras käru ümber, astus taarudes Duncani juflr.de ja istus tema ette maha, sirgelt nagu inimene. Noormees vaatas rahutult ringi, otsides mõnda relva, millega kärule väärilist vastupanu osutada.

Kuid karu meeleolu näis äkki olevat muutunud. Selle asemel, et rahulolematult edasi uriseda või muid viha märke avaldada, vappus tema karvane kogu metsnikult, justkui oleks ta* mingi sisemise krambi mõjul tõmmel-

nud. Ta suured, kohmakad küüned kaapisid saalnatult irvitavat koonu, ja sellal kui Heyward pilku pööramata iooma toiminguid jälgis, langes vihane pea korraga ühele küljele ning selle asemel ilmus nähtavale — skaudi heasüdamlik ning aus nägu! Kütt naeris kõigest südamest.

«Tsst!» hüüatas ettevaatlik metsaelanik, Heywardi üllatushüüdu katkestades. «Kõik kohad on neid lurjuseid täis ja iga hääl, mis pole nõidumise juures loomulik, tooks nad korraga meile kallale!»

«Öelge mulle, mida tähendab see maskeraad ja milleks võtsite ette säärase hulljulge seikluse?»

«Oo! Juhtub vahest, et juhus võidab mõistuse ja kaine meele,» vastas skaut, «aga kuna iga jutt algab ikka otsast peale, siis tahan ma teile kõik järgemööda ära rääkida. Pärast meie lahkumist paigutasin ma koman-dandi ja sagamoori ühte vanasse kopraonni, kus nad tunnevad endid huroonide eest kindlamana kui Edwardi kindluse müüride vahel, sest need pagana loode-indiaanlased, kelle hulgas pole veel kuigi palju kaupmehi, tunnevad ikka veel austust nende kobraste vastu. Seejärel läksime me Unkasega, nagu kokku lepitud, teise laagriplatsi poole. Olete te poissi näinud?»

«Oma suureks kurvastuseks pean ütlema, et ta on vangis ja peab köidikul surema.»

«Midagi niisugust ma kartsingi,» jätkas skaut, ehkki mitte enam nii kindlal ja lõbusal toonil kui varem. Kuid peagi omandas ta hääl taas tavalise kindluse.

«Tema halb õnn ongi see tõeline põhjus, mis mind siia tõi, sest pole kellegi mehetegu jätta säärane poiss huroonide küüsi! Neile, võrukaeltele oleks see haruldane juhus, kui nad saaksid siduda Väleda Hirve ja Pika Püssi, nagu nad mind kutsuvad, ühe ja sama tulba külge! Õieti ma ei mõista kuidagi, miks nad on andnud mulle säärase nime, sest «hirvetapja» ja ehtsa kanada karabiini vahel on sama vähe sarnasust kui kriidi ja ränikivi vahel.»

«Pidage jutulõngast kinni,» lausus Heyward kannatamatult, «me ei tea ju, millal huroonid võivad tagasi tulla.»

313

«Pole mõtet neid karta. Nagu asundustes hulkuvatel rändpreestritel, peab ka nõial aega olema. Me oleme segamise eest sama kindlad kui misjonär kahetunnise jutluse algul .. . Noh, hüva. Asi oli nimelt nii, et Unkas ja mina põrkasime nende lurjuste salgaga kokku. Poiss läks luuraja kohta liiga kaugele ette ja . . . aga mis teda ikka selle asja pärast nii palju siunata. Teda ei saa sellepärast süüdistada, ta on selleks liiga keevavereline ja peale selle osutus üks neist huroonidest argpüksiks — pistis põgenema ja viis ta lõksu.»

«Kallilt maksis ta oma nõrkuse eest!» hüüdis Duncan.

Skaut vedas käega paljutähendavalt üle kõri ja noogutas pead, nagu, oleks tahtnud öelda: «Saan aru teie mõttest.»

«Pärast poisi vangistamist langesin ma huroonide kallale, nagu te isegi võite arvata,» jätkas ta veidi valjumalt. «Tekkis mõni kokkupõrge paari nende luurajaga, kuid see ei puutu asjasse. Niisiis, kui olin need põrgulised maha kõmmutanud, pääsesin ma eriliste raskusteta onnide lahedale. Siis naeratas mulle tõeline õnn — tee juhatas mind otse sinnapaika, kus üks suguharu kuulsamaid nõide parajasti ümber riietus, ilmselt | mõneks vägevaks tapluseks saatanaga. Niisiis, üks asjatundlik kopsatus pea pihta tegi selle petturi mõneks ajaks vagaseks. Jätsin talle õhtusöögiks suhu veidi pähkleid, et ta ei saaks kisa tõsta, ja sidusin ta kähe noore puu vahele kinni. Siis võtsin endale vabaduse ise karu osa etendada, et asja jätkata.»

«Ja te mängisite seda tõesti suurepäraselt! Ka loom ise poleks osanud seda paremini teha!»

«Helde looja, major!» vastas skaut meelitatult. «Oleksin halb õpilane, kui juba niivõrd kaua kõnnumaal tudeerinud , inimesena ei oskaks säärase looma liikumist ja käitumist järele aimata! Oleks see veel olnud mõni metskass või täiskasvanud panjer, oleksin teile korraldanud säärase etenduse, mida oleks tasunud vaadata! Aga niivõrd kohmakat looma mängida pole kellegi vägitükk, kuigi ka teda võib mõnikord üle pakkuda. Ja-jaa, mitte iga imitaator ei tea, et kergem on üle mängida kui loomulikult matkida. Kuid meie töö on alles ees! kus on siis see'õrn olend?»

314

«Taevas seda teab! Ma olen kõik küla onnid» läbi uurinud, aga pole leidnud tast jälgegi.»

«Te kuulsite, mida laulja ütles, kui ta meist lahkus: «Ta on läheduses ja ootab teid.»»

«Ma kardan, et ta vihjas sellele õnnetule naisele.»

«See lihtsameelne olevus oli ehmunud ja ajas kõik segamini, kuid tema sõnadel oli siiski

sügav mõte, sest siin on küllalt seinu, et terveid asundusi osadeks jao-tada. Käru peaks tegelikult ronima, seepärast tahan ma heita pilgu teisele poole seina. Neis kaljudes võib olla varjul hulk meepotte ja te ju teate, et minusugune loom himustab magusat.»

Skaut, vaatas ümber, naerdes omaenda nalja üle ja ronis käte ning jalgade abil mööda vaheseina üles, matkides seejuures selle looma kühmakaid liigutusi, keda ta kujutas. Kuid vaevalt jõudis ta seina ülemise ääreni, kui andis Heywardile märku vaikida ja libises suure kuruga alla tagasi.

«Ta on siin,» sosistas skaut, «ja selle ukse kaudu leiate ta üles. Ma oleksin öelnud sellele vaevatud hingele lohutuseks mõne sõna, kuid säärase koletise nägemine oleks ta mõistuse, segamini ajanud, kuigi peab tunnistama, et ka teie, major, ei näe oma värvides just eriti veetlev välja.»

«Olen ma siis tõesti nii eemaletõukav?» päris noormees ilmse meelehärmiga.

«Huijti te just ei ehmataks ja ka kuningameelseid ameeriklasi ei kohutaks te püssi käest heitma, kuid on olnud aegu, millal ma olen näinud teid meeldivama välimusega,» vastas skaut kuivalt. «Indiaani naised hindavad kõrgelt teie triibulist nägu, kuid noored val-geverelised naised eelistavad oma värvi. Näete,» lisas ta, osutades kaljupraole, Kust nirises vett väikesesse, kristallselgesse allikasse. «Te võite sagamoori võõbast kergesti lahti saada. Kui te aga tagasi tulete, katsun ma teid oma käega uutmoodi ära kaunistada. Nõial on värvi muutmine harilik asi; ta teeb seda nii nagu mõni untsantsakas asundustes vahetab hilpe.»

Ettenägelikul metsaelanikul polnud enam erilist tarvidust oma nõuannetega peale käia. Ta polnud veel lõpetanud, kui Duncan juba asus vee juurde. Silmapilk-

selt olid kõik hirmsad ning vastikud märgid maha pestud ja noormehe peened näojooned, mida loodus oli talle andnud, tulid jälle nähtavale. Niiviisi ette valmistunud kohtumiseks oma käskijannaga, lahkus ta kähku skaudist ja kadus kättenäidatud läbikäigu kaudu kõrvalruumi. Skaut vaatas talle rahulolevalt järele, noogutades pead ja häid soove pomisedes; seejärel hakkas ta aga väga külmavereliselt huroonide toidukambri olukorda uurima — koobast käsutati muuseas ka jahisaagi horuruumina.

Duncanil polnud muud teejuhti peale kauge ähmase valgusekuma, kuid armastaja silmis ofi see kui särav Põhjatäht. Selle abil leidis ta võimaluse purjetada oma lootuste sadamasse, mis polnud tegelikult muud, kui vaid üks ruum koopas, kohandatud ainuüksi selleks, et siin kinni pidada niivõrd tähtsat vangi nagu seda oli William Henry kindluse komandandi tütar. Ruum oli tulvil röövsaagist, mis riisutud õnnetust fordist. Selle segaduse kesk^l leidis ta neiu — kahvatuna, murelikuna ja hirmununa, kuid kaunina. David oli teda selleks külaskäiguks juba ette valmistanud.

«Duncani» hüüdis ta häälega,, mis värises, otsekui ehmunud iseenda kõlast.

«Alice!» vastas noormees, hüpates poisikeselikult üle kohvrite, kastide, relvade ja mööbli, kuni seisis neiu kõrval.

«Ma teadsin, et te ei jäta mind rnaha,» lausus neiu ja heameel pani tema nukra näo hetkeks särama. «Kuid te olete ju üksi! Ma olen väga tänulik, et mind niiviisi meeles peetakse, kuid loodetavasti pole te siin mitte täiesti üksi?»

Märgates, et neiu värises ega suutrhid enam püsti seista, asetas Duncan ta õrnalt istuma, jutustades siis uuesti neist tähtsamaist sündmusist, millest me juba pajatasime. Alice kuulas teda hinge kinni pidades; kui noormees puudutas murest murtud isa kurbust, tehes seda niiverd tagasihoidlikult kui vähegi võimalik, voolasid nii rohked pisarad üle tütre põskede, nagu poleks ta kuijagi varem nutnud. Duncani hellitava õrnuse mõjul vaibus siiski neiu esimene tunnetepuhang

peagi ja ta kuulas Heywardi jutu lõpuni pingsa tähelepanuga, kuigi mitte täiesti rahunenuna.

«Aga nüüd, Alice,» lisas noormees, «oleneb palju teist endast. Meie kogenud ja hindamatu sõbra, skaudi abiga võime me nende metslaste hulgast pääseda, kuid selleks tuleb teil olla äärmiselt kindlameelne. Pidage meeles, et ruttate oma auväärse isa käte vahele ja et % nii tema kui teie endagi õnn oleneb neist jõupingutusist.»

«Kas saaksin ma siis toimida teisiti, kui see kõik on isa heaks, kes mulle nii palju head teinud?»

«Ja mulle samuti!» jätkas noormees, surudes õrnalt kätt, mida ta hoidis oma pihkude vahel.

Süütust ja üllatust väljendav pilk, millega neiu talle vastas, veenis Duncanit vajaduses nende sõnade mõtet lähemalt seletada.

«See pole sobiv koht, samuti pole praegu sobiv aeg, et teid isekate soovidega tülitada, armas Alice,» lisas ta, «ent kui kellelgi on midagi südamel nagu mul, kas ei taha ta siis sellest koormast vabaneda? Öeldakse, et õnnetus loob kõige tihedamad sidemed. Meie ühised kannatused teie pärast on jätnud teie isa ja minu vahele vähe selgusetust.» .

«Aga minu kallis Cora! Duncan, ega te Corat ei unustanud?»

«Unustanud! Oh ei! Vaevalt on kedagi naisterahvast kunagi nii taga nutetud ja leinatud. Teie lugupeetud isa ei tee oma laste vahel mingit vahet, aga mina . . . Alice, ärge pahandage, kui ma ütlen, et mis minusse puutub, siis tumestas tema voorusi teatud määral ...»

«Siis te ei tea minu õe voorusi,» lausus Alice kätt ära tõmmates. «Ta räägib teist alati kui kõige kallimast sõbrast!»

«Ma pean teda samuti rõõmuga oma sõbraks,» vastas Duncan kähku. «Ma sooviksin, et ta oleks isegi veel enam, kuid teie suhtes, Alice, on mul teie isa luba mõelda veel lähematele ja

armsamatele sidemetele.»

Neiu värises üleni ja pööras kord isegi näo kõrvale, alistudes vastuvõtliku naissoo juures tavalisele erutusele, kuid see möödus kiiresti ja ta sai jälle iseenda peremeheks, kui mitte sisemiselt, siis vähemalt väliselt.

«Heyward,» ütles ta, vaadates noormehele liigutavalt süütult ja abitult otse silmi, «ärge sundige mind selleks enne, kui ma oma armsat isa näen ja tema püha nõusoleku saan.»

«Kuigi ma ei tohiks enam sõnagi lausuda, pean ma tunnistama, et vähem ma ei suutnud öelda,» kavatses noormees lisada, kuid teda segas kerge puudutus õla pihta. Ta kargas jalule, pööras ringi ja ta pilk langes — Maagua tõmmule kujule ning tema õelale näole! Metslase tume kurgunaer kõlas Duncanile sel silmapilgul saatana põrguliku irvitusena. Oleks ta toiminud esimese mõtlematu, metsiku iha sunnil, oleks ta huroonile kallale tormanud ja andnud mõlema saatuse surmava heitluse tulemuse hoolde. Kuid ilma igasuguste relvadeta, teadmata, missugune abivägi oli tema kavala vaenlase käsutuses, ja olles pealegi, sunnitud hoolitsema selle irwmese elu eest, kes oli talle praegu kal-lim kui kunagi varem, loobus ta sellest meeleheitlikust kavatsusest juba enne, kui ta oli seda hauduma hakanud.

«Mida sa soovid?» küsis Alice vaguralt, pannes käed rinnale kokku ja katsudes varjata kõhutavat Jiirmu Heywardi pärast tavalise jaheda ning eemaletõrjuva käitumise taha, millega ta oma vangistajat harilikult vastu võttis.

Võidurõõmsa indiaanlase näol võttis taas maad karmus, kuid ta tõmbus noormehe välkuvate silmade ähvar-dava pilgu ees ettevaatlikult tagasi. Hetke uuris ta mõlemaid vange üksisilmi, astus siis kõrvale ja.tõkestas ukse puupakuga. See polnud sama uks, mille kaudu Duncan oli tulnud. Viimane taipas nüüd, kuidas teda saadi üllatada ja, arvates, et nad on pääsmatult kadu-nud, tõmbas noormees Alice'i rinnale, valmistudes vastu astuma saatusele, mida ta lõpmatult kalli olendi seltsis vaevalt kahetses. Maagua aga ei plaanitsenud praegu vägivalda. Ettevaatusabinõud võttis ta tarvitusele ilmselt selgeks, et uue vangi põgenemist takistada, sest ta ei heitnud koopa keskel seisvatele liikumatutel kogudele ainsatki pilku, kuni polnud röövinud, neil viimase lootuse pääseda minema läbi eraldi sissekäigu mida ta ise oli käsutanud. Heyward jälgis tema toi-

minguid, jäädes siiski kindlalt seisma, Alice'i habrast kogu kaitsvalt rinnale surudes —, liiga uhke, kuid ühtlasi ka liiga lootusetu selleks, et paluda armu vaenlaselt, kelle plaane ta oli korduvalt nurja ajanud. Lõpetanud töö, lähenes Maagua vangidele ja ütles inglise keeles:

«Kahvanäod püüavad kavalaid kopraid, kuid punanahad teavad, kuidas ingiise kinni võtta!»

«Huroon, tee, mida tahad!» hüüdis Heyward ärritatult, unustades, et kaalul on kaks elu. «Ma ei pea ei sind ega ka su kättemaksu mitte millekski!»

«Kas valge mees mõtleb seda ka tulba ääres rääkida?» küsis Maagua, näidates neid sõnu saatva irvitusega, kui vähe oli tal usku teise kindlameelsusesse.

«Niihästi siin, sulle näkku, kui ka kogu sinu suguharu juuresolekul!» jätkas kohkumatu Heyward.

«Le Renard Subtil on suur pealik!» vastas indiaanlane. «Ta läheb ja toob oma noored mehed, et vaadata, kui vapralt suudab kahvanägu piinamisel naerda.»

Nende sõnadega keeras ta ümber ja kavatses ruumist sellesama läbikäigu kaudu lahkuda, kust Duncan oli tulnud, kui talle kostis kõrvu tasane, ähvardav mõmin, mis pani ta kõhklema. Uksel tuli nähtavale käru kogu, istudes seal, nagu harilikult, rahutult küljelt küljele õõtsudes. Samuti kui haige naise isa, silmitses Maa-guagi looma hetke teraselt, et veenduda, kellega tal on tegemist. Ta oli oma suguharu lapselikust ebausust kaugelt üle ja niipea, kui ta oli tundnud ära nõia kostüümi, valmistus ta sellest külma põlgusega mööduma. Valjem ja ähvardavam urin aga peatas ta uuesti. Siis näis ta äkki nagu otsustavat mitte enam naljatada ja astus kõhklematult edasi. «Loom», kes oli veidi ettepoole astunud, taganes nüüd tema ees aeglaselt läbikäigu suuni, ajades end seal tagumistele jalgadele ja vehkis käppadega nagu tema päris ametivennadki tavatsevad teha.

«Lollpea!» karjus pealik hurooni keeles. «Mine ja mängi laste ning naistega, mehed aga jäta rahule!»

Ta katsus veel kord valenõiast mööda astuda, suvatsemata teda isegi terava noa või helkiva tomahoogi tarvitamisega ähvardada. Äkki sirutas loom käpad või

õigemini jalad välja ja haaras indiaanlase embusse, mis oma jõulisuse poolest oleks võinud võistelda ka kuulsa «karu kaisutuse» endaga. Heyward oli Haukasilma kogu tegevust pineva huviga jälginud. Eelkõige laskis ta Alice'i lahti, siis kähmas ta maast põdranahkse rihma, mida oli kasutatud vist mõne kompsu sidumiseks ja, märganud, et skaut oli raudse haardega oma vaenlase käed vastu külgi surunud, tormas ta omakorda pealiku kallale. Käed, reied ja jalasääred seoti kahekümnekordselt kinni ja see käis kõik nõnda kähku, et sõnades on võirrwtu seda väljendada: Kui hirmuäratav huroon oli täielikult kinni seotud, laskis skaut ta, lahti ning Duncan pani vaenlase abitu kogu selili maha.

Maagua võitles meeleheitlikult, kuni lõpuks veendus, et viibis palju tugevama olendi käte vahel. Kogu võitluse kestel ei tulnud ta suust ainsatki häälitsust, kuid kui Haukasikn tahtis juhtunust lühikese kokkuvõtte teha ja looma karvase koonu kõrvale lükkas, paljastades hurooni pilgule*oma tõsise, karmi näo, kadus Maagua meelerahu. Ta huulilt pääses indiaanlase

tavaline «häh!»

«Ahaa! Su keel hakkas jälle liikuma!» lausus võitja häirimatu rahuga. «Nüüd aga võtan ma endale vabaduse ja panen su suu kinni, et sa ei saaks seda enam meie hukutamiseks käsutada.»

Kuna aega ei tohtinud kaotada, asus skaut viivitamatult seda vajalikku ettevaatusabinõu täide viima ja kui ta oli indiaanlase suu täis toppinud, oli see vaenlane samahästi kui rivist välja löödud.

«Kust kaudu see põrguline sisse tuli?» küsis skaut, kui töö oli lõpetatud. «Ükski hing pole pärast teie lahkumist minust mööda pääsenud.»

Duncan näitas talle ust, mida Maagua oli kasutanud.

«Siis juhtige tüdruk sealt kaudu välja,» jätkas tema sõber, «me peame teise, väljapääsu kaudu'metsa ,tungima.»

«See on võimatu!» vastas Duncan. «Hirm on ta jõu murdnud . . . Alice! Minu armas, minu ainus Alice! Tõuske üles, on aeg põgeneda ... Kõik on asjata! Ta kuuleb mind, kuid ei suuda mulle järgneda. Minge, mu õilis sõber, päästke end ja jätke mind saatuse hooleks!»

«Iga jälg lõpeb kord ja igal halval asjal tm ka oma head küljed,» vastas skaut. «Vaat, mähkige ta neisse indiaani riietesse! Peitke ta üleni ära! Ei, niivõrd väikesel jalal pole siin kõnnumaal teist paarilist, see reedaks ta kohe. Kõik, iga kehaosa tuleb kinni katta! Nüüd võtke ta sülle ja tulge mulle järele! Kõik muu aga jätke minu hooleks.»

Duncan kuulas õhinal sõna, ja kui skaut oli lõpeta-nud, haaras ta Alice'i kerge kogu kätele ning järgnes Haükasilmale. Nad leidsid haige naise endiselt ihuüksi, nagu nad olid ta jätnud, ning astusid mööda looduslikku koridori kiiresti väljapääsu poole. Väikesele puu-koorest uksele lähenedes teatas väljast kostev häältesumin, et haige sõbrad ja sugulased olid kokku kogu-nenud, oodates kannatlikult luba uuesti sisse astuda.

«Kui ma oma suu lahti teen ja rääkima hakkan,» sosistas Haukasilm, «ütleb minu inglise keel nendele lurjustele otsekohe, et nende hulgas on vaenlane. Te peate kõnelema nendega oma murrakus, major, ja ütlema, et olete paha vaimu koopasse kinni pannud ning viite naise metsa, et leida tugevdavaid juuri. Pange mängu kogu kavalus, sest see on õige ettevõte.» Uks avanes vähe, otsekui oleks keegi väljas kuulatanud, mida sees tehakse,-ja sundis skauti oma näpunäiteid lõpetama. Metsik urin tõrjus salajase pealtkuulaja otsekohe tagasi; siis lükkas skaut puukoorest ukse julgelt avali ja väljus koridorist, mängides edasi oma käru osa. Duncan hoidus tal tihedasti kännul ja leidis end peagi paarikümne mureliku sugulase ning sõbra keskel.

Inimesed itõmbusid veidi tagasi, et lasta lähemale astuda isal ja kellelgi teisel indiaanlasel, kes osutus haige naise meheks.

«Kas minu vend ajas paha vaimu minema?» päris esimene. «Mis on tal süles?»

«Sinu laps,» vastas Duncan tõsiselt, «haigus on temast välja aetud ja kaljudesse kinni pandud. Ma viin naise veidi eemale, kus ma tahan teda edaspidiste kal-laletungide vastu kindlustada. Kui päike tõuseb, on ta jälle noore mehe vigvamis.»

Kui isa oli tõlkinud võõra sõnad hurooni keelde,

kõneles summutatud pomin rahuldustundest, millega see teade vastu võeti. Pealik ise andis Duncanile märku edasi minna, öeldes kindlal ja uhkel häälel valjusti:

«Mine! ... Ma olen mees ja tahan minna kaljudesse, et selle kurja vaimuga võidelda!»

Heyward kuulas rõõmuga sõna ja oli väikesest salgast juba mööda jõudnud, kui need viimased vapustavad sõnad tema sammu pidurdasid.

«Kas minu vend on hulluks läinud?!» hüüdis ta. «Kas ta ei taha halastada oma tütre peale? Ta kohtub ju seal kurja vaimuga ja see läheb tema sisse' Aga võib-oila, et mu vend ajab ta sealt välja ja see kihutab ta tütre metsa! Ei, ei, las mu lapsed ootavad parem väljas, ja« kui vaim tuleb nähtavale, notivad nad ta kaigastega maha. Ta on kaval ja peidab end mäkke, kui näeb, et nii palju inimesi on valmis tema vastu võitlema.»

Sellel veidral hoiatusel oli soovitud mõju. Selle asemel, et koopasse minna, tõmbasid isa ja mees tomahoogid välja ning seadsid endid valmis, et maksta kätte haige sugulase kujuteldavale piinajale, naised ja lapsed^aga murdsid samal eesmärgil põõsaste küljest oksi või haarasid maast kivikamakaid. Seda soodsat silmapilku kasutades kadusid mõlemad võltsnõiad kiiresti.

Kuigi Haukasilm oli söandanud indiaanlaste ebausklikkust ära kasutada, teadis ta samal ajal ka seda, et targemad pealikud pigem talusid,kui uskusid neid asju. ja teadis ülihästi, mis väärtus oli praeguses hädas ajal. Kui kaua tema vaenlased ennast ka ei petaks ja kui palju see tema plaanidele ka kasuks ei tule, piisaks indiaanlaste kavaluse juures ka kõige väiksemast põh-jusest kahtlustamiseks, mis saaks neile otsekohe saatuslikuks. Seepärast valis ta tee, kust kaudu oli kõige rohkem võimalusi märkamatult edasi liikuda. Kaugemal, lõkke vilkuvas valguses, paistsid ikka veel onnide vahel tammuvad sõjamehed. Lapsed aga olid juba loobunud oma mängudest karusnahksete asemete kasuks ja öörahu hakkas vähehaaval võtma võimust selle tegevusrohke ja tähtsa õhtu segaduse ning sagimise üle.

Alice toibus, välisõhu värskendaval mõjul, ja- kuna tema nõrkemise põhjuseks oli ennem füüsiline jõuetus

kui vaimne ülepingutus, polnud vajadust talle selgitada, mis oli juhtunud.

«Laske ma katsun nüüd kõndida,» lausus neiu, kui nad olid metsa jõudnud, punastades märkamatult, et ta polnud võimeline varem Duncani käte vahelt lahkuma. «Ma olen tõesti juba

palju tugevam.»

«Ei, Alice, te olete veel liiga nõrk.»

Tütarlaps sõdis õrnalt vastu, et end vabastada, ja tõrkjas Heyward oli sunnitud kallist koormast lahkuma. Karude esindajale muidugi oli käskijannat embuses hoidva noormehe vaimustav erutus täiesti võõras ja arvatavasti oli talle tundmatu ka see siiras häbi, mis rõhus värisevat Alice'i. Kui ta aga leidis, et nad on onnidest parajale kaugusele jõudnud, tegi ta peatuse ja alustas juttu asjast, mida ta nii meisterlikult tundis.

«See tee viib teid ojani,» ütles ta. «Minge mööda selle põhjapoolset kallast edasi, kuni jõuate koseni; sealt ronige paremat kätt asetseva künka otsa, ja te näete teise suguharu lõkkeid. Te peate sinna minema ja nõudma kaitset. On nad tõelised delavaarid, siis olete te kindlas kõhas. Selle õrna olevusega on praegu võimatu kaugemale põgeneda. Huroonid jõuaksid meile jälgi pidi järele ja saaksid meie skalpide peremeesteks veel enne, kui me pole tosinat miiligi edasi jõudnud. Minge, ja saatus olgu teile armuline!»

«Aga teie?» päris Heyward üllatunult. «Me ei lahku muidugi mitte siin.»

«Delavaaride uhkus on huroonide käes, viimane võsu mohikaanide suursugusest verest on nende võimuses!» vastas skaut. «Ma lähen ja vaatan, mida saan tema heaks ära teha. Oleksid nad võtnud teie skalbi, major, siis, nagu ma tõotasin, oleks iga teie juuksekarva eest pidanud langema üks lurjus, aga kui tulba juurde viiakse noor sagamoor, saavad indiaanlased näha, kuidas oskab surra mees, kelle soontes voolab puhas veri!»

Duncan polnud põrmugi haavunud, et tubli metsaelanik eelistas vaidlematult indiaanlast, keda võis teatud mõttes pidada tema lapsendatud pojaks, kuid ta soovitas skaudile ühtesoodu tungivalt loobuda sellest hulljulgest ettevõttest. Teda toetas Alice, kes ühines noormehe tungivate palvetega, et ta jätaks selle kavat-

suse, mis tõotas palju ohtusid, kuid pakkus vähe lootust eduks. Nad raiskasid oma kõneosavust ja kavalust siiski asjatult. Skaut kuulas mõlemaid tähelepanelikult, kuid kannatamatult ja tegi viimaks vaidlusele lõpu, vastates toonil, mille peale Alice otsekohe vait jäi, Heyward aga taipas igasuguste edasiste vastuväidete käsutust.

«Ma olen kuulnud,» ütles ta, «et noores eas esineb tunnet, mis seob meest naisega kõvemini kui isa pojaga. See võib nii olla. Ma olen oma nahavärvi naistega harva koos olnud, kuid asundustes võib see olla päris igapäevane asi! Te olete pannud kaalule oma elu ja kõik, mis on teile kallis, et seda õrna olevust vaenlaste käest ära tuua ja ma arvan, et midagi säärast oli ka kõige selle aluseks. Mis puutub minusse, siis ma õpetasin poissi põhjalikult püssi tundma ja ta on mulle selle eest tõesti hästi tasunud! Ma olen võidelnud tema kõrval küllaltki paljudes veristes

kokkupõrgetes ja seni, kui ma olen kuulnuid ühe kõrvaga tema püssi ja teise kõrvaga sagamoori riistapuu paukumist, olen ma oma seljataguse pärast kindel olnud. Talvi ja suvesid, öid ja päevi oleme me üheskoos mööda kõnnumaad rännanud, oleme söönud ühest nõust; üks on maganud sel ajal, kui teine on olnud valvel. Ja kui kunagi võidaks öelda, et Unkast viidi piinamisele, mina aga olin 1äheduses .. . On üksainus valitseja, kes on meist kõigist üle,, mis nahavärvi me ka poleks! Ma kutsun ta tunnistajaks, et kui mohikaani-poiss peaks sõbra puudumise pärast hukkuma, kaob truudus maa pealt ja «hirvetapja» muutub samas kahjutuks kui laulumeistri tutu-lutu!»

Duncan laskis lahti skaudi käe. Too pööras ümber ja hakkas kindlal sammul onnide poole^ tagasi astuma. Peatunud veel mõni hetk, et skaudi kaügenevale kogule järele vaadata, asusid ühteaegu õnnelik kui ka kurb Heyward ning tema käskijanna teele delavaaride kauge küla poole.

XXVI PEATÜKK

Bottom: Las ka mina mängin lõvi.
Suveöö unenägu

Hoolimata kõigutamatust otsusest Unkasele appi minna sai Haukasilm ise täielikult aru eelseisvatest raskustest ja hädaohtudest. Tagasiteel laagrisse oli tema terane, kogenud mõistus väsimatult tegevuses, et leiutada vahendeid vaenlaste valvsuse ja kahtluse vastu. Maagua ja nõid oleksid muidugi olnud esimesed ohvrid, kes oleksid pidanud tema enda julgeoleku huvides langema, kui skaut poleks mitte säärast tegu valgele mehele täiesti sobimatuks pidanud. Seepärast lootis ta vaid köidikutele ja nööridele, millega ta oli vangid kinnr sidunud, ning jätkas teed otse küla keskusse.

Külale lähemale jõudes muutus küti samm ettevaatlikumaks ja tema valvas silm ei jätnud tähele panemata ainsatki märki, olgu see siis sõbralik või vaenulik. Uks lagunenud hütt seisis teistest veidi eespool ja näis õle-

vat juba siis maha jäetud, kui ta polnud veel valmiski saanud — tõenäoliselt mingi eluks vajaliku tarbeaine, nagu metsa või vee puudumise tõttu. Hüti pragudest vilkus aga nõrka valgust, mis kõneles sellest, et kuigi hurtsik oli valmis ehitamata, polnud ta praegu siiski elaniketa. Sinna seadiski skaut oma sammud nagu ettevaatlik kindral, kes kavatseb tutvuda vaenlase eelposit-sioonidega, enne kui söandab alustada otsustavat rünnakut,

Võtnud käru tavalise asendi, ronis ta väikese avause juurde, kust võis saada ülevaate toa sisemusest. Tuli välja, et see oli David Gamuti eluase. Siia oligi ustav laulumeister tulnud koos kõigi oma murede ja kartustega. Just praegusel hetkel, mil skaut seda saamatut inimest

silmitses, oli too metsaelanik ise, olgugi uuel kujul, selle üksildase inimese salajasemate mõttemõlgutuste objektiks.

Nii pime kui ka polnud Davidi usk vanal ajal korda saadetud imedesse, eitas ta võimalust, et mingid üleloomulikud jõud oleksid võinud kaasaegse ilma asjadesse segada. Teiste sõnadega: kuigi ta uskus pimesi, et Piileami eesel oskas rääkida, siis karu lauluoskusse oli ta mõnevõrra skeptiliselt suhtunud, ja ometi oli ta nüüd omaenda kõrvadega võinud selles veenduda! Psalmilaulja näoilmes ja olekus oli midagi, mis reetis skaudile, et ta viibis täielikus meeltesegaduses. Ta istus haokool, millest tõmbas vahetevahel paar oksa, et väikesele lõkkele toitu anda, ja toetas pead käele nukras mõtiskelus. Pärast muusikaharrastaja riietuse viimast kirjeldust polnud selles mingit muudatust toimunud, välja arvatud vahest see, et ta oli katnud oma palja pea kolmnurkse kopranahast mütsiga, mis polnud tema vangistajate .ahnuse õhutamiseks nähtavasti küllalt ahvatlev.

Teravmeelsel Haukasilmal oli selgesti fneeles, kui kähku David oli haige naise aseme veerelt lahkunu'd, ja tal oli suur kalrtlus, kas säärase tõsise mõtiskelu aineks polnud mitte too juhtum. Teinud kõigepealt tiiru ümber hurtsiku ja veendunud, et osmik seisis tõesti täiesti eraldi ning et 'selle elaniku vaimusegadus kaitses teda ootamatute külaskäikude eest, söandas skaut läbi

madala ukse sisse astuda. Siin leidis end kõhe Gamuti vahetus läheduses. Neid lahutas vaid lõke. Kui «käru» '.oli oma tagumistel jalgadel istet võtnud, möödus peaaegu minut, mille jooksul mõlemad silmitsesid teineteist sõnatus vaikuses. Selle üllatuse äkilisus ja iseloom osutusid liiga rängaks katsumuseks — ma ei tahaks öelda, et Davidi tõekspidamistele, vaid tema usute ja meelekindlusele. Ta kobas kammertoni järele ja tõusis püsti, segase kavatsus'ega kurje vaime muusika abil välja ajada.

«Sina õudne ja salapärane koletis!» hüüdis ta, prille värisevate kätega ninale seades ja oma truud abimeest, lauluraamatut otsides. «Ma ei tea kes sa õieti oled ega tunne su kavatsusi, aga kui sa peaksid midagi kõige alandlikuma templiteenri isiku ja õiguste vastu sepitsema, siis kuula iisraeli noormehe vaimustavaid salme ja kahetse.»

Karu raputas seletamatus ärevuses oma karvast keha. Siis kostis hästituntud hääl: «Pane oma tutu-lututamise riist kõrvale ja õpeta kõrile mõõdukust! Viis sõna selget ja arusaadavat inglise keelt on praegu väärtuslikumad kui mistahes tun-nipikkune lobisemine.»

«Kes sa oled?» päris David peaaegu lämbudes.

«Samasugune inimene kui sinagi. Kas oled jõudnud juba nii kiirešti unustada, kellelt said selle rumala riistapuu, mida sa praegu käes hoiad?»

«Orv see tõesti võimalik?!» hüüatas David. Nüüd, kui tõde hakkas talle koitma, hingas ta juba kergemini. «Paganate hulgas viibides olen ma nii mõndagi imelikku asja näinud, kuid selle kõrval

pole need kõik mitte midagi.»
«No-noh,» vastas Haukasilm, paljastades oma ausa näo, et kõhklevat kaaslast.lõplikult veenda. «Nüüd näed sa nahka, mis pole küll nõnda valge kui neil õrnematel olevustel, kuid mille punakas toon on tulnud ainuüksi taeva tuultest ja päikesest. Aga nüüd asja juurde!»
«Kõigepealt jutustage mulle neiust ja noormehest, kes teda nii vapralt otsis,» katkestas teda David.
«Nemad on nende lurjuste tomahookide käest õnnelikult -pääsenud! Aga kas sa ei saaks mind Unkase jälile juhatada?»

327

«Noormees on vangis ja ma kardan tõsiselt, et tema surm on otsustatud. Mul on hirmus kahju, et selline heasoovlik olevus peab surema jumalasõnata, ja ma otsisin välja sobiva kiidulaulu ...»
«Saad sa mind tema juurde viia?»
«See ülesanne pole raske,» vastas David kõhklevalt, «kuigi ma kardan väga, et teie juuresolek ennem suurendab kui leevendab tema õnnetust.»
«Ara lobise, vaid vii mind kohale,» käsutas Haukasilm, varjates jälle näo, ja andis ise teisele eeskuju, lahkudes viivitamatult onnist.
Edasi minnes tegi skaut kindlaks, et tema kaaslasel oli arvatava vaimunõrkuse kaitsel juurdepääs Unkase onni avatud. Sellele aitas kaasa soosing, mille David oli võitnud ühe valvuri juures.Indiaanlane rääkis vähe inglise keelt ja laulumeister oli ta välja valinud, et meest usuliselt ümber pöörata. Väga kahtlane, kuivõrd huroon oma uue sõbra kavatsusi taipas, aga kuna erakordne tähelepanu». on metslasele niisama meeldiv kui tsiviliseeritud inimestele, siis võib kindlasti arvata, et see loodetud mõju avaldas.
Onn, milles Unkast kinnijieeti, asus otse keset küla ja asendi poolest oli talle võib-olla raskem kui ühelegi teisele onnile märkamatult läheneda ja sealt lahkuda. Kuid Haukasilm ei kavatsenudki end varjata. Lootes moondrüüle ja oskusele selle looma osa mängida, kelle nahk tal seljas, võttis ta kõige otsema kursi onni peale. Hiline tund pakkus talle veidi kaitset. Poisid magasid juba sügavasti ja kõik naised ning enamik sõjamehigi oli juba ööseks onnidesse läinud. Ainult neli või viis sõjameest viibis Unkase vangla ukse juures, jälgides valvsalt ja tähelepanelikult vangi käitumist.
Nähes Gamutit ühe kuulsama nõia 'seltsis, kellel oli seljas üldtuntud moondamisrõivastus, lasksid sõjamehed nad teenistusvalmilt läbi. Mehed ei avaldanud aga mingit kavatsust lahkuda. Vastupidi, neis näis-olevat tärganud huvi tolle salapärase komejandi vastu, mida nad sellelt külaskäigult ootasid, ja nad jäid kohale. Skaut polnud üldse võimeline kõnetama huroone nende endi keeles ja «oli sunnitud usaldama jutuajamisi täielikult Davidi hoolde. Hoolimata viimase kohtlusest

talitas ta siiski täielikult saadud näpunäidete kohaselt ja ületas koguni oma õpetaja julgeimadki lootused.

«Delavaarid on naised!» lausus ta, pöördudes metslase paole, kellel oli inglise keelest yäike arusaamine. «Ingiisid, minu rumalad kaasmaalased, on käskinud neil tomahoogi välja võtta ja tappa oma isasid Kanadas ja nad on oma soo unustanud. Kas minu vend ei soovi kuulda, kuidas le Cerf Agile nõuab undrukuid ja näha, kuidas ta tulba ääres seistes huroonide ees nutab?»

Valju heakskiiduga hüütud «häh!» kõneles metslaste tänust, mida nad tunneksid, kui saaksid näha, et nende vinatud ja ühtlasi kardetud vaenlane säärast nõrkust ilmutaks.

«Astugu mu vend siis kõrvale ja las kaval mees puhub selle koera peale! Ütle seda minu vendadele edasi!»

Huroon seletas Davidi sõnade tähenduse oma poistele, kes omakorda kuulasid seda ettepanekut säärase rahuldusega, mida need taltsutamatud hinged võisid selle äärmise julmuse aktis leida. Nad tõmbusid sissekäigu juurest veidi eemale ja andsid valenõiale märku sisseminekuks. Selle asemel, et sõna kuulata, jäi karu siiski oma kõhale istuma ja mõmises.

«Kaval mees kardab, et tema hingeõhk satub ka tema vendade peale ja võtab neilt samuti julguse ara,» jätkas David, käsutades vihjet, mille ta oli saanud. «Nad peavad seisma veel kaugemal.»

Huroonid, kes pidasid seda kõige suuremaks õnnetuseks, mis võis neile iganes osaks saada, taganesid ühekorraga kaugemale, kus nad olid kuuldekaugusest väljas, kuid võisid ühtlasi onni sissekäiku silmas pidada. Nähtavasti veendunud selles, et nende julgeolek oli nüüd kindlustatud, lahkus skaut oma kohalt ja astus aeglasel sammul üle onni läve. Hurtsikus valitses sünge vaikus. Vang oli siin ainukeseks elanikuks. Ruumi valgustasid lõkke hõõguvad söed, mida oli kasutatud toidu tegemiseks.

Unkas lebas kaugemas nurgas poolküliti, käed ja jalad tugevate pitsitavate köidikutega kõvasti kinni seotud. Kui see hirmus olevus esialgu noore mohikaani

ette ilmus, ei suvatsenud too loomale ainsatki pilku heita. Skaut, kes oli jätnud Davidi ukse juurde, et kind-laks teha, kas neid ei jälgita, otsustas arukalt oma osa edasi mängida seni, kuni polnud nende üksinduses lõplikult veendunud. Seepärast, selle asemel, et juttu alustada, võttis ta end kokku, et mängida mõnda selle looma vigurit, keda ta kujutas. Mohikaan arvas algul, et vaenlased olid saatnud talle piinamiseks ja närvide proovimiseks kaela tõelise metslooma, aga kui käru tegi vigureid, mis Heywardile olid paistnud tõeliste karutükkidena, avastas Unkas n£is teatud puudusi, mis reetsid otsekohe, et tegemist oli võltskaruga. Oleks Haukasilm aimanud, kui madalalt osav Unkas tema jõupingutusi hindas, oleks ta. oma vihas seda lõbusat vaatemängu veelgi pikendanud. Noormehe põlglikku ilmet võis aga mitmeti tõlgendada, nii et väärikas skaut pääses

enda solvavast paljastamisest. Vaevalt oli aga David kokkulepitud signaali andnud, kui just sealt, kus käru ähvardavalt mõmises, kuuldus tasast sisinat.

Unkas oli nõjatanud seljaga vastu onni seina ja sulgenud silmad, otsekui poleks ta tahtnud sääraseid põlastusväärseid ja ebameeldivaid asju üldse näha. Kuuldes aga mao häält, ajas ta end silmapilkselt püsti, vaatas igale poole ümberringi, kummardas pea alla ja keeras seda küsivalt, kuni tema terav silm tabas karvase koletise, jäädes sellele nagu mingil võlujõul peatuma. Jälle kordus sama .hääl — nähtavasti tuli see sama metslooma suust. Veel kord rändasid noormehe pilgud mööda toa sisemust, tulid siis endisele kõhale tagasi, ja indiaanlane lausus surutud häälel, oma hariliku imetleva «häh!»

«Lõika ta köidikud lahti,» lausus Haukasilm Davidile, kes astus neile parajasti lähemale.

Laulja tegi nagu kästi ja Unkase liikmed<olid vabad. Samal hetkel ragises kuivanud karusnahk ja skaut tõusis juba oma tõelises isikus jalule. Mohikaan taipas nähtavasti loomusunniliselt, mida sõbra ettevõte endast kujutas.'Ei keel ega näojooned avaldanud enam mingit üllatuse märki. Visanud minema oma karvase rõiva — selleks tuli ainult mõned nahkpaelad lihtsalt

lahti teha —, tõmbas Haukasilm välja välkuva noa ja pistis selle Unkase kätte.

«Punased huroonid on väljas,» ütles ta, «peame olema valmis.»

Ühtlasi näitas ta tähendusrikkalt teisele samasugusele relvale — mõlemad olid tol õhtul vaenlaste hulgas üles näidatud vapruse vili.

«Hakkame minema!» lausus Unkas.

«Kuhu?»

«Kilpkonnade juurde! Nad on minu isaisade lapsed!»

«Oh, poiss!» vastas skaut inglise keeles. Tal oli kalduvus hajameelsuses seda keelt kasutada. «Ma usun, et. su soontes voolab sama veri, kuid aeg ja kaugus on selle värvi veidi muutnud! Mida teha ukse ees ootavate mingodega? Neid on kuus, see laulja on aga tühi koht.»

«Huroonid on hooplejad!» vastas Unkas põlglikult. «Nende tootemiks on põder ja nad jooksevad nagu teod. Delavaarid on kilpkonnade lapsed, aga jõuavad hirvestki ette!»

«Jah, poiss, sinu sõnades on tõtt ja ma ei kahtle, et sa jõuad jooksmises kogu suguharust mööda. Kahe miili jooksus oleksid sa kohal ega hingeldakski enam, kui esimene võrukaeltest pole teisele külale veel kuuldekauguselegi jõudnud! Valge mehe head omadused peituvad aga rohkem kätes kui jalgades. Mis puutub minusse, siis ma võin mitte ainult hurooni, vaid ka mõne parema mehe pea sisse lüüa, aga kui asi läheb võidujooksuks, käiksid need võrukaelad mul üle jõu!»

Unkas oli juba uksele lähenenud ja valmis ees minema, kuid keeras nüüd järsku tagasi ja võttis jälle onni tagaseina ääres istet, Haukasilm oli oma mõtetega liiga kinni, et seda märgaja ja rääkis rohkem iseendale kui oma seltsimehele: «Lõppude lõpuks,» ütles ta, «pole mõistlik üht

inimest teise võimete pärast vangis hoida. Nii et, Unkas, sul oleks parem jalga lasta, mina aga tõmban naha jälle selga ja annan end kiiruse puudumisel kavaluse hoolde.»

Noor mohika.an ei lausunud sõnagi, pani vaid käed vaheliti ja toetus katust ülal hoidva posti najale.

«Noh,» ütles skaut, vaadates talle veidi üllatunult

331

otsa, «miks sa viivitad? Mulle jääb veel küllalt aega, enne kui need lurjused hakkavad esimese valuga sind taga ajama.»

«Unkas jääb siia,» oli rahulik vastus.

«Mispärast?»

«Et võidelda ühes isa vennaga ja surra koos delavaaride sõbraga!»

«Oh, poiss,» vastas Haukasilm, haarates Unkase käe oma raudsete sõrmede vahele, «see oleks olnud rohkem mingo kui mohikaanlase moodi, kui sa oleksid mind maha jätnud, kuid ma arvasin, et võiksin sulle säärase ettepaneku teha, sest noored tavaliselt armastavad elu. Noh, hüva, seal kus ei aita vaprus, tuleb appi võtta kavalus. Pane nahk selga! Ma ei kahtle, et sa oskad mängida käru peaaegu sama hästi kui mina.»

Missugune ka polnud Unkase isiklik arvamus kummagi võimeisi selles asjas, igatahes ei saadud tema tõsisest näost kuidagi välja lugeda arvamist oma üleolekust. Ta puges tasa, kuid kärmesti looma kasuka sisse, jäädes vanema seltsimehe korraldusi ootama.

«Sõber,» lausus Haukasilm Davidile, «nüüd on lugu nii, et riiete vahetamine tuleks sulle suureks kasuks, kuna sa oled kõnnumaal kantavate kattevahenditega võrdlemisi harjumata. Säh, võta mu jahisärk ja müts ning anna mulle vaip ja kübar. Sa pead usaldama mulle ka oma raamatu ja prillid samuti kui «tutu-lutugi». Kui me paremate1 aegadel kunagi kohtume, pead sa kõik tagasi saama ja mu tänu veel pealekauba.»

David lahkus neist esemeist valmisolekuga, mis oleks teinud au tema heldusele, kui ta poleks selle vahetuse teel paljude asjade suhtes käsu saanud. Haukasilmal ei kulunud laenatud riiete selgapanemiseks kuigi kaua aega, ja kui prillid tema teraseid, püsimatuid silmi varjasid ning pea otsas kõrgus veel kolmnurkne kopra-nahast müts, oleks teda tähtede valguses kfergesti võinud lauljaks pidada, sest nende pikkus oli ühesugune. Niipea, kui neejd ettevalmistused tehtud, pöördus skaut Davidi poole ja andis talle viimaseid näpunäiteid.

«On sul suur kalduvus arguseks?» küsis ta otsekoheselt, et saada kogu sellest asjast selget pilti, enne kui ta söandas mingit ettekirjutust teha.

332

«Minu kavatsused on rahulikud ja ma julgen alandlikult kinnitada, et mu meel on pühendatud

täielikult halastusele ja armastusele,» vastas David, keda säärane otsene rünnak tema mehisusele veidi ärritas, «kuid keegi ei või öelda, et ma oleksin ka kõige suuremas hädas kaotanud kunagi usu jumalasse.»

«Kõige suurem häda tuleb sel hetkel, kui metslased avastavad, et neid on petetud. Kui sind siis vaikseks ei tehta, kaitseb sind asjaolu, et sa pole nõid ja sul jääb küllalt põhjust loota, et sured kunagi oma voodis. Siiajäämise korral pead sa istuma varju ja mängima Unkase osa, kuni indiaanlaste kavalus avastab pettuse ja sinu katsumise aeg kätte tuleb, nagu ma juba ütlesin. Vali nüüd ise, kas paned plehku või jääd siia.»

«Just nimelt,» vastas David kindlalt. «Ma jään delavaari asemele. Ta on minu heaks vapralt ja õilsameelselt võidelnud. Seda ja veel enamatki julgen ma teha tema heaks.»

«Sa rääkisid nagu mees, nagu inimene, kes oleks mõistlikuma õppuse korral paremate asjade jaoks kõlvanud. Hoia pea maas ja korja jalad kokku — nende kuju võiks tõe liiga vara välja lobiseda. Ole vait nii kaua kui võimalik ja kui sa enam rääkimisest ei pääse, poleks sul paha tõsta järsku oma harilikku kisa, mis tuletab indiaanlastele meelde, et sa pole üldse oma tegude eest vastutav. Kui nad võtavad siiski su skalbi, ehkki ma olen kindel, et nad seda ei tee, siis usu mind: Unkas ja mina ei unusta su tegu, vaid maksame sinu eest kätte, nagu nõuab tõeliste sõjameeste ja ustavate sõprade aukohus.»

«Pidage!» hüüatas David, märgates nende kavatsust selle kinnitusega lahkuda. «Ma olen ühe olevuse vääritu ja alandlik järgija, kes ei õpetanud seda neetud kättemaksu põhimõtet! Seepärast, kui ma peaksin langema, ärge otsige ohvreid minu vaimule, vaid ennem .andestage minu hukkajatele, ja kui te neid üldse meeles peate, siis olgu see vaid palve nende mõistuse valgustamiseks ja nende igaveseks heaoluks!»

Skaut kõhkles, näides viibivat sügavas mõtiskluses. «Nendes sõnades peitub oma põhimõte, mis erineb

metsade seadusest,» lausus ta viimaks, «kuid kui selle üle tõsiselt järele mõelda, siis on see tõesti aus ja õilis mõte.» Siis ohkas ta sügavalt — näis, et selles ohkes, avaldus küti igatsus ammumöödunud päevade järele — ja lisas: «Puhtaverelise inimesena sooviksin ma isegi neid õilsaid põhimõtteid rakendada, kuigi indiaanlasega pole see alati nii kerge kui oma venna, kristlasega. Jumal õnnistagu sind, sõber! Ma usun tõesti, et kui seda asja lähemalt vaadata ja igavikku silmas pidada, oled sa päris õigel teel, kuigi palju oleneb ka sünnipäraseist andeist ja kiusatuse jõusj.»

Seda öelnud, astus skaut veel kord Davidi juurde,, raputas südamlikult ta kätt ja lahkus pärast seda sõprusakti otsekohe onnist uue loomade esindaja saatel.

Niipea kui Haukasilm märkas, et huroonid neid jälgivad, ajas ta oma pika kogu Davidi moodi jäigalt sirgu, sirutas.käe välja, et takti lüüa ja andis kõrile-vaba voli häälitsusiks, mida ta ise pidas psalmide laulmiseks. Õnneks oli tel tegemist kõrvadega, mil oli vähe aimu neist armsaist helidest, vastasel korral oleks see armetu laulukatse kindlasti paljastatud. Neil oli vaja mööduda otse metslaste salga ohtlikust lähedusest, ja mida lähemale nad jõudsid, seda tugevamaks muutus, skaudi hääl. Kui nad jõudsid nende juurde, sirutas-inglise keelt rääkiv huroon käe välja ja peatas oletatava laulumeistri.

«Noh, delavaari koer!» lausus te ettepoole kallutudes, et ähmases valguses, teise ilmet paremini tabada. «Kas ta kardab? Kas huroonid saavad tema ägamist kuulda?»

Vastuseks kuuldus niivõrd vihane urin, et noore indiaanlase käsi alla vajus ja ta kõrvale põrkas, otsekui oleks ta tahtnud veenduda, oli see tõeUne käru, mis ta ees taarus. Haukasilm, kes kartis, et tema häälekõla võiks teda kavalatele vaenlastele reeta, käsutas rõõmuga seda vahejuhtumit ja päästis uuesti võlla sellise kisa, mida paremas seltskonnas oleks kakofooniaks nimetatud. Praeguste kuulajate hulgas aga suurendas, see ainult veelgi lugupidamist, mida metslased kunagi ei keela inimestele, keda taevas on vaimuvaesusega nuhelnud. Salk nihkus tagasi, lastes mööda nii nõia kui . tema vaimustatud abilise.

Unkasel ja skaudil oli vaja ebatavalist meelekindlust, et jätkata oma teed sama aeglaselt ja väärikalt, nagu nad olid onnide vahelt tulema hakanud, eriti veel siis, kui nad märkasid, et uudishimu oli juba hirmust võitu saanud ja valvurid hakkasid hütile lahenema, et lausumise mõju vaadata. Vähimgi Davidi mõtlematu või kannatamatu liigutus võis nad reeta, neil aga oli tingimata vaja aega võita. «Psalmilaulja» valjud häälitsused meelitasid hüttide ustele hulga uudishimulikke. Ühel või kahel korral astus mõni sünge pilguga sõjamees nende teele, aetuna kahtlusest või valvsusest. Kuid kinni ei pidanud neid siiski keegi. Ööpimedus ja julge meel osutusid nende parimateks sõpradeks.

Põgenikud olid nüüd juba külast välja jõudnud ja .. suundusid kiiresti metsa kaitsvasse varju, kui korraga kostis onnist, kus Unkast oli kinni peetud,- hirmus kisa. Mohikaan ajas end äkki kahele jalale püsti ja raputas oma karvast katet, justkui oleks loom, keda ta mängis, end meeleheitlikult pingutanud. «Pea!» lausus skaut, sõbral õlast haarates. «Las nad kisavad veel kord! See polnud muud kui hämmastus.»

Viivitada aga polnud enam mingit põhjust, sest järgmisel hetkel puhkes väljas üldine karjumine, mis Jevis üle kogu küla. Unkas_heitis naha seljast. Hauka-'silm koputas 'talle kergelt õlale ja nad lippasid edasi.

«Las need kuradid ajavad nüüd meie jälgi!» lausus skaut, .tirides ühe põõsa alt välja kaks püssi kogu nende juurde kuuluva varustusega ning vehkides «hlrvetapjaga», teise relva Unkasele ulatades. «Vähemalt kaks meest leiavad siin oma surma!»

Seejärel haarasid nad relvad pihku, nii nagu seda teevad jahimehed oma retke alustades, tormasid edasi ja kadusid peagi põlismetsa süngesse pimedusse.

XXVII PEATÜKK

Antonius: «Mul meeles püsib;
kui Caesar ütles nii, siis nii ka sündis!»
Julius Caesar

Nagu näha, osutus Unkase vangla juures viibivate metslaste kärsitus tugevamaks nemde hirmust nõia hingeõhu vastu. Ettevaatlikult, pekslevate südametega hiilisid nad prao juurde, kust vilkus nõrka valgust. Hulk aega pidasid nad Davidi kogu vangi omaks,-kuid siis juhtus see, mida Haukasilm oli ette näi-nud. Väsinud kägarasolekust, sirutas laulja oma alumised jäsemed järk-järgult üha rohkem ja rohkem välja, kuni üks ta. näotuist säärtest sattus otse lõkkesse ja paiskas laiali hõõguvad söeraasukesed. Esialgu uskusid huroo-

nid, et delavaar on nõiduse läbi nii ära moonutatud. Kui aga David pead keeras ja vangi karmide, uhkete näojoonte asemel oma lihtsameelse, vagura näo paljastas, kadusid isegi kergeusklike pärismaalaste kahtlused. Nad tormasid koos onni, katsusid vangi pikema jututa läbi ja avastasid otsekohe pettuse. Siis tõusis kisa,, mida põgenejad esialgu kuulsid. Raevust meeletud metslased kavatsesid vangiga arveid õiendada. .Kui kindel David ka polnud oma otsuses sõprade põgenemist varjata, oli ta nüüd sunnitud arvama, et tema viimne tund oli saabunud. Raamat ja kammerton olid tali ära võetud ja nii tuli tal usaldada üksnes oma mälu, mis säärastes asjades harva üles ütles. Valju, tundeküllase häälega alustas ta mingi leinahümni avavärssi, et selle helidega kergendada oma siirdumist teise ilma. Niiviisi tuli indiaanlastele veel parajal ajal meelde ta vaimunõtrus ja nad tormasid välja, ajades kogu küla jalule.

Vaevalt jõuti häiret tõsta, kui kakssada meest oli juba jalul, valmis võitluseks või vaenlase tagaajamiseks, nii nagu seda olukord nõudis. Põgenemine sai varsti teatavaks ja kogu suguharu kogunes nõupidamise onni juurde, oodates kannatlikult pealikute korraldusi. Oli muidugi arusaadav, et sellises ootamatus olukorras võis vaevalt ilma kavala Maagua juuresolekuta läbi saada. Tema nimi käis juba suust suhu ja kõik vaatasid imestades ringi, et teda veel näha polnud. Saadeti käskjalad tema onni juurde nõudega, et ta otsekohe sinna ilmuks.

Vahepeal anti paarile väledamale ja ettevaatlikumale noormehele korraldus minna metsa varjus ümber lagendiku, et teha kindlaks, kas nende kahtlased naabrid, delavaarid, midagi paha

ei kavatsenud. Naised ja lapsed jooksid sinna-tänna; kogu laagris valitses metsik segadus. Need korralageduse tunnused kadusid siiski vähehaaval ja mõne minuti pärast kogunesid kõige vanemad ja auväärsemad pealikud onni, et tõsiselt nõu pidada.

Varsti kõneles paljudest häältest tekkinud lärm indiaanlaste salga lähenemisest, kellelt võis loota mõnda tähtsat sõnumit, mis oleks aidanud selle järjekordse

ootamatuse saladust lahendada. Inimeste jõuk väljas andis teed ja mitu sõjameest astus onni, tuues kaasa õnnetu nõia, kelle skaut oli nii kauaks jätnud piinarikkasse sundvangistusse.

Vaatamata sellele, et tollesse mehesse suhtuti huroonide keskel väga erinevalt, et mõned uskusid vastuvaidlematult tema võimu, teised aga pidasid teda petiseks, kuulati teda praegu väga suure tähelepanuga, Kui tema- lühike jutt oli läbi, astus ette haige naise isa ja jutustas omakorda paari lausega sellest, mida tema teadis. Need kaks jutustust andsid kincHa suuna järgnevale uurimisele, mida nüüd alustati metslastele omase tõsiduse ja kavalusega.

Selle asemel, et korratu jõuguna koopa juurde tormata, valiti selle läbiuurimiseks pealikute hulgast kümme kõige arukamat ja kindlameelsemat meest. Kuna aega ei tohtinud kaotada, tõusid määratud isikud pärast valiku langetamist otsekohe kõik korraga püsti ja lahkusid sõna lausumata ruumist. Koopa sissekäigu juurde jõudes andsid ees sammuvad nooremad mehed vanematele teed ja kogu salk astus mööda madalat pimedat koridori kindlalt edasi, otsekui sõjamehed, kes valmis ohverdama end ühise hüvangu heaks, kuigi sisimas salajast kartust tundes selle tundmatu vaenlase ees, kellele neil tuli nüüd vastu astuda.

Koopa eesmises ruumis valitses pimedus ja vaikus. Naine lamas oma asemel endises asendis, kuigi salgas oli inimesi, kes kinnitasid, et olid näinud, kuidas «valgete inimeste tohter» teda metsa kandis. Kõigi pilgud pöördusid isale. Ärritatuna sellest tummast süüdistusest ja kannatades sisimas säärase seletamatu asjaolu tõttu, lähenes pealik asemele, kummardus ja heitis naise näkku umbuskliku pilgu, otsekui poleks ta selle tõelisusse ikka veel uskunud: ta tütar oli surnud.

Loomulik valutunne sai hetkeks võitu ja vana sõjamees peitis näo kurvalt ning pettunult käte vahele. Siis aga sai ta taas enesevalitsuse tagasi, vaatas oma kaas-
laste poole ja lausus, surnukehale osutades, oma rahva keeles:

«Minu noore mehe naine on meist lahkunud! Suur Vaim on oma laste peale vihane!»

Kurb teade võeti vastu pühalikus tõsiduses. Pärast lühikest vaikust kavatses keegi vanem indiaanlane rääkima hakata, kuid kõrvalruumist veeres välja mingi hirmus elukas, otse selle toa keskele, kus nad seisid. Teadmata veel, mis laadi olevusega neil tuleb tegemist teha, tõmbus kogu

salk veidi tagasi ning jõllitas hämmastunult sinnapoole, kuni too olevus valgussõõri ilmus ja end istukile ajas. Nähtavale tulid Maagua moondunud, kuid ikka veel metsikud ja sünged näojooned! Sellele avastusele järgnes üldine vali üllatushüüd.

Niipea, kui taibati pealiku tõelist olukorda, välkus otsekohe mitu nuga, et tema liikmeid ning keelepaelu lahti päästa. Huroon tõusis püsti ja raputas end nagu koopast lahkuv lõvi. Ainsatki häält ei tulnud tema huulilt, kuid ta käsi mängis kramplikult noa käepidemega, kuna altkulmu pilk uuris läbi kogu salga, otsides kedagi, kellele esimest kättemaksupurset välja valada.

Unkas, skaut ja isegi David võisid õnne tänada, et nad sel hetkel tema käeulatuses ei viibinud. Nähes kõikjal vaid sõprade nägusid, kiristas metslane hambaid, nagu oleks ta rauda viilinud, ja neelas alla oma viha, sest polnud ohvrit, kelle peale seda välja valada. Kõik juuresolijad panid tema vihahoogu teraselt tähele. Kartes^ õhutada raevu, mis oli juba hullumeelsuseni viidud lasksid nad mööduda hulk aega, ilma et keegi oleks sõnagi lausunud. Kui oli saabunud paras aeg, hakkas salga kõige vanem indiaanlane rääkima.

«Minu sõber on sattunud kokku vaenlasega!» ütles ta. «On ta lähedal, et huroonid saaksid kätte tasuda?»

«Delavaar peab surema!» hüüdis Maagua kõuehäälel.

Jälle võis täheldada kestvat paljutähendavat vaikust, mille katkestas endise ettevaatusega seesama indiaanlane.

«Mohikaari on jalust väle ja kargab kaugele,» lausus ta, «kuid minu noored mehed on tal juba jälil.»

«On's ta läinud?» päris Maagua niivõrd jämedal kurguhäälel, et see näis tulevat otse rinna põhjast.

«Paha vaim käis meie hulgas ja delavaar pimestas meie silmad.»

«Paha vaim?» kordas teine mõrudalt. «See on sama vaim, kes on paljudelt huroonidelt elu võtnud! See vaim tappis maha minu noored mehed vahutava jõe ääres, seesama vaim võttis nende skalbid tervistava allika juures ja sidus nüüd le Renard Subtili käed!»

«Kellest mu sõber räägib?»

«Koerast, kelle kahvatu naha all on peidus hurooni süda ja kavalus, — la Longue Carabine'ist!»

See kohutav nimi avaldas kuulajatele ebaharilikku mõju. Pärast mitu minutit kestnud vaikusehetke, mille kestel meenutati, et see hirmuäratav vaenlane oli käinud isegi nende laagri südames, asendus sõjameeste imestus raevuga ja kõik need metsikud kired, mis olid asja Maagua rinnus mässanud, kändusid üle tema seltsimeestesse. Ühed kiristasid hambaid, teised

avaldasid oma tundeid pöörase kisaga, kolmandad tagusid meeletuina kätega õhku, justkui oleks vihaalune nende hoopide ulatuses viibinud. Ent see äkiline vihasööst vaibus sama kiiresti; kõiki haaras taas see sünge, sõnatu vaikus, mis iseloomustab indiaanlast tegevusetuse hetkel.

Maagua, kes omakorda oli saanud mahti põgusaks mõtiskeluks, muutis nüüd oma käitumist: tema näole tekkis inimese ilme, kes teab, kuidas väärikalt toimida sellises tähtsas küsimuses.

«Lähme minu rahva juurde,» ütles ta, «nad ootavad meid.»

Teised nõustusid vaikides ja kogu see metsik jõuk lahkus koopast ning läks tagasi nõupidamise onni juurde. Kui nad olid istet võtnud, pöördusid kõigi silmad Maagua poole ja viimane mõistis, et ta peab jutustama kõik, mis temaga oli juhtunud. Ta tõusis püsti ja rääkis oma loo ära, ilma et oleks midagi juurde lisanud või ära jätnud. Kogu pettus, mille^Õuncan ja Haukasilm olid mõlemad korda saatnud, tuli nüüd muidugi täielikult avalikuks ja isegi kõige ebausklikumad indiaanlased ei tarvitsenud enam tema sõnades kahelda. Nüüd oli täiesti ilmne, et neid oli inetult, häbiväärselt ja alatult petetud. Kui Maagua oli lõpetanud ja jälle oma paigale asunud, jäi köhale kogu siia kogu-nenud suguharu — see koosnes peaiasjalikult tema sõja-

meestest. Nad vaatasid üksteisele otsa nagu inimesed, kes hämmastunud nii vaenlaste jultumusest kui nende edust. Seejärel aga asuti kättemaksuplaanide ja -võimaluste arutamisele.

Mõned indiaanlased saadeti veel lisaks põgenikke jälitama, seejärel hakkasid pealikud hoolega nõu pidama. Vanemad pealikud soovitasid järjekorras mitmesuguseid abinõusid, mida Maagua sõna lausumata ja aupaklikult ära kuulas. Kaval metslane oli oma osavuse ja enesevalitsuse tagasi saanud ning rühkis tavalise ettevaatuse ning vilumusega oma eesmärgi poole. Alles siis, kui kõik rääkida soovijad olid oma arvamise öelnud, valmistus ta oma arvamust jagama. Nende arvamuste kaalukust suurendas veelgi asjaolu, et mõned käskjalad olid juba tagasi jõudnud ja teatasid, et põgenike jäljed viivad otseteed nende liitlaste — delavaaride laagrisse. Kasutades selliste tähtsate teadete olemasolu, avas Maagua ettevaatlikult oma kaardid, ja nagu tema kõneosavuselt ning kavaluselt võiski oodata, võeti tema plaanid puiklemata vastu. Nii eesmärgi kui ka ajendite poolest olid need lühidalt järgmised.

Nagu juba mainitud, eraldati õed, niipea kui nad hurooni külla saabusid indiaani kombe kohaselt otsekohe teineteisest. Maagua oli juba varakult avastanud, et Alice'i vangistus on ta käes kõige tõhusamaks nõudeleheks Cora peale. Kui nad olid lahku läinud, hoidiski ta üht õde seepärast käeulatuses, usaldades teise, keda ta kõige kallimaks pidas, liitlaste hoolde. Säärasest korraldusest tuli muidugi aru saada kui ajutisest nähtusest ja seda tehti ühtaegu nii naabrite meelitamiseks kui ka indiaani ühe muutmatu kombe täitmiseks.

Pealikut kihutas tagant taltsutamatu kättemaksuiha, mis ei kustu metslases kunagi, kuid

sellest hoolimata osutas ta tähelepanu ka püsivamatele, isiklikele huvidele. Noorpõlves kordasaadetud lollused ja reetlikkus tuli lunastada pikaajalise ja raske karistusega, enne kui ta võis oma rahva usalduse tagasi võita, ilma usalduseta aga polnud indiaani suguharus mõtet autoriteedile loota. Säärases keerulises ja ühtlasi raskes olukorras ei põlanud kaval pärismaa-lane ühtki abinõu, et

oma mõju suurendada. Üks õnnelikumaid ettevõtteid oli tal edukalt lõppenud läbirääkimised delavaaridega, mille tulemusena nad olid võitnud oma võimsa ja kõige ohtlikuma naabri usalduse. Ürituse tulemused vastasid täielikult Maagua lootustele, sest huroonidele polnud sugugi tundmata see kahvanägude seas valitsev põhimõte, mis sunnib inimest hindama oma võimeid täpselt sama kõrgelt kui seda teevad teised.

Ent sel ajal, kui Maagua näiliselt pühendas end ühiste huvide teenimisele, ei unustanud ta kunagi oma isiklikke eesmärke. Ettenägematud sündmused, mis olid kõik vangid korrapealt tema võimu alt vabastanud, olid need kavatsused nurja ajanud ja nüüd leidis ta end nõnda kaugele viiduna, et pidi paluma abi neilt, keda ta alles nüüdsama oli ise käsutanud.

Mitu pealikut soovitasid keerulisi ja kahtlasi plaane, kuidas delavaare üllatada, hõivata nende laager ja võtta ühe hoobiga tagasi ka nende vang, sest kõik olid ühel arvamisel, et gii au, huvid kui ka nende surnud kaaslaste rahu ja õnn nõudsid neilt tungivalt kätte-maksuohvreid. Kuid sääraste ohtlike ja kahtlaste tulemusega plaanide katsetamist polnud Maagual raske tagasi tõrjuda. Tavalise osavusega paljastas ta nende ettepanekute põhjendamatuse ja ohtlikkuse ning alles pärast kõigi nende takistuste kõrvaldamist söandas ta oma kavatsustega välja tulla.

Ta alustas kuulajate enesearmastuse kõditamisega. Loetlenud hulga mitmesuguseid näiteid solvangute tasumise kohta, kus huroonid olid julgust ja vaprust ilmutanud, tegi ta kõrvalepõike, pidades kiidukõne tarkusele. Ta kujutas värvikalt seda omadust, mis põhiliselt eristavat kopra muudest loomadest, elajaid inimestest ning lõpuks huroone kõigist teistest inimtõugudest. Ülistanud piisavalt arukust, seadis ta effdale eesmärgiks näidata-, kuidas seda omadust praeguses olukorras rakendada. Ühel pool, ütles ta, oli nende suur kahvatu isa, Kanada kuberner, kes hakkas oma l laste peale karmi pilguga vaatama alates sellest ajast, mil nende tomahoogid olid nii punaseks värvunud. Teisel pool oli aga sama arvukas rahvas kui nemadki, kes rääkisid teist keelt, kellel õlid teised huvid, kes ei armastanud

neid ja rõõmustasid iga kord, kui said neid sulre valge pealiku juures ebasoosingusse viia. Seejärel'kõneles ta huroonide vajadustest, kingitustest, mida neil oli õigus loota oma endiste teenete eest, sellest, kui kaugel nad olid oma õigetest jahimaadest ja koduküladest, ning vajadusest kuulata säärases kriitilises olukorras rohkem mõistuse kui südame häält. Märganud, et samal ajal, kui vanad mehed tema mõõdukust heaks kütsid, kuulas hulk ägedamaid ja kuulsamaid sõjamehi neid kavalaid plaane altkulmu põrnitsedes, viis ta oma jutu osavalt tagasi kõneaine juurde, mida need kõige enam armastasid. Ta rääkis avalikult nende tarkuse viljast ja kuulutas julgelt, et sellest kujuneb täielik ja lõplik võit nende vaenlaste üle. Ta vihjas ebamääraselt isegi sellele võimalusele, et paraja ettevaatuse puhul võiks nende edu koguni veel kaugemale ulatuda ja lõppeda üldse kõigi huroonide vihameeste hävinguga. Lühidalt, ta põimis oma kõne sõjakama osa ühte kavalate plaanidega, et võita mõlema partei poolehoidu ja anda mõle-onale põhjust lootmiseks, kusjuures kumbki pool ei võinud samal ajal öelda, et ta oleks Maagua kavatsustest .selgesti aru saanud.

Kõnemees või poliitikategelane, kes oskab asju niiviisi seada, on kaasaegete hulgas üldiselt populaarne, ükskõik, kuidas ka tulevased põlved temasse ei suhtuks.

Kõik märkasid, et mõeldud oli rohkem kui lausa välja öeldud ja igaüks uskus, et sõnade varjatud mõte vas-• tas täpipealt tema enda ootustele.

Polnud midagi imestada, et säärases soodsas olukorras sai Maagua plaan ülekaalu. Suguharu nõustus tegutsema ettevaatlikumalt ja usaldas ühel häälel kogu ettevõtte juhtimise pealikule, kes oli viinud neid mõttele käsutada sihile jõudmiseks sellist tarka ja mõistlikku teed.

Maagua kavalus ja ettevõtlikkus olid nüüd lõpuks saavutanud oma suure eesmärgi. Ta oli võitnud tagasi oma rahva poolehoiu ja ta oli pandud koguni suguharu tegevust juhtima. Ta oli tegelikult nende valitseja ja nii kaua, kuni ta suutis säilitada oma populaarsust, poleks ükski isevalitseja võinud kiidelda piiramatuma võimuga, eriti veel nüüd, mil suguharu viibis endist viisi

vaenulikul maal. Seepärast loobus ta igasugusest nõupidamisest teiste juhtidega ning manas näole mõjuvõimsa ilme, mis oli tarvilik tema praeguse seisukoha väärikuse rõhutamiseks.

Käskjalad saadeti mitmes suunas välja teateid hankima, piiluritele anti korraldus minna delavaaride laagri lähedusse ja kuulata maad; sõjamehed lasti onnidesse laiali hoiatusega, et neid läheb varsti tarvis, naistele ja lastele aga anti käsk magama minna ja vait olla.

Need korraldused tehtud, sammus Maagua läbi küla, peatudes vahetevahel, et mõnele poole sisse astuda, kus inimesed võisid tema külaskäigust meelitatud olla. Ta kinnitas sõpradele oma

usaldatavust, rahustas kõhklejaid ja valmistas kõigile heameelt. Siis seadis ta sammud oma onni poole. Naine, kelle hurooni pealik oli maha jätnud, kui teda suguharust minema aeti, oli juba surnud. Lapsi polnud tal ühtki, ja nii elas ta nüüd täiesti üksikuna selles hütis. See oligi tegelikult seesama üksildane lagftnenud ehitus, kus David avastati. Pealik oli talunud laulumeistri juuresolekut neil vähestel puhkudel, mil nad kohtusid, suhtudes temasse kõrgi üleoleku ja põlgliku ükskõiksusega.

Siia Maagua nüüd kaduski, lõpule viinud oma kava-lad sepitsused. Sellal, kui teised magasid, ei teadnud tema puhkusest midagi ega igatsenudki seda. Oleks seal viibinud mõni uudishimulikuni inimene ja jälginud äsjavalitud pealiku toiminguid, oleks ta näinud viimast tulevikuplaane haududes kuni sõjameeste kogunemiseks määratud tunnini onni nurgas istuvat. Vahetevahel puhus tuuleõhk läbi onni seintes olevate pragude ja hõõguvate süte ümber lehvivad madalad tulekeeled heitsid süngele erakule vilkuvat valgusi Sellistel hetkedel võis seda tõmmut metslast pidada pimeduse vürstiks, kes mõtiskles mingist olematust ülekohtust ja sepitses kurja.

Ammu enne koitu hakkasid sõjamehed üksteise järel Maagua onni ilmuma, kuni neid oli kogunenud kakskümmend meest. Igaühel oli kaasas püss ja muu sõjavarustus, kuid värv oli kõigil ühtlaselt rahuarmastav. Keegi ei märganud nende metsiku välimusega meeste

onniminekut. Ühed võtsid istet varjus, teised seisid liikumatute kujudena täielikus vaikuses, kuni kogu jõuk oli kohal.

Nüüd tõusis Maagua püsti ja andis märku edasi-minna, hakates ise kõige ees sammuma. Sõjamehed järgnesid juhile ühekaupa, üldtuntud korras, mis on saanud endale nimeks «indiaani rida». Nad hiilisid laagrist välja vaikselt ja märkamatult, otsekui mingid haihtuvad viirastused, aga mitte hulljulgete tegudega mõttetut kuulsust otsivad sõjamehed. Selle asemel, et minna otse delavaaride laagri poole viivat rada, juhtis Maagua salga veidi maad mööda jõekäärusid allapoole, väikese koprajärve kaldale. Hakkas koitma, kui nad jõudsid nende tarkade ja usinate loomade rajatud lagendikule. Ehkki Maagua loomanahksele ürbile oli maalitud rebase kujutus, oli nende salgas veel teinegi pealik, kelle eraldusmärgiks või tootemiks oli kobras. Oleks olnud omamoodi pühaduseteotus, kui see mees oleks läinud lugupidamist avaldamata mööda oma oletatavate sugulaste vägevast sugukonnast. Seepärast jäi ta seisma ja kõnetas neid nõnda lahkelt ja sõbralikult, nagu oleks ta rääkinud mingite arukate olevustega. Ta kutsus loomi sugulasteks ja tuletas neile meelde, et tema on olnud kobraste kaitsevaimuks, kuigi palju ahneid kaupmehi ässitavad indiaanlasi neid tapma. Ta lubas neid tulevikuski soosida ja manitses loomi olema tänulikud. Seejärel rääkis ta sõjakäigust, millest ta ise osa võttis, andes küllaldase peenetundelisuse ning paljusõnalisusega mõista, kui kasulik on lasta ka oma sugulasi veidi osa saada sellest tarkusest, mille poolest loomad ise olid nii kuulsad.

Seltsimehed kuulasid seda veidrat kõnet suure tõsiduse ja tähelepanuga, nagu oleks see avaldanud kõigile ühtviisi suurt muljet. Paar korda võis näha musti kogusid veepinnale tõusvat ja huroon väljendas heameelt, arvates, et tema sõnad polnud tuulde läinud. Parajasti sel hetkel, kui ta oli kõne lõpetanud, pistis ühest koopast, mille seinad olid juba niivõrd lagunenud, et seal metslaste arvates ei võinud enam ükski loom elutseda, suur kobras oma pea välja. Kõneleja võttis seda erakordset usalduseavaldust eriti soodsa

endena ja kuigi loom liiga tormakalt tagasi tõmbus, jagas indiaanlane talle ohtralt tänu ning kiitust.

Leides, et sõjamehe perekondlike traditsioonide täitmiseks oli juba küllalt aega raisatud, andis Maagua jälle märku edasiliikumiseks. Kui indiaanlased hakkasid kõik koos minema, astudes iga hariliku inimese kõrvadele kuulmatute sammudega, julges seesama auväärse ilmega kõbras veel kord pead varjust välja pista. Oleks mõni huroon ümber pööranud ja tagasi vaadanud, oleks ta näinud, et loom säärase huvi ja tähelepanuga nende tegevust jälgis, mida tõepoolest oleks võinud arukuseks pidada. Neljajalgse liigutused olid tõesti niivõrd selged ja arukad, et ka kõige kogenum vaatleja poleks suutnud seda ilmutist selgitada. Alles siis, kui kogu salk oli juba metsa siirdunud, selgus kõik. Loom tuli tervenisti onnist välja ja tema nahkmaski tagant ilmus nähtavale Tšingatsguki tõsine, tähelepanelik nägu!

XXVIII PEATÜKK

Ma palun rutem! Sa näed ju, et mul kibe käes.

Palju kära ei millestki

Delavaaride suguharu või õigemini osa suguharust, kelle praegune laagripaik asetses huroonide ajutise küla läheduses, võis välja panna umbes sama suure arvu sõjamehi kui mingodki. Nagu naabrid, olid ka nemad järgnenud Montcalmile Inglise krooni valduses olevatele maa-aladele, sooritades suuri tõsiseid röövretki mouhookide jahimaadele. Pärismaalastele omase mõistatusliku tagasihoidlikkusega olid nad aga just sel hetkel arvanud heaks keelduda võõrastele appimine-kust, kui viimastel oli seda kõige rohkem vaja. Prants-

lased seletasid liitlaste ootamatut seljapööramist mitmet moodi. Üldiselt valitseva arvamuse kohaselt aga mõjutas indiaanlasi selleks lugupidamine vana lepingu vastu, mis oli teinud nad

sõltuvaks irokeeside sõjalisest kaitsest, ja ilmselt polnud neil nüüd tahtmist oma endiste peremeeste vastu välja astuda. Nad piirdusid sellega, et teatasid Montcalmile saadikute kaudu indiaani napisõnalisusega, et nende sõjakirved olid nüriks läinud ja et nende teritamiseks kulus aega. Kanada-laste kaval väejuht oli pidanud targemaks järele anda ja säilitada pigem tegevusetut sõpra, kui muuta ta mõne-mõtlematult karmi teoga avalikuks vaenlaseks.

Tol hommikul, kui Maagua viis oma hääletult sammuva salga kopraasundusest mööda põlismetsa, valgustas delavaaride laagri kohale tõusnud päike inimesi,, kes olid ametis toimingutega, mis kuulusid rohkem päeva hilisemale ajale. Naised jooksid onnide vahet; ühed neist tegelesid hommikusöögi valmistamisega, teised olid kibedasti ametis kombekohase puhtuse loomisega, kuid enamik neist peatus sageli, et vahetada omavahel kuruga mõni sõna. Sõjamehed lonkisid rühma-dena ringi; nad rohkem mõtlesid millestki kui rääkisid, ja kui mõni sõna ka lausuti, olid nad oma arvamust enne põhjalikult kaalunud. Onnide vahel oli näha ohtralt jahitarbeid, kuid ükski mees ei liigatanud neid. Siin-seal võis näha mõnda sõjameest erilise tähelepanuga relvi uurivat, mida harilikult ei tehta, kui oodatakse kokkupuutumist ainult metsloomadega. Vahel pöördusid terve rühma pilgud korraga küla keskel asetseva suure tummalt seisva onni suunas, justkui oleks see sisaldanud midagi, millega kõigi mõtted tegelesid.

Korraga, keset neid askeldusi, ilmus kaljulava äärmisele servale, kus, asus küla, keegi tundmatu mees. Tal polnud relvi ja tema maaling käidus pigem pehmendama kui suurendama mehe range, tähelepanuväärse näo loomulikku karmust. Kui ta oli nii kaugele ilmunud, et oli delavaaridele täiesti näha, jäi ta seisma ning tegi sõbralikkust väljendava žesti, tõstes käe üles taeva poole ja lastes selle seejärel ilmekalt rinnale vajuda. Küla elanikud vastasid sellele tasase tervitus-pominaga ja kutsusid teda samasuguste sõprusemärki-

dega lähemale. Sõprusekinnitustest julgustatuna lahkus mehe tume kogu kaljuveerelt, kus oli hetke seisnud ta koidupuna taustal teravalt väljajoonistatud figuur,ja suundus väärikal sammul otse onnide vahele. Kui ta lähemale sammus, polnud kuulda midagi peale mehe kaelas .ja käte küljes rippuvate väikeste hõbeehete klirisemise ning hirvenahast mokassiine ääristavate kellukeste tilisemise. Möödudes tegi ta meestele palju viisakaid tervitusmärke, osutamata mingit tähelepanu naistele, kelle soosingut ta nähtavasti ei pidanud praeguse ettevõtte juures tähtsaks. Jõudnud ühe indiaanlaste rühma juurde, kuhu, nagu meeste kõrkide nägude järgi võis otsustada, olid kogunenud tähtsamad pealikud, jäi

tundmatu seisma, ja nüüd nägid delavaarid, et see sirge, teguvõimas kogu nende ees oli tuntud hurooni pealik le Renard Subtil. Teda võeti vastu väärikalt, sõnatult ja ettevaatlikult.

Esireas seisvad sõjamehed astusid kõrvale, vabastades tee delavaaride tunnustatumale kõnemehele, kes oskas kõiki põhjapoolsete põliselanike hulgas kõneldavaid keeli.

«Tere tulemast, tark huroon!» lausus delavaar makuasside keeles. «Ta tuli, et süüa sukkatušši[1] oma järve-äärsete-vendadega?»

«Ta tuli,» vastas Maagua, idamaise valitseja väärikusega oma pead kallutades.

Pealik sirutas käe välja, haaras teisel randmest, ja nad vahetasid veel kord sõbraliku tervituse. Seejärel kutsus delavaar külalise oma onni jagama tema hommikusööki. Kutse võeti vastu ja kaks sõjameest sammusid kolme-nelja vanema mehe saatel rahulikult minema. Ülejäänud suguharu jäi maha, põledes soovist säärase ebahariliku külastuse põhjusi teada saada, kuid ainsagi märgi või sõnaga oma kannatamatust reetmata.

Järgneva lühikese ning vähenõudliku söömaaja jooksul vesteldi'äärmiselt ettevaatlikult ja jutt keerles kogu aeg jahi ümber, millega Maagua oli hiljuti tegelnud. Ka kõige parema kasvatusega inimesed poleks suutnud säilitada säärast ilmet nagu pererahvas: nende nägu-

[1] Jahvatatud maisist ja ubadest valmistatud toit.

dest võis lugeda, nagu oleksid nad pidanud seda külaskäiku ainult viisakuseavalduseks, kuigi kõik juuresolijad teadsid, et see pidi olema ühenduses mingi salajase, neile vististi väga tähtsa asjaga. Kui kõigi isu oli rahuldatud, viisid naised liuad ja kõrvitsad ära ja mõlemad pooled valmistusid ägedaks ning salakavalaks sõnalahinguks.

«Kas minu suure Kanada isa pale on jälle hurooni laste poole pööratud?» päris delavaaride kõnemees.

«Kas see on siis kunagi teisiti olnud?» küsis Maa-gua. «Ta kutsub minu inimesi oma «kõige armsamaks» rahvaks.»

Delavaar kummardus nõusoleku märgiks väärikalt, kuigi teadis, et öeldu oli vale, ning jätkas:

«Sinu noorte meeste tomahoogid olid väga punased!»

«Olid küll, kuid praegu nad läigivad ja on nürid, sest ingiisid on surnud, delaaarid aga — meie naabrid!»

Teine vastas sellele rahuarmastavale meelitusele vaid graatsilise käeliigutusega ja vaikis. Siis päris Maagua, otsekui oleks tapatalgute mainimine talle midagi meenutanud.

«Kas minu vang teeb mu vendadele tüli?»

«Ta on teretulnud!» vastas delavaaride pealik rõhutatult.

«Tee huroonide ja delavaaride vahel on lühike ja lahtine. Kui ta teeb mu vendadele tüli, saada ta minu naiste juurde.»

«Ta on teretulnud!» vastas delavaaride pealik veelgi suurema rõhuga.

Maagua vaikis hulk aega nõutult, pealtnäha täiesti ükskõikne, et ta esimene katse Corat t>ma võimusesse saada oli nurjunud.

«Kas minu noored mehed jätavad del avaaridele mägedes ruumi jahipidamiseks?» küsis ta viimaks.

«Lenapid on ise oma mägede valitsejad,» vastas teine veidi kõrgilt.
«See on hea. Õiglus juhib punanaha tegusid! Miks nad peaksid ihuma tomahooke ja teritama nuge,teineteise vastu? Kas neil pofe küllalt kahvanägusid, keda tappa?»

350

«Tubli!» hüüdsid kaks või kolm kuulajat nagu ühest suust.
Maagua ootas natuke, et tema sõnad delavaaride tundeid leevendaksid, enne kui lisas:
«Kas siinsetes metsades pole nähtud võõraid mokassiine? Kas mu vennad pole haistnud valgete meeste jalajälgi?»
«Minu Kanada isa võib tulla,» vastas teine põiklevalt, «tema lapsed on valmis teda vastu võtma!»
«Kui Suur Pealik tuleb, siis selleks, et koos indiaanlastega nende vigvamides suitsu teha. Huroonid tervitavad teda samuti. Ingiisidel aga on pikad käed ja jalad, mis ei väsi kunagi! Minu noored mehed nägid unes, et delavaaride küla läheduses leidus ingiiside jälgi.»
. «Lenapid ei maga.»
«See on hea. Sõjamees, kelle silmad on lahti, võib oma vaenlast näha,» ütles Maagua, veel kord kõneainet muutes, kui ta nägi, et kaasvestleja ettevaatlikkusest oli' raske läbi tungi.da. «Ma tõin oma vennale kingitusi. Tema rahvas ei lähe sõjateele, sest nad ei pea seda heaks, kuid tema sõbrad mäletavad, kus ta elab.»
Teinud oma kavatsuse teatavaks, tõusis kaval pealik püsti ja laotas kingitused väärikalt pererahva võlutud silme ees laiali. Need koosnesid peaasjalikult vähema väärtusega tühistest ehteasjadest, mis olid kokku röövitud William Henry kindluse juures mahano-titud ja vangivõetud naistelt. Mängukannide jagamisel ilmutas kaval huroon samasugust osavust kui nende valikulgi. Andes suurema väärtusega esemed kahele kõige kuulsamale sõjamehele, kellest üks oli tema kostitaja, vürtsitas ta kingitusi ohtralt parajal ajal öeldud meelitustega, mis ei jätnud kellelegi vähimatki põhjust nurisemiseks.
Hästi ettekavatsetud salakaval manööver andis jalamaid tulemusi. Delavaaride nägudelt kadus väärikas tõsidus, andes maad palju südamlikumale ilmele. Peremees ise, vaadelnud mõni hetk oma rikkalikku osa sellest saagist iseäranis suure tänulikkusega, kordas erilise rõhuga:
«Minu vend on tark pealik. Ta olgu tervitatud!»

351

«Huroonid armastavad oma sõpru, delavaare,» vastas Maagua. «Ja miks ei peaks nad seda tegema? Üks ja seesama päike on neid värvinud ja nende õiglased mehed hakkavad pärast

surma samadel jahimaadel jahti pidama. Punanahad peaksid olema sõbrad ja pidama valgeid alati silmas. Kas minu vend pole märganud metsas luurajaid?»

Delavaar, kelle hüüdnimeks oli «Kõva Süda», mille prantslased olid tõlkinud «le Cceur Dur'iks», unustas oma tavalise kangekaelsuse, mis nähtavasti oli andnudki talle nii tähendusrikka aunimeT Tema näoilme muutus korraga märgatavalt leebemaks ja ta suvatses, täpsemalt vastata.

«Minu laagri ümbruses on olnud võõraid mokassiine. Need viivad minu onnideni.»

«Kas mu vend peksis need koerad välja?» küsis Maagua, osutamata vähimatki tähelepanu pealiku hiljutisele puiklemisele.

«See ei kõlba. Võõras on lenapi lastele alati teretulnud.»

«Võõras küll, aga mitte spioon!»

«Kas ingiisid saadavad siis riaisi luurele? Hurooni pealik ütles vist, et ta võttis lahingus naisi?»

«Ta ei valetanud. Ingiisid on luurajad välja saatnud. Nad käisid minu vigvamides, kuid nad ei leidnud seal kedagi, kes oleks neile teretulemast öelnud. Siis nad põgenesid delavaaride juurde, sest nad räägivad, et delavaarid olevat nende sõbrad ja et nenlie meeled olevat Kanada isast ära pöördunud!»

See kaudne vihje tabas suurepäraselt märki; tsiviliseeritud ühiskonnas oleks Maagua kahtlemata omandanud osava diplomaadi reputatsiooni. Delavaaride hiljutine eemalejäämine sõjakäigust kutsus, nagu nad isegi hästi teadsid, prantsuse liitlaste hulg(as esile palju etteheiteid ja nüüd anti neile mõista, et tulevikus suhtutakse neisse valvsalt ja umbusklikult. Polnud raske ette näha, kui kahjulikult oleks säärane olukord mõjunud nende tulevikuplaanidele. Delavaaride kauged külad, jahimaad ja sajad naised ning lapsad koos varaga asetsesid tegelikult kõik Prantsuse maa-alal. Seepärast võeti hurooni rahutukstegev ennustus vastu

ilmse halvakspanuga, nagu Maagua ootaski, aga võibolla, et isegi ärevusega.

«Mu isa võib vaadata mulle silma,» lausus le Cceur Dur, «ta ei näe seal mingit muudatust. Tõsi, minu noored mehed ei läinud välja sõjateele — nad nägid halba und. Kuid nad armastavad suurt valget pealikut ja peavad temast lugu.»

«Kas ta ka siis nii arvab, kui teada saab, et tema kõige suurem vaenlane on põgenenud tema laste laagrisse? Kui talle jutustatakse, et verejanuline ingiis suitsetab sinu tule ääres? Et kahvanägu, kes on tapnud maha nii palju tema sõpru, käib delavaaride juures sisse ja välja! Mine! Mu suur Kanada isa pole loll!»

«Kus on siis see ingiis, keda delavaarid kardavad?» küsis teine vastuse asemel. «Kes on

tapnud maha minu noori mehi? Kes on minu suure isa surmavaenlane?»

«La Longue Carabine!»

Delavaari sõjamehed võpatasid seda tuntud nime kuuldes ja reetsid oma hämmastusega, et nad alles praegu said teada, et nende võimuses viibib inimene, kes oli prantsuse liitlaste hulgas säärase kuulsuse omandanud.

«Mida minu vend sellega mõtleb?» päris le Cceur Dur tooniga, milles imestus ületas kaugelt tema tõule omase osavõtmatuse.

«Huroon ei valeta kunagi,» vastas Maagua jahedalt, nõjatudes peaga vastu onni seina ja tõmmates urbi tõmmu rinna ümber koomale. «Delavaarid lugegu vangid üle. Nad leiavad nende hulgast mehe, kelle nahk pole ei punane ega valge.»

Järgnes pikk. mõtlik vaikusehetk. Seejärel pidas pealik oma seltsimeestega kõrval nõu ja käskjalad saadeti laiali teatega, et mõned suguharu kuulsamad mehed kokku tuleksid.

Kui sõjamehed üksteise järel onni sisse astusid, tutvustati neid kordamööda tähtsa sõnumiga, mille Maagua oli asja teatavaks teinud. Mehed avaldasid kõik imestust ja tõid kuuldavale tasase, sügaval kurguhäälel lausutud üllatushüüde. Uudis levis suust suhu, kuni kogu laagrit haaras suur ärevus. Naised jätsid töö pooleli, et püüda nõupidavate sõjameeste huulilt tähelepa-

353

nematult lipsanud sõnu. Poisid, jätnud mängud sinnapaika, jalutasid kartmatult isade hulgas ja vaatasid piiritus uudishimus üles, kuuldes vihatud vaenlase hulljulguse kohta lausutud üllatushüüdu. Ühe sõnaga, jäeti kõik tööd ja tegevused ajutiselt sinnapaika, et kogu suguharu võiks säärasel veidral viisil oma tundeid avaldada.

Kui ärevus oli veidi vaibunud, otsustasid vanad mehed asja põhjalikult läbi kaaluda, et päästa suguharu au'ja kindlustada tema julgeolekut niivõrd keeru-lises ja raskes olukorras. Kogu selle askelduse vältel, keset üldist; ärevust istus Maagua endiselt oma köhal, viibides pealtnäha osavõtmatult ja liikumatult kogu aeg samas asendis onni seina najal, nagu poleks ta läbirääkimiste tulemuste vastu mingit huvi tundnud. Tema valvsate silmade ja kõrvade eest ei jäänud aga varjule ainuski vihje pererahva edasiste kavatsuste suhtes. Oma üliheade teadmistega selle rahva iseloomust, kellega tal tuli tegemist teha, aimas Maagua juba ette abinõusid, mida teised otsustasid rakendada, ja võib peaaegu öelda, et paljudel juhtumitel aimas ta nende kavatsusi veel enne, kui nemad ise seda teadsid.

Delavaaride nõupidamine ei kestnud kaua. Kui see oli lõppenud, võis üldisest saginast järeldada, et nüüd pidi kõhe järgnema kogu rahva pidulik koosolek. Kuna sääraseid kokkutulekuid juhtus hiarva\ja ainult äärmiselt tähtsatel puhkudel, teadis nupukas huroon, kes istus nende toimingute salakavala ja õela pealtvaatajana teistest eraldi, et tema kavatsused viiakse nüüd kõik täide. Seepärast lahkus ta onnist jk läks sõnatult laagri ees olevale lagendikule, kuhu sõjamehed hakkasid juba kogunema.

Möödus ligikaudu pooltundi, enne kui kõik inimesed, sealhulgas ka naised ja lapsed olid kõhal. Viivituse põhjuseks olid tõsised ettevalmistused, mida peeti, säärase piduliku ja ebahariliku nõupidamise puhul tarvilikuks. Kui aga päikest nähti kerkimas nende mäetippude kõhale, mille vastas delavaarid olid laagri üles löönud, oli enamik inimesi istet võtnud, ja kui eredad valguskiired kõrgendikku piiravate puude tagant välja

tungisid, langesid need niivõrd tõsistele, tähelepanelikele ja äärmiselt huvitatud nägudele, keda päike pole arvatavasti veel kunagi valgustanud. Rahvahulk ulatus veidi üle tuhande hinge.

Säärases tõsiste metslaste salgas ei leia te kunagi ainsatki kärsitut inimest, kes tahaks välja paista ja oleks valmis kuulajaid mõnda ootamatusse või koguni mõtlematusse vaidlusse kihutama, et sel viisil endale kuulsust võita. Selline läbematu ja ülbe teguviis oleks tähendanud selle ennatliku inimese igavest langust. Nõupidamisel arutamisele tuleva küsimuse teatavakstegemine oli ainult kõige vanemate ja kogene-numate meeste asi. Kuni keegi neist polnud veel pidanud tarvilikuks kõnelda, poleks mingid vägiteod, loomulikud anded ega kõnemehe kuulsus õigustanud ka kõige väiksematki vahelesegamist. Elatanud sõjamees, kelle eesõigus oli kõnelda, oli praegusel hetkel veel vait, sest teda rõhus ilmselt küsimuse tähtsus. Viivitus oli kestnud juba märksa kauem, kui tavaline nõupidamisele eelnev paus, ent ka kõige pisem poiss ei avaldanud kärsituse ega imestuse märki. Vahetevahel tõstis mõni neist pilgu maast, kuhu olid nagu naelutatud enamiku silmad, ja kõõritas selle hüti poole, mis erines teistest samasugustest vaid sellepoolest, et see näis olevat hoolikamalt vihma ja tuule eest varjatud.

Viimaks oli kuulda tasast suminat, ja kogu suguharu tõusis'üldisel ajel jalule. Samal silmapilgul, avanes kõnesoleva hüti uks, kolm meest tulid sealt välja ja hakkasid pikkamisi nõupidamiskoha poole liikuma. Kõik nad olid elatanud mehed, kelle turjal rohkem aastaid kui kõige vanemail kohalviibijail, ent keskmine rauk, kes kaaslaste najale toetus, oli jõudnud aastate piirini, kuhu inimtõu esindajad harva küünivad. Tema keha, kunagi pikk ja sirge nagu seeder, oli nüüd rohkem kui saja aasta koorma all küürus. Tema kunagine indiaanlasele omane kerge, nõtke samm oli kadunud, selle asemel oli ta sunnitud vaevaliselt toll-haaval mööda maad edasi komberdama. Tema tõmmu, kortsuline nägu moodustas omapärase metsiku kontrasti pikkadele valgetele juuksekahludele. Need lainetasid niivõrd tihedate salkudena üle õlgade, et terved põlvkonnad

olid vististi kasvanud üles selle ajaga, mis oli möödunud nende viimasest pügamisest.

Selle auväärse patriarhi — sest nii võib teda nimetada, arvestades tema kõrget iga, päritolu ja mõju rahva hulgas — riietus oli hinnaline ja aukartustäratav, kuigi see oli rangelt tema suguharu tagasihoidliku kombe järgi tehtud. See oli valmistatud parimatest nahkadest, mis olid karvadest puhastatud ja kaunistatud hieroglüüfidega, mis kujutasid mitmesuguseid minevikus sooritatud vägitegusid. Rauga rind oli täis medaleid; mõned neist olid massiivsest hõbedast, paar tükki isegi kullast — kõik mitmesuguste ristiusu võimukandjate kingitused tema pika eluea jooksul. Käte ja jalgade ümber kandis ta väärismetallist võrusid. Peas, mis oli tal üleni juustega käetud, sest et ta juba ammu oli loobunud sõjaasjandusest, paistis midagi diadeemi taolist, mille külge oli omakorda kinnitatud suurem hulk vähemaid ehteid. Need sädelesid kolme läikiva längus jaa-nalinnusule vahel, mis olid värvitud mustaks — terava kontrastina rauga lumivalgetele juustele. Tema toma-hook oli peaaegu üleni käetud hõbedaga ja noapea hiilgas nagu täiskullast sarv.

Niipea, kui selle auväärse olevuse ootamatul ilmumimisel tekkinud esialgne heameelesumin veidi vaibus, levis sosinal suust suhu nimi «Tamenund». Maagua oli sageli kuulnud selle targa ja õiglase delavaari kuulsusest. Teati rääkida isegi seda, et talle oli antud harvaesinev võime pidada salajast ühendust Suure Vaimuga. Mõnesuguste teisenditega oli kuulsus temast jõudnud ka selle muistse territooriumi valgete anastajateni, kelle kujutluses ta püsis suure riigi kaitsepühakuna. Hurooni pealik astus seepärast kähku jõugu hulgast välja veidi ettepoole, kust ta võis lähemalt uurida selle mehe nägu, kelle otsus tõotas avaldada suurt mõju ka tema enda õnnele.

Vanamehe silmad olid suletud, otsekui oleksid 'need olnud väsinud.nii pikaaegsest inimkirgede mängu jälgimisest. Rauga nahavärv oli tõmmum kui enamikul teistel indiaanlastel. Viimase varjundit süvendasid ka paljudest peentest keerulistest joontest koosnevad kau-nid kujud, millega tema nahk oli üleni tätoveeritud.

Hoolimata hurooni seisundist, läks rauk tähelepanelikult ja sõnatult seisvast Maaguast pilkugi heitmata mööda. Toetudes kahele auväärsele abilisele, astus ta keset rahvamassi kõrguvale lavale, ning võttis seal isevalitseja väärikuse ja isaliku ilmega istet.

Miski ei suuda ületada austust ja armastust, millega rahvas võttis vastu selle inimese saabumise, kes oma aastatega kuulus rohkem teise kui meie maailma. ' Pärast tähendusrikast pausi tõusid suuremad pealikud püsti, lähenesid raugale ja asetasid ta käed aupaklikult oma pea peale, otsekui tema õnnistust paludes. Nooremad mehed rahuldusid vanamehe rüü puudutamisega või ainult talle lähemale nihkumisega, et hingata sisse sama õhku, mida hingas see elatanud õiglane ja vapper inimene. Peale kõige kuulsamate noorte sõjameeste ei julgenud keegi isegi seda viimast kombetalitust sooritada ja suurem hulk rahvast pidas küllaldaseks õnneks seda äärmiselt

lugupeetud ning armastatud inimest lihtsalt vaadata. Kui need kiindumust ja austust väljendavad tähelepanuavaldused olid lõppenud, pöördusid pealikud tagasi ema kohtadele ja laagriplatsil valitses taas sügav hingetu vaikus.

Hetke pärast tõusid mõned noored mehed, kellele üks Tamenundi elatanud kaaslastest oli juhiseid kõrva sosistanud; need lahkusid rahva hulgast ja suundusid onni, millest me juba kõnelesime kui üldise tähelepanu objektist tol hommikul. Mõne minuti pärast ilmusid nad uuesti nähtavale, tuues kõhtu ette isikud, kes olid põhjustanud kõik need pidulikud ettevalmistused. Rah-vahulk tõmbus eemale, jättes vabaks kitsa raja, ja kui salk oli keskele jõudnud, tõmbus see uuesti kokku, moodustades vangide ümber tiheda rõnga.

XXIX PEATÜKK

Vanematekogu istus kõrgemal,

Achillest kuningana tervitas. .

Pope'i «Homeros»

Cora seisis vangide hulgas kõige ees, hoides õelikus armastuses õrnalt Alice'i käest. Hoolimata sellest, et neid ümbritsesid igast küljest metslaste hirmuäratavad, ähvardavad read, ei tundnud suuremeelne neiu enda

pärast kübetki hirmu, vaid silmitses kogu aeg väriseva Alice'i kahvatut, hirmunud nägu. Otse nende kõrval seisis Heyward, mures mõlema neiu pärast; säärasel täieliku'teadmatuse hetkel võis ta vaevalt öelda, et hirm armastatu pärast tema südant rohkem vaevas kui kartus teise õe saatuse pärast. Tundes lugupidamist oma kaaslaste kõrgema seisuse vastu, mida ta ei suutnud unustada isegi nüüd, nende ühise saatuse hetkel, oli Haukasilm asunud teistest veidi tahapoole. Unkast polnud nende hulgas.

Kui täielik vaikus oli jälle jalule seatud, tõusis pärast tavalist pikka ja mõjukat pausi üks rauga

kõrval istuvaist vanadest pealikutest püsti ja küsis valjusti selges ning arusaadavas inglise keeles:

«Kes minu vangidest on la Longue Carabine?»

Ei Duncan ega skaut vastanud sellele küsimusele. Esimene heitis küll pilgu tagasi süngetele vaikivatele kogudele, ent pöördus kohkunult kõrvale, kui see sat-,tus Maagua õelale näole. Ta taipas otsekohe, et selle salakavala metslase käsi oli siin mängus, ja otsustas veeretada tema nurjatute plaanide täideviimise teele kõikvõimalikke takistusi. Ta oli juba kord indiaanlaste kiiret arveteõiendamist pealt näinud ja kartis nüüd, et tema kaaslajie nende järjekordseks ohvriks langeb. Pikemalt mõtlemata otsustas Duncan äkki eluga riskides oma võrratut sõpra varjata. Enne, kui ta sai mahti rääkida, korrati küsimust uuesti, seekord valjemal häälel ja selgemini rõhutades.

«Andke meile relvad,» vastas noormees kõrgilt, «ja viige meid sinna puude alla! Meie teod peavad rääkima ise enda eest!»

«Tähendab, see ongi siis see sõjamees, kelle nimi kõlab meie kõrvus?» lausus pealik, silmitsedes Heywardit seda laadi huviga, millega vaadatakse esmakordselt lähemalt kaasinimest, kelle teened või paljas juhus, voorused või pahed on kuulsaks teinud. «Mis toob valge mehe delavaaride laagrisse?»

«Häda. Ma tulin siia, et leida toitu, peavarju ja sõpru.»

«Ei või olla. Metsad on täis jahiloomi. Sõjamehe peale pole vaja muud varju peale pilvitu taeva, ja

delavaarid pole mitte ingiiside sõbrad, vaid vaenlased. Jäta! Sinu suu rääkis, kuid su süda pole veel midagi öelnud.»

Duncan vaikis, teadmata, kuidas juttu jätkata, kuid skaut, kes oli kõike tähelepanelikult pealt kuulanud, astus nüüd julgelt ette.

«Et ma ei vastanud la Longue Carabine'i nime peale, see ei tulnud mitte häbist ega hirmust,» ütles ta, «sest et kumbki neist omadusist ei sobi ausale mehele, kuid ma ei tunnista mingode õigust anda mingit hüüdnime inimesele, keda ta sõbrad on tema loomulike võimete järgi ristinud. Pealegi pole see nimetus õige, sest «hirvetapja» on eht vintsoontega laskeriist, aga mitte mingi karabiin. Kuid ma olen tõepoolest see mees, kes on saanud vanematelt, nimeks Nathaniel, meelitusnime Haukasilm aga pärinud oma jõe ääres elavatelt delavaaridelt ja keda irokeesid julgevad Pikaks Karabiiniks kutsuda, ilma et sellest asjast kõige enam huvitatud isik neid selleks oleks volitanud.»

Kõigi kohalviibijate silmad, mis siiamaani olid üksikasjaliselt Duncani välimust uurinud, pöördusid nüüd ühekorraga selle kuulsa hüüdnime uue taotleja sirge raudse kogu poole. Selles polnud midagi iseäralikku, et kahel inimesel oli nõudmisi niivõrd suure au peale, sest petised

polnud pärismaalastele tundmatud, kuigi neid esineb indiaanlaste hulgas harva, kuid delavaaride õiglaste ja karmide kavatsuste p"ärast oli väga tähtis, et poleks olnud ming.it eksitust. Mõned vanamehed pidasid omavahel nõu ja otsustasid nähtavasti oma külalist selles asjas küsitleda.

«Minu vend ütles, et üks madu on minu laagrisse roomanud,» ütles pealik Maaguale. «Kumb neist on see madu?» .

Huroon näitas skaudi peale, kuid ei lausunud ikka veel sõnagi.

«Kas tark delavaar mõtleb uskuda hundi ulgumist?» hüüdis Duncan, kes oli oma vana vaenlase kurjades kavatsustes veel enam veendunud. «Koer ei valeta kunagi, aga kas on keegi kuulnud, et hunt kunagi õigust räägib?»

Maagua silmad välkusid, kuid meenutanud äkki vaja-

dust enesevalitsust säilitada, pöördus ta tummas põlguses eemale, teades väga hästi, et indiaanlaste valvsus toob tõe vaidlusaluses küsimuses tingimata päevavalgele. Tal oli õigus, sest pärast veelkordset lühidat nõupidamist pöördus ettevaatlik delavaar jälle tema poole- ning andis talle edasi pealikute otsuse, ehkki väga valitud sõnades.

«Minu venda nimetati valelikuks,» ütles ta, «ja tema sõbrad on vihased. Nad tahavad näidata, et ta rääkis tõtt. Andke minu vangidele püssid, las nad tõestavad, kumb neist on õige mees.»

Maagua teadis vägagi hästi, et see otsus tuli urnb-lUsaldusest tema enda vastu, kuid ta teeskles, et peab seda katset meelituseks, ning tegi nõusoleva märgi, piirdudes täielikult lootusega, et niivõrd osav kütt nagu skaut tõendab niikuinii tema sõnade tõele vastavust. Otsekohe anti sõbralikele vastastele relvad kätte ja kästi tulistada üle rahva peade savist nõu pihta, mis oli jäänud juhuslikult kännu peale, umbes viiekümne jardi kaugusel kohast, kus nad seisid.

Heyward naeratas endamisi mõtte juures, et tal tuleb võistelda skaudiga, kuid ta otsustas edasi valetada, kuni Maagua kavatsused olid täielikult selgunud. , Ta tõstis hoolikalt püssi palge, sihtis kolm korda ja tulistas. Kuul tungis puusse mõne tolli kaugusel nõust, ja üldine rahuloluhüüd kõneles sellest, et seda lasku peeti suurepäraseks tõendiks tõelisest laskeosavusest. Isegi Haukasilm noogutas pead, otsekui oleks ta tahtnud öelda, et see tuli välja paremini, kui ta oli oodanud. Kuid selle asemel, et ilmutada soovi eduka kütiga võistelda, seisis Haukasilm püssi ^najale toetudes rohkem kui minuti sügavais mõtteis. Neist mõtisklustest äratas ta noor indiaanlane, kes oli juba relvad ära laadinud. Ta puudutas skauti õlast ning lausus äärmiselt konarlikus inglise keeles:

«Kas kahvanägu laseb paremini?»

«Laseb küll, huroon!» hüüdis skaut, lühikese püssi paremasse kätte haarates ja sellega nii kergelt Maagua poole viibutades, nagu oleks ta hoidnud pihus, pilliroogu. «Jah, huroon, ma võiksin su praegu maha kõmmutada ja ükski võim maa peal ei suudaks seda

takistada! Saaki varitsev haugas pole tuvi kättesaamises nii kindel kui mina praegu, kui ma vaid tahaksin kuuli sinu südamesse kihutada! Aga miks ei peaks ma seda tegema? Miks? Sest et minu nahavärv keelab seda, ja ma võiksin tuua pahandusi nende õrnade süütute laste kaela! Kui sa tunned sellist olevust nagu jumal, siis täna teda oma hingepõhjas — sul on selleks põhjust!»

Skaudi õhetav nägu, vihane vaade ja sirgunud kogu tekitasid kuulajates salajase aukartustunde. Delavaa-rid ootasid pinevusest hinge kinni pidades, ent Maagua, kuigi ta ei teadnud, kas tema vaenlane oma kavatsust äkki täide ei vii, seisis liikumatult ja rahulikult endisel kõhal, inimeste vahele kulutult, justkui oleks ta olnud selle saatusliku köha külge kinni naelutatud.

«Anna pihta!» kordas noor delavaar skaudi kõrval.

««Anna pihta!» Millele, lollpea? Millele!» hüüdis Hau-kasilm ikka veel vihaselt püssi pea köhal keerutades, ehkki ta ei vaadanud enam Maagua poolegi.

«Kui valge mees on tõesti see, kelleks ta end peab,» ütles vana pealik, «siis tabagu ta märki lähemalt.»

Skaut naeris pilkavalt — tema ebaloomulik hääl pani Heywardi võpatama — ja laskis püssi väljasirutatud vasakule käele langeda. Samal silmapilgul läks relv nähtavasti põrutusest lahti ja savinõu lendas tükkideks, paisates kilde ümber kännu laiali. Peaaegu samal hetkel oli kuulda ka kõva raksatust ja skaut laskis põlglikult püssipära maha vajuda.

Selle veidra sündmuse esimeseks muljeks oli üldine jahmatus. Siis läbis rahvahulka tasane, järjest suurenev sumin, paisudes viimaks valjudeks häälteks, mis tähendasid teravaid lahkhelisid pealtvaatajate arvamistes. Sel ajal, kui mõned avaldasid siirast rahuldust' seninägematu osavuse üle, kaldus kaugelt suurem osa suguharust arvama, et see õnnelik lask oli lihtsalt juhus. Heyward ruttas kinnitama seda arvamust, mis tuli kasuks tema kavatsustele.

«See kõik oli juhus!» hüüdis ta. «Keegi ei saa sihtimata lasta!»

«Juhus!» kordas ärritatud metsaelanik kajana. Skaudil oli nüüd juba kindel tahtmine oma isikut iga

hinna eest tõestada, ja Heywardi salajased vihjed olla pettusega päri, läksid täiesti tühja. «Kas too valelik huroon peab seda samuti juhuseks? Andke talle teine püss, seadke meid ilma

igasuguse vigurdamise või puiklemiseta silm silma vastu ja las saatus ise ning meie endi silmad lahendavad selle arusaamatuse! Ma ei tee seda ettepanekut teile, major, sest meil on üks veri ja ühine peremees.»

«Et huroon valetab, on täiesti selge,» vastas Heyward rahulikult, «te kuulsite isegi, kuidas ta väitis, et te olete la Longue Carabine.»

Võimatu on öelda, missuguse ägeda väitega Haukasilm nüüd oleks välja tulnud, soovides kangekaelselt oma isikut tõestada, kui elatanud delavaar poleks veel kord vahele astunud.

«Pilvedest langev haugas võib tagasi pöörduda, millal iganes tahab,» ütles ta. «Andke neile püssid!»

Seekord haaras Haukasilm ahnelt püssi ja Maagual, kes jälgis küti tegevust valvsa pilguga, polnud enam mingit põhjust kartmiseks.

«Nähku siis nüüd kogu see delavaaride suguharu, kes meist on parem laskur!»- hüüdis skaut, koputades püssipära sõrmega, mis juba nii palju kordi oli saatuslikule .päästikule vajutanud. «Te-vist näete, major, seda kõrvitspudelit, mis ripub seal tolle puu küljes? Kui te olete küllalt kõlblik kütt piirimaade jaoks, siis näidake, et suudate selle kesta purustada!»

Duncan heitis pilgu märgi poole ja valmistus uueks katseks. Kõrvitspudel oli üks neid väikesi nõusid, mida indiaanlased iga päev käsutavad. See rippus põdranahkse rihma otsas, kuivanud männioksa küljes, vähemalt saja jardi kaugusel neist. Enesearmastus on juba kord niisugune keerukas tunne, et kuigi noore sõjamehe teada polnud metslastest vahekohtunike häältel mingit väärtust, valdas teda siiski soov välja paista, ja ta koguni unustas praeguse jõukatsumise põhjuse. Ehkki kõik võisid juba kord veenduda, et tema osavuse kohta ei saanud ühtki paha sõna öelda, otsustas ta end nüüd siiski kõige paremast küljest näidata. Isegi siis poleks Duncan sihtinud hoolikamalt ja tähelepanelikumalt, kui selle võistluse tulemustest oleks

olenenud tema elu. Ta tulistas, ja kolm-neli noort indiaanlast, kes sööstsid paugu peale kohale, teatasid hõisates, et kuul istus puus, õigest märgist väga vähe kõrval. Sõjamehed väljendasid valjusti üldist heameelt ja pöörasid pilgud küsivalt tema võistleja'poole.

«Kuningliku kaardiväelase kohta pole see just halb!» möönis Haukasilm, naerdes tasa oma vaikset südamlikku naeru. «Kuid kui minu püss oleks sageli niigi palju õigest märgist kõrvale kaldunud, jookseks nii mõnigi loom praegu metsas ringi, selle asemel, et mõne leedi muhvi ehtida. Jah, ja paljudki verejanulised mingod, kes teise ilma viimsepäeva kõhtu ette läinud, teeksid veel tänapäevani siin provintsides oma kuratlikke tempe. Ma loodan, et kõrvitsa omanikul on vigvamis veel mõni nõu järel, sest see seal ei pea enam iialgi vett!»

Seda öeldes, oli skaut rohu pannile riputanud ja kuke vinna tõmmanud ning kui ta oli

lõpetanud, toetas ta ühe jala tahapoole jte tõstis püssitoru pikkamööda üles. Relv kerkis ühtlaselt ning kindlalt. Jõudnud silmaga ühele joonele, jäi toru silmapilguks liikumatult seisma, justkui oleksid mõlemad, nii püss kui ka mees olnud kivisse raiutud. Samal hetkel läigatas joana ere tulekeel. Uuesti tormasid noored indiaanlased märgi suunas, kuid nende palavikulised otsingud ja pettunud pilgud kõnelesid sellest, et kuulijälge polnud näha.

«Häh!» lausus vana pealik skaudile äärmise põlgusega. «Oled hunt koeranahas. Ma tahan rääkida ingiiside Pika Püssiga.»

«Ah, kui mul oleks praegu käes see riistapuu, mis andis mulle nime, oleksin ma katsunud tabada rihma ja kõrvitsa maha kukutanud, selle asemel et seda puruks tulistada!» vastas Haukasilm, laskmata end teise sõnadest vähimalgi määral segada. .«Lollpead! Kui te tahate näha siinsete metsade täpsusküti kuuli, peate te seda otsima märgi seest, mitte aga ümbert!»

Indiaani noormehed taipasid otsekohe tema sõnade mõtet, sest seekord rääkis ta delavaari keeles. Nad tirisid kõrvitsa puu küljest alla, hoidsid seda vastu vai gust ja avastasid võidurõõmsate hüüete saatel pudel põhjas augu, kust kuul oli väljunud, olles tunginuc

sisse läbi hariliku avause kõrvitsa kaelas. Selle ootamatu avastuse peale puhkes sõjameeste suust metsik heameelekisa. See otsustas asja ja taastas mõjukalt Haukasilma kardetava kuulsuse. Nood uudishimulikud ja vaimustatud pilgud, mis alles äsja olid suunatud Heywardile, peatusid nüüd skaudi karastatud kogul. Haukasilm sai korrapealt teda ümbritsevate lihtsate ja loomulike olevuste üldise tähelepanu objektiks. Kui ootamatu kära ja ärevus olid veidi vaibunud, alustas vana pealik uuesti oma ülekuulamist.

«Miks tahtsid sa mu kõrvu kinni toppida?» küsis ta Duncanilt. «Kas delavaarid on lollpead, et nad ei oska noore pantri ja kassi vahel vahet teha?»

«Nad näevad huroonis siiski laululindu,» vastas Duncan, katsudes üle võtta pärismaalaste piltlikku keelt.

«Hästi. Me saame kohe teada, kes topib kinni meeste kõrvu. Vend,» lisas pealik Maagua poole pöördudes, «delavaarid kuulavad.»

Kutsutuna niiviisi otseselt oma asja selgitama, tõusis huroon püsti ja sammus suure otsustavuse ning väärikusega ringi keskele; -siin jäi ta seisma otse vangide ette — poosis, nagu kavatseks ta hakata rääkima. Kuid enne kui ta suu lahti tegi, laskis ta pilgul libiseda üle teda ümbritsevate tõsiste nägude, otsekui oleks ta otsinud oma kuulajaskonna jaoks kohaseid väljendusi. Haukasilmale heitis ta lugupidavast vaenulikkusest õhkuva pilgu, Duncanit silmitses ta kustumatu vihaga, Alice'i värisevat kogu suvatses ta vaevalt märgata. Kui ta aga märkas Cora kindlameelset, käskivat ent siiski armsat nägu, jäi ta pilk

hetkeks peatuma, kuid tema silmade ilmet oli raske seletada. Siis viimaks, hing täis musti mõtteid, alustas ta oma kõnet. Ta rääkis keeles, mida käsutatakse Kanadas, kuna ta teadis, et see oli arusaadav suuremale osale kuulajaskonnast.

«Vaim, kes lõi inimesed, andis neile erinevad värvid,» alustas kaval huroon. «Mõned neist on mustemad kui pikatoimeline käru. «Neist peavad saama orjad,» ütles la ja käskis neil nagu kopralgi igavesti töötada.

Kui puhub lõunatuul, võite te kuulda, kuidas nad

ägavad. Nad ägavad valjemini kui ammuvad pühvlid Suure Soolase Vee ääres, kus hiiglakanuud tulevad ja lähevad, et neid ära viia. Mõnedele neist andis ta näo, mis on kahvatum kui kärbinahk; neid käskis ta olla kaupmehed, oma naiste koerad ja oma orjade hundid. Ta andis neile tuvi iseloomu, tiivad, mis kunagi ei väsi, lapsi rohkem kui lehti puudes ja isu, mis võib kinni pista kasvõi kogu maa. Ta andis neile keele, mis kõlab otsekui metskassi pettehüüd, ta andis neile jänese südame, sea (ja mitte Rebase) kavaluse ning käed, mis on pikemad ktu põdra jalad. Oma keelega topib ta kinni indiaanlaste kõrvad. Tema süda õpetab palkama sõjamehi, kes tema eest lahingus võitlevad; tema kavalus ütleb talle, kuidas kraapida kokku maa rikkusi ja tema käed haaravad kogu maa Soolase Vee äärest kuni Suure Järve saarteni. Tema aplus teeb ta haigeks. Jumal andis talle küllalt, aga tema tahab saada kõik. Niisugused on kahvanäod.

Teised inimesed Jõi Suur Vaim läikivama ja punasema nahaga kui too päike seal,» jätkas Maagua, osutades ilmekalt üles lõõmava valgusallika poole, mis rajas endale teed läbi uduse horisondi, «ja need vormis ta oma meele järgi. Ta andis neile selle saare, nii nagu ta oli selle loonud: täis puid ja jahiloomi. Tuul rajas neile lagendikud; päike ja vihm tegid küpseks nende puuvilja ja lumi tuli, et õpetada neile tänulikkust. Milleks oli neil vaja teid, mida mööda rännata? Nad nägid läbi mägede! Kui koprad töötasid, olid nad varjus ja vaatasid pealt. Tuuled jahutasid neid suvel, talvel andsid nahad neile sooja. Kui nad omavahel võitlesid, siis selleks, et näidata, et nad on mehed. Nad olid vahvad, nad olid õiglased, nad olid õnnelikud,...»

Siin tegi kõneleja peatuse ja vaatas jälle ümber, et näha, kas tema muinaslugu oli kuulajate meeli ärata-nud. Kõikjal kohtas ta kiindunud pilke, kõrgele tõstetud päid, paisunud sõõrmeid, otsekui oleks iga mees tundnud endas jõudu ja tahet tasuda oma tõule tehtud' ülekohtu eest.

«Kui Suur Vaim andis oma punastele lastele erinevad keeled,» jätkas Maagua vaiksel ja nukral häälel, «siis tegi ta seda selleks, et kõik loomad võiksid neist

aru saada. Mõned saatis ta põhjamaale koos nende onupoja — karuga. Teised asetas ta loojuva päikese jahedale, kust viib tee õnnelikele jahimaadele, kolmandad — Suure Värske Vee äärde. Kõige suuremale ja armsamale hõimule aga andis ta liivase ranna Soolase Järve kaldal. Kas mu vennad teavad selle eelistatud hõimu nime?»

«Need olid lenapid!» hüüdis mitukümmend häält õhinal.

«Need olid lenni-lenapid,» vastas Maagua, kummardudes silmakirjalikust lugupidamisest nende kunagise squruse ees. «Need olid lenapite suguharud! Päike tõusis Soolasest Veest ja vajus Magedasse Vette ega varjanud end kunagi nende silmade eest. Aga miks peaksin mina, metsade huroon, jutustama ühele targale rahvale tema enda pärimusi? Mispärast tuletada meelde talle tehtud ülekohut, tema muistset suurust, tema tegusid, tema kuulsust, tema õnne ja kaotusi, tema lüüasaamisi ja õnnetusi? Kas pole tema rahva hulgas kedagi, kes seda kõike näinud ja kes teab, et see on tõsi?... Ma lõpetasin. Minu keel on vait, kuid mu kõrvad on lahti.»

Kui kõneleja hääl äkki vaikis, pöördusid kõigi näod ja pilgud korraga auväärse Tamenundi poole. Sellest hetkest peale, kui ta oli istet võtnud, kuni praeguse silmapilguni, polnud rauga huuled avanenud, samuti oli ta vaevalt mingit muudki elumärki andnud. Kogu selle vaatemängu vältel, millal skaudi osavust tõestati, oli ta istunud küüruvajunult, andmata endale ilmselt aru sellest, kus ta viibis.

Hurooni meeldivalt mõõdetud häälekõla kuuldes oli ta siiski mõningaid teadlikkuse tundemärke'avaldanud ja koguni paar korda pea tõstnud, otsekui oleks ta tahtnud tema sõnu kuulatada. Kui aga kaval huroon tema rahvast nimepidi nimetas, avanesid rauga silmalaud ja ta vahtis alla rahvahulgale niivördjiürida ning mõttetu ilmega, mida arvatakse näha võivat vaid viirastuste nägudel.

Siis tegi ta pingutuse tõusta ja, toetatuna teda ümbritsevaist abilistest, jäi seisma suursuguses poosis, ehkki ise taarudes nõrkusest.

«Kes lausub seal lenapi laste nime?» küsis ta sügaval kurguhäälel, mis oli rahvahulgas valitsevas surmavaikuses väga selgesti kuulda. «Kes räägib möödunud asjadest? Kas muna ei saa tõuguks ja tõuk — kärbseks, et lõpuks hukkuda! Milleks jutustada dela-vaaridele nende kunagisest heast minevikust? Parem tänage Manittot sellegi eest, mis on järele jäänud.»

«See on üks vaiandott,» vastas Maagua, lähenedes primitiivsele poodiumile, millel rauk seisis, «Tamenundi sõber.»

«Sõber?!» kordas itark ja ta kulm tõmbus kortsu, andes edasi osa sellest karmusest, mis 'oli

teinud tema pilgu kohutavaks, kui ta oli veel keskealine mees. «Kas mingod on siis nüüd maa valitsejad? Mis toob siia hurooni?»

«Õiglus, Tema vangid on tema vendade juures ja ta tuleb omadele järele.»

Tamenund keeras pea ühe teda toetava juhi poole ja kuulas lühikest seletust, mille see mees andis. Siis pöördus rauk paluja poole, silmitses teda hetke erilise tähelepanuga ning lausus seejärel vaiksel vastumeelsel häälel:

«Õiglus on Suure Manitto seadus. Minu lapsed, andke võõrale toitu! Siis aga võtku huroon enda oma ja mingu!»

Teinud selle pühaliku otsuse, võttis rauk jälle istet ning sulges taas silmad, otsekui oleks ta eelistanud isiklikke minevikumälestusi ümbritseva maailma nähtavatele asjadele. Säärase otsuse üle poleks julgenud ükski delavaar nuriseda, veel vähem siis vastu vaielda. Vaevalt olid need sõnad lausutud, kui neli-viis nooremat sõjameest astusid Heywardi ja skaudi selja taha ning sidusid rihmadega osavalt ja. kähku nende käed. Heyward oli liialt tegevuses oma kalli ja peaaegu teadvusetu hoolealusega, et märgata indiaanlaste kavatsusi, enne kui need olid juba täide viidud. Skaut .aga, kes pidas isegi delavaaride vaenulikke suguharusid kõrgemat tõugu olevusteks, alistus vastupanuta. Tema käitumine poleks võib-olla olnud nii loid, kui ta oleks täiesti aru saanud sellest keelest, milles äsjane jutuajamine peeti.

Maagua heitis ümberolijaile võidurõõmsa pilgu. Märgates, et tema meesvangid polnud enam suutelised mingit vastupanu osutama, pööras ta pilgu selle poole, keda ta kõige rohkem hindas. Cora vastas talle nii rahuliku ja kindla pilguga, et indiaanlase meelekindlus lõi kõikuma. Kuid ta kogus end peagi ja, saanud tagasi oma endise osavuse, haaras ta Alice'i ohvitseri käte vahelt, kelle najale neiu toetus, ja viibates Heywardile, et see talle järgneks, andis ümbritsevale inimhulgale märku teed teha. Ent Cora, selle asemel, et hurooni sõna kuulata, nagu viimane lootis, sööstis rauga jalge eite ja hüüdis valjusti:

«Õiglane ja auväärne delavaar, me palume halastust sinu tarkuselt ja võimult! Ära kuula tolle salakavala ja julma koletise sõnu, kes tahab kustutada oma verejanu ja mürgitab sinu kõrvu valega. Sina, kes sa oled kaua ilmas elanud ja igasuguseid pahategijaid näinud, peaksid teadma, kuidas õnnetute häda leevendada.»

Rauga silmad avanesid pikkamisi ja ta vaatas veel ,kord alla rahvahulga peale. Kui paluja vali läbitungiv hääl ta kõrvus helises, pöördus rauga pilk aeglaselt neiu poole ja jäi lõpuks sellele nagu naelutatult peatuma. Cora oli põlvili heitnud; surunud kramplikult ristatud käed vastu rinda, lebas ta seal, otsekui oma soo kaunis, hingestatud kehastus ja vaatas mingi pühaliku aukartusega vana indiaanlase närtsinud, kuid suursugusesse näkku. Tamenundi näoilmes asendus ükskõiksus järk-järgult imestusega ja tema nägu -valgustas osake sellest arukusest, mis sada aastat tagasi oli suutnud oma noorusliku tulega sütitada paljusid delavaaride suguharusid. Ta tõusis ilma teiste

abita ja pealtnäha ilma igasuguse pingutuseta püsti ning päris häälel, mis pani oma vankumatusega kuulajad võpatama:

«Kes sa oled?»

«Naine. Ühe vihatud tõu esindaja, ja kui sa seda just tahad, siis — ingiis. Aga ta pole sulle kunagi kurja teinud ega suudagi seda sinu rahvale teha, kui ta ka tahaks. Ta palub sinu abi.»

«Ütelge mulle, minu lapsed,» jätkas rauk kähedal häälel, viibates ümberseisjate poole, kuigi tema pilk

püsis Cora põlvitaval kogul, «kuhu on delavaarid praegu laagrisse asunud?»

«Irokeeside mägedesse, teisele poole Horicani selgeid allikaid.»

«Palju kõrvetavaid suvesid on tulnud ja läinud sellest ajast, kui ma veel oma jõest jõin,» jätkas rauk. «Mikvoni lapsed on kõige õiglasemad valgete inimeste hulgas, kuid nad olid janused ja võtsid jõe endale. Kas tulevad nad meile nii kaugele järele?»

«Me ei järgne kellelegi, me ei himusta midagi,» vastas Cora innukalt. «Me oleme vangid vastu endi tahtmist ja me palume teilt ainult luba ntinna rahus oma rahva juurde. Kas pole sa mitte Tamenund, selle rahva isa?»

«Ma olen Tamenund, kes näinud palju päevi.»

«Sellest on nüüd umbes seitse aastat, kui üks sinu inimestest sattus ühe valge pealiku kätte selle provintsi piiril. Ta väitis, et ta olevat hea ja õiglase Tame-nundi verest. «Minse,» ütles valge mees, «tänu Tamenundile, oma isale, oled sa vaba!» Kas mäletad sa selle inglise sõjamehe nime?»

«Ma mäletan, kui olin veel muretu lõbus poisike,» vastas rauk kõrgele eale omase erakordse mäluselgusega. «Seisin rannaliival ja nägin suurt kanuud, mille tiivad olid valgemad kui luigel ja laiemad kui paljudel kotkastel. Ta tuli tõusva päikese poolt...»

«Ei, ei. Ma ei räägi nii kaugest ajast, vaid sellest heatahtlikkusest, millega üks minu inimestest sinu sugulasesse suhtus. Sinu kõige noorem sõjamees peaks seda mäletama.»

«Kas oli see siis, kui ingiisid ja hollandlased võitlesid delavaaride jahimaade pärast? Tamenund oli siis pealik ja pani esmakordselt kõrvale oma vibu, et võtta kahvanägude müristaja.:.»

«Ei, ka siis mitte, see kõik oli palju varem,» segas Cora jälle vahele. «Ma räägin sellest, mis sündis üsna hiljuti, võiks öelda, et peaaegu eile. Kindlasti pole sa seda unustanud?»

«See oli alles eile, kui lenapi lapsed olid maailma peremehed,» vastas rauk liigutava paatosega. «Soolase

Järve talad, linnud, loomad ja metsade mengud tunnistasid neid oma sagamoorideks.»

Cora pea vajus ahastusest ja pettumusest longu ning ühe kibeda hetke võitles ta meelehärmiga. Tõstes uhke näo ja säravad silmad seejärel üles, jätkas ta peaaegu sama läbitungivalt, nagu rauk oma hauatagusel häälel:

«Ütle mulle, kas Tamenund on isa?»

Vanamees vaatas oma kõrgelt aukohalt neiu peale alla ja üle tema kurnatud näo levis-uhke naeratus. Seejärel libistas ta pilgu pikkamisi üle kokkutulnute ning vastas:

«Tamenund on terve rahva isa.»

«Endale ma ei palu midagi. Nagu sul ja sinu rahval, auväärne pealik,» jätkas neiu, käsi kramplikult südame vastu surudes, «on minugi esiisade needus raskelt oma laste peale langenud. Ent seal on inimlaps, kes ei tea tänase päevani, mida õieti tähendab rahva pahameel. Ta on ühe vana ja põdura mehe tütar, kelle päevad lähenevad lõpule. Sel tütrel on palju, väga palju inimesi, kes teda armastavad ja tema pärast heameelt tunnevad. Ta on liiga hea. liiga kallis, et selle koletise ohvriks langeda.»

«Ma tean, et kahvanäod on uhke ja ahne tõug. Ma tean — nad peavad end mitte ainult maa peremeesteks, vaid nad loevad ka kõige alatumat valget meest paremaks punaste inimeste sagamoorist. Nende suguharude koerad ja varesed,» jätkas vana pealik tõsiselt, hoolimata neiu haavatud meelest, kelle pea oli häbist peaaegu põlvini vajunud, «hauguksid ning vaaguksid, enne kui nad võtaksid oma vigvami naise, kelle nahk pole mitte lume värvi. Aga argu nad hoobelgu Manitto palge ees liiga valjusti. Nad tungisid siia maale tõusva päikese poolt ja võivad veel lahkuda loojuva päikese suunas! Ma olen sageli näinud rohutirtse puulehti laastamas, kuid pieaeg on ikka ja alati uuesti tulnud!»

«Nii see on,» lausus Cora, sügavalt hinge tõmmates, justkui oleks ta halvatusest toibunud. Siis tõstis ta silmad üles, heitis läikiva juusteloori tagasi ja vaatas pealikule otsa sütitaval pilgul, mis oli vastuolus tema surnukahvatu näoga. «Aga miks meid ei lubata küsida?

Siin on veel üks inimene sinu suguharust, keda pole sinu ette toodud. Enne, kui sa lased hurooni võidurõõmsalt ära minna, kuula, mida ta räägib.»

Märgates Tamenundi kahtlevalt ümber vaatavat, lausus üks tema kaaslasi:

«See on madu, punanahk ingiiside teenistuses. Me hoiame teda piinamiseks.»

«Toodagu ta siia!» vastas tark.

Ta vajus veel kord oma istmele, ja sellal, kui sõjamehed valmistusid tema lihtsat korraldust täitma, valitses kõikjal selline surmavaikus, et võis selgesti kuulda ümbritsevast metsast kostvat kerges hommikutuules lipendavate lehtede sahinat.

XXX PEATÜKK

Ja kui sa keeldud, milleks on siis seadus?

Siis, tähendab, ei sunni seadus kedagi Veneetsias.

Siin seisan ma ja nõuan otsust! Sa ütle, saan või mitte?

Shakespeare

Ärev vaikus kestis mitu minutit. Siis korraga tõmbus voogav rahvahulk veidi koomale ja vajus seejärel jälle kokku, ning nüüd seisis Unkas keset elavat imm-sõõri. Kõik pilgud, mis senini olid uudishimulikult targa nägu uurinud, puhkasid nüüd salajases imetluses vangi laitmatult sirgel, nõtkel kogul. Kuid mohikaani enesevalitsust ei häirinud põrmugi ei see auväärne rauk, kelle ees ta praegu viibis ega ka see erakordne tähelepanu, mida ta äratas. Ta heitis enda umber valvsa, terase pilgu; pealikute nägudest õhkuvale vaenulikkusele vastas ta sama rahuliku vaatega kui tähelepanelike laste uudishimulikele pilkudele. Ent kui ta pärast oma kõrki ja põhjalikku uuringut märkas

Tamenundi, peatus noore pealiku pilk, nagu oleks ta kõik muu unustanud. Seejärel astus ta aeglasel käratul sammul astangust üles ja jäi otse targa jalapingi ette seisma. Siin seisis ta märkamatult, ise kõike teravalt silmitsedes, kuni üks pealikutest teatas raugale noore mohikaanlase juuresolekust.

«Mis keeles räägib vang Manittoga?» päris rauk silmi avamata.

«Delavaari keeles, nagu tema isadki,» vastas Unkas.

Selle äkilise ja ootamatu uudise peale käis rahvahulgast läbi tasane ähvardav kõmin, mid-a võidi teadmatusest pidada lõvi möirgamiseks, kui selle vihatuju alles ärkab — kõhutav märk tema tulevasest hirmsast raevust. Ka targale avaldasid need sõnad sama suurt mõju, ehkki veidi teisel kujul. Ta tõmbas käega üle silmade, otsekui oleks ta tahtnud selle .häbiväärse vaatepildi viimaseidki jälgi kõrvaldada, kuna tema sügav kurguhääl kordas tasa äsjakuuldud sõnu.

«Delavaar! Oma eluea jooksul olen ma näinud, kuidas lenapi suguharud kihutati minema oma nõupidamise lõkete äärest ja aeti nagu segadusse sattunud hir-vekarjad laiali irokeeside rnägede'sse. Ma olen näinud, kuidas võõra rahva kirved raiusid neid metsi, mida olid säästnud taevased tuuled. Loomi, kes jooksevad mägedes ringi ja linde, kes lendavad puude kõhal, olen ma

näinud inimeste vigvamides, elavat, aga kunagi varem pole ma kohanud nii alatut delavaari, kes nagu mürkmadu roomab oma rahva laagrisse.».

«Laululinnud on nokad lahti teinud,» vastas Unkas oma kaunikõlalise hääle mahedamal toonil, «ja Tamenund on nende sirinat kuulda võtnud.»

Tark võpatas ja kallutas pead, otsekui püüdes tabada mingi kiiresti-mööduva viisi helisid.

«On see unenägu!» hüüdis ta. «Mis hääl see heliseb Tamenundi kõrvus? Kas talved on hakanud tagurpidi minema? Kas lenapi lastele tuleb jälle suvi?»

Sellele seosetule sõnadevoolule järgnes pühalik, aupaklik vaikus. Rahvas tõlgitses rauga arusaamatut kõnet meeleldi tolle salapärase nõupidamisena kõrgema võimuga ja ootas ilmutuse tulemusi salajase aukartusega. Pärast pikka kannatlikku pausi märkas üks

vanadest meestest, et tark oli unustanud tema ees seisva olevuse, ja julges talle vangi juuresolekut meelde tuletada.

«Vale delavaar väriseb, kartes kuulata Tamenundi .sõnu,» ütles ta. «See on koer, kes ulub, kui ingiis talle jälje kätte näitab.»

«Ja teie,» vastas Unkas karmilt ümber vaadates, «olete koerad, kes kiunuvad, kui prantslased teile oma hirve -jäänuseid viskavad!»

Mitukümmend nuga välkus õhus ja sama palju sõjamehi kargas jalule selle salvava ja võib-olla teenitud vastuse peale, kuid üks pealikuist sumbutas käeliigutu.sega nende vihapurske, taastades vähemalt näilise rahu. Setta oleks olnud vististi raskem teha, kui Tame-nund poleks märku andnud, et ta jälle rääkida kavatseb.

«Delavaar,» jätkas rauk, «sa pole oma nime kuigi palju väärt. Minu rahvas pole enam palju talvi eredat päikest näinud, ja sõjamees, kes jätab maha oma suguharu, kui kõik on pilves, on kahekordne reetur. Manitto seadus on õiglane. See peab alati nii olema. Nii kaua, kui jõed voolavad ja mäed seisavad, nii kaua, kui õied puudel tulevad ja lähevad, peab see nii olema. Ta on teie oma, mu.lapsed, kohelge teda õiglaselt!»

Ükski surelik ei liigahtanud; hinge kinni pidades oodati, kuni Tamenundi huulilt oli pääsenud selle lõpliku otsuse viimane silp. Seejärel puhkes nagu ühest suust hirmus kättemaksukisa — metsikute ja julmade kavatsuste eelkäija. Keset seda lakkamatut metsikut lärmi kuulutas üks pealikutest kõva häälega, et vang oli mõistetud piinamisele tulega. Sõõr lagunes, ja nüüd algas rõõmujuubelduste saatel viivitamatute ettevalmistuste askeldus ning möll. Heyward võitles vangis-tajatega nagu hullunu; Haukasilm vaatas iseäraliku, äreva pilguga ringi, Cora aga viskus taas rauga jalge ette, et veel kord halastust paluda.

Ainult Unkas säilitas nende raskete silmapilkude jooksul oma meelerahu. Ta jälgis kohkumatul pilgul ettevalmistusi, ja kui piinajad tulid teda ära viima, võttis ta neid vastu kindlalt, püsti päi. Uks teistest ägedam ja metsikum punanahk haaras noore sõjamehe

jahisärgist ja kiskus selle ainsa ropsuga seljast. Siis kargas ta pöörase rõõmukisaga tõrkumatu ohvri kallale, et teda tulba juurde viia. Ent just sel hetkel, kui inimlikud tunded näisid olevat sellest metslasest lõplikult lahkunud, peatus ta äkki oma kavatsuse täideviimise poolel teel, otsekui oleks mingi üleloomulik jõud Unkase käsuks vahele seganud. Delavaari silmamunad ähvardasid koobastest välja tungida, suu vajus lahti ja metslane tardus hämmastusest. Tõstnud käe pikkamisi üles, osutas ta sõrmega vangi rinnale. Teised tunglesid imestunult tema ümber ja kõigi pilgud olid nagu temalgi justkui kinni naelutatud väikese kilpkonna kuju külge, mis oli eresinise värviga puhtalt vangi rinnale tätoveeritud.

Ühe hetke nautis Unkas võitu, jälgides rahuliku naeratusega seda stseeni. Siis tõrjus ta rahvahulga kõrgi ning uhke käeviipega eemale, astus nagu kuningas suguharu ette ja hakkas rääkima valju häälega, mis kõlas üle rahvajõuku läbistava imetluspomina.

«Lenni-lenapi inimesed!» ütles ta. «Minu sugu hoiab ülal kogu maad! Teie nõrk suguharu seisab minu kilbil! Pole olemas delavaari süüdatud tuld, mis suudaks minu isade last põletada!» lisas ta, osutades uhkelt lihtsale vapile oma rinnal. «Veri, mis tuleb säärasest tõust, lämmataks teie leegid! Minu tõug on rahvaste esiisa!»

«Kes sa oled?» päris Tamenund, tõstes pea pigem vangi hääle vapustavate helide kui tema sõnade tähenduse peale.

«Unkas, Tšingaitšguki poeg,» vastas vang kombekalt, keerates rahvale selja ja kummardudes aupaklikult teise isiku ning aastate ees. «Üks Suure Unamise[1] poegadest.»

«Tamenundi tund on lähedal!» hüüdis itark. «Lõpuks ometi jõuab päev õhtule! Ma tänan Manittot selle eest, et nüüd on siin see, kes asub minu kohale Nõupidamise Lõkke ääres. Unkas, Unamise laps, on viimaks leitud! Laske sureval kotkal vaadata tõusvat päikest!»

Noormees astus kergel, kuid uhkel sammul lavale,

[1] Kilpkonn.

kust ta oli näha kogu erutatud uudishimulikule rahvahulgale. Tamenund hoidis teda tükk aega väljasirutatud käe ulatuses, tunnistades Unkase peeneid uhkeid näojooni ainiti pilguga, otsekui oleksid need tema enda õnnepäevi meenutanud.

«Kjas Tamenund on jälle poisike?!» hüüdis hämmeldunud prohvet viimaks. «Kas tõesti nägin ma neid talvesid vaid unes? Kas nägin ma unes, et mu rahvas oli nagu tuiskliiv laiali puistatud ja et teda kihutasid tagant ingiisid, keda oli rohkem kui lehti puus? Tamenundi nool ei hirmutaks enam noort hirve. Tema käsi on kidunenud nagu kuivava tamme oks. Isegi tigu oleks võidujooksus temast

kiirem. Ja nüüd seisab Unkas tema ees, nagu siis, kui nad läksid võitlusse kahvanä-gude vastu! Unkas, oma suguharu panter, lenapi vanim poeg, mohikaanide kõige targem sagamoor! Ütelge mulle, delavaarid, kas Tamenund on sada talve maganud?»

Täielik vaikus, mis neile sõnadele järgnes, kõneles küllalt selgelt ääretust lugupidamisest, millega rahvas rauga kõnesse suhtus. .Keegi ei julenud vastata, kuigi kõik ootasid hingetult, mis nüüd järgneb. Vaadates talle otsa lemmiklapse armastuse ja lugupidamisega, võttis Unkas oma kõrge ja tunnustatud seisundi tõttu julguse vastata.

«Neli tema soost sõjameest on elanud ja surnud sest ajast, kui Tamenundi sõber viis oma rahva võitlusse,» lausus ta. «Kilpkonna veri on voolanud paljudes pealikutes, kuid kõik nad läksid tagasi mulda, kust olid tulnud, välja arvatud Tšingatšguk ja tema poeg.»

«See on tõsi… see on tõsi...» vastas tark ja mälestuste tulv hävitas kõik tema meeldivad unistused, tuues teda korraga tagasi tegelikkusesse, oma rahva tõelise kurbloo juurde. «Meie targad rääkisid sageli, et kaks sõjameest sellest põlisest soost olevat ingiiside juures mägedes. Miks on nende istmed delavaaride Nõupidamise Lõkke juures olnud nii kaua tühjad?»

Nende sõnade peale tõstis noormees pea, kõrgendas häält, et kõik teda kuuleksid ja, nagu oleks ta tahtnud; ükskord lõplikult selgitada oma perekonna teguviisi, ütles ta valjusti:

«Kord magasime me seal, kus võis kuulda Soolase .Järve vihast kohinat. Siis olime me kogu maa valitsejad ja sagamoorid. Aga kui me iga oja ääres nägime kahvanägusid, järgnesime me hirvedele, et minna tagasi oma rahva jõe juurde. Delavaarid olid läinud! Ainult mõned sõjamehed olid veel jäänud, et juua armastatud jõest. Siis ütlesid mu isad, et siin hakkamegi me jahti pidama. Selle jõe veed voolavad Soolasesse Järve. Kui me läheme edasi loojangu poole, satume me jõgedele, mis voolavad suurtesse mageda vee järvedesse; seal sureks mohikaanlane nagu merekala selges allikas. Kui Manitto on valmis ja ütleb «tulge», hakkame me minema mööda jõge mere poole ja võtame oma sünnimaa jälle tagasi. Vaat, delavaarid, millesse uskusid Kilpkonna lapsed! Meie pilgud on, pööratud tõusva, mitte loojuva päikese poole! Me teame, kust ta tuleb, kuid me ei tea, kuhu ta läheb. Ma olen rääkinud!»

Lenapi mehed kuulasid tema sõnu ebauskliku aukartusega, tundes salajast veetlust isegi piltliku keele vastu, mille abil noor sagamoor oma mõtteid edasi andis. Unkas ise hindas selle lühikese seletuse mõju arukate silmadega ja mõjuvõimas ilme tema näol kadus järkjärgult, kui noormees märkas, et kuulajad olid rahul. Lastes nüüd pilgul rännata üle Tamenundi kõrge istme ümber tunglevate vaikivate inimeste, avastas noormees köidikuis viibiva Haukasilma. Ta astus tarmukalt lavalt alla, rajas endale teed sõbra kõrvale, lõikas köidikud kärme ja vihase noalöögiga läbi ning viipas käega, et rahvas taanduks. Tõsised, tähelepanelikud indiaanlased kuulasid tõrkumata sõna ja

asusid jälle sõõri nagu enne Unkase ilmumist nende hulka. Siis võttis Unkas skaudil käest kinni ja viis ta rauga jalge ette.

«Isa,» ütles ta, «vaata seda kahvanägu! Ta on õiglane mees ja delavaaride sõber.»

«On ta Mikvoni poegi?»

«Ei, ta on sõjamees, keda ingiisid tunnevad ja makuassid kardavad.»

«Mis nime on ta oma tegudega teeninud?»

«Me kutsume teda Haukasilmaks,» vastas Unkas, käsutades delavaari hüüdnime, «sest tema silm ei peta kunagi. Mingod tunnevad teda paremini surma järgi,

mida ta nende sõjameeste hulka külvab. Nende juures on ta Pikk Püss.»

«La Longue Carabine!» hüüdis Tamenund silmi avades ja vaatas skaudile karmilt otsa. «Minu poeg ei tee hästi, kui teda oma sõbraks peab.»

«Ma kutsun sõbraks meest, kes on seda oma tegudega tõestanud,» vastas noor pealik väga rahulikult, kuid kõikumatult. «Kui Unkas on delavaaride juures teretulnud, on ka Haukasilm sõprade juures oodatud külaline.»

«Kahvanägu on minu noori mehi tapnud. Tema nimi on kuulus lenapitele antud löökide poolest.»

«Kui mõni mingo on seda delavaaride kõrvu sosistanud, on ta ainult tõestanud, et ta on laululind,» sõnas skaut, kes arvas olevat paraja aja taolistest haavavatest süüdistustest vabaneda. Ta rääkis selle mehe enda keeles, keda ta kõnetas. «Ma ei salga, et olen makuasse maha nottinud ega varja seda isegi nende endi nõupidamise lõkete juures, kuid et minu käsi oleks kunagi teadlikult mõnele delavaarile häda teinud — seda pole juhtunud, see on vastuolus minu põhimõtetega. Ma suhtun sõbralikult nendesse ja kõigesse sellesse, mis seotud tolle rahvaga.»

Sõjameeste- ridadest käis läbi tasane heakskiidusu-min. Indiaanlased vahetasid omavahel pilke, otsekui oleksi4 nad alles praegu oma eksitust märganud.

«Kus on huroon?» päris Tamenund. «Kas toppis ta mu kõrvad kinni?»

Maagua, kelle tundeid Unkase võiduka väljaastumise ajal on lihtsam kujutleda kui kirjeldada, vastas kutsele ja astus julgelt rauga ette.

«Õiglane Tamenund ei kavatse seda endale pidada, mida huroon on talle laenanud,» ütles ta.

«Ütle mulle, mu vennapoeg,» küsis tark, hoidudes ie Subtili tõmmule näole vaatamast, ja pöördus rõõmuga avameelse Unkase poole, «kas huroonil on sinu peale võitja õigust?»

«Mitte mingisugust! Panter võib samuti naiste pandud püünisesse sattuda, kuid ta on tugev ja teab, kuidas sellest välja pääseda.»

«Aga la Longue Carabine?»
«Ta naerab mingode peale. Mine, huroon, küsi oma naistelt, mis värvi on karu!»
«Aga võõras mees ja too valge neiu, kes tulid koos minu laagrisse?»
«Kõik teed peavad olema neile lahti.»
«Ja naine, kelle huroon jättis minu sõjameeste hoolde?»
Unkas ei lausunud sõnagi.
«Ja naine, kelle mingo tõi minu laagrisse?» kordas Tamenund tõsiselt.
«Ta on minu!» karjus Maagua, raputades võidurõõmsalt Unkase poole rusikat. «Mohikaan, sa tead, et ta on minu!»
«Minu poeg on vait,» lausus Tamenund, püüdes lugeda vastust noormehe näolt, mille see oli kurvalt kõrvale pööranud.
«See on nii,» oli tasane ja lühike vastus.
Järgnes lühike tähendusrikas paus — see kõneles ilmekalt vastumeelsusest, millega rahvas suhtus minga õiglasesse nõudmisse. Lõpuks ütles tark, kellest üksi neiu saatus olenes, kindlal häälel:
«Huroon, mine ara!»
«Kas nii, nagu ta tuligi, õiglane Tamenund?» päris Maagua salakavalalt. «Või läheb ta, käed täis delavaaride ausust? Le Renard Subtili vigvam on tühi. Anna talle see, mis talle kuulub!»
Vanamees mõtiskles vähe aega omaette, kallutas siis pea ühe auväärse kaaslase poole ja küsis:
«Kas mu kõrvad on lahti?»
«On küll.»
«Kas see mingo on pealik?»
«Esimene oma rahva hulgas.»
«Tüdruk, mida sa veel tahad! Suur sõjamees võtab su oma naiseks. Mine, sinu sugu ei lõpe kunagi!»
«Parem lõppegu see tuhat korda, kui niisugust alandust taluda!» hüüdis Cora õudusest haaratuna.
«Huroon, tema mõtted on oma isade telkides. Tõrges tüdruk teeb vigvami õnnetuks.»
«Ta räägib oma rahva keeles,» vastas Maagua, silmitsedes oma ohvrit kibeda irooniaga. «Ta on kaubitse-

jate soost ja kaupleb lahke pilgu pärast. Tamenund öelgu oma otsus.»
«Võta endale vampum ja meie armastus.»
«Ei midagi muud peale selle, mis Maagua siia tõi.»

«Siis mine koos oma vangiga. Suur Manitto keelab delavaaril olla ebaõiglane.»

Maagua astus rahva hulgast välja ja haaras vangil tugevasti käest. Delavaarid tõmbusid vaikides tagasi ja Cora, otsekui teades, et vastuvaidlemine oli asjatu, valmistus tõrkumatult saatusele alistuma.

«Pidage, pidage!» hüüdis Duncan lähemale hüpates. «Huroon, halasta! Tema lunaraha teeb sind rikkamaks, kui ükski teie inimestest on iialgi olnud!»

«Maagua on punanahk, ta ei hooli kahvanägude helmeist.»

«Kuld, hõbe, püssirohi, tina — kõik, mis sõjamehele vajalik, peab olema sinu vigvamis, kõik, mida suur pealik vajab.»

«Le Subtil on väga tugev,» karjus Maagua, raputades ägedalt kätt, mis hoidis Cora jõuetust randmest, «ta maksab kätte!»

«Kõikvõimas jumal!» hüüdis Heyward, ahastusest käsi kokku lüües. «Kuidas võib seda lubada? Sinult, õiglane Tamenund, anun ma halastust!»

«Delavaar on oma sõna öelnud,» vastas tark silmi sulgedes ja vaimsest ning kehalisest pingutusest väsinuna istmele tagasi vajudes. «Mehed ei räägi kaks korda.»

«See on tark ja mõistlik tegu, sest pealik ei pea aega raiskama, et korrata seda, mis kord juba öeldud,» tähendas Haukasilm ja andis Duncanile märku vait olla, «kuid iga sõjamees talitab samuti mõistlikult, pidades hästi aru, enne kui tomahoogiga vangile pähe virutada. Huroon, ma ei armasta sind ja ma ei või ka öelda, et oleksin ühelegi mingole halastanud. Võib julgesti arvata, et kui sõda ei lõpe niipea, satub veel palju teie sõjamehi minuga metsades kokku. Seepärast mõtle hästi järele, kumb on parem, kas võtta endaga kaasa niisugune vang nagu see leedi, või minutaoline mees, keda nähes sinu rahvas kõvasti rõõmustaks.»

«Kas Pikk Püss tahab siis naise eest oma elu anda?» päris kõheldes Maagua, kes oli juba kavatsenud koos oma ohvriga lahkuda.

«Ei, ei. Seda ma pole öelnud,» vastas Haukasilm, paraja tagasihoidlikkusega veidi tagasi tõmbudes, kui ta märkas õhinat, millega Maagua tema ettepanekut kuulas. «See oleks liialt ebavõrdne vahetus — anda parimas eas ja löögijõus mees tüdruku vastu, ehkki kõige parema tüdruku vastu siin piirimaadel... Ma võiksin nõustuda näiteks talvekorterisse minekuga, otse praegu, vähemalt kuus nädalat enne lehtede langemist, muidugi sel tingimusel, et lased tüdruku lahti.»

Maagua raputas põlglikult pead ja andis rahvale kannatamatult märku teed teha.

«Hea küll,» lisas skaut mõtlikult, otsekui poleks ta veel lõplikult otsustanud. «Paneme «hirvetapja» ka veel juurde. Usu kogenud küti sõna — sel riistapuul pole provintsides võrdset.»

Maagua ei suvatsenud ikka veel vastata ja jätkas oma jõupingutusi, et rahvast eemale tõrjuda.

«Võib-olla,» lisas skaut, kaotades teeseldud rahulikkusest täpselt samapalju, kuivõrd teine ilmutas selle vahetuse vastu ükskõiksust, «võib-olla, kui ma nõustuksin õpetama sinu noori mehi selle relva tõelisi voorusi tundma, aitaks see neid väikesi lahkarvamisi kõrvaldada.»

Le Renard käratas vihaselt delavaaridele, kes ümbritsesid teda kogu aeg tiheda rõngana, lootes, et ta võtab seda sõbralikku ettepanekut kuulda. Huroon käskis neid teed anda ja ähvardas silmade välkudes, et pöördub veel kord nende «prohveti» eksimatu õigluse poole. , «Mis on ette määratud, see peab niikuinii tulema,» jätkas Haukasilm, pöördudes kurvalt ja alistunult Unkase poole.' «See lurjus teab, mis trumbid ta käes on ja käsutab neid! Jumal õnnistagu sind, povss! Sa oled leidnud oma õigete sugulaste hulgas sõpru, ja ma-loo-dan, et nad osutuvad sama ustavateks, kui mõni teine mees, kelle soontes ei voola indiaani veri. Mis minusse puutub, siis varem või hiljem pean ma ikkagi surema. Õnn, et leidtib nii vähe neid, kes mu surma taga nutavad! Lõppude lõpuks oleksid need põrgu-

lised mu skalbi kunagi ikka kätte saanud, nii et paar päeva ees või taga pole igavikku arvestades kuigi suur vahe. Jumal õnnistagu sind,» lisas karm metsaelanik kõrvale vaadates, tõmblevate näolihastega, kuid keeras siis pea jälle tagasi ja vaatas nukral pilgul noormehele otsa. «Ma olen armastanud mõlemaid, nii sind kui ka sinu isa, Unkas, kuigi meie nahk pole täiesti üht värvi ja meie arvamused on olnud natuke erinevad. Ütle sägamoorile, et ma pole ka kõige suuremas hädas teda kunagi unustanud. Sina aga mõtle vahel minu peale, kui oled õnnelikul teel; ja võid olla kindel, mu poiss, et kui on olemas taevas, leidub ka teises maailmas teid, kust kaudu ausad mehed võivad jälle kokku saada. Sa leiad püssi sealtsamast, kuhu me ta peitsime; võta ta endale ja hoia mälestuseks. Ja kuula mind, poiss: kuna teie kombed ei keela kättemaksu, siis ära kõhkle seda relva mingode vastu käsutamast. See leevendab veidi su kurbust minu kaotuse puhul ja rahustab su hinge… Huroon! Ma võtan su ettepaneku vastu. Lase leedi vabaks! Ma olen su vang.»

Selle suuremeelse ettepaneku puhul käis rahvahulgast läbi tasane, kuid selgesti arusaadav heakskiidupomin ja isegi kõige metsikumad mehed delavaaride hulgas avaldasid selle meheliku teo üle heameelt. Maagua jäi seisma ja ühe äreva hetke vältel võis öelda, et ta kõhkles. Kuid siis, heites Corale pilgu, milles oli veidralt segunenud julmus ja imetlus, jäi ta oma otsusele lõplikult kindlaks.

Ta väljendas pealiigutusega põlgust, millega ta sellesse ettepanekusse suhtus, ja ütles kindlal ning otsustaval häälel:

«Le Renard Subtil on suur pealik. Ta ei: muuda oma otsusi. Tule!» pöördus ta vangi poole,

käe liigagi kodu-selt oma ohvri õlale pannes, et teda edasi lükata. «Hurooni sõjamees pole lobiseja. Hakkame minema!»

Neiu tõmbus uhke, naiseliku väärikusega tagasi; tema silmad välkusid, kuna loojuva päikese kumaga sarnanev tume puna levis selle teotuse peale kuni oimukohtadeni.

«Ma olen sinu vang ja sobival ajal olen ma valmis järgnema kasvõi surma, kuid vägivalda pole tarvis,»

lausus ta jahedalt. Pöördudes otsekohe seejärel Haukasilma poole, lisas neiu: «Õilis kütt! Ma tänan teid kõigest hingest. Teie pakkumine oli tarbetu. Ka mina ei oleks saanud seda vastu võtta, kuid te võite mulle veel leeneid osutada ja isegi rohkem, kui te oma õilsa kavatsuse täideviimisega oleksite teinud. Vaadake seda õnnetut lootuse kaotanud last! Ärge jätke teda maha, kuni te pole viinud teda tsiviliseeritud inimeste eluasemeni. Ma ei taha öelda,» pigistas neiu skaudi karmi kätt, «et tema isa tasuks teile selle eest, sest teietaolised mehed seisavad kõrgemal igasugusest tasust, kuid ta tänab teid ja õnnistab teid. Ja uskuge mind, õiglase vanamehe õnnistusel on taeva silmis kaalu. Annaks jumal, et ma saaksin sel kõhutaval silmapilgul tema suust õnnistuse sõnu kuulda!» Neiu hääl lämbus ja ta oli hetke vait. Astudes seejärel Duncanile sammu lähemale, kes toetas tema meelemärkusetut õde, jätkas neiu pehmemal toonil, milles peegeldus siiski äge sisemine võitlus tunnete ja tema soole omaste kommete vahel. «Mul ei tarvitse vist palucfä teid hellitada seda aaret, kes saab teie omaks. Te armastate teda, Heyward, ja sellest piisab ka tuhande vea peitmiseks, kui tal neid üldse oleks. Ta on nii lahke, õrn, armas ja hea; kui surelik võib iganes olla. Tema kehas ega vaimus pole ainsatki puudust, mille pärast ka kõige uhkemad inimesed tarvitseksid häbeneda. Ta on kaunis... Oo, erakordselt kaunis!» lisas ta, oma ilusat kätt nukra hellusega Alice'i lumivalgele otsaesisele pannes ja selle silmile langenud kuldseid juukseid eemale lükates. «Aga ta hing on sama puhas ja veatu nagu ta nahkki! Ma võiksin öelda.vahest rohkemgi kui kaine mõistus heaks kiidaks, kuid ma tahan säästa nii teid kui iseennast.» Tema hääl kustus ja ta kummardus pe köhale. Pärast pikka kuuma suudlust tõusis Cora üles, näol surmavari, kuid tema palavikulistes silmades polnud ainsatki pisarat.

«Nüüd, sir, olen ma valmis teile järgnema, kui see teile meeldib,» pöördus ta endisel kõrgil toonil metslase poole.

«Jah, mine!»s karjus Duncan, asetades Alice'i ühe indiaani tütarlapse käte vahele. «Mine, Maagua,.mine! Neil, delavaaridel, on oma seadused, mis keelavad

neil sind kinni pidamast, kuid mina, — mul pole säärast kohustust. Mine, õel koletis! Miks sa viivitad?»

Raske on kirjeldada näoilmet, millega Maagua kuulas tema ähvardust järele tulla. Esialgu võis sellest lugeda metsikut varjamatut rõõmu, siis surus ta selle silmapilkselt maha, ja tema pilk väljendas ainult kava-lat rahulikkust.

«Mets on kõigile lahti,» andis ta vastuseks. «Helde Käsi võib tulla järele.»

«Pidage!» hüüdis Haukasilm, haarates Duncanil käest ja sundides teda väevõimuga paigale jääma. «Te ei tea selle põrgulise kavalust. Ta meelitaks teid lõksu ja surma.»

«Huroon,» segas vahele Unkas, kes oli alistunud oma rahva karmidele kommetele ja kõike tähelepanelikult ning tõsiselt pealt kuulanud. «Huroon, delavaaride õiglus tuleb Manittolt. Vaata päikese poole! Ta on praegu kuuse ülemistes okstes. Sinu tee on lühike ja vaba. Kui päike paistab üle puude, on mehed sinu jälil.»

«Ma kuulen üht varest vaakumas!» hüüdis Maagua pilkava naeruga. «Mine!» lisas ta, raputades rusikat rahvahulga poole, kes oli pikkamisi taandunud, et teda läbi lasta. «Kus on delavaaride undrukud? Las nad saadavad oma' nooled ja püssid vaiandottide juurde ja nad sa'avad liha, mida süüa, ning vilja, mida kõblida. Koerad, jänesed, vargad, — ma sülitan teie peale!»

Tema lahkumismõnitusi kuulati kurjakuulutavas vaikuses, ja nende salvavate sõnadega huulil suundus võidurõõmus Maagua, vang loiult kännul, indiaani külalislahkuse seaduste kaitse all takistamatult metsa..

XXXI PEATÜKK

Fluellen: «Hävita mehed ja kraam! See on selgesti relvaseaduse vastane..

Pane tähele, see on nurjatuim kelmustükk,

mis võib üldse maailmas juhtuda.»
Kuningas Henry V

Kuni nende vaenlane ja selle ohver olid veel näha, seisis rahvahulk liikumatult, otsekui oleks mingi huroo-nile sõbralik jõud nad maa külge kinni nõidunud, ent sel hetkel, kui Maagua kadus, hakkas rahvas püörasest, võitmatust vihast voogama ja kihama. Unkas ei lahkunud oma kõrgemalt kohalt, jälgides üksisilmi Cora kuju, kuni neiu kleit sulas kokku puude lehestikuga. Nüüd astus mohikaan alla, läks sõnatult läbi inim-parve ja kadtrs samasse onni, kust ta hiljuti oli välja tulnud. Kui ta möödus, märkasid mõned tõsisemad ja tähelepanelikumad sõjamehed noore pealiku silmis

vihatuid ning nad järgnesid talle sinnasamasse, kus ta oli otsustanud oma mõtteid mõlgutada. Seejärel viidi Tamenund ja Alice ära ning naistele ja lastele anti käsk laiali minna. Järgneva otsustava tunni vältel sarnanes laager ärevileaetud mesipuuga, kus mesilased ainult ootavad juhi ilmumist ja tema eeskuju, et võtta ette mõni kauge ja tähtis lend.

Viimaks ilmus Unkase onnist nähtavale noor sõjamees; ta suundus isesugusel, rõhutatult väärikal marsisammul kaljusel astangul kasvava kääbusmänni juurde, kiskus selle küljest koore ara ja läks sõna lausumata sinna-tagasi, kust ta oli tulnud. Talle järgnes varsti teine sõjamees, kes murdis noore p.uu küljest oksad, jättes järele palja tärgitud tüve. Kolmas mees värvis posti tumepunase värviga triibuliseks. Väljas viibivad mehed jälgisid suguharu juhtide vaenulikke kavatsusi tähendavaid toiminguid sünges kurjakuulutavas vaikuses. Lõpuks tuli ka mohikaan ise uuesti nähtavale. Ta oli kõik rõivad ära võtnud, välja arvatud vöö ja säärised, ning pool tema kaunist näost oli käetud paksu musta värvikorraga, mis andis talle ähvardava ilme.

Pikaldasel, väärikal kõnnakul astus ta posti juurde ning hakkas kohe mõõdetud sammudega ümber tulba käima, kujutades mingit vana tantsu taolist liikumist, mida ta saatis oma metsiku ebarütmilise sõjalauluga. Selle helid ulatusid inimhääle äärmise piirini; kord olid n£ed melanhoolsed, valusalt kaeblikud, võisteldes isegi linnulauluga, ent siis korraga jahmatasid nad kuulajaid oma sügavuse ja värisemapaneva jõuga. Laulul oli vähe sõnu ja needki kordusid sageli. Mingist abipalumisest või hümnist jumalale arenes see järkjärgult sõjamehe juhendeiks ning lõpipes, nagu algaski, sõjamehe kuulutamisega Suure Vaimu alamaks. Kui oleks võimalik tõlkida seda väljendusrikast ja meloodilist keelt, milles noor pealik rääkis, võiks see ood näha välja selliselt:

Manitto! Manitto! Manitto! .
Sa oled suur, sa oled hea, sa oled tarkl
Manitto! Manitto! Sa oled õiglane!

Taevas ja ka pilvedes, oo! näen ma palju laike, palju musta, palju punast.
Taevas, oo! näen ma palju pilvi.
Metsas ja ka õhus, oo! kuulen ma
huikeid, kisamist ja karjeid.
Metsas, oo! kuulen ma

valju kisa.
Manitto! Manitto! Manitto!
Ma olen nõrk, sina tugev, ma väeti. Manitto! Manitto!
Aita mind!

Iga salmi lõpus — kui neid lõike võib nii nimetada — tegi Unkas pausi ja laulis viimast nooti venitades ning tavalisest valjemini, mis. sobis huvitaval viisil nende tunnetega, mida laulja parajasti väljendas. Esimene salm oli pühalik ja mõeldud aukartuse mõtte edasiandmiseks. Teine oli osalt kirjeldav, osalt hoiatav, kolmas aga tuntud hirmuäratav sõjahüüd, mis paiskus noore sõjamehe huulilt kõigi kõhutavate võitlushäälte kombinatsioonina. Viimane salm oli nagu esimenegi alandlik, vagur ja anuv. Kolm korda laulis ta oma laulu ja tegi iga kord tantsides ringi ümber posti.

Laulu esimese korra lõpul järgnes Unkase eeskujule keegi väärikas ja lugupeetud lenapi pealik, kes leelutas oma sõnu, kuigi samalaadsel viisil. Siis ühines üks sõjamees teise järel tantsuga, kuni viimane kui üks mees suguharu kuulsate ja mõjukate inimeste hulgast võttis osa sellest saginast. Vaatemäng muutus nüüd eriti kõhutavaks. Metsiku välimusega ja ähvardavate nägudega pealikud ammutasid om-a kurguhäältega tekitatud kohutavatest helidest veelgi jõudu juurde. Siis korraga virutas Unkas tomahoogi sügavale posti sisse ja tõi kuuldavale kisa, mida võis nimetada tema enda võitlushüüuks. See tähendas seda, et ta oli tulevases sõjakäigus ülemjuhatuse oma kätte võtnud.

See oli signaaliks, mis äratas kõik uinuvad kired. Sadakorjd noorukit, keda aastate vähesus oli seniajani sõjaasjandusest eemale hoidnud, tormasid pöörase hooga ühekorraga kujuteldava vaenlase kallale ja raiu-

sid selle pind pinnu järel tükkideks, kuni puutüvest ei jäänud järele muud kui mullas peituvad juured. Selle möllu ajal sooritati puutükkide kallal enamik lahingus ette tulevaid halastamatuid tegusid ja seda niisuguse metsikusega, justkui oleksid need puupinnud tegelikult olnud nende julmuse elavad ohvrid: mõned skalpeeriti, teised said hoobi terava kirvega, ülejäänutele aga langesid osaks surmavad noatorked. Ühe sõnaga — sõjameeste ind ja metsik rõõm avaldusid niivõrd selgesti, et sõjakäik kuulutati varsti kahtlematult kogu suguharu sõjaks.

Olles tomahoogiga hoobi andnud, tuli Unkas sõõrist välja ja heitis pilgu päikesele, mis oli parajasti jõudmas samasse punkti, mil Maaguaga tehtud leping pidi kaotama oma jõu. Sellest tõsiasjast teadustas varsti tähendusrikas käeliigutus koos vastava hüüuga, ja kogu see erutatud inimhulk jättis läbitungiva valju rõõmukisa saatel sõjamängu kus see ja teine, et valmistuda palju kardetavamaks ettevõtteks tegelikkuses.

Kogu laagri ilme muutus korrapealt. Relvastatud ja värvitud sõjamehed jäid vait, otsekui poleks nad üldse võimelised mingiks ebatavaliseks tunnetepuhanguks. Teisest küljest jälle valgusid onnidest välja naised, lauldes rõõmu- ja kaebelaule niivõrd veidralt segamini, et oleks olnud raske öelda, kumb neist tunnetest oli ülekaalus. Tegevuseta polnud õieti keegi. Kes tassis välja oma paremaid esemeid, kes lapsi, kes .talutas vanu ja põduraid mäeküljel ererohelise haljendava vaibana laotuvasse metsa. Sinna kadus ka Tamenund pärast lühikest liigutavat jutuajamist Unkasega. Tark lahkus noorest mohikaanlasest vastumeelselt nagu isa, kes peab maha jätma oma kaotatud ja taasleitud poja. Vahepeal saatis Duncan Alke'i kindlasse kohta ja otsis siis üles skaudi. Noormehe näoilme kõneles kärsitusest, millega ta lähenevat võitlust ootas.

Haukasilm -oli aga pärismaalaste sõjalaulude ja ettevalmistustega liialt harjunud, et arenevate sündmuste vastu mingit erilist huvi tunda. Ta heitis ainult vahetevahel indiaanlastele pilgu, hinnates nende meeste arvu ja võimeid, kes tulid üksteise järel avaldama soovi Unkast sõjaväljal saata. Selles suhtes võis

ta olla peagi täiesti rahul, sest noore pealiku tegutsemisind haaras ilmselt varsti kõik sõjariistu käsitsevad mehed suguharus. See oluline küsimus rahuldavalt lahendatud, saatis ta ühe indiaani poisi metsaservale, kuhu nad olid peitnud «hirvetapja» ja Unkase püssi, et poiss relvad üles otsiks. Delavaaride külale lähenedes olid nad relvad kõrvale pannud ja sel teguviisil oli kahesugune tähtsus, sest niiviisi pääsesid relvad nende endi saatusest, kui neid oleks vangidena kinni peetud, ja andis neile samal ajal võimaluse ilmuda võõraste sekka rohkem kannatajatena kui inimestena, kes varustatud käibevahenditega ja .abinõudega elatuse hankimiseks. Valides kalli püssi tagasitoomiseks kellegi teise, pidas skaut silmas harilikku ettevaatlikkust. Ta teadis, et Maagua ei tulnud siia saatjateta, samuti oli ta kindel, et hurooni luurajad jälgisid uue vaenlase toiminguid kogu,.metsaserva ulatuses. Oleks ta ise teinud katset relvi kätte saada, oleks see kujunenud talle endale saatuslikuks ja ka mõnel indiaani sõjamehel poleks see paremini välja kukkunud. Mis puutub aga poissi, siis temale muutub asi hädaohtlikuks alles siis, kui avastatakse, mille järele ta on tulnud. Kui Heyward skaudi juurde astus, ootas viimane rahulikult selle katse tulemusi.

Küllaltki kavalale poisile oli kõik hästi ara seletatud ja ta läks hooletult üle lagendiku metsa poole, enelal rind paisumas nooruslikust auahnusest ja uhkusest säärase usalduse üle. Puude alla jõudes astus ta püsside peidukohast veidi eemale, ent samal hetkel, kui põõsad teda juba varjasid, oli näha, kuidas poisi tõmmu kogu libises nagu madu ihaldatud aarde poole. Tal oli õnne, ja järgmisel hetkel tuli ta jälle nähtavale, Joostes noolekürusel üle küla ümbritseva kitsa lagendiku. Poiss tassis kummaski käes oma saaki. Ta oli jõudnud tegelikult juba kaljurüngasteni ja kargas uskumatu kärmusega mööda nende külgi ülespoole, kui üks lask

metsast tõendas, et skaudil oli õigus. Poiss vastas sellele nõrga, fuiid siiski põlgliku hüüdega ja otsekohe läkitati talle teisest metsaservast teine kuul järele. Järgmisel silmapilgul ilmus ta juba nähtavate ülal tasandikul. Poiss hoidis püsse võidurõõmsalt ülestõste-

390

tud käies ja astus võitja näoga kuulsa küti juurde, kes oli austanud teda nii toreda ülesandega.

Hoolimata elavast huvist oma virgatsi saatuse vastu haaras Haukasihn oma «hirvetapja» säärase rahuloluga, mis tõrjus korrapealt ta peast kõik muud mõtted. Uurinud relva teraselt ja asjatundlikult, kümme-viisteist korda avanud ja sulgenud süütepanni ning proovinud mitmesuguseid muid niisama tähtsaid asju luku juures, pöördus ta poisi poole ja päris väga lahkelt, kas too polnud mitte viga saanud.^Jõmpsikas vaatas talle uhkelt otsa, kuid ei lausunud sõnagi.

«Ahaa! Ma näen, poiss, et need lurjused on su kätt kriimustanud!» lisas skaut, haarates kannatliku häda-saaja käest, kuhu kuul oli sügava lihahaava jätnud. «Näputäis purukshõõrutud lepalehti pühivad selle nagu käega ära. Vahepeal aga mähin ma selle kinni vam-pumiga! Sa alustasid oma sõjamehe elukutset varakult, « mu vahva poiss, ja saad tõenäoliselt veel hulga ausaid arme, enne kui hauda lähed. Ma tean palju noori mehi, kes on võtnud skalpe, kuid kellel polnud säärast märki näidata. Mine nüüd, sinust saab pealik!» lausus skaut lõpuks, kui oli poisi- käsivarre kinni sidunud.

Poiss lahkus, tundes kaotatud verest rohkem uhkust kui mõni õukondlane punasest paelast, ning jalutas omaealiste poiste hulgas väärikal sammul üldise imetluse ja kadeduse objektina. Paljude tõsiste ja tähtsate toimetuste hetkel ei äratanud see nooruslikust meelekindlusest õhkuv tegu üldist tähelepanu ja heakskiitu, mille osaliseks ta oleks rahulikumates tingimustes kindlasti saanud, kuid see aitas siiski delavaaridel vaenlaste asukohta ja kavatsusi teada saada. Seepärast anti vabatahtlike sõjameeste salgale käsk varitsejad minema lüüa. Neile sobis see ülesanne muidugi paremini kui kange vaimuga, ent nõrgale poisile. Korraldus viidi peagi täide, sest enamik huroone oli pärast avastamist ise . tagasi tõmbunud. Delavaarid järgnesid neile laagrist paraja kauguseni ja peatusid siis, et saada edaspidiseid korraldusi ning vältida lõksumeelitamist. Kuna mõlemad pooled tõmbusid varju, oli mets jälle sama rahulik kui tavalisel vaiksel suvehommikul.

391

Väliselt rahulik, kuid sisimas kärsitu Unkas kogus nüüd pealikud kokku ja jagas ülesanded ara. Ta esitles Haukasilma kogenud sõjamehena, kes on alati usaldust väärinud. Näinud, et tema sõber võeti vastu heatahtlikult, andis ta kütile kahekümne indiaanlase juhtimise, kes

olid kõik samasugused teovõimsad, osavad ja kind- -lameelsed mehed nagu ta isegi. Ta andis delavaaridele mõista, mis mees oli Heyward ingiiside vägedes ja pakkus talle siin sama mõjukat seisukohta. Duncan aga lükkas selle ettepaneku tagasi, avaldades soovi võidelda vabatahtlikuna skaudi kõrval. Seejärel määras noor mohikaanlane pärismaalaste pealikutele mitmesugused vastutusrikkad ülesanded, ja kuna aeg ei « lasknud enam oodata, andis ta käsu minema hakata. Rohkem kui kakssada meest täitsid rõõmsalt, sõnagi lausumata tema korralduse.

Metsa jõudes ei tülitanud neid mitte keegi, samuti ei põrganud nad kokku ühegi elava olevusega, kes oleks võinud häiret tõsta, või neile vajalikke teateid anda. Niiviisi jõudsid nad lõpuks oma luurajate peiduurgas-teni. Siis anti käsk peatuda ja pealikud kutsuti ette «sosinal nõu pidama». Soovitati mitmesuguseid tegutse-misplaane, kuid nende hulgas polnud ühtki, mis oleks nende ägedaloomulist juhti rahuldanud. Oleks Unkas järgnenud oma südamehäälele, oleks ta juhtinud mehed hetkegi viivitamata rünnakule ja jätnud vaenuküsimuse lahendamise kokkupõrke tulemuse hoolde. Säärane teguviis oleks aga olnud vastuolus tema suguvendade kogemuste ja arvamistega. Seepärast nõustus ta rakendama ettevaatlikkust, mida ta oma praeguses meeleolus tegelikult kirus, ja võttis kuulda nõuandeid, mille peale tema äge vaim Cora häda ja Maagua jultumust meenutades ärritus.

Pärast mitmeminutilist. tulemusteta nõupidamist nähti üksikut inimest vastase poolt säärase kuruga lähenevat, nagu oleks ta tahtnud luua muljet sõnumitoojast, kellele on tehtud ülesandeks esitada mõni rahuarmastav ettepanek. Jõudnud umbes saja jardi kaugusele kõhast, kus delavaarid varjul olid, lõi võõras kõhklema, nähtavasti täpselt teadmata, missugust kurssi võtta, ja jäi viimaks seisma, Kõigi silmad olid

nüüd pööratud Unkase poole, kellelt nad ootasid juhtnööre edasiseks tegutsemiseks.

«Haukasilm,» lausus noor pealik vaikselt, «ta ei pea enam kunagi huroonidega rääkima.»

«Tema tund on tulnud,» vastas skaut napisõnaliselt, torkas pika toru lehtede vahelt välja ja võttis mehe ruttamata oma surmatoova riistapuu kirbule. Kuid selle asemel, et päästikut tõmmata, laskis ta toruotsa jälle alla vajuda ja andis vaba voli oma veidrale lustakusele. «Oh ma vaene patune . . . ma pidasin seda põrgulist mingoks,» ütles ta, «aga kui mu silmad otsisid tema ribide vahel kohta, kuhu kuuli läkitada, siis . . . suudad sa ette kujutada, Unkas, — ma nägin muusikandi sarve! Niisiis, lõppude lõpuks see on sama mees, keda kutsutakse Gamutiks. Tema surm ei too käsu kellelegi ja kui tema keel oskab teha ka midagi muud kui laulda, võib ta meile isegi abiks olla. Kui helid pole oma väärtust kaotanud, ajan ma selle ausa poisiga varsti juttu ja pealegi veel häälel, mille ta leiab «hirvetapja» kõnest palju

meeldivama olevat.»

Nende sõnadega pani Haukasilm püssi kõrvale ja roomas läbi põõsaste, kuni ta jõudis Davidile kuuldekauguseni. Nüüd katsus skaut korrata sama muusikalist harjutust, mis oli juhtinud teda julgelt ja kindlalt läbi huroonide laagri. Gamuti peeni kuulmisorganeid polnud aga nii kerge petta (tõtt öelda oleks igal teisel peale Haukasilma olnud raske säärast kära teha) ja kuna laulumeister oli kord varem neid hääli kuulnud, teadis ta järelikult kõhe, kust need tulid. Vaene mees pääses korrapealt kimbatusest, sest hakates otse hääle suunas minema, mis ei valmistanud talle rohkem raskusi, kui nina ees mürisevate suurtükkide ülesotsimine, avastas ta peagi peidetud laulja, kes sellist kauni-kõlalist viisi lõõritas.

«Imelik, mida huroonid sellest arvavad?» lausus skaut naerdos, haarates kaaslasel käest ja teda kiiresti tahapoole tõmmates. «Kui need lurjused lamavad kuuldekaugusel, mõtlevad nad kuulvat kaht nõrgamõistuslikku ühe asemel. Aga siin oleme me, kindlas kõhas,» lisas ta, osutades Unkasele ja viimase seltsimeestele. «Nüüd lao meile selges inglise keeles ja

mingisuguseid hääleharjutusi tegemata välja, mida sa tead mingode kavatsusist.»

David vahtis sõnatus hämmastuses kõledaid metsiku välimusega pealikuid, kuid tuntud nägude juuresolek julgustas teda, ja peagi oli ta end sedavõrd kogunud, et võis anda arusaadava vastuse.

«Paganad tulid kaunis suurel hulgal laagrist välja,» sõnas David, «ja ma kardan, et kurjade kavatsustega. Viimase tunni jooksul on nende külas olnud niivõrd palju ulgumist ja jumalavallatut pidutsemist, kusjuures tehti sääraseid hääli, mida on patt korr»ta, et ma põgenesin rahu otsides delavaaride juurde.»

«Oleksid sa väledam olnud, poleks sinu kõrvadele sellest asukoha muutmisest kuigi palju kasu olnud,» vastas skaut kuivalt, «ent olgu, kuidas on. Kus on huroonid?»

«Nende suured jõud on metsas peidus selle koha ja küla vahel, nii et teil oleks mõistlikum otsekohe ümber pöörata.»

Unkas heitis uhke pilgu tema salka varjavate puude ridadele ja mainis ainult üht nime:

«Maagua? ...»

«... on nende hulgas. Ta tõi külla selle neiu, kes oli viibinud delavaaride juures, jättis ta koopasse ja asus ise nagu vihane hunt metslaste etteotsa. Ma ei tea, mis teda nii põhjalikult on vihastanud!»

«Te ütlete, et ta jättis neiu koopasse!» segas Heyward vahele. «Hea, et me teame selle asukohta. Kas me ei saaks teda kohe vabastada?»

Unkas vaatas skaudile tõsiselt otsa, enne kui küsis:

«Mida Haukasilm ütleb?»

«Anna mulle minu kakskümmend püssi ja ma lähen piki jõe äärt paremale ning ühinen kopraonnide juures sagamoori ning koloneliga. Seejärel kuuled sa sellest ilmakaarest sõjahüüdu

— säärase tuulega kostab see kergesti miili kaugusele. Siis, Unkas, lööd sa nende rindest läbi, ja kuj nad tulevad meie müristajate ulatusse, anname me neile sellise löögi, mis paneb nende read nagu saarepuust vibu painduma. Ma annan vana piirimaade mehe nime selle peale pandiks! Järgmisena me vallutame nende küla ja võtame naise koopast kaasa.

394

Siis aga teeme huroonidele lõpu kas valge mehe kombel — otserünnaku ja võiduga või indiaanlaste kombel — jälitamise ning varjumisega. Võib-olla pole see küll kuigi tark plaan, major, kuid vapruse ja visadusega võib selle teoks teha.»

«Mulle meeldib see väga!» hüüdis Duncan, nähes, et Cora vabastamine oli skaudi plaanides esimesel kohal. «See meeldib mulle väga. Proovime seda siis otsekohe täide viia.»

Pärast lühikest nõupidamist oli plaan küps ja tehti kõigile salkadele teatavaks. Määrati kindlaks mitmesugused signaalid ja pealikud läksid laiali, igaüks temale määratud kohale.

XXXII PEATÜKK

Las levib katk, las lõõmab hauatuli;
pea tuleb kuningas, kes kellelgi ei luba teha liiga —
ta lunastab nii Chrysa kui ka sinisilmse piiga.
Pope

Sellal, kui Unkas seadis oma jõude lahingukorda, valitses metsas selline vaikus nagu siis, kui ta alles värskelt vana. jumala käte vahelt tuli. Näis, nagu polnuks siin ainsatki elanikku ega metslooma. Silm võis ekselda mistajies suunas läbi pikkade metsaradade, kuid kuskil polnud märgata ainsatki elavat olendit. Siin-seal lehvitas mõni lind pöökpuu okstes oma tiibu,

396

kord pillas orav pähkli, tõmmates meeste jahmunud pilgud hetkeks sellele kohale. Ent vaevalt oli see juhuslik vahejuhtum möödas, kui polnud enam kuulda midagi peale kerge sahina nende peade kõhal lainetavas haljas lehestikus. Nähtavasti polnud inimjalg veel kunagi delavaaride ja nende vaenlaste küla vahelisele kõnnumaale astunud — niivõrd hääletu oli siin praegu valitsev vaikus. Haukasilm, kelle ülesandeks oli oma salgaga esimesena seda julget üritust alustada, tundis liialt hästi huroonide iseloomu, et säärast reetlikku rahu usaldada.

Nähes, et tema väike salk oli jälle koos, heitis skaut püssi käsivarrele, andis sõnatult märku järgneda ja viis mehed mitu sülda tahapoole, väikese oja sängi, mil- , lest nad olid

varem üle tulnud. Siin jäi ta seisma, oodates, kuni kõik tema salka kuuluvad tõsised ja tähelepanelikud sõjamehed olid tihedasti tema ümber kogunenud, ja päris delavaari keeles:

«Kas keegi minu noortest meestest teab, kuhu see oja viib?»

Keegi delavaar sirutas välja käe kähe õieli sõrmega, näidates, kuidas need peopesa juures ühinevad, ja vastas:

«Enne kui päikeseketas jõuab oma läbimõõdu võrra edasi nihkuda, jookseb väike nire suurde vette.» Osutades seejärel suunale, mida ta oli maininud, lisas indiaanlane: «Neist kahest jätkub kobrastele küll.»

«Nii ma arvasingi, arvestades voolu suunda ja mägede asendit,» vastas skaut, heites pilgu üles puulatvade vahel avaneva sihi poole. «Mehed, me peame hoiduma kalda varju, kuni satume huroonide jälgedele:»

Tema kaaslased tõid kuuldavale tavalise, nõusolekut väljendava hüüatuse, ent märgates juhi kavatsust isiklikult etteotsa asuda, andsid paar indiaanlast märku, et kõik polnud mitte nii, nagu pidi olema. Haukasilm sai nende tähendusrikastest pilkudest aru, pöördus ümber ja avastas, et laulumeister oli nende salgale kogu aeg järele tulnud.

«Kas sa ei tea, sõber, et need siin on kõik valitud mehed, antud mehe juhatuse alla, kes ei mõtlegi neid tegevusetult hoida?» küsis skaut tõsiselt ja võib-

olla veidi uhkeltki, teadmisega, et ta täitis vastutusrikast ülesannet. «Kui mitte viie, siis vähem kui kolmekümne minuti pärast sammume me huroonide kehadel, — olgu siis elavail või surnuil.»

«Kuigi mind pole teie kavatsustest hoiatatud, tuletasid teie mehed mulle meelde Jakobi lapsi, kes läksid võitlusse semiitide vastu,» vastas David, kelle nägu õhetas veidi ja kelle tavaliselt rahulikud ning mõttetult vaatavad silmad särasid ebaharilikus tules. «Selle neiuga, keda te otsite, olen ma kaua ühes rännanud ja nii õnnelikke kui ka raskeid silmapilke üle elanud, seepärast kuigi ma pole sõjamees, kellel niuded vöötatud ja mõõk teritatud, annaksin ma tema heaks meeleldi mõne hoobi.»

Skaut kõhkles, justkui kaaludes mõttes, kas tasub säärast kummalist vabatahtlikku kaasa võtta.

«Sa ei oska ju ühtki relva käsitseda,» vastas ta siis. «Sul pole püssi ja, usu mind, et mida mingod võtavad, selle annavad nad jälle heameelega tagasi.»

«Ehkki ma pole uhkeldav ja verejanuliselt meelestatud Koljat, pole ma unustanud juudi poisi eeskuju,» vastas David, tõmmates pentsikute kirjude rõivaste alt välja lingu. «Selle vanaaegse sõjariistaga olen ma noorpõlves palju harjutanud ja võib-olla pole osavus mu kätest veel täielikult kadunud.»

«Ja-ah,» lausus Haukasilm, külmalt hirvenahast rihmu ning lappi silmitsedes. «See asjake

kõlbaks vahest isegi noolte ja nugade vastu, kuid prantslased on varustanud need mingod kõik heade vintsooneliste püssidega. Ent sul nähtavasti on siiski annet tule all vigastamatult ringi jalutada, ja kuna sul siiafriaani on õnne olnud, siis … Major, te olete unustanud püssi vinna! Ainus enneaegne lask tähendaks asjatult kahe-kümne skalbi kaoiamist... Laulja, tule pealegi järele! Võib-olla saad meile oma kisaga kasulik olla.»

«Ma tänan teid, sõber,» vastas David, varustades end, nagu kord tema kuninglik nimekaimgi, ojasängist korjatud kividega. «Mul pole küll suurt soovi tappa, ent ma oleksin kurvastanud, kui te oleksite mu ära saatnud.»

«Pea meeles,» lisas skaut, koputades tähendusrikkalt endale vastu pead, samasse kohta, kuhu Gamut oli haavata saanud, «pea meeles, et me oleme tulnud võitlema, mitte muusikat tegema. Seni, kui üldist sõjakisa pole kuulda olnud, võivad rääkida ainult püssid.»

David noogutas, sõnatult nõustudes nende tingimustega, Haukasilm aga heitis meestele veel ühe uuriva pilgu ja andis siis märku edasi liikuda.

Nende tee viis umbes miili maad mööda jõesängi. Kuigi neid varjasid kogu aeg järsud kaldad ja ojaäärne tihe põõsastik, ei unustatud ainsatki ettevaatusabinõu, mida indiaanlased pealetungi ajal rakendavad. Kummalgi tiival liikus, või õigemini roomas üks indiaanlane, kes pidas silmas metsa. Iga paari minuti järel tegi salk peatuse ja kuulatas, kas polnud kuulda vaenulikke hääli. Kuid nad jõudsid siiski takistamatult sinnapaika, kus väike oja kadus suuremasse jõkke, avastamata midagi, mis oleks kõnelnud sellest, et vaenlased olid nende edasiliikumist märganud. Siin tegi skaut jälle peatuse, et uurida teemärke.

«Täna tuleb vist hea lahingupäev,» sõnas ta inglise keeles Heywardile ja heitis pilgu üles pilvedele, mis ujusid,laiade ribadena üle taevalaotuse. «Särav päike ja läikiv püssiraud raskendavad sihtimist. Kõik on meile soodne. Tuul puhub neil selja tagant ja kannab hääled ning suitsu meieni, meie poolt aga tuleb enne lask ja alles siis saavad nad selge pildi, milles asi on. Nüüd on aga meie kaitsevari lõppenud. Need kaldad on juba sadu aastaid, kobraste valduses olnud ja nende panipaikade ning tammide vahele pole jäänud muud kui mõni känd ja ainult paar elavat puud, nagu te isegi näete.»

Haukasilm oli nende sõnadega andnud päris hea kirjelduse nende ees avanevast vaatest. Oja polnud igalt poolt ühelaiune, kord tungis ta läbi kitsaste kalju-lõhede, kord valgus ta laiali, moodustades väikesi veega käetud alasid, mida võis nimetada ka tiikideks. Kõikjal vedeles kaklail igasugustes lagunemisjärkudes kuivanud puude kõdunevaid jäänuseid, alates vankuvatel tüvedel ägavaist tümikaist kuni alles hiljuti krobelise kuueta jäänud taimedeni. Mõned pikad

sammaldanud rondid vedelesid nende vahe maas — nagu mälestus mingist varasemast- ammu kadunud põlvkonnast.

Skaut täheldas neid pisiasju säärase tõsiduse ja huviga, mida need polnud nähtavasti veel kunagi varem äratanud. Kütt teadis, et huroonide laager asetses ainult poole miili Raugusel oja ülaosas. Ootamatut hädaohtu kartva inimese rahutusega häiris teda seepärast väga asjaolu, et ta polnud veel avastanud ainsatki märki vaenlase lähedalolekust. Mitu korda valdas teda soov anda korraldus tormijooksuks ja-katsuda küla ootamatult vallutada, ent kogemused hoia-tasid teda kõhe säärase ohtliku ürituse eest. Seejärel kuulatas ta teraselt, piinavas teadmatuses viibides, kas vaenulikke hääli ei kosta mitte sellest ilmakaarest, kuhu Unkas maha jäi, kuid polnud kuulda midagi peale tuule vuhina, mis ha-kkas puhuma iilidena üle põlismetsa ja ähvarclas tormiga. Eelistades rohkem oma harilikule kärsitusele järele anda, kui teadmiste nõu kuulda võtta, otsustas skaut viimaks kõhklustele lõpu teha, tuua oma jõud lagedale ja hakata ettevaatlikult, kuid järjekindlalt mööda voolu ülespoole liikuma.

Neid tähelepanekuid tehes oli skaut seisnud tihniku varjus, tema kaaslased aga lamasid kogu aeg nõo veerul, mille põhjas oja edasi voolas. Kuuldes juhi tasast, kuid siiski arusaadavat märguannet, hiilis kogu salk salapäraste viirastustena kaldast üles ja asus sõnatult skaudi ümber. Näidates neile kätte suuna, mida mööda ta kavatses edasi minna, hakkas Haukasilm liikuma, ja kõik peale Heywardi ning Davidi järgnesid talle hanereas, astudes hoolikalt üksteise jälgedesse, et jätta mulje, nagu oleks siit ainult üks mees läbi läinud.

Vaevalt jõudis salk väljuda metsa varjust, kui nende selja taga kõlas kogupauk umbes tosinast püssist; üks delavaar kargas nagu haavatud hirv õhku ja kukkus täies pikkuses siruli. Ta oli silmapilkselt surma saanud.

«Ah! Säärast .kuratlikku vempu ma kartsingi!» hüüdis skaut inglise keeles, lisades välgukiirusel indiaanlastelt õpitud murrakus: «Varju, ja tulistada!»

Delavaarijl hajusid silmapilk, ja enne kui Heyward jõudis õieti üllatusest toibuda, leidis ta, et ainult tema

ja David üksi seisid veel püsti. Õnneks olid huroonid juba tagasi tõmbunud ja tal ei tarvitsenud tulistamist karta. Säärane olukord aga võinud ilmselt kuigi kaua kesta, sest skaut ise andis teistele eeskuju: ta tormas pikkamisi taganevale vaenlasele järele, karates ühe puu juurest teise juurde ja tulistas käigu pealt.

Rünnaku oli teinud nähtavasti väga väike huroonide jõuk, mis suurenes siiski taganedes järk-järgult teel nendega ühinevate seltsimeeste arvel.. Lõpuks tulistas edasitungivatele delavaaridele vastu peaaegu sama suur hulk huroone kui oli mehi Haukasüma salgas. Heyward sööstis teiste ettevaatlikkust matkides võitlejate hulka ja saatis püssist lasu lasu järel.

Võitlus muutus üha ägedamaks ja paiksemaks. Haavatuid oli siiski vähe, sest mõlemad pooled hoidusid võimalikult puude varju ega jätnud kunagi ühtki kehaosa nähtavale, välja arvatud vaid siis, kui nad sihtisid. Tingimused muutusid Haukasilmale ja tema salgale järk-järgult halvemaks. Teravapilguline skaut märkas hädaohu suurust, teadmata siiski, kuidas seda vältida. Ta nägi, et taganeda oli kardetavam kui paigal püsida, ühtlasi avastas ta, et vaenlane paiskas mehi tiibadele, mis tegi delavaaridele varjumise raskeks, nii et nende tulistamine vaibus peaaegu täiesti. Sel kitsikuse hetkel, mil nad hakkasid juba arvama, et kogu vaenulik sugu-haru nad järk-järgult hävitamise eesmärgil ümber piiras, kuulsid nad võitlejate kisa ja püsside paukumist. Need kostsid metsa alt — sealt kandist, kus viibis Unkas.

Rünnakul oli silmapilkne mõju ja see kergendas tublisti skaudi ning tema sõprade olukorda. Tundus, et kuigi huroonid olid jõudnud ennetada skaudi kavatsusi, olid nad samal ajal omakorda eksinud nende rünnaku eesmärgi ja meeste arvu määramisel ning jätnud noore mohikaani ägeda kallaletungi tagasilöömiseks kohale liiga väiResed jõud. See tõsiasi sai veelgi selgemaks, kui metsast kostev lahingukära veeres kiiresti edasi, üles küla poole. Haukasüma salgale kallalekippujate arv vähenes korrapealt nende meeste arvel, kes tormasid sinna appi, et rinnet, ja nagu pärast selgus, oma kaitse tähtsamat punkti käes hoida.

401

Ergutades sõjamehi hüüete ja isikliku eeskujuga, andis Haukasiim nüüd käsu vaenlaste kallale söösta.

Rünnak tol primitiivsel sõjatandril seisis lihtsalt selles, et joosti ühe varju tagant teise taha — ikka lähemale vaenlasele. See manööver, mis sooritati täpselt skaudi korralduse järgi, lõppes edukalt. Huroonid olid sunnitud tagasi tõmbuma. Lahinguväli muutus kiiresti, ja lagendik, kus võitlus oli alanud, asendus peagi tihnikuga, kus huroonid suutsid pidama jääda. Võitlus venis pikale ja muutus ägedamaks, kuid selle tulemus oli ikka veel kahtlane. Kuigi delavaaridest polnud keegi langenud, nõrkesid paljud neist verekaotusest, kuna salga halva asendi tõttu oli juba üsnagi palju haavatasaanuid.

Sel kriitilisel hetkel leidis Haukasiim võimaluse roomata sama puu taha, mille taga end varjas ka Hey-ward. Suurem osa võitlejaid jäi siit veidi paremale poole, hääle ulatusse, kust nad jätkasid kiiret, ent käsutut tulistamist varjatud vaenlase pihta.

«Te olete noor mees, major,» ütles skaut, senisest rahmeldamisest veidi väsinuna «hirvetapjale» toetudes, «ja juhite võib-olla kunagi tulevikus sõjavägesid nende põrguliste mingode vastu. Siin võite te aga näha, missugune põhimõte on indiaanlaste võitlusel. See seisab peamiselt kindlas käes, teravas silmas ja heas kaitse-varjus. Aga öelge nüüd, kui teil oleks siin kompanii ameeriklasi, kuidas te neid säärases olukorras tegevusse rakendaksite?»

«Tääk rajaks teed.»

«Jaa, valge seisukohast on sellel mõtet, kuid siinsel kõnnumaal peab inimene endalt alati küsima, kui palju elusid ta suudab-säästa. Ei! Hobune — ma pean häbiga ütlema, et hobune

otsustab need võitlused siin varem või hiljem,» jätkas skaut, raputades mõtlikult pead. «Loomad on inimestest paremad ja hobuseni me jõuamegi lõpuks välja! Pange rautatud kabi punanaha mokassiinile, ja on ta oma püssi korra juba tühjaks lasknud, ei jõua.ta seda enam kunagi uuesti laadida.»

«Selle küsimuse üle võiks parem mõni teine kord vaielda,» vastas Heyward. «Kas läheme rünnakule?»

«Ma ei näe selles midagi paha, kui veeta lühikest

puhkehetke kasulikus mõtiskelus,» vastas skaut mahedalt. «Mis puutub rünnakusse, siis ma ei tunne selle pääsetee üle kuigi suurt rõõmu, sest me jääme kindlasti ilma paarist skalbist. Ja siiski,» lisas ta pead kallutades, et tabada kaugeid võitlushääli, «kui me tahame Unkasele käsu tuua, tuleb neist lurjustest meie ees lahti saada!»

Ja keerates äkki otsustaval ilmel Duncanile selja hüüdis skaut indiaanlastele midagi nende keeles. Tema sõnadele vastas vali hüüd, ja märguande peale tegid kõik indiaanlased oma puu ümber kiiresti tiiru. Nähes nii suurt hulka tõmmusid kehasid korraga silme eest mööda vilksatamas, andsid huroonid kiire ja järelikult ka — tagajärjetu kogupaugu. Delavaarid aga ei peatunud, vaid hakkasid kohe, otsekui saagi kallale kargavad pantrid, pikkade hüpetega metsa poole jooksma. Haukasiim jooksis ees, viibutades kohutavat relva pea kohal ja ergutades indiaanlasi oma eeskujuga. Mõned vanemad ja kogenumad huroonid, keda ei suutnud hirmutada vaenlase kaval manööver, tühjendasid oma relvade sisu nüüd läheda maa pealt kindlalt pealetungijate pihta. Nad õigustasid skaudi kartusi, sest kolm kõige ees jooksvat sõjameest langes. Sellest löögist siiski ei piisanud rünnaku hoo vähendamiseks. Delavaarid tungisid sünnipärase ägedusega metsa alla ja tegid tormilise läbimurdega lõpu igasugusele katsele vastupanu avaldada.

Käsikähmlus kestis ainult mõni hetk, siis taganesid rünnatavad kiiresti tihniku teisele servale, kus nad klammerdusid säärase visadusega varjavate puude ja põõsaste külge, mida täheldatakse sageli tagaaetavate metsloomade juures. Sel kriitilisel silmapilgul, kui lahingu tulemus oli jälle kahtlaseks muutumas, kuuldus huroonide selja tagant püssi paukumist. Nende taga asetsevalt lagendikult, kopraonnide vahelt, tuli vihisedes kuul, millele järgnes metsik sõjahüüd.

«See on sagamoor, kes seal kõneleb!» hüüdis Haukasiim, vastates sellele kärjele müriseval häälel. «Nüüd on nad meil tangide vahel!»

Huroonidele avaldas see silmapilkset mõju. Ehmunud ootamatust rünnakust sellest ilmakaarest, mis ei

andnud neile enam võimalust end varjata, tõstsid nad pettumus- ja meeleheitekisa ning tormasid üle lagendiku laiali, mõtlemata enam millelegi muule kui ainult põgenemisele. Paljud langesid seejuures jälitavate delavaaride kuulide ja löökide all.

Me ei kavatse peatuda, et skaudi ja Tšingatšguki kohtumist üksikasjaliselt kirjeldada, või jutustada veel liigutavamast jällenägemisest Duncani ning tema käskijanna mureliku isa vahel. Vähestest kiiruga öeldud sõnadest piisas mõlemale poolele olukorra selgitamiseks; siis esitles Haukasilm sagamoori oma salgale ja loovutas selle juhatamise mohikaani pealikule. Tšingatšguk võttis oma päritolule ja kogemustele vastava ülesande vastu tõsise väärikusega, mis annab alati kaalu pärismaalasest sõjamehe korraldustele. Skaudi jälgi mööda juhtis ta salga läbi tihniku tagasi. Skalpeerinud huroonid ja peitnud oma surnud, liikusid nad edasi, kuni jõudsid välja kohani, kus skaut soovitas teha peatuse. Nad viibisid nüüd tasasel maal, mis oli kaetud väheste puudega, kuid millest piisas, et ründajaid varjata. Eespool langes maapind üsna järsult allapoole ja nende silme ees laius mitme miili ulatuses kitsas pime metsakasvanud org. Selles paksus sünges metsas võitleski Unkas veel huroonide peajõududega.

Mohikaanlane ja tema sõbrad lähenesid künka servale ning kuulasid kogenud kõrvadega võitluskära. Mõned pesadelt ülesehmatatud lmnud lendlesid oru lehise rüpe kõhal. Siin -seal kerkis puude kõhale kerge vina ja haihtus peagi õhku, osutades kohta, kus lahing oli ägedam ja püsis kauemini paigal kui mujal.

«Lahing nihkub mööda nõlvakut ülespoole,» lausus Duncan, näidates suunda, kust kostis jälle tulirelvade kogupauk, «kuid me asume liiga rinde keskel, et mõju oleks tõhus.»

«Kindlasti keeravad nad orgu, kus mets on tihedam,» lausus skaut, «ja me jääme neile parajasti tiivale. Mine, sagamoor, sa jõuad vaevalt õigeks ajaks, et sõjahüüdu karjufla ja oma noori mehi rünnakule viia! Mina jään siia: mõtlen seekord võidelda koos oma nahavärvi sõjameestega. Sa tunned mind, mohikaan: mitte ainuski huroon ei pea üle selle kõrgendiku

sinu selja taha pääsema, ilma et «hirvetapja» sellest märku ei annaks.»

Indiaani pealik peatus veel hetke, et kuulata võitluskära, mis lähenes nüüd kiiresti mööda nõlvakut ülespoole — kindel tunnus, et delavaarid olid ülekaalus.

Ei möödunud kaua aega, kui selgus, et püssipaugud ei kostnud enam metsast, vaid lagendikult. Siis ilmusid siin-seal nähtavade metsaservale kihutatud sõjamehed; lagendikule jõudes nad koguriesid ühtekokku, otsekui kavatsenuks nad seal avaldada viimast vastupanu. Nendega ühinesid varsti teised, kuni metsa serval oli näha pikk rida tõmmusid kogusid, kes hoidusid meeleheitliku kangekaelsusega varju japanid vastu. Heyward hakkas rahutuks muutuma ja vaatas murelikult Tšingatšguki poole. Pealik istus kaljurünkal. Temast polnud

näha muud, kui nägu, mis vaatles neid simdmusi niivõrd rahulikul pilgul, nagu oleks teda pandud siia ainult võitlust pealt vaatama.

«Delavaaril on aeg lüüa!» lausus Duncan.

«Veel mitte, veel mitte,» vastas skaut. «Kui ta haistab oma sõpru, annab ta neile endast märku. Vaadake, vaadake! Need lurjuseid kogunevad sinna männitukka, justkui mesilased pärast lendu. Jumala nimel, isegi iga eit suudaks.kihutada kuuli säärasesse tõmmude nahkade puntrasse!»

Samal hetkel kajas sõjahüüd ning tosin hurooni kukkus Tšingatšguki ja tema salga kogupaugust siruli. Hüüdele, mis sellele järgnes, vastas metsast üksainus kärje. Siis kajas õhk kisast, nagu oleks tuhat kõrt korraga röökinud. Huroonid lõid vankuma, jätsid rinde keskpaiga maha, ja tühjaksjäänud kohast ilmus nähtavale Unkas umbes saja mehe eesotsas.

Viibates hüvakule ja vasakule näitas noor pealik, kuhu vaenlane oli kadunud, ning mehed läksid otsekohe lahku, et taandujaid jälitada. Huroonide rinne oli nüüd kaheks lõigatud ja mõlemad läbimurtud rinde tiivad otsisid taas kaitset metsast, lenapite võidukad sõjamehed neil ägedalt kännul. Võis olla möödunud vaevalt minut, kuid hääled kadusid juba mitmesse suunda laiali ja kaotasid kajavas metsaaluses järk-järgult oma selguse. Väike huroonide rühm põlgas siiski varju otsi-

mist ja taandus vihaselt vastupaneva lõvikarjana pikkamööda kõrgendiku nõlva mööda üles, kust Tšingatšguk oli asja lahkunud, et oma meestega ühineda ja võitluses vahetult kaasa lüüa. Nende hulgast paistis silma Maagua, niihästi oma ägeda ja metsiku olemuse kui kõrgi ning käskiva ilme poolest, mis tal veel näol püsis.

Ihates jälitamist kiirendada oli Unkas mehed laiali saatnud ja peaaegu üksi jäänud, ent märgates le Subtili kogu, kadusid tal peast kõik muud mõtted. Tõstes sõjakisa, mis kutsus kohale kuus või seitse sõjameest, tormas ta vaenlasele kallale, mõtlemata jõudude ebavõrdsusele. Le Renard, kes jälgis tema tegevust, jäi salajase rõõmuga seisma, oodates mohikaanlase lähenemist. Parajasti sel hetkel, kui ta arvas, et tema noore ja ägeda ründaja tormakus oli mohikaanlase tema meelevalda toonud, kõlas teine hüüd ja la Longue Carabine tormas kõigi oma valgete seltsimeeste saatel appi. Huroon keeras jalapealt ümber ning hakkas mööda nõlvakut kähku ülespoole taganema.

Polnud enam aega tervitusteks ja õnnitlusteks, sest kuigi Unkas ei teadnud sõprade juuresolekust midagi, jätkas ta tuulekiirul tagaajamist. Asjata hüüdis Haukasilm talle järele, et noor pealik end varjaks. Mohikaanlane trotsis vaenlaste kardetavat tulistamist ja tormas ülepeakaela edasi, sundides neid varsti enda ees sama kiiresti põgenema. Oli õnn, et see võidujooks ei kestnud kuigi kaua, muidu oleks delavaar varsti oma kaaslastest ette jõudnud, ja iseenda hulljulguse ohvriks langenud. Enne aga, kui säärane õnnetus võis juhtuda, jõudsid jälitatavad ja jälitajad üksteise kännul vaiandottide külla.

Väsinud põgenemisest ja innustatuna endi elamute lähedusest, peatusid huroonid oma nõupidamise maja ümber ning -tormasid siin meeleheitliku raevuga võitlusse. Delavaaride pealetung ja selle tagajärjed .olid nagu tuulispask ja häving, mis selle järel käib. Unkase tomahook, Haukasilma löögid ja isegi Munro küllaltki tugev käsivars olid kõik ühe põgusa hetke agaralt tegevuses ja maa oli peagi täis huroonide surnukehi. Kuigi Maagua võttis sellest heitlusest julgelt osa ja viibis

406

sageli suures ohus, pääses ta iga kuuli eest, otsekui oleks teda hoidnud mingi nähtamatu kaitsevaim, kes muinaslugudes lemmikkangelaste õnne valvab. Nähes, et tema seltsimehed olid langenud, tõstis salakaval pealik viha- ning pettumuskisa ja tormas kähe ellujäänud sõbra saatel võitluspaigalt minema, jättes delavaarid surnutelt veriseid võidumärke kiskuma. Unkas, kes oli teda selles lahingumöllus asjatult otsinud, kargas talle järele, Haukasilm, Heyward ja David ikka veel tihedalt kännul. Skaut tegi kõik, mis suutis, et oma sõpra kaitsta — ta sirutas püssitoru otsekui võlukilbi Unkase ette. Kord näis Maagua kavatse-vat teha veel üht, lõplikku katset kaotuse eest kätte i maksta, kuid loobus sellest samal hetkel, kui see talle pähe turgatas, ja kargas tihedasse põõsastikku, kuhu tema vaenlased talle järgnesid. Jälitatavad ja jälitajad jõudsid lugejale juba tuntud koopa suhu. Haukasilm, kes oli ainuüksi õrnusest Unkase vastu hoidunud tulistamast, tõstis rõõmukisa ja kuulutas valjusti, et nüüd olid nad oma võidus kindlad. Jälitajad sööstsid pikka kitsasse sissekäiku just parajal hetkel, et näha põgenevaid huroone. Sadade naiste ja laste kisa ning kilju-mine saatis nende jooksu läbi selle maaaluse koopa. Ähmases vilkuvas valguses nägi see kõht välja nagu põrguauk, kus õnnetute vaimude ja metsikute deemonite parved siia-sinna vilksatasid.

Unkas pidas Maaguat kogu aeg silmas, nagu poleks tema elul enam mingit muud eesmärki olnud. Heyward ja skaut püsisid tal järjest kännul, sest neid õhutas sama, ehkki vahest veidi nõrgem viha- ja kättemaksu-tunne. Kuid nende tee muutus pimedates ning süngetes käikudes üha keerulisemaks ja põgenevate sõjameeste kujusid polnud enam nii hästi ega sagedasti näha. Kord arvati isegi, et jäljed olid kaotatud, kuid siis nähti kellegi valget kleiti lehvivat käigu kaugemas otsas, mis päis viivat üles mäkke.

«See on Cora!» hüüdis Heyward häälega, milles olid segunenud õudus ja rõõm.

«Cora, Cora!» kordas Unkas kajana, karates edasi nagu hirv.«Tema see on!» hüüdis skaut. «Julgust, leedi! Me tuleme! Me tuleme!»

407

Tagaajamist jätkati uue hooga, mida kümnekordistas vangi nägemine. Tee aga oli nüüd konarlik ja kohati peaaegu läbipääsmatu. Unkas viskas püssi maha ja kargas tormakalt edasi.

Heyward järgnes mõtlematult tema eeskujule, kuigi hetk hiljem meenutas hurooni püssi mürisev paukumine mõlemale nende rumalust. Kuul haavas kergelt noort mohikaani.

«Me peame järele jõudma!» hüüdis skaut, meeleheitliku hüppega sõpradest möödudes. «Need lurjused kõmmutavad meid selle kauguse pealt kõiki ühekaupa maha. Ja vaadake! Nad hoiavad tüdrukut nagu kilpi enda ees!»

Kuigi tema sõnu ei pandud tähele, või õigemini ei kuuldud, järgnesid kaaslased tema eeskujule ja jõudsid uskumatute jõupingutustega põgenejaile küllalt lähedale, et näha, kuidas kaks sõjameest tassisid Corat endi vahel, Maagua aga näitas, kuidas ja kuhu põgeneda. Samal hetkel olid kõigi nelja kujud selgesti näha taeva taustal, siis kgdusid nad jälle. Pettumusest peaaegu meeletutena mitmekordistasid Unkas ja Heyward jõupingutusi, mis näisid niigi üleloomulikena, ja jõudsid koopast välja mäeküljele just parajal ajal, et märgata, kuhu jälitatavad kadusid. Tee viis mööda nõlva üles; see oli kardetav ning vaevarikas rada.

Skauti koormas püss, pealegi ei tiivustanud teda vahest nõnda suur huvi vangi vastu kui tema kaaslasi, seepärast laskis ta Heywardi endast veidi ette, Unkas omakorda jooksis Heywardi ees. Kaljud, kuristikud ja muud takistused ületati uskumatult lühikese ajaga, mida muul ajal ja teistes tingimustes oleks peetud peaaegu võimatuks. Tasuks selle eest märkasid keevalised noormehed viimaks, et huroonid, kellele Cora oli koormaks, kaötasid kiiresti edumaa.

«Pea, vaiandoti koer!» hüüdis Unkas, viibutades välkuvat tomahooki. «Delavaari tüdruk käsib ₜsind peatuda!»

«Ma ei lähe enam edasi,» karjus Cora, jäädes äkki seisma. Nad viibisid parajasti sügava kuristiku kõhal rippuva kaljurünka serval, päris mäetipu lähedal.

«Tapa mind,«jäle huroon, kui sa tahad! Ma ei mõtle enam sammugi edasi minna!»

Corat toetavad indiaanlased tõstsid õela rõõmuga tomahoogid — valmis hoopi andma, kuid Maagua peatas järsku nende ülestõstetud käed. Väänanud relvad nende kätest välja, viskas hurooni pealik need üle kalju ääre ja tõmbas tupest noa, keerates end seejärel vangi poole, silmis pilk, milles peegeldus äge võitlus vastandlike kirgede vahel.

«Naine, vali!» hüüdis ta. «Kas le Subtili vigvam või nuga!»

Cora ei vaadanud tema poolegi, vaid vajus põlvili ja tume puna valgus üle tema näo. Ta tõstis silmad üles ja sirutas käed taeva poole, lausudes vagural, ent kindlal häälel:

«Ma olen sinu! Tee minuga, mida tahad!»

«Naine,» kordas Maagua kähedalt, püüdes asjatult tabada neiu kirgaste, säravate silmade pilku, «vali!»

Kuid Cora ei pööranud talle enam mingit tähelepanu. Huroon värises üleni, tõstis käsivarre kõrgele üles, . kuid laskis selle jälle metsiku ning segase ilmega alla vajuda, otsekui oleks ta kõhelnud. Veel mõni hetk võitles ta sisimas iseendaga, siis tõstis ta taas oma terava relva, kuid samal hetkel kuuldus nende peade kõhal läbilõikav karjatus ja nähtavale ilmus Unkas, hüpates suurest-kõrgusest alla kalju servale. Maagua põrkas sammu tagasi ja üks tema abilistest käsutas seda hetke, vajutades noa neiu rindu.

Huroon pargas tiigrina oma eksinud seltsimeeste kallale, kes juba taganesid, kuid Unkase kukkuv kogu lahutas võitlevad suguvennad teineteisest. See vahejuhtum sundis Maaguat unustama oma esialgse eesmärgi. Hullununa mõrvast, mida ta oli äsja pealt näinud, virutas ta relva siruli lamava delavaari selga, hüüatades seda nurjatut tegu sooritades ebainimlikult. Kuid Unkas viskus jalule, nagu haavatud panter vaenlase kallale tormates, ja paiskas Cora mõrvari surnuna oma jalge'ette, kogudes selleks jõupingutuseks oma viimased, kaduvad jõutagavarad. Seejärel pöördus ta karmil, kindlal pilgul Subtili poole ja ta silmist paistis kõik see, mida ta oleks temaga teinud, kui mitte jõud poleks temast lahkunud. Maagua haaras delavaari jõuetu käsivarre ja pistis noa kolm korda noore peali-

ku rindu, kuni ohver surnult mõrtsuka jalge ette langes, vaade ikka veel täis kirjeldamatut põlgust vaenlase näole naelutatud.

«Halastust, huroon, halastust!» karjus Heyward ülalt õudusest peaaegu lämbuval häälel. «Halasta ja ka sulle endale halastatakse!»

Virutades verise noa üles anuva noormehe poole, huilgas võidukas Maagua niivõrd metsikult ja rõõmsalt, et tema võidurõõmu märkasid isegi need, kes tuhat jalga madalamal, all orus võitlesid. Talle vastas kõhutav hüüd skaudi huulilt. Samal hetkel nähti küti pikka kogu kiiresti Maagua poole tormavat. Ta sööstis julgete ja hoolimatute sammudega üle kardetavate kal-jurahnude, justkui oleks tal olnud võime mööda õhku sammuda. Kuid kui ta kõhale jõudis, oli halastamatu veresaun juba toimunud ja kaljuservale olid jäänud ainult surnukehad...

Ta heitis ohvreile ainsa pilgu, siis silmitses ta juba metsikul ilmel tema ees kerkivat raskesti läbipääsetavat nõlva. Kellegi kogu seisis mäeveerul, otse peadpööritavas kõrguses rippuva kalju serval, käed ähvardavalt üles tõstetud. Tema isikut lähemalt uurimata tõstis Haukasilm püssi palge, kuid ühe põgeniku pähe lendav kaljutükk paljastas ausameelse Gamuti pühas vihas õhetava näo. Nüüd ilmus mingist kaljupraost nähtavale Maagua; ta astus rahuliku ükskõiksusega üle viimase kaaslase laiba, kargas teisele poole laia lõhet ja ronis üles kaljudele, kus ta oli eemal Davidi kivide ulatusest. Tal tarvitses teha vaid üksainus hüpe .ja ta oleks olnud kuristiku veerel ning — pääsnud. Kuid enne, kui ta selle hüppe tegi, raputas ta skaudi suunas rusikat ning hüüdis:

«Kahvanäod on koerad! Delavaarid on naised! Maagua jätab nad vareste jaoks kaljudele!»

Kähedalt naerdes tegi ta nüüd oma meeleheitliku hüppe ning — kukkus, jõudes siiski veel kätega kuristiku serval kasvavast põõsast kinni haarata. Haukasilm tõmbus küüru, otsekui hüppele valmistuv loom, ja värises ärevusest, nii et ta pooleldi ülestõstetud püssitoru vabises nagu tuules lipendav leht. Kaval Maagua ei kavatsenudki end kasutu jõupingutusega kurnata; ta

laskis keha rippu ja leidis jalgadega kohades kalju-nuki, millele võis toetuda. Võttes seejärel kokku kogu jõu, tegi ta uue katse. ja tal õnnestuski põlved kalju-servale tõmmata. Just sel silmapilgul, kui tema vaenlase keha oli pingul nagu vibu, suunas skaut oma võbiseva relva ta turjale.

.Ka ümbritsevad kaljud pole kunagi nii kindlalt paigal püsinud kui skaudi surmatoov riistapuu tolle ainsa hetke jooksul, millal see oma surmatoova sisu välja paiskas. Hurooni käsivarred lõtvusid, tema keha vajus veidi taha, üksi põlved püsisid veel endises asendis. Ta pöördus, heitis oma vaenlasele pilgu täis lepitamatut õelust ja raputas vihases väljakutses rusikat. Kuid ta käed libisesid põõsa küljest ja üheainsa põgusa hetke jooksul nähti, kuidas tema tõmmu kogu, pea ees, õhku läbistas ning piki mäeveeru palistavaid põõsaid alla libisedes oma hukatusele vastu lendas

XXXIII PEATÜKK

Nad kaua lahingut seal lõid
ja tapsid palju moslemeid.
Kuid Bozzarisele see tõi
ju surmahaavu veriseid.
Neid vähesed, kes ellu jäid,
tast mälestusi kaasa tõid,
kui saavutati võit.
Nad nägid teda suremas
seal võitlusväljal löödult maas
kui murtud, närbund õit.
Halleck

Järgmisel päeval leidis päike lenapi rahva leinavana eest. Lahingukära oli vaibunud.

Delavaand olid oma kättemaksuiha täielikult rahuldanud ja tasunud hiljutise tüli eest menguedele kätte terve suguharu hävitamisega. Huroonide kunagises laagris valitsev

sünge õhkkond kõneles selle rändava suguharu saatusest isegi küllalt selget keelt. Sajad rongad, kes heitlesid ülal paljaste mäetippude kõhal tuulega või lendlesid käratsevate parvedena ääretute metsade kõhal, näitasid kätte vastse saatusliku lahingupaiga. Lühidalt, silm, mis vähegi oli tuttav piirimaade sõjapidamisviisidega, märkas kergesti kõiki neid eksimatuid» tundemärke, mis käivad kaasas indiaanlaste kättemaksuaktiga.

Ja siiski nägi_ köit delavaare leinas. Polnud kuulda ei rõõmuhõiskeid ega võidulaule. Kui viimane mahajäänud sõjamees oli sellelt kohutavalt töölt tagasi pöördunud, siis ainult selleks, et pesta maha kõhutavad sõjavärvid ja ühineda oma suguvendade — murest murtud rahva nutuga. Nukrus tõrjus kõrvale uhkuse ning võidurõõmu ja kõige metsikumale inimlikule kirele järgnes ääretu kurbus.

Onnid olid tühjad, kuid tihe, tõsistest nägudest koosnev sõõr ümbritses küla kõrval asetsevat platsi, kuhu olid sügavas hauavaikuses kogunenud kõik elusolendid. Kuigi siin oli koos igasugusest seisundist ja vanusest, mõlemast soost ja kõiksuguste ametitega tegelevaid inimesi, mõjutasid seda inimmüüri ühised tunded. Kõigi pilgud olid .suunatud sõõri keskele.

Kuus delavaari tütarlast, kelle pikad tumedad juuksekiharad langesid lahtiselt rinnale, seisid teistest eraldi, andes endist elumärki ainult vahetevahel hea-lõhnaliste rohtude ja metsalillede puistamisega okstest alusele, kus lamas indiaani surirõivaste all kõik see, mis oli järele jäänud kirglikust, suuremeelsest ja õilsast Corast. Tema keha oli käetud lihtsa riidega, neiu nägu aga oli igaveseks varjatud inimsilmade eest. Tema jalge ees istus lohutamatu Munro. Koloneli hall pea oli maani norgu vajunud, kõneldes paratamatust alistumisest saatuse löögile, kuid tema kortsus kulmud peegeldasid sisemist võitlust ahastusega, mida korratult oimukohtadele langevad hallid juuksesalgud suutsid vaid osaliselt varjata. Tema kõrval seisis Gamut, paljastatud päi, alandlikult norus, kuna tema murelikud silmad rändasid väikese, kuid palju veidraid tarkusesõnu sisaldava raamatu ja olevuse vahet, kellele

ta tahtis lohutust jagada. Ka Heyward oli samas, toetudes puu najale ja püüdes mehiselt maha suruda teda haaravaid kurbusepuhanguid.

Kuid nii kurb ja nukker kui see stseen ka polnud, ei olnud see kaugeltki nii liigutav kui too, mis toimus lagendiku vastasküljes. Seal istus Unkas, otsekui elav, keha asetatud nii, nagu see

väärikas ja sünnis sagamoorile. Noormehe surnukeha kaunistasid kõige toredamad ehted, millega suguharu suutis teda ehtida. Tema peas ilutsesid rohked suled; vampumid, keed, võrud ning medalid ehtisid rikkalikult kogu ta keha. Kuid noormehe ilmetud silmad ja tema tardunud näojooned olid liiga teravas vastuolus selle tühise uhkusega, mida need ehted püüdsid edasi anda.

Otse surnukeha vastas seisis Tšingatšguk. — relvadeta, värvita ja igasuguste eheteta, välja arvatud tema sugukonna eresinine vapp, mis oli igavesti jäädvustatud vana pealiku paljale rinnale. Kogu selle pika aja vältel, millal suguharu oli juba siin koos olnud, oli mohikaani sõjamehe kindel murelik pilk kogu aeg poja tundetusse külma näkku kiindunud. Pealik seisis liikumatult, tema vaade oli nagu kinni needitud, nii et võõras polekski suutnud elava ja surnu vahel muidu vahet teha, kui selleks poleks kaasa aidanud vanamehe vaevatud hinges keev võitlus, mis peegeldus tema näos, ja surmarahu, mis oli igaveseks teise näojoontesse asunud.

Skaut oli sealsamas kõrval, toetudes mõtlikult oma surmatoova kättemaksurelva najale. Tamenund, keda toetasid suguharu vanemad mehed, asus kõrgemal kohal, kust ta võis tummalt ja kurvalt seisva, rahva peale alla vaadata.

Inimsõõri sisemises servas seisis keegi sõjamees võõra rahva vormis, väljaspool aga hoiti tema sõjaratsut keset sadulas istuvate teenrite rühma, kes kavatsesid nähtavasti pikemat teekonda ette võtta. Tundmatu riietus kõneles sellest, et ta teenis kanadalaste ülemjuhataja juures mõnel tähtsal kohal. Liitlaste keevaverelisus oli tema rahuülesande nähtavasti nurja ajanud, sest ta jäi hiljaks ega suutnud võitlust

vältida ja piirdus nüüd selle võitluse tagajärgede sõnatu ja kurva tunnistamisega.

Päeva esimene veerand hakkas juba lõpule jõudma, kuid rahvahulk seisis varajasest koidust peale ikka endises ääretus vaikuses. Ei ühtki valjemat häält peale mõne summutatud nuukse, ei mingit liikumist… Ainult aeg-ajalt tõusis keegi, et tuua lihtsaid, liigutavaid andameid koolnud neiu mälestuseks. Üksnes indiaanlaste kannatlikkus suutis taluda säärast mõtetes olekut, mis näis muutvat need tõmmud, liikumatud kogud kivisse raiutud olevusteks.

Viimaks sirutas delavaaride tark käe välja, toetus abiliste õlgadele ja ajas end nii jõuetult püsti, otsekui oleks terve aastasada seisnud selle taaruva rauga ja tolle teise mehe vahel, kes alles eile oli oma rahvaga kokku saanud.

«Lenapi mehed!» ütles ta kõlatul häälel. «Manitto nägu on pilve taha kadunud! Tema

silmad on teist ara pöördunud, tema kõrvad on kinni, tema keel ei vasta enam. Te ei näe teda, kuid tema karistus on teie ees. Olgu teie südamed avatud ja argu teie hinged rääkigu valet! Lenapi mehed, Manitto nägu on pilve taha kadunud!»

Kui see lihtne, kuid siiski kohutav teade jõudis rahva kõrvu, järgnes surmavaikus, nagu oleks neid sõnu lausunud mõni auväärne vaim, aga mitte inimolevus. Isegi hingetu Unkas näis elavana, võrreldes selle alandlikult ja alistunult seisva inimmurruga, kes teda praegu ümbritses. Kuid kui rauga sõnade esialgne mõju oli veidi hääbunud, alustasid tasased hääled, ümisedes laulu surnu auks. Need olid erutavalt õrnad ja kaeblikud naistehääled. Sõnad polnud ses laulus mingis kindlas seoses ja kui üks lakkas, jätkas teine ülistamist või halamist, andes vaba voli oma tundeile ja käsutades seejuures sõnu, mida tema enda tunded ja praegune sündmus ette kirjutasid. Vahetevahel katkestasid lauljat rahva üldised valjud kurbusepuhangud, mil Cora laudsi ümber seisvad tütarlapsed noppisid sõgedalt tema kehalt taimi ning lilli, justkui oleksid nad kurbusest segaseks läinud. Kui nutt ja kurbus veidi järele andis, visati need puhtuse ja süütuse märgid

õrnalt ja haletsedes taas oma kõhale tagasi. Kuigi sagedased üldised tunnetepuhangud segasid palju, lauldi ikka ja jälle neid sõnu mingil korrapärasel viisil, mis tõlgitult annaksid edasi umbes järgmisi mõtteid.

Laulu alustas üks oma seisundi ja omaduste poolest selleks ülesandeks sobiv tütarlaps tagasihoidlike vihjetega lahkunud sõjamehe voorustele, kaunistades oma lugu sääraste idamaiste võrdlustega, mida indiaanlased on nähtavasti toonud teise mandri ääretutelt aladelt ja mis moodustavad iseenesest kahe maailma muistset ajalugu ühendava lüli. Tütarlaps kutsus teda «oma suguharu pantriks» ja kirjeldas teda mehena, kelle mokassiin ei jätnud kastele jälgi, kelle hüpe sarnanes noore hirve kargamisega, kelle silmad olid säravamad kui tähed pimedal ööl ja kelle hääl kõlas lahingus valjult nagu Manitto müristamine. Ta tuletas noormehele meelde ema, kes oli teda sünnitanud ja peatus jõuliste sõnadega õnne juurel, mida pidi tundma naine, kellel oli niisugune poeg. Ta käskis noormeest jutustada emale vaimude maailmas kohtudes, et delavaari tütarlapsed olid valanud pisaraid tema lapse haual ja kutsunud teda õndsaks.

Need, kes nüüd järgnesid, laulsid veelgi mahedamal ja õrnemal häälel, ning vihjasid naistele omase helluse ja tundeküllusega võõrale neiule, kes oli lahkunud maapinnalt peaaegu ühel ajal noormehega, nii et Suure Vaimu ilmset tahet oli võimatu mitte tähele panna. Nad manitsesid noormeest olla neiu vastu lahke ja võtta arvesse neiu oskamatust säärastes kunstides, mis olid vajalikud temasuguse sõjamehe eest hoolitsemiseks. Nad peatusid ilma mingi kadeduse varjundita neiu võrratu ilu ja tema õilsa iseloomu juures, lisades, et need voorused peaksid olema kaugelt üle igast tühisest puudusest neiu kasvatuses.

Seejärel pöördusid neiud tasasel häälel Cora enda poole sõnadega, jnillest õhkus õrnust ja armastust. Nad manitsesid teda olla rõõmsameelne ja mitte karta oma tuleviku pärast. Tema kaaslaseks on ju kütt, kes teab, kuidas tema väiksemaidki soove rahuldada, ja kes suudab teda iga hädaohu vastu kaitsta.

416

Nad ennustasid talle head teed ja kerget koormat. Nad hoiatasid neiut, et on mõttetu kahetseda taga noorpõlve sõpru ja neid paiku, kus tema isad olid elanud, kinnitades talle, et «lenapite õndsatel jahimaadel» leidus niisama kauneid orge. samasuguse selge veega jõgesid ja lõhnavaid lilli nagu «kahvanägude taevaski». Nad andsid talle nõu olla tähelepanelik oma kaaslase vastu ja mitte kunagi unustada erinevust, mille Manitto oli nii targalt nende vahele teinud. Siis laulsid nad metsikus tunnetepuhangus kõik üheskoos mohikaani iseloomust. Nad kuulutasid ta üllaks, mehiseks ja suuremeelseks meheks, kelles on kõike, mida sõjamehele tarvis ja mida tütarlaps peaks armastama. Varjates õrna otseseid mõtteid ligikaudsete ja kavalate võrdkujudega reetsid nad, et nad olid selle lühikese suhtlemise ajal naissoole omase loomusunnilise tajuga märganud, kuhu noormehe huvid olid tegelikult suunatud. Delavaari tütarlapsed polnud tema silmis heakskiitu leidnud. Ta oli nende soost, kes olid olnud kunagi Soolase Järve kal-laste peremeesteks, ja tema soovid olid juhtinud teda tagasi rahva juurdje, kes elas tema esiisade haudade ümbruses. Miks ei peaks säärast kiindumust ergutama? Kui ta valis valge neiu — itähendab nii on vaja. Et neiu veri oli p-uhtam ja parem kui teistel tema rahva hulka kuuluvatel inimestel, võis igaüks kõhe märgata. Et tal oli julgust taluda ohtlikku elu metsas, seda oli ta oma käitumisega näidanud. Nüüd aga, lisasid nad, oli «ainuke tark olevus maa peal» viinud neiu ära teise kohta, kus ta leiab eest oma loomule vastavaid vaime ja võib olla igavesti õnnelik.

Siis, minnes üle uuele meloodiale ja uuele ainele, vihjasid nad kõrvalonnis nutvale neitsile. Nad võrdlesid teda lumehelvestega, mis on nii puhtad, valged ja säravad, ning mis kipuvad sulama suvises ägedas kuumuses ja tarduvad talvises pakases. Nad ei kahelnud, et ta oli armas noore pealiku silmis, kelle nahk ja kurbus olid väga tema omade sarnased. Olles kaugel sellest, et kõike täielikult välja öelda, oli siiski ilmne, et nad ei pidanud teda nii suurepäraseks kui neiut, keda nad leinasid. Nad ei keelanud talle siiski neiu võludele vastavat tasu. Alice'i kiharaid võrreldi lopsakate viinamarja-

417

väätidega, tema silmi sinise taevalaotusega, ja kõik möönsid, et lumivalge pilv, mille päike on hõõguvalt punaseks värvinud, pole nii veetlev kui neiu noorusvärske jume.

Nende ja teiste taoliste laulude ajal polnud kuulda midagi peale lauluümina. Delavaarid ise

kuulasid nagu võlutult ja nende väljendusrikastel nägudel vahelduva ilme järgi võis selgesti otsustada, kui sügav ning siiras oli nende kaastunne. Isegi David kuulas meeleldi neid mahedaid hääli ja ammu enne laulu lõppu kõneles tema innukas, tähelepanelik pilk sellest, et see oli tema hinge täielikult kütkestanud.

Skaut oli valgete hulgas ainuke, kellele need sõnad olid arusaadavad. Need äratasid ta mõtteist, ja kui tütarlapsed edasi laulsid, pööras skaut näo kõrvale, et sõnade tähendust tabada. Ent kui neiud rääkisid Cora ja Unkase väljavaateist tulevikus, raputas ta pead, otsekui oleks ta teadnud, missuguse eksituse nad oma lihtsameelsuses olid teinud, ja nõjatus jälle tagasi endisse asendisse, jäädes niiviisi seniks, kuni tseremoonia — kui säärast tundeküllast talitust võib üldse tseremooniaks nimetada — oli lõppenud. Kumbki, ei Heyward ega Munro ei taibanud õnneks midagi nende metsikute häälte tähendusest.

Üksnes Tšingatšguk moodustas ainukese erandi kõigi pärismaalaste hulgas. Tema pilk jäi kogu selle stseeni jooksul muutumatuks; isegi siis ei liikunud tema tõmmul kivistunud näol ainuski lihas, kui kaebelaul võttis kõige metsikuma ja liigutavama tooni. Poja külmad itundetud jäänused olid talle kõik — ainult neid nägid ta silmad, kõik teised meeled näisid tal olevat otsekui havatud. Tema silmad püüdsid veel viimast korda vaadelda näojooni,, mida ta oli nii kaua armastanud ja mis nüüd kavatseti tema pilgu eest igaveseks kinni katta.

Kui laul lõppes, astus rahva hulgast pikkafriisi välja keegi sõjamees ja jäi surnukeha lähedal seisma. See karm ja väärika.käitumisega mees oli kuulus oma vägitegude, eriti aga hiljutises võitluses ülesnäidatud teenete poolest.

«Miks sa lahjusid meist; vopanatši uhkus?» küsis ta, pöördudes Unkase kurtide kõrvade poole. «Sinu elu oli

nagu päike, mis paistab puude ladvust, sinu kuulsus säravam kui tema valgus keskpäeval. Sa oled lahkunud, noor sõjamees, kuid sada vaiandotti puhastavad kibu-vitstest sinu teed vaimude maailma. Kas need, kes nägid sind lahingus, suudaksid uskuda, et sa võid üldse surra? Kes on enne sind näidanud Uttavale teed lahingusse? Sinu jalad olid nagu kotkatiivad, sinu käsivars raskem •kui männipuust langevad oksad ja sinu hääl otsekui Manittol, kui ta pilvedest müristab. Uttava keel on nõrk,» lisas ta nukralt ümber vaadates, «ja tema süda liiga raske. Vopanatšide uhkus, miks sa lahkusid meist?»

Temale järgnesid teised, vastavas järjekorras, kuni enamik suguharu suuremaid ja kuulsamaid mehi oli laulnud või öelnud kiidusõnu lahkunud pealiku vaimule. Iga kord, kui keegi neist lõpetas, valitses kõikjal surmavaikus.

Seejärel kostis tasane madal hääl nagu mõne kauge muusika summutatud saade — nii tasane, et oli isegi võimatu kindlaks teha, kust see tuli. Sellele järgnesid teised helid, järjest

kõrgemad, kuni kuulajate kõrvu tungisid venivad, sageli- korduvad hüüded ja viimaks — sõnad. Tšingatšguki avatud huulte järgi võis arvata, et see oli tema laul — isa kaebelaul. Ehkki ainuski pilk polnud tenia poole pööratud, kuid otsustades selle järgi, kuidas inimesed päid õieli hoidsid, oli ilmne, et nad ahmisid neid helisid säärase pineva tähelepanuga, mille osaliseks polnud peale Tamenundi veel keegi saanud. Kuid nad kuulatasid asjata. Viis, mis asja oli vaid sedavõrd paisunud, et oli võimalik sõnadest aru saada, muutus jälle nõrgemaks, hakkas värisema ning vaibus, siis hoopis, otsekui oleks tuuleiil selle minema kandnud. Sagamoori huuled sulgusid ja ta jäi vait. Delavaarid, kes mõistsid nende tundemärkide järgi, et nende sõber polnud selleks meelekindluse katseks veel ette valmistatud, ei kuulanud teda enam, vaid hakkasid sünnipärasel peenetundelisusega võõra tütarlapse matusetalitust jälgima.

Keegi vanematest pealikutest andis Cora surnukeha ümber askeldavatele naistele märku. Tütarlapsed tõstsid surnuraami peade kohale ning hakkasid pikkamisi,

korrapäraste sammudega astuma, saates seda rongkäiku maheda, tasase kaebelauluga lahkunu kütuseks. Garnut, kes oli seda paganlikku talitust üksisilmi pealt vaadanud, kallutas nüüd pea üle teadvusetu isa õla ja sosistas:

«Nad kannavad sinu lapse jäänuseid. Kas me ei peaks järgnema ja vaatama, et ta kristlikul kombel maha maetaks?»

Munro võpatas, otsekui oleks viimsepäeva pasun tema kõrva puhunud. Heitnud enda ümber kure rahutu pilgu, tõusis ta püsti ning järgnes lihtsale rongkäigule sõjamehe väärikal sammul, kuid kandes õrna õlul isa kannatuste koormat. Sõbrad kogunesid tema ümber, rõhutuna kurbusest, mis oli liiga suur selleks, et seda ainult kaastundeks nimetada. Isegi noor prantslane ühines rongkäiguga, näol ilme, mis kõneles sellest, et teda oli sügavasti liigutanud nii armsa olendi varajane ja kurb lõpp. Kui aga kõige viimane ja tähtsusetumgi suguharu naine oli selle laialivalguva leinarongkäiguga ühinenud, tõmbasid lenapi mehed oma read koomale ja moodustasid Unkase surnukeha ümber sama vaikse, tõsise ja liikumatu ringi nagu ennegi.

Cora hauaks oli valitud väike küngas, kus kasvasid mõned noored sihvakad männid, mis heitsid sellele paigale nukrat varju. Kõhale jõudnud, panid tütarlapsed raami maha ja ootasid mitu minutit pärismaalastele iseloomuliku kannatlikkuse ning pelglikkusega mingit tõendust selle kohta, kas inimene, kelle tundeid see talitus kõige enam puudutas, oli tehtuga rahul. Skaut, kes ainukesena tundis nende kombeid, ütles viimaks nende endi keeles:

«Minu tütred on hästi teinud. Valged mehed tänavad neid.»

Rahul selle kütusega, jätkasid tütarlapsed oma tegevust. Nad panid surnukeha küllaltki maitsekalt meisterdatud kasepuust puusärki ja lasksid tolle seejärel alla tema viimsesse pimedasse eluasemesse. Needsamad lihtsad tummad kogud sooritasid ka neiu jäänuste

kinnimatmise tseremoonia; nad katsid värske mulla jäljed lehtede ning muu käepärast olevaga. Kui need lahked olevused olid viimaks jõudnud oma tööga nii kaugele,

420

et olid sooritatud kõik kurvad ja sõbralikud toimingud, jäid nad kõheldes ootama, justkui poleks nad teadnud, mida edasi teha. Siis ütles skaut neile jälle:

«Minu noored najsed on küllalt teinud. Kahvanäo hing ei vaja toitu ega riideid . . . Ma näen,» lisas ta, heites silmanurgast pilgu Davidile, kes seadis oma raamatut, nagu kavatseks ta püha laulu viisi üles võtta, «et keegi, kes kristlaste kombeid paremini tunneb, kavatseb praegu rääkima hakata.»

Naisterahvad astusid tagasihoidlikult kõrvale. Seni olid nad olnud selles vaatemängus peategelased, nüüd muutusid nad vaid selle vaguraiks ja tähelepanelikeks pealtvaatajaiks. Sellal, kui David oli tegevuses oma vagade tunnete väljavalamisega, -ei avaldanud nad millegagi oma üllatust, samuti ei lipsanud nende silmist ainuski kannatamatu pilk. Nad kuulasid, otsekui oleksid nad mõistnud nende võõraste sõnade tähendust ja tajunud kurbust, lootusetust ning alistumist saatusele, mida laul pidi edasi andma.

Erutatud äsjanähtud stseenist, ületas laulumeister iseenda. Tema mahlakas kõlav hääl kannatas välja võrdluse tütarlaste mahedate häältega, ja tema rohkem moduleeritud viisidel - oli — vähemalt nendele kõrvadele, kellele need laulud olid eriti määratud — koguni säärane mõju, et neist võidi sõnadetagi aru saada. Ta lõpetas hümni, nagu oli alustanudki, keset tõsist, pühalikku vaikust.

Kui kuulajate kõrvu kandus laulu viimane heli, kõnelesid kokkutulnute arglikud pilgud ja üldine, kuid siiski tagasihoitud liikumine, et lahkunu isalt oodati midagir Munro oli nähtavasti teadlik selles, et nüüd oli tulnud tema kord ennast kokku võtta kõige suuremaks jõupingutuseks, milleks inimloomus on üldse suuteline. Ta paljastas oma halli pea ja vaatas kindlal ning rahulikul pilgul tema ümber sõnatult seisvaid pelglikke inimesi. Siis andis ta skaudile käeviipega märku kuulata ja sõnas:

«Ütelge neile lahketele ja õrnadele naisterahvastele, et murtud südamega vanamees avaldab neile tänu. Ütelge neile, et see olevus, keda me mitmesuguste

421

nimede all austame, ei unusta nende ligimesearmastust, ja et pole kaugel aeg, millal me kõik koguneme tema trooni ümber, tegemata vahet soo, seisuse või nahavärvi vahel...»

Skaut kuulas värisevat häält, millega veteran need sõnad lausus ja raputas aeglaselt pead, nagu inimene, kes kahtles nende mõjus.

«Öelda neile seda,» ütles ta, «tähendaks rääkida neile, et lumi ei tule talvel, või et päike paistab kõige palava-mini siis, kui puud on lehtedest paljad.»

Seejärel pöördus ta naiste poole ja andis neile isa tänu edasi sõnadega, mis pidid tema arvates olema kuulajatele arusaadavamad. Munro pea oli jälle rinnale langenud ja ta oli uuesti raskeisse mõtteisse vajumas, kui eespool mainitud noor prantslane söandas teda küünarnukist kergelt puudutada. Niipea, kui tal õnnestus leinava isa tähelepanu äratada, osutas ta rühma noorte indi-aanlaste poole, kes lähenesid kerge, tihedasti käetud surnuraamiga, ja ta viipas tähendusrikkalt üles päikese poole.

«Ma mõistan teid, sir,» vastas Munro sunnitud kind-lusega. «Ma mõistan teid. See on taeva tahtmine ja ma alistun. Cora, mu laps! Kui murest murtud isa palved oleksid sulle praegu käsuks, kui õnnistatud sa siis oleksid! ... Tulge, džentlmenid,» lisas ta, vaadates enda ümber uhke enesevalitsusega, kuigi tema koltunud näo tõmblevais lihaseis peegelduv ahastus oli liiga suur sel-leks, et seda täielikult varjata. «Meie kohustused siin on lõppenud, lähme…»

Heyward täitis heameelega korralduse, mis viis neid eemale kohast, kus tema enesevalitsus ähvardas iga silmapilk üles öelda. Sel ajal, kui tema seltsimehed sadulasse ronisid, leidis ta siiski mahti suruda skaudi kätt ja korrata omavahelise kokkuleppe tingimusi — koh-tuda jälle Briti armee ridades. Hüpanud seejärel rõõmuga sadulasse, ratsutas ta kanderaami kõrvale, kust kostsid tasased Summutatud nuuksed. Ainult need hääled kõnelesidki Alice'i sealolekust. Munro pea vajus jälle rinnale. Heyward ja David järgnesid talle sõnatus kurbuses. Nendega koos sõitis Montcalmi adjutant

oma kaaskonnaga. Niiviisi sõitsid kõik valged, välja arvatud Haukasilm, delavaaride eest mööda ning kadusid peagi ääretusse laande.

Kuid lihtsate metsaelanike ja üürikeseks ajaks neid külastanud võõraste tundeid ühendanud sidemed ei kätkenud siiski nii kergesti. Möödusid aastad, enne kui kadus käibelt pärimuslik lugu valgest tütarlapsest ja noorest mohikaani sõjamehest, mida jutustati selleks, et peletada eemale pikkade ööde ja tüütute rännakute igavust või ergutada noori vapraid mehi-maksma kätte oma põlistele vaenlastele. Samuti ei vajunud ka nende tähtsate sündmuste teisejärgulised tegelased otsekohe unustuste hõlma.

Skaudi vahendusel, kes oli veel aastaid hiljem ühendavaks lüliks indiaanlaste ja tsiviliseeritud ilma vahel, said nad vastuseks oma järelepärimistele teada, et «hallpea» läks kiiresti ara oma isade juurde (seejuures arvati ekslikult, et koloneli rõhus tema sõjaline ebaõnn) ja et «Helde Käsi» oli viinud teise, ellujäänud tütre, kaugele «kahvanägude» asundustesse, kus tema pisarad lakkasid viimaks voolamast ja neile järgnesid tema muretu ja rõõmsa iseloomuga paremini sobivad säravad

naeratused.

Need sündmused aga kuuluvad juba hilisemasse aega, milles meie jutustuse tegevus areneb. Mahajäetuna kõigist oma nahavärvi inimestest, läks Haukasilm tagasi sinna, kuhu teda võitmatu jõuga kiskus tema enda mure. Ta jõudis just parajal ajal, et heita Unkasele viimast pilku. Delavaarid mähkisid noort pealikut juba tema viimastesse nahkrõivastesse, kuid nad peatusid, et lasta tublil metsaelanikul noormeest üksisilmi vaadelda. Seejärel mähiti noore pealiku surnukeha kinni, et seda •enam mitte kunagi lahti teha. Järgnes samasugune rongkäik nagu eelminegi, ja kogu rahvas kogunes pealiku ajutise haua ümber, nimelt ajutise — sest oli kin-del, et ühel heal päeval peavad tema kondid puhkama oma rahva jäänuste hulgas.

Kõik olid üheskoos siia tulnud, kõiki haarasid ühised tunded. Haua ümber väljendasid inimesed samasugust tõsist kurbust nagu eelmise matuse ajal, mida me juba kirjeldasime. Noore pealiku keha pandi puhkeasendisse,

423

näoga päikesetõusu poole, sõjariistad ja jahitarbed käepärast — valmis viimseks teekonnaks. Puusärki, mis kaitses surnukeha niiskuse eest, jäeti avaus, et hing saaks tarviduse korral maapealse eluasemega ühendust pidada. Haud kaeti ja kaitsti metsloomade vastu päris-maalastele omase leidlikkusega. See tehtud, pöördusid kõik juuresviibijad tagasi matusetalituse vaimse osa juurde.

Veel kord sai Tšingatšguk üldise tähelepanu objektiks. Ta 'polnud veel midagi rääkinud, ja temalt kui kuulsalt pealikult oodati säärase üldist huvi äratava sündmuse puhul midagi lohutavat ning õpetlikku. Karm ja tagasihoidlik sõjamees oli teadlik rahva soovist. Ta tõstis näo üles ja vaatas kindlal pilgul enda ümber. Tema tugevasti kokkusurutud ilmekad huuled avanesid ja esimest korda selle pika matusetalituse ajal oli tema hääl selgesti kuulda.

«Miks mu vennad leinavad?» küsis ta, silmitsedes masendatud sõjameeste tumedaid ridu enda ümber. «Miks mu tütred nutavad, et üks noor mees on läinud õnnelikele jahimaadele, et üks pealik on oma aja ausalt ara elanud? Manittol oli säärast sõjameest vaja ja ta kutsus tema ara. Mis puutub minusse, Unkase poega ja isasse, siis olen ma «tärgitud mänd kahvanägude lagen-dikul». Minu sugu on Soolase Järve kaldailt ja delavaa-ride mägedelt ara läinud. Aga kes saab öelda, et tema suguharu madu on tarkuse unustanud? Ma olen üksi...»

«Ei, ei!» hüüdis Haukasilm. Õrnal pilgul, suure enesevalitsusega oli ta senini silmitsenud oma 'sõbra tardunud näojooni, kuid nüüd ei talunud ta enam. «Ei, sagamoor, sa pole üksi! Meie nahavärv .võib olla erinev, kuid jumal on pannud meid rändama üht rada. Mul pole sugulasi ja võiksin öelda, et mul pole oma rahvast, nagu sinulgi. Ta oli sinu poeg ja loomult punanahk, võib-olla, et vere poolest sulle lähedasem, aga kui ma peaksin kunagi unustama selle poisi, kes nii sageli on minu kõrval võidelnud ja rahus minu kõrval maganud, siis unustagu see, kes meid loonud, ka mind! Poiss on meist ajutiselt lahkunud, kuid sa pole mitte üksi, sagamoor!»

Tšingatšguk haaras kätest, mis skaut oli oma südamlike tunnete ajal üle värske kääpa välja sirutanud, ja selles liigutavas sõpruseavalduses langetasid mõlemad karmid metsaelanikud oma pea ning kuumad pisarad langesid nende jalge ette, niisutades vihmapiiskadena Unkase hauda.

. Rahvas jälgis sõnatult seda kähe kuulsa sõjamehe tunnetepuhangut. Ja siis, keset ääretut vaikust, kõlas Tamenundi kõrgendatud hääl.

«Küllalt!» ütles ta. «Minge, lenapi lapsed; Manitto viha pole veel otsa saanud. Miks peaks Tamenund jääma? Kahvanäod on maa peremehed ja punaste inimeste aeg pole veel tulnud. Minu päev on olnud liiga pikk. Hommikul nägin ma Unamise poegi õnnelikena ja tugevatena, nüüd aga, enne öö saabumist, jõudsin ma siiski nii kaua elada, et näha viimast sõjameest mohikaanide targast tõust.»

Kynep op
nOCJIEflHHH H3 MOFHKAH
Ha 3CTOHCKOM H3bIK6*
c aHTHHÖCKoro K). TaMoeKa OdpopMiieHHe 9. Maflcaapa 9cTOHCKoe rocyflapcTBeHHoe Hss
TajuiHH, nnpHycKoe mocce, 10

Toimetaja V. Kummel Kufestiline toimetaja H. Vitsur
Tehniline toimetaja T. Mi11 Korrektorid M. Pedajas ja V. Pi11au Ladumisele antud 8. V 1957. Trükkimisele antud 11. XI 1957. Paber 54:84, VID. Trüki-poognaid 26.75 + 1 lisa. Formaadile 60:92 kohaldatud trükipoognaid 22,04. Arvutuspoog-naid 23,01. Trükiarv 40 000.
Tellimise nr. 1746. Trükikoda «Ühiselu», Tallinn. Pikk t. 40/42.
Hind rbl. 8.60
7—11